

**Incipit liber tertius de appropriacione reru
titulus Primus**

Inter p dei gradā
duabz partibz hui⁹
sūme scz pma de p:
ceptis et scda de vtu
tibz et vicis restat
psequi tercia prem
eiusde de cōtractibz
et volūtātibz vltis
Et qz in qbusdā cō
tractibz et volūtātibz

vltis tñsferunt rez dina q quedē tñsferri nō
possēt iuste si nō eēt distincta et appropriata.
id pō considerandū est de rez appropriacōne et ēca
hanc qzuntē pla. s. vtz possessio rez exterior
sit hōi nālis. **I**te qz sic ut oñdit phs pmo
politicoz p hoc qz ipfectioz sūt ppe pfectio:
ra hui⁹ enī extioza soli deo subiacent qntū
ad suā naturā quia ei soli oīa ad nutū obe:
diūt. s. qz ad vsū hē hō nāle dñū eoz. qā p
rōz et volūtātē eis qsi ppe se factis uti pē ad
suā utilitatē vñ hō dñūz ouenit hōi fm rōz
in q dei ymago cōsistit q bñ oñdiē. gen. 2.
faciam⁹ hoīez ad yma. et fili. nram et presit
pisabz maris zc. **V**tz rez dina i statu in:
nocēcie fuissent distincta. **I**te fm scotū sup
g. sen. di. 14. qz nō ymo erat coīa. et fm legē
nature. ut patz p id qz di. di. s. c. i. iure uo
naē sūt oībz oīa coīa et. 12. q. i. dilcctissimis.
et fm legē dinā. vñ de pe. di. s. quo iure et est
decim aug sup 10. iure iquit dñō dñi est ēra
et plenitudo ei⁹. iure enī hūano dñi hō dom⁹ est
mea zc. **R**acō aut hui⁹ ē duplex. vsus enī
rez ita cōpetere debet hoībz fm rectā rōez sic
cōgruit ad pacificā oīsacōez et nēciaz susten:
tacōez. **I**n statu autē inocentie coīs vsus
rez sine di. dñoz magis valuiſz ad utzqz.
quia tē nll's occupasset qz altā nēcia fuisset.
s. qz qlibz pmo sibi nēcia ad vsū occupassz hō
ad vsū hūisset. hoc eadē mō tūc magis ad su:
stentacōz vsus rez suffecisset qz si appropriacōez
vniſctam alijs vsus pclusus fuisset. hō scot⁹
Vtrū pceptū id scz de hūdo oīa coīa adhuc
maneat ita qz nulli rem aliqz pziā possidere
liceat. **I**te qz nō s. ē post lapsū reuocatū. qñ:
ymo diē aug⁹ de hēfioz qz sūt aliq heretici qui
se vocāt aplicos ex hoc qz putāt nullā spem
hēre eos qui utimē hijs rebz quibz ipi carēt.
scz oīgibz et aliquibz possessioibz qsi pzijs.
Est autē post lapsū reuocatū rōna. ppe duo
supdicta pmo quia esset q pacificā oīsacōz vt
p se pz. 2. quia esset q nēciaz sustentacōez. qā
hoīes nō ita sollicitē coīa pcurarēt et ē for:
tiores nēcia debilibz auferret. **S**aendū tñ
fm dñō. qz ēca hui⁹ nēcia duo oueniūt hōi
scz pēas pcurandi et disseminandi. et quo ad
hoc hōi aliq tamqz pziā possidere est licitū et
est hūane vite nēcia ut pōcū est. **A**liud ē
vsus rei ipius et quo ad hō nō debz hō hēre res

extiores qsi pzijs s. qsi oīes ut scz facile
coicet eas alijs i nēciatibz. i. thim. ul. diti:
bus hui⁹ scdī pape. sequit facile distribuere
et coicare. et diē ambrosi⁹. et habet di. 22. sic
hij. nēo iquit dicat pziū q est oīe zc. **S**ed
dato qz sit reuocatū id pceptū qzitur p quā
legē fctā sit appropriacō rez. **R**ndz scot⁹ vbi
s. qz nō est fctā p legē dinā ut pz di. s. qz iure
nec p legē nature qā nō apparet q lex naē
detmēt ad opposita ipa autē detmāuit q oīa
eēt coīa. **V**nde vñ dō q fctā sit p legē po:
sitūā. **A**d hō autē q illa pma distinctio
fuit iuste fctā dō q illa lex esset iusta. **A**d
hō uo vt illa lex esset iusta nēcia fuit q eius
lator hēret duo scz prudentiā in se ul' in suis
pziarijs p quā discerneret fm rectāz rōez qz
faciendū erat p coitate. et 2. autēz sine q ei⁹
sūia nō ligaret. **E**st autē autēz sine pziap:
tus duplex vna est pziā. et hēc est iusta ex
lege naē. q oēs filij tenent pzijs obedire nec
est p legē aliqz scz moyſi ul' ewāgelij reuōta
s. magis pfirmata. **A**lia autēz ē politica
q est sup exēneos. et hēc pē esse iusta ex coī cō:
sensu et elcōne ipius coītatis. et talē autēz
hūis condere possēt legē p quā dina rez di:
stinguerent. et hoc mō pabāle est fctū fuisse
Nā ul' noe post diluuiū distinxit ēras filijs
suis ul' ipi diuiserūt inter se ul' a pze ul' ab
aliquo ab eis electo in pziapē ul' a coitate cui
scz electo coitas ipa cōmisit istā autēz
Promulgata at fuit lex ista scz qz res tē nō
occupata illi⁹ esset q pzijs eā occuparet. et tūc
dispenserūt se sup faciē tē. et vñ occupauit
regionē vñā. ali⁹ et aliā. hō scotus. **O**biat
aut quia dicit ab yfio. g. ethi. li. q coīs oīm
possessio est nālis. **R**ndz hoc p tanto di. qā fm
ius naēale nō est fctā distō possessionū s. fm
codicē hūanū qz ptiēt ad ius positū. vñde
pzijs possessionū nō est q ius nāle s. ei sup:
addit p ad iuencōz rōis hūane. **S**cdm aut
alex⁹ m. 3. sūme sue nōndū qz ēca coitatē et
pziatē rez lex nālis aliqz dicit qā debiti
aliquit qā bonū. aliqz quia equū. quia debiti
dicit qz i nēciatē sūt oīa coīa et hō mō rez
coicacō ē sub pcepto. qā uo bonū dictabat i
statu naē bñ iſtute oīa eē coīa. **I**n statu
uō naē corrupte dicit qz bonū est aliq esse
pziā. quia aut equū dicit aliqua eē m ap:
pziabilia ut aerē mare lictora et qz aliq q sūt
appropabilia si i nulli⁹ sint bonis occupanti
pcedant qz enī sub nulli⁹ est dñio pcedit occu
panti. et diē yf. qz nālis ē acqfio eoz q ēraz
mariqz capiunt ut captio auū et piscū.

De pziapione.

Titulus II

Postea considerandū ē quō rez dñia iuste
tñsferant. hō aut tñslacō fieri pē du:
vno autē publica scz pziapis ul' le
gis. **A**lio autē puata ipius dñi imediante
possidentis. pma sit in pſcribendo scda m cō:
trahendo ul' donando. **P**rimo aut considerandū

est de pmo scz de pscriptioe et pmo quid est p:
scriptio. 2° quot et q exigunt ad pscriptioz. 3°
quot sunt sps pscriptiois. 4° q res pscripti pnt
7 que no. 5° quibz mois intrumpit pscriptio
6° quis sit ei effectus. **C**irca pnu scendu q
pscriptio ul vsucapio est acqficio utilis dñi
ul directi p pfluacione possessiois tpi legis
diffinita. i. p spatu tpi a lege diffinita.
Est autē dñuz directm i^o q habz verus 7 pñ
apalis dñs rei. vtile dñiū est i^o q habet ille
qui nō est dñs fm veritate sz hz rei utilitate
ac si esset dñs ei^o ut vasallus feudatari^o et
hui^o. **E**st autē vsucapio pñe pscriptio in i:
mobilibz ac ecā in rebus incorpali^o ut sūt
fuitates actōes 7 hui^o. ex d cā pos. 7 pñi.
cū ecā. **C**ir fm videndu est q in pscriptioe
canoica qtuor reqzunt pñū ē bona fides scz
q is qui possidet rem quā possidet credat esse
suā ul credat edentē eē dñm ul hñe ius dis:
trahendi. licz in fcto erret. ff. de v. sig. bone fi:
dei. et hec bona fides semp psumit nisi mala
probet cū psumat ignorantia n pbe scia. ff.
de pba. veri^o. dñ ecā bona fides. licz erret in
iure. ex de iure pat^o. cura. licz sec^o sit de usu:
capioibz. ff. e. nūquā. fm gof. **H**osti. uo 7
bñ. itelligūt. c. cura. qñ pscriptioes errat i fcto
ut qñ eps dedit sine pñsensu capli. 7 credit q
habuit pñsensu capli. licz enī recipies erret in
fcto intellr tñ bonā fidē hñe. **S**ed 7 fm ipñ
host. dñ bona fides licz erret in iure. si vir de:
derit rem alienā vxori putanti donacōz valē
ex qua donacōe nō sit factus paupior. tunc
enī vxor vsucapiet p donato. ff. si vir vxori.
nisi forte ante vsucapionē cōpletā diuorciū
fiat. ff. e. l. 1. **S**i dicat q error iuris i usu:
capioibz nō pdest ut dcm est. **R**ñdñ host. q
spāle est i hoc cāu q error iuris pñt cū alter
bonā fidē hñet. credit enī q vir sit dñs. 7 sic
errat i fcto et q possit dare et sic errat i iure
et iō cū sit error mixt^o nō nocet error iuris.
ff. e. l. nūqz. **D**icā ecā quis hñe fidē bonā.
licet hñat sciam dubiā. ff. e. quid si. f. bone.
Presumit autē mala fides si denūcet emptio:
ri q nō emat. C. de rei ven. si fundū. ul si qñ
conē leges merces. C. de ag. 7 cen. qñadmod.
ul si emat a pcuratore meo p collusioez. ul
si qñs emat a luxurioso ul pigo cui aliena^o
bonoz interdcta est cū sciat eū pecūiaz scorto
datuz. ff. e. si quis. **Q**ñqz tñ hz quis pñciāz
rei aliene et tñ usucapit eā. ut si iudias de:
cretū intueniat ex. e. c. 1. **S**acuō aut q nō
obest accipienti mala fides edentis ar. ex. e.
de qñta. q ē vez in pscriptioe. xxx. ul. xl. ānoz
dūmodo nolit possessor uti accessioe tēporis
illi^o scz edentis et hoc si recipiens ignorabat
i^o malā fidē hñisse. ff. de acq. poss. pomponi^o.
f. cū quis. vnde nō obstat. C. de pñp. x. uel
20. ānoz. autē. hodie. quia intellr de pñp. x.
ul. 20. ānoz in qñ ex utqz parte reqzīt bona
fides. pñant hñc oīa ex. e. si diligenti. in glo.

Ad hoc nō q exigīt bona fides ementis noīe
suo. si uo qñs emat noīe alteri^o ut pcurator
ul suus noīe dñi. distingue fm host. de suo
scz q aut emit noīe peculiari et tunc sine cū
mandato dñi siue sui scia ignorācia sui nō
dñi ispiat nisi forte dño pñte et nō dñicēte
emerit. tūc enī scia dñi in pñdiciū ispiat.
si tñ pñs cōdicere nō posset ei nō obesser.
Aut emit noīe tñ dñi et ei^o mandato et tē
aut mandatū reapit de mēto 7 tūc idē est q
s et si sine mandato emat dñi suū vidēsiū ā
mādauit de cōto 7 tē ispiat scia dñi. nō hñi
Et idē dicendu est de vsucapioibz. 7 sicut est
distinctū de suo. ita ecā distinguendū est de
filio familias fm azonē. **Q**ñ autē qñs emit
ut pcurator ul nund^o scia l ignorācia dñi
est spectāda. **T**ē nōt host. q i vsucapioibz
reqzīt tps edicōnis nō temp^o stractus ut i
emprione bona fides. puta credo me tibi debē
x. lib ex stipulone do tibi equ^o alienū quē pos:
sideo in solucōez pñis. x. libris. vtiqz usuca:
pies hñc equ^o. ff. e. l. 1. 7 sic iustus error dat
titlū vsucapiois. secus est de emprione si enī
ex cā emptiois putē me tibi teneri ad edicōz
equi et iō trado nō hñ locū vsucapio. p empo
qā emptio nō pcessit neqz p solutū ex causa
emptiois tradat. diuinitatis hui^o rō est quia
in cetis caus tps solucōis ispiat nō enī re:
fert cū stipulor utz i^o q stipulor scā alienū
esse ul nō. sz suffiat q putē eē tuū cū solūis.
in emprione autē ispiat tps cōctus 7 so:
lucōis. ff. p emp. l. 2. **S**cōm q reqzīt in pñp:
tione est iustus titl^o ex. e. si diligenti. et dñ
hic titulus cā possidendi. ut donatio emptio
et hui^o. exigīt autē cā vera non lñma fm
gof. quia si lñma foret locū pscriptio nō hñet
quia eadē res ex duabz caus acqri nō posset.
ex de fide instr. in dilectos. vbi grā m do:
natione q sit ab epo sine pñsensu capli verus
titl^o nō tñ lñm^o nec sufficiens pñtat causā
possidendi et pscriptendi et fm h^o itelligi pē
i^o ex. e. de qñta sic et titl^o s errone^o pñtat cām
pñbendi. ff. p suo. l. si. fm gof. vñ nō reqzīt
q sit iustus titl^o talis q tribuat dñiūz ex.
venies. sz titl^o aliqñlis dat cām pscriptendi ut
ex. e. si diligenti. i glo. vbi dñ q titl^o pñto
dñ iustus quia dat cām pscriptendi. licz in ve:
ritate nō sit iustus quia tē nō esset pscriptio
necia. vñ min^o iust^o titulus dat cām pñri:
bendi si assit bona fides scz ut credat titlū
sufficere. **S**ed nūquit necē ē titlū allegare
et pbare. **R**ñ ai h^o fuerūt plures opi. sz tene
q notauit bñ. et moderni in c. si diligenti.
quoz opi approbat. vñ. e. epm. vbi dñ q in
pscriptioe suffiat bona fides vbi ius gñe uel
pñsumptio nō est pscriptentē. alias oportz. i.
necē est titlū allegare. et pbare nisi sit tāti
tpi pñptio cū^o dñi mēoria nō existat. ut
ibidē. **E**t adūte fm jo. an. ibidē q aliud ē
eē cōtē ius gñe 7 aliud q ius puatū. non enī

est contē ius dñe q̄ aliq̄s i fundo meo fuitatē
acq̄rat. s; p̄cā est p̄ter ius dñe. est autē s; ius
meū. ip̄tē ḡ michi si negligēs fui. e. e. e.
vigilanti. vbi ḡ p̄cātor fundat itencōz suā
sup ius dñe p̄scribēs habz tētm p̄bare aliter
nō n̄ p̄sumptio habet s; eū. **S**ed quō p̄ba:
biē p̄ceptio tanti t̄p̄is. lxx. fm hōfē. e. de v.
fig. q̄ p̄ nouale. p̄babīē p̄ testes q̄ dicent s;
hūt talē p̄scīaz q̄ semp viderūt t̄ audierūt
ita esse n̄ v̄m q̄z dñi et q̄ coīs ē t̄ semp fuit
opio q̄ sic fuit. si at̄ adūlarī conē h̄c p̄bare
velit. testes ei⁹ dicere debent si talē hūt p̄scīaz
q̄ tali t̄p̄e dñi a talibz viderūt v̄l audierūt
Quid ḡ si p̄s utqz p̄bat. lxx. p̄ferentē testes
magis ydonei t̄ q̄ dicunt aptiora. e. de testi.
i n̄ra. vbi de hoc. et sic dñtes se vidisse dñi
p̄ferri deberēt cū fcti satagāt negatiuā. 6. q.
fi. actor. **Q**uid si adūlarī v̄llet p̄bare p̄
scēntē nullo t̄tlo possedisse s; p̄cā p̄ violē:
tā t̄ sic mala fide ab initio. nūq̄ dñ audiri
Ridet bern. e. e. quoniā. quod sic. q̄a iste
postea p̄scribere nō potuit. e. e. si vigilanti.
t̄ m. c. **T**erciū q̄ requirit̄ est cōtinuatio
possessionis salicē q̄ res res sit possessa con:
tinue vsqz ad finē p̄ceptiōis sine int̄rupcōe.
e. e. illud. ḡ si p̄sio int̄rupat̄ p̄ma t̄p̄a
cōtinuari nō p̄nt cū seq̄ntibz ymo req̄ritur
spacium. 30. ānoy. si p̄ceptoz postea naciscat̄
possessionē ul. xl. ānis positis. **I**tē n̄ i illo cāu
q̄n possessor recipiat sit bone fidei t̄c enī forte
statuto t̄p̄e p̄scribēt. C. d. p̄scrip. 30. ānoy. l. fi.
Quqz t̄n t̄ si possessio nō sit cōtinua p̄ficiē p̄:
scriptio. ichoata enī a defuncto p̄ficiē vacāte
hereditate t̄ t̄n possessio nō est i h̄ditate. ff.
de vsucap. nūqz. **E**t intellige q̄ p̄scribēs nō
teneēt p̄bare cōtinua cōz possessionis quia h̄c ēē
impossibile s; sufficit q̄ p̄bet se possedisse in
t̄p̄is p̄n̄ medio t̄ fi. C. de statu defūc. si mat.
ad fi. **Q**uā est q̄d res nō sit viciosa. res
autē dī viciosa si sit furtiua uel v̄i possessa
quā nō t̄m fur ul. raptor s; n̄ aliq̄s ali⁹ licz
ab eis emerit ul. aliē bona fide habuit p̄scri:
bere ul. vsucapē p̄t. m̄stī. e. furtiue. **I**tē
p̄ter p̄cā fm hōfē. req̄rit̄ in vsucapione rei
ēditio ul. q̄si puta p̄sumit̄ ēdita p̄t paciam
t̄ scīam et huiōi q̄a nec sine possessionē q̄ non
acq̄rit̄ sine ēdicoe ul. q̄i vsucapio p̄ced̄. ff. e.
sine possessionē. **R**eq̄rit̄ eē q̄d distrabēs t̄ tra:
dens h̄at bonā fidē. si enī male fidei possessor
alienauit rem alienā dño ignorāte p̄cedit p̄
scēptio. 30. ānoy. si aut̄ eo scēte imputeē ei si
infra sua t̄p̄a litē nō fuit otestatus. **S**equit̄
videre de 3. scz de sp̄ebz p̄ceptiōis lxx. at̄ sūt
due q̄n̄ ad materiā p̄ntez. vna ē lōgi t̄p̄is
ut. x. ānoy mē p̄ntes q̄ scz sūt i eadē puia
ul. 20. mē absentes scz qui sūt in diuisis pro:
uicijs. altera est lōgissima ut. 30. ul. 40. an:
noy. et utqz scz p̄ma et scda p̄ceptio h̄t locū
conē laycos t̄ p̄sonas puatas. ut. 16. q. 3. **S**
potest. hodie enī ut dētmē sup̄ male fidei pos:

sessore alienāte ignorāte rei dñi spectat̄ p̄:
scriptio. 30. ānoy. ipo autē dñi scēte si nō
fuit otestatus sufficit. x. anni inē p̄ntes et
20. mē absentes. ut in aut̄. ut spon. largi. g.
rursus. coll. 9. nec h̄ credit hōfē. correctū esse
p̄ cōditiū. e. e. q̄nī. **S**z q̄d si p̄scripsi rē tuā
te p̄ntē p. 4. ānos. t̄ deinde te absente p̄ q̄nqz
nūquid p̄ceptio est cōpleta. **R**e q̄ nō s; sicut
duplicat̄ decēniū vbi nullo t̄p̄e fuisti p̄ns. sic
de decēnio quicq̄d te absente t̄nsit duplicari
de. x. ut i dēta aut̄. **S** de p̄ceptiōe. conē aut̄
omēs ecclias nēcia est p̄ceptio. xl. ānoy siue
p̄sona puata s; ecclia p̄scribat siue vna ecclia
conē aliā. e. e. illud. conē t̄n ep̄m negligētē
gūtere plebē suā ad fidē post sex m̄ses cōpu:
tādo a t̄p̄e monicōis sibi fctē a vicariis ep̄is
p̄scribit p̄ tres ānos et sex m̄ses cōputando
a t̄p̄e mōitionis sibi fctē vacat ei qui gūtit
eā scz ut h̄at ip̄am. e. e. c. i. in tex. t̄ i gio.
Itē s; eccliam romanā ē nēcia p̄scriptio cen:
tum ānoy. e. e. cū a nob. vsucapio uo cō:
plet̄ triēnio. e. e. c. i. ecclia i rebus ecclasticis
mobilibz fm hōfē. t̄ gof. 16. q. 3. **S** quas ac:
quidā t̄n dixerūt q̄ nō implet̄ in huiōi rebz
triēnio s; q̄driēnio sic i rebz fisa. ut istit. e. **S**
res fisa. hoc autē triēniū p̄ficiē cū ad aliquā
horā diei vltie pueniē. ff. e. i. vsucap. **I**nfr
nō q̄ puatus ipo iure ul. p̄ s̄niam hōis que
tenet a romana ecclia ul. alia nō p̄scribit illa
miori spacio centū ānoy s; romanā eccliam
ul. xl. s; alias. **R**atholici uo qui bona fide pos:
sederūt. xl. annis bona hereticorū post mortē
ip̄oz qui quidē katholici putabant sup̄ illis
bonis ab ecclia romana ul. alia nō possūt mo:
lestari. vj. e. siqui. **S**equit̄ videre de 2. scz q̄
res p̄scribi p̄nt et q̄ nō. ēca q̄ scēndū quod
ḡnālī omēs res p̄scribi p̄nt. omē ius. oīs
actio. e. e. ad aures. **E**xapiunt̄ t̄n quedā q̄
nullo t̄p̄e p̄nt p̄scribi ut in cōmibz q̄ nullo t̄p̄e
p̄scribunt̄ s; p̄cā ex t̄p̄is diuēnit̄ te augent̄
e. de symo. cū in ecclie. **I**tē nō p̄scribit̄ conē
obediētiā visitacōz t̄ p̄curacōz q̄ debet̄ rōne
visitacōis. e. e. cū nō liceat. t̄. c. cū ex officio
Sed s; e. e. auditis. et de capel. mo. c. 2. t̄ de
puil. cū olim p̄t. t̄ de excep. cū venabilis. in
oibus illis inuicē q̄ conē subiectōz t̄ obiam
p̄scribit̄. **R**idz ad hoc gof. q̄ subiectus p̄ se
t̄n nō p̄scribit scz libtatē s; subiectōz s; et si
p̄uilegiū libtat̄is p̄cedat̄ in ipo dari p̄t q̄ h̄i
p̄uilegiū ruocet̄. e. de decīs. dilecti. h̄o t̄n ius
ip̄lozandi p̄t a s̄bdito p̄scribi. ad q̄d accedit
C. de fund. pat. l. fi. li. xj. ul. s̄bdit. s; obiaz
p̄scribit nō noīe suo s; ei⁹ cui se obiam tāto
t̄p̄e p̄stitisse allegat̄ ut p̄ceptio sit iuducta. sic
videt̄ loqui. c. cū olim. p̄t ecclia s̄bditus per se
p̄scribere aliq̄ q̄ p̄tinent ad platiū suū. ut e. e.
de q̄ta. t̄ de iure pat. cura. **I**tē ecclie t̄ ec
loca religiosa necnō decime p̄mide t̄ oblōes
nō p̄nt a laycis p̄scribi q̄a n̄ possideri. e. e.
si diligenti. **I**tē nō p̄t p̄scribi limes ul. q̄

adheret limiti epatuu ul' prochiaz .16. q. 3.
licz int. et ex de procl. sup eo. **R**aco est qd ne
enimi puinaaz epatuu ul' prochiaz ofan:
danf. **I**te nec liber ho p suo possessus pt pre:
scribi .16. q. 3. s. potest. n. publice functiones
agro. i. pensiones a colono pscrubut vt ide
Nec colonus pscrubut fundu que colit. C. de
pscp. 30. ul' 20. annoz. male agit. **N**ec via
publica amittit non utendo. ff. de via pu.
viam. n. aq duct. C. de aq ductu. diligen.
li. x. n. qda insignia ecclie romane. di. 93.
illud. de hys uo ex. e. cu no liceat. **S**equit
videre de 4. scz qbus modis intrupit pscptio
eca q sciendu qd intrupit dup. scz n. alr. et
auilit. n. aliter intrupit p aque inundaco. per
violenta a quocunq facta delectoz. et si res sit
furco sublata. ff. e. n. aliter. **I**te si habitu di:
mi ferit possessione ul' aliq alio mo amiserit
ff. de hui. ur. p. si edes. **C**uilit intrupit in iu:
dicio et ex iudiciu. in iudico p libellu pnapu
oblatu. qnymo p sola pccu oblatio. et ad eas
rescrtio. et hoc valet in annalib. et ptoz. hys
actioib. q p hoc ppetuanf. scz q ad intrupenda
qsi pscptione. C. qn libellus pn. ob. n. co. fa.
l. i. et. 2. **I**te p qrela iudiciu fecit. et rei quetoz
secuta. et h valet in oib. actioib. C. de pscp.
30. an. sic in rem. **I**te p litis pscrtio. et h ead
in oibus valet ut ibide. l. fi. **I**te p qsi p litis
pscrtio. vt p denudaco. scdm colono i iudi
ciu vocato. ex ut lite pte. qm. ad fi. **E**xtra iu:
diciu ead mltip. scz p solucio. vsuraz. et p
cautione scdm a debitoze scdm. C. de pscp.
30. an. cu notissimi. **I**te p pscrtio. facta co:
ra iudice ordiario ul' cora publicis et hoestis
psonis cu scz impedit. ca aliq pcedere no pt.
ex de appel. si iustus. **I**te p denudaco. scdm co:
lono. ex ut lite no pscrt. qm. ut qn ataf cora
iudice p re qua possidet noie alieno. **I**tem p
pclamaco. synodale. i. in synodo scdm cum
aliqs pscrt. clamat q aliq pscrt. tenet re ecclie.
sue. **E**t ide est si in coalio puiali ul' ghal.
ex. e. sanctoz. **E**t de hys fere oibus nota. e.
ex. e. illud. **S**ciendu aute q snt qda tpa i qbo
pscp. n. intrupit. s. qelat siue dormit. pmo
tpe plati male alienatis scz q ad re alienata
male scz qz diu viuit et tenet ecclm. 16. q. 3.
si sacerdos. **S**cdo tpe vacacois ecclie. 3. qz diu
psbz ecclie e heretic. ex. e. c. i. 2. tpe scdm a tis
ex. e. cu anob. 4. tpe excois. excoicat. eni no
pt agere ad intrupenda pscptio. q currebat
ex eu. in tpe g. excois no erit pscptio qd itel:
ligit ray. si excoicat. no sit negligens petere
absolone. **E**t ide est de suspensio. 6. tpe pu:
pillaris etatis. C. in qbus catis no est nccia
i inte. re. l. fi. **A**. tpe quo qs iusta ca ipedit
agere no pt. et iste ca. est ghalis. ex de appel.
ex rone. 8. tpe pte pntis. h eni impedit ne
filiofalias pscrtio erat. C. de bonis q lib.
quecuqz. et hoc est veru de aduetiis. hec ray.
9. non erit pscptio in dote mlieris n soluto

misionio ul' vgente viro ad iopia. C. de iure
dot. in rebus. x. no erit pscrtio debitozi n
adueniet. die ul' existente debiti pscrtio. vñ
si pmissi creditozi centu lib. si naus mea ve:
nerit non currit pscptio s eu qsqz venerit
naus. filr si credidisti michi centu lib usqz
ad. x. anos no incipit erere s te pscptio nisi
copletis illis. x. anis. C. de pscrt. 30. an. cu
notissimi. x. tpe absencie ut si is s que p:
scribit sit pfectus i tre scfe subsidu ul' ecclie
subduat de tpe pscrtiois tatu tpus qn. fuit
i ei. absencia lapsu. vt. ff. qbz ex ca. l. videlicz
Nly uo dicut tuc solu debere deduc tpus ab
sencie cu in ei. absencia ul' pax post ei. reditu
pscp. est copleta. et hec accur. ff. ex quib.
ca. ma. ab hostibus. pma snia videt magis
placere gof. sed pma est equior scda securior
fm leges. de c. lib. pdictis nota. vñ. e. cu
no liceat. in glo. fi. **Q**uid de debitis annis
ul' instrumtis ul' cui libz alteri. tps singu:
laris. et quid fm leges pscptio erit no ab ex:
ordio obligonis s a pn. e. libz ani ul' mēis
ul' alteri. tps ut in l. cu notissimi. q. itellr
fm mar. et plac. s. q. oportz ee tot pscptioes
qt dicunt esse solones qbus deca lex fauere
videt. **B**ulgar. uo itelligit q ibi debz ee tñ
vna pscrtio scz coputando a pn. cui libet
tps q solo fieri debebat s cessatu e in solone
C. de vsucap. eos. **Q**uid uo distinguat qd si
noient anni ut bini anni ul' trini tot erunt
stipulaco. quot anni. et tuc h locu snia p:
ma. Si uo dicat ghalr puta singlis annis
erit vna stipulaco et h locu hē snia scda. 10.
uo et azo distinguat int legata et pmissa. in
legatis eni qd tot snt actoes quot debita tot
eadē rone oportz currere pscptioes ideo tale
legatu no utendo no pt amitti. et in hys est
vera snia pma. in stipulacoib. aute est vera
snia scda. **S**cdm uo host. pma est equior et
maior quo ad ius canonicu. **S**equit vide
de 6. scz de effectu pscptiois eca q sciendu q
fm gof. ex pscrtioe tam longi tps qz lon:
gissimi acqrit exceptio s dñm rei ul' editore
cui res fuit obligata. C. de pscp. 30. an. si qs
in pn. et cu exceptio sit actois exclusio. ff. de
excep. l. 2. patz qd directm dñu remanet apd
veterē dñm vñ et rem vendicare pt a qlibet
possestore pterqz a pscptore ul' ab illo q possi:
det ab eo. pscptor at hē utile dñu. C. de boīs
pñis. l. 2. vñ habz utile rei vendicaco. ead
s dñm ueterē. cu fm leges pscrtioe dñum
mutet. ff. de vsucap. eu q edes. **N**ec mireris
si p vsucapioe acqrit dñu directm rez mo:
biliu et per pscrtioe utile imobilu quia
mobilia faali. enseut et mutant ut patz de
ipo noie et pz. ff. de acqui. poss. si re mobilē.
Si qra ē qre p pscrtio. tollat actio ypothe:
caria ut i. l. si quis. et no p vsucapio. trienn
ff. de pigno. l. 1. s. cu poiu. **I**te qd p pscptioe
acqrit exceptio q excludit omē actoes. ex. e.

ad aures. si p vsucapione triēnī acq̄rē solū
dñū. intencō autē pignoris ab itencōe dñū
separatur vt i. s. cū p̄diū. fm 10. t. 230. **S** fm
host. ecclā p vsucapione acq̄rē exceptio quia
cui dat actio mltō forci⁹ exceptio. **C** de pba.
siue possidetis. dabit g⁹ rōne vsucapiois t
prescriptiois legitime actio si non posside
at et exceptio si possideat sicut ait mar. et
probat in l. quam pro se adducit. **C** de
p̄p̄. 30. an. siq̄s emp. **¶** Quare g⁹ a⁹ est in
vsucap. t a⁹ in p̄p̄cōib⁹. **I**ste p̄lxi⁹ tps hoc
facit. h. tho. **E**xp̄dictis p̄ q̄ in p̄p̄cōe nēcia
est etinua bona fides ita q̄ in nlla pte tps
p̄p̄cōis p̄bēns ostēdā hēat rei aliene ex.
e. c. fi. et ita abrogate sūt om̄s leges que ad
mittūt p̄p̄cōne cū mala fide. t etinua. s
quo ad p̄i⁹ mediū t finem tot⁹ tēporis pre
scriptiois. **I**n longinq̄ tamē p̄p̄cōe req̄rē
ecclā fm leges bona fides in p̄i⁹. licz non in
medio ul' in fine. 16. q. 3. p̄p̄cōm. nec mi
ram q̄ ecclā t iura et alia secularia trahere
p̄ in dirctē ad forū suū ratiōe p̄tatis cui⁹ iu
diciū fm corp⁹ et aīaz p̄tinet ad ipam ex. de
iudi. nouit. lex ecclā dīc q̄ sacre leges non de
diganē sacros canoēs imitari. de hoc nō ex.
e. c. fi. in glo. 1. **S** q̄ si tempe p̄p̄cōis hūit
scīam lesam t p̄ea iapiat hēre non lesam
Nunq̄ p̄ hoc ē p̄p̄cō mērupta. **I**ste fm.
bñ. ex. e. c. fi. in glo. 2. t p̄mo. s̄ idē c. nō v̄
quia erronea fuit vñ eā deponē debet. s̄ fm
host. et p̄radicē exp̄sse ex. e. c. fi. vbi in nlla
tempis pte. tē. et c. plē. ad fi. ibi si uo. non
du n. tē ut enī ibi pba et m̄pcedētib⁹ si q̄s
p̄p̄serit nō obest p̄ea mala fides. s̄ p̄rar⁹
accu s si uo est m̄p̄cēbēdo supueniēte mala
fide p̄cēre non p̄ nec dīa p̄ fuisse ēronea
quia ā petens pbaui se dñū t sic nō ērabat
in hoc q̄ putabat rem alienā ā nō pbaat
et sic nō est nēcia pbaio p̄p̄cōis c. de rei v̄
l. fi. et sic v̄ q̄ h mēruptio sit nāsal q̄a om
nibus p̄dest. vt ecclā plene inuē 32. q. 2. si v̄
go. **S** q̄ si dubitet an res sit sua et h̄ iustā
cāz dubonis. **R**espōdet bñ. t host. i. deā glo
q̄ adhuc dī bone fidei possor. t v̄tē fructū
b̄ et p̄bēit i hoc cāz licet hēat scīāz dubiā
q̄a nēst adhuc an sit aliena. **I**nq̄rē tñ dēt
de re illa ab alijs ut sic pueniat ad veritatē.
ar. 33. q. 1. occidit. **Q**uid si prelatus scīam
habeat rei aliene et ecclā habeat bonā fidem.
Rūdet bñ. in glo. p̄cā q̄ dñō rei significat
ut petat et sic scīam p̄gabit q̄ si veniat et
petat i iudiciō tē p̄latus defendere ecclā s̄
nō oberit ecclā p̄fessio ei⁹ n̄ de facto suo age
retur. host. uo dīc q̄ caute faciat si scīū h̄z
beat cā sui t alioz probor et q̄ melius noue
runt veritatē et si muenerit q̄ res sit aliēa
non sua restituat eā. si uo p̄latus habeat cō
scīāz lesam capl'm at bonā. dicat p̄latus
defēdatis uos quāto meli⁹ potestis 16. q. 1. fi
līs. **A**d hoc nō fm q̄ tradit host. sic mala

fide nō p̄bēunt res ita n̄ actiōes reales. si
enī dñs remanz non obstāte p̄p̄cōe cū ma
la fide g⁹. et ipam rem poto vendicā. ff. de
rei ven. in rem. secus ē de p̄sonalib⁹ actiōib⁹
vnde q̄ ad eas non derogat legib⁹ antiquis.
Nam t ius canoicū ex. e. vigilāti. et c. qm̄.
et. 32. q. 2. si v̄go tñ i realib⁹ locū hēat. h̄ ex
eoz l'cone p̄. in hīs enī p̄siderat ius canoicū
malam fidem possidētis rem p̄tra p̄scēdām.
et nō negligēciā nō petētis q̄ leges p̄siderāt
nō curātes de p̄cō vt inuē ex. e. vigilāti. et
ideo p̄tē aīe p̄clm nō p̄bēit aliq̄s cū mala
fide in realib⁹. in p̄sonalib⁹ uo p̄siderari nō
p̄t mala fides ēca rem possidēt cū nlla possi
deatur s̄ p̄a⁹ ē p̄siderāda negligia nō agētis.
nec enī mōltē pecco. si tñ nō soluo dñmō non
teneam te inuito. maxie si ignoro. **N**am
nllus reglaritē aliē obligat n̄ p̄sēdat. vnde
si vendis m̄ rem. x. lib ul' mutuas m̄. x. lib
de volūtate tua habeo eas et facili possū obli
uiscā q̄ eas debeā tñ. et ec si recordor p̄sumere
possum q̄ si nō petis uis donare vl' grām tē
poris facē g⁹ n̄ pecco nec malā fidem hēo.
et si petas et ego solue nolim licz p̄tē metū
nō me uoces in iudi⁹ i p̄petuū nō p̄scribo. t
sic equū ē i oī cāz p̄siderare bonā fidem **C** de
acc. et ob. bonā fidem. h. host. **D**one q̄ p̄p̄cō
tum sit canoice et postea p̄p̄cōtōr iapiat hēre
scīāz rei aliene nūq̄ teneē restituē. v̄ q̄ sic
quia nō remittit p̄cōm n̄ restituat ablatū.
12. q. 6. si res. et nllō iure se defendit 32. q. 1
si v̄go. **S** p̄rariū v̄ q̄a p̄p̄cōe p̄pleta tū
est p̄p̄cōtōr fm ius v̄trūq̄. ex. e. de q̄rta. t c.
ad aures. et 16. q. 2. c. 2. et. 3. g⁹. possidz iure
et si iure iuste. et si iuste bñ. g⁹ iam nō pos
det alienū sed suū. g⁹ retinendo id non pec
cat 12. q. 2. qui dicat qui enim peccat legis
auctoritate n̄ peccat. 23. q. 2. q̄ peccat. **I**ure ei
humano hoc ē mēū t hoc ē tuū dī. s. q̄ iure.
C conditor legis t canoīs p̄ dare rē alie
nam. et si donat tutus sū. ff. de euic. lucius.
Potuit g⁹ statuē q̄ p̄ 20. ann⁹ rem alienā
possideret et fieret. **I**ste ēca hoc diuī diuīmo
de senserūt. mlti enī theoligi dicūt q̄ talis
restituere teneē p̄tē rōnes p̄mas et filles. doc.
uio iuris fere om̄s dicūt q̄ nō teneē. hoc idē
sentit. 10. scot⁹ in 2⁹. suo. **I**sti fulciūt op̄iōez
suā iurib⁹. s. 2⁹. allegatis et similib⁹. fulcē
bat ec idē 10. rōib⁹ t vna sūit ex pte pacifi
ce diuīfaciōis. latoz enī legis iuste statuere p̄
i⁹ q̄ ē nēcī ad pacificā diuīfaciōz. **S** domi⁹
rei neglecte sic negligēti p̄p̄cōne t vsuca
pione trāsferrī i occupātem ē h̄i q̄a alias li
tes eēt immortales et dñia rerū eēt mēta
et p̄fasa ex hoc seq̄ possent mltā mala g⁹ tē
et hoc rō tangit 16. q. 2. **S** pene. et ex. e. v̄gi
lanti. scda rō sumit ex pte iuste p̄uicōis. po
test enī latoz legis iuste punire trāsgressiōz
que v̄git i p̄urbacōez pacis s̄bdiōz. s̄ talis
trāsgressio ē negligē tāto tpe rē suā g⁹ tē.

etiam rō ē agnitionis. s. bona fides possessoris. si g^o papa et impator q^uo d^o reg^o mūdi omi sit di. 10. qm hoc statuerūt p utilitate rei. p. q^u audet d^o dicē. p^o h^o g^o. et filia d^o q^u talis restituē nō tenet. Et iura p^omo iducta intelligunt^r an p^oscēpōz opletā. Nā p^o p^oscēpōz l^otime opletā res iā nō ē aliena s^z ē sua. ut i c. q^uo dicā et c. quo iure. Alan^o uō disting^o. q^ua possessor ā habu^t rē ex cā lucratia et tūc tenet. ar. ff. de hys q^u in frau. cred^o. q^u a^t. ā ex cā nō lucratia. et tē nō tenet ar. 32. q. 1. q^uo debetur. s^z h^o op^o f^om host. r^oprobat. c. de p^oscēp lon. temp. i l. plē. et ex. de don. aplice. 11. ad fi. Ray. uō disting^o q^ua talis possor ā h^z cō sciam remordētem. s. q^u nō possit rem p^oscēp tam sine p^octo mōli r^otinere ā nō. si sic r^ostitu at eā. q^ua q^u facit d^o scia^tz eē erroneā edificat ad jehēnam 11. q. 3. cui ē illata. si uō h^o scia^tz am o^osulit q^u restituat eā saltē p^opē ambiguū duplicatatis s. ne cupiditas excecavit eū q^uo si nolit restituē nō diffinit p^ose eū in statu salutis l^o dāpnacōis eē p^opetue. Gof. uō dix^o q^u facit f^om p^omā op^oioz ē scilicet et arbitrariū. non nēcē et facit f^om. faz nō ē malū. de hac questioe ex. e. vigilāt in glo. Quid o^osulendū est ei q^u ante p^oscēpōz opletā p^op^oit eū a q^uem dūm nō fuisse. nec ius v^ondendi huisse nūq^uo et rem et p^ociū p^odet. Rādz ray. q^u l^o denūciat d^ono ut petat rē ab eo in iudi^o ul^o p^osonā ali^z quā supponat q^u noīe d^oni petat et ita res ab eo p^o snia^tz euicā^t ff. de nego. ges. ac. q^u uō p^out tū quā snia^tz legat^r denūciat v^onditoi q^u res enī cūtur ab eo. ff. de euic. si rem. et p^oea si ipe q^u e mīe n^o fuerit ab sēs tpe snie p^omulgate n^o ē ius snia^tz lata fuēt p^ociū a v^onditore repetē poterit aliē nūquā poss^z. ff. de euic. si rem. §. 1. et ex de emp. et ven. si v^onditor. Nec obstat q^u d^o ff. de negg. ac. q^u o^o. §. cū male absēte. s. q^u ei petenti p^o d^ono debet excep^oz obicē p^oca^toria s. dicēdo q^u nō est p^oca^tor ul^o aliā silem q^ua bñ potest obicē excep^oz dilato^oia iudicij q^ulis ē hec licz nō dilato^oia solucōis. ff. man. si fide iussor. S^z q^u iurabit iste de calūpnia cū ipe sciat se possidē mala fide. Rādz ray. q^u sub hac forma iuro q^u veni ad litigādū cā iuris o^osuādi. ff. de bonis lib. siquis libator. vel p^o simpliciter o^ofici q^u res nō ē sua n^o ē v^ondi tōz p^o iudicabit sibi q^ua tenet p^ocere suo pudori q^uo nō facit si scēs vñ negaret. ff. man. q^uit^o.

De contractibus in iudicio

DE inde o^osiderandū est de stractu. et p^o i cōi. s^o in spāli. q^ua uō in cōtractibus cōtrahūt obligacōes. et hec a liq^u nō tenent n^o apponant^r o^odicōes. et iterū i stractibus inveniūt pactiones iō ad pleniorē in structōz p^omo dicēdo ē de ipis stractibus in cōi. 2° de obligacōib^z. 3° de renūciacōib^z. 2° de pac tis de q^uo oib^z o^op^odiōse dicent^r p^oliā sū iurū allegacōib^z trāseūdo cā brevitatis. Circa p^o vident^r ē p^omo q^uo sit stract^o. 2° de dione conz

tractū. 3° de stractibus inutilibus rōe p^osonaz. 2° de stractibus inutilibus rōe rez. et hec q^utuor ad expedicōz faciliorē et breuiozē ponent^r f^om q^u in sūma rolādina o^oment^r et ea q^u de hys dicent^r fere oīa p^obari possēt p^onisti. de i utili bus stipulōib^z. Quantū ad p^omū i^o dicendū q^u stract^o ē p^opē. vñ vltro d^otroq^z. i. hinc inde oriē obligō. p^opē d^o ibi ad d^oriaz stract^o. in p^opē ul^o eē magis i. p^opē d^oci. in stractu enī p^opē d^ociō p^os vtraq^z mutuo obligat^r ut i emp^ode et v^ondicōe. in locatiōe et o^oductiōe. et i arraz d^oadone ut i^ofra pateb^o de singlis h^oz. in p^opē d^o stract^o q^u ex nllā p^ote obligō oriē. s^z ma gis obligacō fca dissoluit^r ut in trāfactiōe. Scdm aut^r rōd. t^o. de nego. scl^oarib^z. stract^o est vltroa troq^z obligō ex volūtate et pacto surgēs p^ociū ut emp^ode v^ondi^o et locacō q^u o^o est obligō q^u q^us obligat^r ali^z ex aliq^u offi^o liato et honesto. licet nō mēueiat exp^osa voluntas v^ousq^z p^ois ut turela et cura. tutor enī pup^o pillo et curator mīori ul^o furioso obligant^r ex sua obligōne q^u straxissent cū eis. Con stat at^r stract^o ex trib^z. s. p^osonis reb^z et obli gōib^z et hoc i plib^z utz ex p^octis. Sequitur vi dere de 2°. s. de dione stractū cē q^u sciendū q^u stractū ali^z sūt noīati ali^z innoīati et ali^z magis innoīati. noīati sūt ut v^ondi^o emp^oio loca^o et o^oductio. o^omodatū depositū. mādēti. societās. et pign^o. q^ua isti d^ont noīati. q^ua no men cui^olibet eoz ita p^opē sibi o^ouenit ut nllī ali^z stractui accomodari possit. Innoīati stract^o sūt i q^urupliā d^oriā. vna ē ut do ut des. ut do tū domū meā ut des m^o vineā tuā Scda ē facio ut facias. vt scbo tū librū ut edi fices m^o domū. tca ē ut do ut facias. ut do tū equū vt scbas m^o librū. q^uita ē ut facio ut des vt doceo te g^omaticā ut des m^o tritici mēsurā vnam. Dicunt^r at^r isti stract^o innoīati q^ua eo rum noīa ita vaga sūt q^u ali^z stractibus noīatis accomodari possūt. vñ do. ut des p^o accomodari emp^oci et v^ondicōi. v^onditor ei dat rem ut emp^otor det p^ociū. do at^r ut facias p^o ac comodari locatiōi et o^oductōi q^ua o^oductor dat pensionē ut locator sibi faciat. i. p^oster pacē dam v^ondi^o. Contē^r magis innoīati dicunt^r pacta p^o eo q^u nomē pacti ē adeo gnāle q^u oī b^z stractibus noīatis et innoīatis accomo dari p^oet o^omet oīa que sūt cā obligōis strahēde l^o tollēde. Sequitur vidē de 3°. s. de cō tractibus inutilibus rōe p^osonaz. cē q^u sciendū q^u in vñl^o so colligi p^ont 13. d^orie p^osonaz quaz stract^o r^oglariē ē inutilis r^oglariē dixi q^ua ali q^u ex eis i aliq^uo cāib^z se p^ont obligat^r ut i^ofra patebit. videt^r at^r stract^o ex ipis q^udam rōe etatis. q^udam rōe o^odicōis q^udam rōe morbi. q^udam rōe delicti. de q^uo oib^z p^o ordinē ē vidēdo Rācōe etatis reddiē stract^o inu^ol^o i quatu or p^osonas q^u sūt infans. maior ifante. p^oxi^o pub^ortati et p^oubes. Ad quoz euicēdā sciendū quod oīs p^osona ā sūt etatis l^otime ā n^o etas

l'ima ē a 24. ānis et s. t hui'ōi. etatis hoīes
sūt maiores. Etas aut illegitima est infra 24.
ānos et hui'ōi etatis omīs dicunt mīores.
Et hōz. s. mīorū alij dicunt pubes alij im-
pubes. pubes sūt a 12. anno et sup. masculi.
et 12. anno sūt feie. et hīj eē dicunt adulti et
adolescētes. impubes uō sūt masculī mīores
12. ānis. t isti eē vocant pueri et puelle mīo-
res 12. ānis. et si p̄ez nō hnt dicunt pupilli
Impubēz aut alij sūt ifātes. s. masculi et fe-
mine a die nātūritatis vsq ad 17. ānū. Alij
sūt p̄xi ifātes ut q sūt vñ. ānoy et sup vsq
ad 11. ānum t dimidiū. feie vsq ad 10. et diū
dium demō uō vsq ad 12. masculi t vsq ad
12. feie dicunt p̄xi pubēti. hīs vīsīs sciend
q ifāns n̄c nālīe nec ciuiliē p̄ obligari alij
nec aliū obligare sibi. Ille aut q maior ē in
fante siue q p̄xi ē ifāti aut strahit aliū ob-
ligādo sibi. et hoc bñ p̄ q p̄ suā vtilitatem
facē eē sine tutoris auctate. vt ff. rem pub-
sa luā fore l. securi. Aut strahit se obligādo
alij. t tūc distingue. qā aut hī tutorē aut nō
finō hēt strahē nō p̄. n̄ in duobz caibz. s. in
sponsalibz de fūto t qñ sit locupletior. si aut
hēt curatorē aut strahit cū eo aut cū alio. si
cum eo non tenet stractū nec obligat nālīe
nec ciuiliē. Si tñ strahat auctate alij tuto-
ris si hēt aliū tutorē. tūc licet si deceptus esset
restituēd; petē possz. obligat nālīe et ciuiliē.
Si cum alio aut strahit cū auctoritate tuto-
ris et tūc obligat nālīe t ciuiliē licet si decep-
tus fuerit restui possit. Aut strahit sine auc-
toritate tutoris. et tūc obligat nālīe tñ. so-
la tam obligat nālīe ē inefficax ad agendū
tñ. et sic stractus stat ex vno latē tñ qā q
emit obligat ē pupillo nō aut pupill' sibi
n̄ sit fact' dicor ff. de acc. emp. iulian'. s. p̄t
Et q dictū ē de p̄xiō infanti. dicend est eē de
p̄xiō pubēti. excepto vno caū. s. qñ p̄xiū
pubēti i stractu omittit doli teneē isolid
vt insti. de iurili. stip. s. pupill' et s. qñ dix-
imus in tex. et g. o. pubes mīor 24. an. siue
sit p̄fāilias siue fili'fāilias teneē de stractu
facto a p̄cessore suo. et hoc si ip̄e p̄decessor
tenebat alias. nō de stractu aut facto a tuto-
re suo quōdā teneē pubes elis si tutor cōxit
sup rebz q fūādo fūari non pnt. n̄c restituē
n̄ in duobz caibz. s. si padat dampnū vltra
dimidiū iusti p̄q. t si tutor doli omisit eē i
modica quātitate. si uō tutor contraxit su-
per rebz q fūari possūt aut itenerēt ea q in-
uenire debent. s. dectum iudicis et cā l'ima
vt si mīor gūabatur debito fenatico t tūc te-
netur. de dāpno tñ ead modico restituatur.
aut nō inueniret s; aliquod eoy defuit. et tē
nō tenē. Circa uō ea q ip̄e pubes gessit disti-
guo qā aut hēt curatorē aut non habz. si hēt
non obligatur sine tutoris auctate. si non
habet obligat nālīe et ciuiliē. si tñ est decept'
i modico dāpno eē mīori dimidiū iusti p̄q.

dūmō nō sit ita puū q p̄iudicet maiori rei
vl' sūme p̄ restituēd; in integz petē toto tpe
mīoris etatis t ea finita p̄ q̄orientiū p̄tinuū
hanc aē restituēd; potē petē. de hīs q amisit
i. dedit et de hīs q nō acq̄siuit. ut si delatā
sibi hēditatē repudiā. t de hoc q alie oneri
se implicuit. i. si palio fideiussit. et ad hoc q
restituā debet se mīorē eē p̄bare et se deceptū
fuisse. Sunt tamē qñqz cā in qbz mīor de cō-
tractu mīto ab eo non restituē eē si p̄bet se
deceptū. p̄mus ē si statū mutauit se vēdendo
alicui vl' alienādo ad p̄ā l' lucrū p̄cipand.
qā in hoc nō restituē. 2. ē si maiori rei vl' sū-
me p̄iudiciū generē. i. si petat restitui p̄mī-
ma p̄te iqua diē se deceptū. qā meli' ē q tol-
leret dāpnū illi' mīme p̄tis quā tot' stract'
infrigatur. 3. est si mīor sit vsus iure cōi ut
qā hēditatē locupletē adiit vl' suum nccū
emit. t p̄ea res nate p̄ierūt l' fūm' interijt.
non enī vl' decept' si iure cōi sit vsus. 4. ē si
dolum incōtractu cōmisit. quintus est si iu-
rauit. in quo distingue quia aut iurauit se
nō vctuz sē stractum aut iura se maiore.
si iurauit p̄mū vbo tñ iuramentum ill' nīc
hil opatur s; si spōte iurauit cōl'r facit valē
stractum q alias non valeret t p̄uat ip̄m
mīorē restōne. si uō iurauit se maiore t cor-
pa liter nullomo' poterit petere restituēd;
Si at iura tñ vbo p̄ petē restōez si p̄bet se
mīorē fuisse p̄ mīstīm factū de die nātūritatis
siue. alie nō aud' eē si vellet h. p̄baē p̄ testes
S; qñ si tñ vbo diē se maiorem. 1. aut hoc
dixit induc' adūfarij calliditate t tūc petē
p̄ restōz. aut sua simplic' voce t tūc si dixit
h. scēs se mīorē eē restōz non p̄ petē qā vl'
dolum omittit. Si uō hoc dixit edens se ma-
iore eē tūc p̄ restituēd; petē s; si dubitat n̄
p̄ petē. s. de modico dāpno. qā vl' doli omi-
tere. tñ de enormi p̄ iuramento nō obstante.
Persone at q viciant stractū rōe p̄dicōnis
sūt in duplici dria. s. fili'fāilias t fū. p̄ eo
q non sūt sui iuris s; alieni fili'fā. i. g. q ē sū-
rectus p̄ati p̄ris l' auī vl' p̄auī. si strahat
cum p̄re suo l' auo l' p̄auo nō obligat alie.
qā int̄p̄adone iuris ē eadē p̄sona filij et p̄ris
n̄ depulio castrensi l' qī castrensi. de q p̄ strah-
bere cū p̄re. qā i ip̄o tāquam p̄fāilias hēt
S; si strahat cum qcumqz alio nālīe t ciuiliē
obligatur non tñ p̄mittitur ei rē p̄ris ob-
ligare sine p̄sensu eius. In mutuo uō licet
nālīe et ciuiliē obligē. defendit tñ p̄ exceptōz
macedoniā senat' p̄sulti q ē fca i odi' fe-
neatorz t iō nō p̄ ei fili'fāil' renūciare. vñ si
pecuniā dē t nō fictē recep' mutuo nō tenē
ad eam reddēdam n̄c p̄ ei'. Ideo autē dcm ē
vere t nō fictē. qā si mutuū fictē fiat ut si fi-
li'fā. enat vñ equū t nō soluat pecuniā;
p̄mittat tamē solue t notari' mīstrumētum
fecerit d mutuo fili'fā. nō p̄ opponē exceptōz
macedoni. ymo tenē. Sunt tñ aliq ca' in qbz

ipse filiusfamili. ul' p' ei' de mutuo stracto
a filio teneat. p'm' est si filius se p'familiam
medante dicat. 2' e' ratione publice ignoran
cie ut q'a p'fa. plerisq; videbat et sic agebat
sic straxebat sic numeris fugebat. 3' est si
pupill' sine auctore tutoris. ul' adule' sine
curatoris auctore filiofa. mutuauit. et si mu
tuu' filij sit vsum i' re p'ris. ut q'a inde sorore
dotauit vl' p'ris familiam aluit vl' p'ris debitum
soluit. q'a tunc p' tenet reddere pecuniam illam.
4' si mutuum accepit vsq; ad quantitatem
illam qua p' non deberet recusare dare sibi
q'n alibi debebat p' aliqua causa petenti ut pro
studio l' filij. 6' si p' offensus l' p'ris no' stra
dicat q'n filij mutuum accepit. l' si filij l'ras
patri destinat q' mutuum accepit. et p' hoc
non imputabit. et hoc melle de p're in c' po
testate e' filiofa. offendendo filio suo q' est ipse te
am sui q' cesset exceptio macedoniani. 4m'.
si mutuum accepit ut se liberaret ab aliq' e
ditore que no' poterat remouere. licet at no
mine pecunie coiter sup're strineatur quicq' est
in numero pondere et mensura. ff. de lega. ta
lis. h' t'n licite suetur p' pecunia illa que e' i' nu
mero. s. q'n dictu' est sup' q' filiofa. no' teneat
de pecunia mutua. Secus e' si accepit aliqd
quod consistat in pondere et mensura. q'a tunc te
nebitur. nisi fraus adhibita sit a editore
ut q'a dedit filiofamili. frumentu' l' vinu' ut
eo distracto pecunia vteret. Ad h' no' q' excep
tio macedoniani no' datur t'n filiofamili. s' e'
heredi ei' et successori ei'. v'n eadem exceptio
defenditur fideiussores. insup' no' q' filiofa. q'n
habet pecunia castrense l' q' castrense cessat
macedoniani vsq; ad illi' pecunie quantitate
Item si minor mutuauerit pecunia filiofamili.
maiori ea repetere p't. si autem filiofa. minori re
petere no' p't si sit assumpta l' p'dita. ff. de m'io
si m'iozem. Seruus de stractu cu' suo dno a
uuliter no' obligat. s' p't pacis cu' ext'neo ac
quirendo dno h'z eni' ex p'sona d'ni ius stipu
landi. non obligat autem efficaciter alij cu' p'
mortuo reputetur. Conuenitur autem d'ns
ex stractu sui de peculio ei' l' de eo qd' vsum
est in utilitate ipi' d'ni l' o' stractu facto ab
eo iussu d'ni. Sunt autem tres cas' i' q'bus d'ns
de peculio sui non tenet. s. cu' su' donat l' vo
uet vl' fideiubet ex curam peculiarare. Silr n'
d'ns pascens cu' suo obligatur ex hui' i' pac
to n' de libertate pascatur. C. de transac. in c'
p'ntas in tex. et in glo. Persone que vident
stractu r'oe morbi sunt tres. s. furiosus. mu
tus et surdus. furiosus eni' l' mente captus
tpe furoris strahere non p't si t'n s'bat recep
ta mente l' quando h'z lucidu' inuallum con
tractu tunc initus ab eo valet. Item mutus et
surdus n'alr cu' sunt tales s'lxre non possunt
p'stipulacoez q'a stipulacio h'z fieri p' interroga
cionem et responcionem v'usq; strahetis q'z v'z
debet audire qd' p'dicti non p'nt facere p'nt t'n

facere stract' q' p'ficiunt solo sensu. Persone
uo que vident stractu r'oe delicti sunt quatuor.
s. prodig' heretic' apostata. et omittens cimen le
se maiestatis. Prodig' eni' cui h' ius est in c'
dictu' no' obligat. reliqs e'bus est in c'edem
a lege emerdu' strahendi. Licet autem m' n'
sit de p'dictis 13. p'sonis et se suo noie possit
obligare. t'n fideiussione regularit' inuatur
b'nficio velleiani senat' s'ulti. v'n si m' n' si
deubeat p' alio vl' si det fideiussores pro alio
l' se s'ituat debitum p' alio l' suam rem p'
alio obliget pignori nichil acti est et si h' p'
uiro l' filio fecerit. Sunt autem alij casus in q'
bus m' n' fideiubendo tenet et h' b'nficio non in
uatur. v'n' est si fideiussit p' pecunia data p'
p'do manuissiois sui d'no ei'. 2' si in c'essit
p' dote mulieris alteri' 3' e' si certificet de b'n
ficio sup'dicto et nichilomin' renuet ei' et est
si accepit p' in c'essione p'au' vl' aliqd loco p'
en q' si voluerit de ape coitorem scies se esse
tutam p' b'nficio sup'dictu' cu' coitor ill' ig
nozet quia ei' fragilitati no' calliditati sub
uenitur. 6' si in c'essit vl' pign' vl' fideius
sores p' alio dedit et p' byennu' a p'ma caucioe
oputand' item se ad idem obligauit l' fideius
sores l' pign' dedit. At e' si res sit p'ia ei'
gu' si succedat ei qui solue debet v'n v'sus
casib' in senis m' n' sp'dendo te. Prohibet
p'dote renuet et si. De capiat. p'au'. capiat.
caueatq; scdo. Casus adde duos q'rto si p'ia
res sit vl' si succedat ei qui solue debet. Ad
hoc no' q' m' n' fideiubet l' se obligand' p't p'
uiro et q' l'rcumq; renuet beneficio velleiani
quia tunc vl' dare viro qd' est p'hibitu' sibi n'
p't nuptias l' causa mortis. Sequitur vide
de 2'. s. de stractib' inutilib' r'oe reru' eca qd'
sciend' est q' sunt q'dam res sup' quib' strahi n'
p't p'te ipaz odicoz. De p'mis p'mo vidend' e'
arca qd' no' q' ius p'hibet alienari p'dia et hec
sue sint vrbana sui rustica. omis q' res ali
as m'ioris et i' p'ueris que suando suari p'nt
ut aurum argentu' et vestes p'diosas et hui' et
hoc n' in tali alienacoe inueni'at hec t'ia. s.
auctoritas tutoris defectu' iudicis et debitum in
mines qd' sibi coitor solui viget vl' qd' ipm
m'iozem vsura grauat. et t'ngit t'n q' p'dium
m'ioris aln' sine defecto p't alienari. s. q'n defu
tus ex ei' bonis p'dium i' ad m'iozem deuient
hoc in vltima voluntate iussit. vl' ead' si m'ior
hoc a p'ncipe i'petrauit. Res uo alie m'ioris
q' suando no' p'nt suari p'nt a tutorib' sine de
creto vendi. p'hibet ead' ius filiofamili alie
nare aliqd de rebus p'ris sine iussu p'ris.
Prohibet et p'fili. alienare res q' obuene
runt filio ex peculio aduenticio qd' et a filio n'
p't alienari sine sensu p'ris cu' p'petas peculij
illi' sit filij. v'sus vero p'ris q'n t'n filio imi
net debitum v'gens vl' grauans p't p' aduen
tium filij alienare p'mo mobilia et p'ea im
mobilia. De peculio uo p'fecto no' p't filiofa

per alere cū nichil ad eū s; totū ad p̄ez p̄i :
neat pleno iure. **D**e peculio uo castrensi vl'
q̄ta p̄ fili' fa. cū p̄re et quolib; alio pacisā
quia i eo vt p̄fāllias hētur. et totū. s. p̄petas
et vsus spectat ad filiū et nichil ad patrem
Prohibet etiā ius alienari fundū dotalē. s. i
estimatiū datum indotē. si enī esset estimat' n̄
dicere dotal' s; emptiū. vñ ad hoc vt sit fū:
dus dotal' requiritur q; sit legitimū m̄ionū.
et q; in dotem detur et q; inestimatiū tradat'.
Idem etiā est de fundo q̄i dotali. et dī fundus
quasi dotal' ille qui legat' est suo iestimat'
dato i dotez. licz aut' fund' dotal' alienari spō:
te non possit p̄mitat' tñ i nēitate i caib;
quibus dī de q̄bus videndū est infra li. s. ti. d.
dotalibus. **P**rohibet etiā ius alienari illaz rē
quā testator i sua vltia volūate phibuit
alienari apponēdo etiam psonā i quā res pue
nire deberet si heres eā alienari vellet vl' appo
nendo etiam penā solūendā aliē ēte psonē l'
ecclesie ut m̄stī. de le. in fi. **P**rohibet etiā
ius alienari rē litigiosā. et dī hic res litigiosa
de cui' dñio cā mouet mē p̄torē et possessio
rem et sit res litigiosa m̄mētā obl'to libello
et quidē iste q; recipit eam titulo emptōis vl'
donationis l' cui' libz alē cōtract' scienē cō:
gitur rem reddē et etiā p̄uatur p̄cio qd etiā
ille q; alienat' et ille q; recipit cogit dare fisco
et tñ de suo. **S**i aut' ignorat' d; rem oīo red
dere et p̄u sibi restitui a venditore q; eē ven
ditor tñdem dabit de suo emptori. et fisco. s.
etiā p̄ emptori. et reliq; duas p̄es fisco
et hēc pena eē locū h; i donatore rei litigiose
vt. s. facta et vā estimatōe vēq; p̄uatur in
p̄cio mō sup̄dō. p̄mitat' tñ lex alienari rem
litigiosā ex cā dotis l' donationis p̄p̄ nupcias
vl' transactionis vl' dñonis. **N**utū ē est cō
tractus si quis rē suam pure stipulē l' emat
S; quid erit de p̄cio l' h; aut emptor sciebat rē
esse suā. et tūc p̄dit p̄u qā vl' donasse. **A**ut
ignorat quia fuit m̄stitut' heres. et tūc p̄u
petere p̄t. et idē est si res sit cois m̄ et ē quaz
tñ hēo ad p̄tem meā. C. de strahē. emp. cū res
Si aut' sō dñione emat valeb' emptio i eū
tu cōditōis vt si emat si res sua desinat va:
let eē emptio rei p̄p̄ rōe possessiois quā ēptor
non hēbat. vl' rōe alē q; ei in re sua deficie
bat. **D**e emptione aut' rei aliene dicef infra
ti. de emp. et ven. **S**unt eē qdam res sup q̄b;
strahi non p̄t p̄p̄ eaz qualitatē siue dñicōz
vt sūt ille q; non sūt in rerū nā n̄ fuerit nec
esse p̄t vt chymia vl' ea q; impossibil' ē dari
vt mons aure' vl' ea que licz fuerint tñmō
non sūt vt equ' mortuus. si tñ mora p̄cesse
rit mortē vt cū quis equū dare p̄misit et die
p̄stituta nō dedit s; in mora fuit et postea eq'
obyt tē in estimatōe et qā fuit in mora. **C**on
tract' aut' sup reb; que fūe sperātur tenet.
vt si q; emat futuros p̄tus vl' fruct'. vl' si
emat iactū reris quia mēst dñicō q; si quid

capiat' id' debeat. **P**rohibet eē alienatio mā
cipij xpiani in iudeū qā non licz iudeo possi:
dere mācipiū xpianū. Item fū' dū ē in fuga
vendi nō p̄t. p̄curator tñ ad hē p̄t p̄stitui ut
ipm q̄rat et inuentū vendat ff. de emp. et vē.
q̄d sepe. fm hē intellige id' 12. q. c. 2. fugitiuū
Prohibet eē alienatio rerū illaz q; sūt exēp
te a cōmāo hoīm. vt sūt res sacre religiose.
scē publice et lib' homo. **R**es sacre sūt que p
epōs sūt rite dedicate. **R**eligiose sūt sepulc
in q̄bus hoīes mortui inferūtur. scē sūt porte
et muri ciuitatū et mūcipiorū qā pena capi
tis imponit' violatorib; earū vt si q; ingoi:
atur ciuitatē vl' mūcipiū aliū de q; p portas
publice sūt porte et flumina que dedicata sūt
vsui p̄li et forū et stadiū. **E**st ig' mutū cō:
tract' m̄t' sup p̄dictis reb; si emptor et vē:
ditor scuerint res esse tales. ymmo emptor
qui rē huiōi accepit p̄dit p̄u et rem. si autē
ignorans a venditore sciēte spauit tenē si:
bi vēditor ad id qd sua m̄est se nō esse decep
tum ff. de dñen. emp. l. 2. **F**allit tñ hē i libo
homine maiori 20. anis q; ad p̄cipandū p̄u
vl' ad lucrū p̄u se venūdari vl' alienari nō
ignar' sue dñicōis. secus ē si acceptor et cō:
dicōz ignoret et vēdit iuitate p̄u p̄cipet.

De obligatione et stipulatione

Distia considerandū est de obligōib; et p
mo quid est obligat' et que ei' dñio. 2.
qualit' dñitur. 3. que p̄nt obligari.
4. subnectat'ur quedā destiplone. **E**st g' sci
endūq; obligat' ē iustum vīdīm quo nēcio
astringim' ad aliquid dandū l' faciendū p iu
ra ciuitatis rōne. **O**bligatōnū alia nālis tā
tum alia ciuil' tñ alia nālis et ciuil' simul.
Nālis obligat' ē q; in se nālem gūz eq̄ta:
tem. hē nālis obligat' strahit' p nāle vīcus
lū. i. p̄sensū et p̄ fieri mē oēs hoīes et tollit'
p actū stritum nālem. s. p actū p̄petuū de nō
petendo et hac obligatōe sola obligat' pupil
lus p̄xim' p̄bati sine auctē tutoris non
facit' locupletior nē doli gmitit'. **I**tem fū'
cui' libz p̄sone. **I**tem p̄t p filio i ei' p̄tate ex
istente. **I**tem fili' p̄t. s; nō tenē qā huiōi ob
ligat' est inefficax ad agendū. **C**iuilis obli
gat' est cū quis solēnitare iuris est astric' s; nāl
eq̄tas eā teneri nō suad; vt cū quis facit ofes
sus p scēpam se ex cā mutui pecūiaz recepif
se sub spe future numatiōis quā tñ nō rece
pit. vñ talis infra byēniū p̄t opponē excepti
onez nō numatiōis pecūie. q; si nō fecerit i
putet sibi. vñ hē obligat' p se est inefficax
ad agendū. **N**āal' et ciuil' obligat' fil' est cū
p̄sona q; p̄t efficacē obligari se cū solēnita:
te iuris obligat. s. cū nālis eq̄tas vlt eū te
neri et iuris solēnitas mēuenit. et hē obli
gat' est efficac' ad agendū. **O**bligatio aut' nāliū
et ciuilū vt hētur m̄sti. de obliga. alia ē ex cō
tractu. alia ex q̄i stractu. alia ex malefido.
alia ex q̄i malefio. **O**bligat' ex stractu est q;

pacto strahit et ex ipso pacto et stractu descendit. ut emptio et venditio locatio et conductio donatio et huiusmodi. Et ex quibus stractu cum quis gerit negotium aliter sine mandato et ut tutor et curator et huiusmodi. Ipsi enim non straxerunt cum eo negotium gerunt. unde quia non tenentur ex stractu restat ut teneantur ex quibus stractu. Obligatio ex maleficio est cum quis furtum vel rapinam vel iniuriam aliter facit. Ex quibus maleficio est cum quis non directe deliquit sed quasi. ut cum ex eius domo est ad effusum quod alteri nocuit. Sequitur deinde de 2. si qualiter obligatio strahit. circa quod sciendum quod obligatio strahitur quadruplex. primo re ut in mutuo debito. commodato. deposito. pignore. Alio modo verbis ut stipulando. Est autem stipulatio verborum exceptio quibus is qui interrogatur datatur vel facturum illud de quo interrogatur spondet. et dicitur stipulatio a stipulor. stipulum autem idem est quod firmum descendens a stipite. unde stipulatio potest per interrogationem debet enim stipulatio fieri per interrogationem precedentem et responsionem instantem subsequenter. et dicitur fieri in ius passio sine suspensione vocis. unde non mutatur non surdus nec infans non etiam abusus per stipulationem condicere potest quia exaudire se iure debet. ff. de verb. oblig. et mutui. et insti. de mutui. stip. mutuum 3. modo lris ut quoniam quis in lris confitetur se mutuo habuisse 10. lib. si spe fuisse numerationis. talis est nisi infra biennium opponat exceptio; non numerate pecunie astrictus erit naturaliter et civiliter pecuniaz illam solvere. 2. solo consensu ut in societate mandato. emptione. venditione. locacione. In his enim non requiritur scriptura neque presentia sed sufficit eos qui straxerunt sentire per se vel per nuntium vel per epistolam. et hoc omnia probantur per insti. qui. mod. re. str. ob. et plura alijs titulis. Sequitur videre de 3. si quod res obligari potest. circa quod sciendum quod obligari potest quaecumque non prohibentur obligari favore religionis. quedam sunt que non possunt alienari. ut monumentum. C. quod res. pig. ob. potest l. 3. et ecclesie in auct. de non aliena. emptio. si quis et vasa sacra vel vestimenta vel ornamenta ecclesie. astica. C. de sac. sanc. ecc. sanctum. nemini non iustissima necessitate urgente. ex. de pig. c. i. de hoc est huiusmodi est super. et. precedenti ar. 2. Sequitur videre de 2. si de stipulatione. circa quod sciendum quod stipulatio que fit verbis sine consensu nulla est. ff. de pac. l. 1. Item omnis stipulatio ad heredes et contra heredes transmittitur. C. de strahere. et comit. stip. necis. hoc est verum quoniam est tale factum quod potest impleri per alium secundum glo. ibidem. Item nullus alius potest stipulari vel passus non sit et huiusmodi vel per curatorem filium qui estimatur eadem persona cum domino vel cum prei. insti. de mutui. stip. si quis alij. Item per iudices officiales. executores et tabelliones; nec alii potest acquiri. ff. de iur. iur. uo. eu. pro quod. Nota tamen secundum 10. i. q. 4. quod si promitto me esse daturum tunc 10. lib. teneor iure canonico maxime si iuro. Item nemo factum alienum promittens obligatur ad alium nisi ad dandam operam quam potest ille facere quod ipse promittit. ff. de verb. ob.

stipulatio ista. Item non valet legatum vel stipulatio fundi in genere facta nullo fundo de modo strato. ff. de iure do. cum per dimissionem. si gener a loco. unde si quis stipulatur insulam fieri. et non addat locum ubi fieri debeat stipulatio non valet. ff. de eo quod loco l. 3. si quis insulam. tamen secundum glo. si dictum esset tu facies domum in ubi voluit bene valeret. Non etiam secundum glo. si quis aut promittit incertum re. sed etiam genere. aut etiam re et genere. aut incertum re et genere. si primo ut cum dicitur bene faciam per tuo fundum tunc potest non potest a procuratore. C. man. saluianum. secus est de aduocato qui per modo facit die et negotij qualitate petit salarii incerte pollicentis. ff. de varijs. et ex. ordi. cog. l. 1. si in honorarijs. Si 2. modo ut cum promitto equum potest petere et agere prescriptis verbis et taxabit arbitrio boni viri. C. de man. l. 1. Si 3. modo ut cum promitto tale equum tunc potest petere. Item si promissum re dare et vacuam possessionem tradi veniunt fructus instipulationis. Si autem promissum tamen in dare re non veniunt fructus instipulationis. ff. de usur. si stipulatur. Item quoniam quis promittit infra certos dies sistere iudici tunc dies in qua caucio promittitur et dies in qua sistere debet non computantur inter illos dies. ff. si quis cau. l. 1. Item si quis ad kalendas Ianuarij stipulatur fuit de illis kalendis intelligi debet de quibus est actum inter preses si non appareat de quibus est actum tunc de promissis kalendis Ianuarij intelligi debet. si autem in ipso die kalendas tunc de kalendis sequentibus. ff. de verb. ob. eu. quod kalendis. Item actus stipulationis et promissionis debet esse annuus ut nullum ferre momentum inuenire possit. si vero per mensionem se diuitur ad alia nichil poterit licet eodem die promissum ut ibidem l. 1. Item in omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur presentia die debet. ff. de re. iuris in omnibus. Item si promissum fuerit sic. si faciam bene cum comodum est hoc est cum potero sine meo in modo. ff. de verb. sig. nepos. Item omnis stipulatio aut fit pure ut cum quis spondet libras. v. et tunc in statim potest peti aut in diem et tunc statim debet sed potest non potest ante dies veniat non etiam ipsa die in qua stipulatio facta fuit potest peti quia tota dies illa arbitrio solutis est ubi dicitur aut si condicio et tunc ille qui stipulatur fuit licet ante condicio decesserit potest existente condicione heres et agere potest. Et idem est ex parte promittentis insti. de verb. obli. si omnis stipulatio et cum quis bene ad presentiam de obligatione et stipulatione sufficiat ut iuris presentia alia de hac materia relinquatur. De renunciatione beneficiorum. inf. v.

Deinde considerandum est de renunciatione beneficiorum iuris et primo quod est renuncatio 2. de beneficijs quibus renunciant non potest 3. de beneficijs quibus renunciant potest 2. de beneficijs quibus renunciant potest secundum quod et secundum quod non potest et quatuor non habetur gratia breuitatis secundum quod est summa rolandina tenetur. quod notant in generali cui iuri tamen et cui non potest renunciant. Circa primum sciendum quod renunciatio proprie est rei et iuris spontanea refutacio sed ad presentiam est tamen intentio de

nunciatio iuris sine qñ obligatio nō tenet
 Sciendū qd defensiones exceptiones et bñ
 ficia a legibz quedā sūt ifauore qdam i odiū
 introducta. et iste psona p qbz sūt introduc-
 ta p illa iuuant ne de illis obligatōibz qd
 fecerit obligent. quāuis aut regularit liceat
 renūciare hijs que p se sūt introducta. Aliq
 tamē sūt qbus renūciare nō impedit q min⁹
 ipa bñficia et exceptōes possint opponi. Aliq
 aut sūt qbus renūciatio facta tenet et iuuari
 p ea impedit. Aliqua aut sūt qbus renūci-
 atio p quo ad qd et qd ad qd nō de singul⁹ hōz ē
 videndū. Sequit⁹ vidē de 2°. s. de bñficijs quibz
 renūciari pē ita qd renūciatio facta impedit ne
 possint opponi. Scendū qd qdā ē bñficiū. s.
 bñficiū macedonai senat⁹ cōsultū et opetit filio
 fāi. qd pecūiaz accepit mutuo sū pñs volūta-
 te. et cōpetit ei nō tñ dum ē in pñate pñs s;
 et postqz scūs est sū iuris. et et opetit heredi
 filij fāliis. et et fideiussori. et hoc bñficiū renū-
 ciari nō pē quia est mēfaiatoz odiū introduc-
 tum. Est et ad bñficiū. s. bñficiū restōis qd
 opetit mīozibz toto tēpe mīozis etatis et eo
 edā finito infra qdōtēnniū si in mīozis etate
 decepti fuerint eoz facultate l. adūsarij calli-
 ditate. huic et bñficiū renūciari nō pē qd eo ipso
 mīoz deapet si renūciaret. Est aut bñficiū. s.
 vt quis cōtempnēt in qñtū facē pē et nō vltra
 et hīta rōe ne egeat. et hoc bñficiū opetit vi-
 ro et ei⁹ pñi qñ ouenit ab vxore. opetit edāz
 vxori et ei⁹ pñi qñ ouenit a viro. opetit edāz
 pñono qñ ouenit a libto et soto qñ ouenit a
 socio. et pñi qñ ouenit a filio l. filia et huic bñ-
 ficio renūciari nō pē. Est ad bñficiū ne lib⁹ hō
 ad onus alienū obliget. i. pignoret. et huic
 bñficio nō pē renūciari qd hō renūciatio eēt cō-
 traria libtati. Est ad bñficiū sū pñilegiū. s.
 fori qd opetit forensi. s. qd re⁹ oueniri dī sub
 indice suo et hō ē vñ an litē pñestati. Nam
 lite pñestata nō pē re⁹ opponē pñilegiū fori
 quia videt in illū indice pñessisse sub quo
 pñestatur est litēz. et huic pñilegiū. s. fori solo
 pacto nō renūciat. Sed ad hoc qd re⁹ oueniri
 posset alibi quā i foro suo suffiat si pñmittit
 solutōz facē vbiqz fuerit petitiū ab eo. Est
 ad bñficiū siue pñilegiū fori quod opetit cleris-
 cis. s. qd nō tenet mēdere corā iudice scāri et
 huic pñilegiū iure aliq renūciari nō pē quia ē
 introductū i fauore tot⁹ clerici. Exceptio nō
 nū. pec. sū nō tradite vl⁹ reddite rei. aliqñ
 opetit infra duos an. alñ infra 30. dies alñ i
 fra annū. alñ infra tres mēses. Debitor ei
 qd pñit se pecūiaz mutuo recepisse quā nō
 recep. opponē pē exceptōz nō nūciatōis pecūie
 ifra duos annos a die cōfessiois. Creditor
 uo qui pñess. ē sū spe fuē nūciatōis pecūiam
 traditā se recepisse a cōditore hz exceptōz nō
 solute pecūie infra 30. dies. Vñ aut qd pñes-
 sus ē sū spe fuē nūciatōis se dotē recepisse hz
 exceptōz nō nūciatē dotis que dī opponi vl⁹ in

fra annum pñ mīoniū solutū. si mīo⁹ dū
 raut mī⁹ byēnio vl⁹ infra tres mēses. si mī-
 tēmoniū dura⁹ plus byēnio vl⁹ mī⁹ decēnio s;
 vltra 10. an. nō extendit renūciatio pecūie nō
 nūciatē. **P**redictis aut exceptionibz renūci-
 atio nō pē quo mī⁹ infra pñcā tempa opponi
 possit. pñest tñ renūciatio quo ad ad. s. quia si
 renūciatio nō eēt scā nō debebat adūsari⁹ pñitē
 tīs. pñbare se pecūiaz soluisse. **S** postqz est scā
 renūciatio incumbit pñitē et renūciatū pñbare
 pecūiaz nō eēt solutam. **L**ex uo illa rubri et
 nigri tituli codicis. s. ne fideiussores vl⁹ man-
 data tores dotū denē. pñibz fideiussorē dari. p do-
 te restituēda si eneiāt qd restitui debeat huic
 legi si renūciat renūciatio nō valet qd talē fide-
 iussorē lex pñibz dari. et qd sit qd legē p non
 facio dī hī. **S**equit⁹ vidē de 3°. s. de bñficijs
 illis quibz renūciari pē. ita qd renūciatio impedit
 ne possit opponi. hō aut sūt plā. vñ ē noua
 cōstitutio de plibz reis debendi. que dīc si sint
 plēs rei debendi. i. plēs debitores qui omīs sūt
 ydonei et soluēdo hnt bñficiū diuisionis qd
 dīcē pē qñbz qd tñ p sua pte tē. **A**d hō uo qd
 quilibz teneat isolidū se obliget et dō bñficiū re-
 nūciat. **A**lēm ē eplā diuini adri. que ē qdam
 lex dīcēs qd si sint plēs fideiussores qd sint ydo-
 nei soluēdo dī quilibz oueniri p rata ad hoc
 uo qd quilibz teneat isolidū dī qd renūciat eplē
 pñitē. **T**ercū ē noua cōstitutio de fideiussori-
 bus dīcēs qd si pñcipal⁹ et fideiussor ambo sint
 ydonei et soluēdo. pñcipal⁹ oueniri dī pñi qz
 fideiussor. ad hoc uo ut fideiussor oueniri pos-
 sit qñqz cōditōz voluerit pñcē pñtōni renū-
 ciabit. **E**t nō qñ plēs pñcipales se pñcipal⁹
 obligat et isolidū locū hnt ibi omīs tres p-
 dīcte renūciatōes et debēt poni hō mō. renū-
 ciantes nouarū pñtōnum de duobz reis deben-
 di et fideiussoribz et eplīs diuini adri. bñficio.
 vnus enī p altro mēced. qñ se obligat vlē
 prem qd se pñgit. qd ē pñicio idēbiti qd dīc si
 quis indebite soluit ut qd nō tenebat solue-
 pē petē i⁹. huic pñicio bñ renūciat. **E**t est
 pñi sū cā que dīc qd si quis ē obligat⁹ ab in-
 dīo sine cā vl⁹ ex mīusta cā nō tenet et hoc est
 vñ nī pñstipulatōz sit obligat⁹ quia tñc bñ
 tenet et huic bñficiū renūciari pē nī hoc fieret
 pñtōlū. **E**t ē excep⁹ doli mali. s. qd aliqz dī-
 cat se dolo et calliditate alic⁹ inductū eē. et
 huic exceptōi renūciari pē. **A**d bñficiū fori
 qd opetit scolariibz. scolaris ei qd morat bono
 nie p hoc bñficiū nō pē oueniri sū iudice cōita-
 tīs bon⁹. si velit poti⁹ oueniri corā suo doctore
 et huic bñficiū renūciari pē s⁹ ē bñficiū pñitōis
 mētum qd hz locū qñ aliquis hīs institut⁹ ē
 rogat⁹ hereditatē vl⁹ etiam ei⁹ pñtē restituē l. qñ
 aliqz ē institut⁹ heres et si ipse decessit sū liberis
 est ei⁹ substitut⁹ ali⁹ heres. quia substitut⁹ hz ius
 in ipa hereditate eo qd adueniēte pñitōe debz i
 eū hereditas puenire. et hō tale fideicommissum
 dī mētum pñitōis. quia mētum est an heres

insti tunc decedat sine liberis. et huic additio sub
stitutio ille renunciare potest. 9° est beneficium iuris
ypotecarum quod spectat uxori in bonis mariti. quia
omnia bona viri sunt ei tacite obligata. pro dote
sua. et huic beneficium potest uxor renunciare. et viro et
absentibus cum eo. et hoc si confirmetur de beneficio predicto. et
ei expressse dicatur. id quod summe in ipso. Competit et
idem beneficium editori si bona sui editoris sunt
ei tacite vel expressse obligata. et huic beneficium potest
editor renunciare. 10° est beneficium velleiani sena
tus consulti. scilicet quod si mulier pro alio fideiubeat. i. ob
liget se reglariter non tenet. et huic beneficium mulier re
nunciare potest si confirmetur de eo. Ad hoc non quod qua
do mulier recipit tutelam filii. l. aui. et nepotis. de
renunciare scdis nupcias. Sequitur videtur de re. f.
de beneficiis illis quibus quod ad quod renunciare potest
et quo ad quod non. et hoc est sicut plura. primum est benefi
cium redibitorie. et spectat ei qui ignoranter emit
rem mortuosam vel viduam. ex hoc beneficium potest ep
tor agere contra venditorem ut reddat sibi pretium et re
cipiat rem. et hoc redibitoria spectat infra sex
menses. 2° est beneficium quod dicitur contra mortuosam quod dicitur
si quis emit aial vel rem viduam. ignoranter potest
agere contra venditorem petendo pretium illam pretium sibi red
di quod non dedisset si viduam ei prestuisset. et hoc
beneficium spectat infra annum. predictarum autem actio
num beneficium potest emptor renunciare. et renunciare pro
dest venditori si viduam ignorabat si autem id scie
bat non emptor confirmatur non potest renunciare. propter do
lum ab eo commissum. 3° est beneficium ne quis vocetur
in ius diebus fixis. alii tamen contingit quod renunciare
potest feriis et diebus fixis et alii non. si enim sint fe
riati ratione messium vel vindemiarum potest ipsis feriis
renunciare voluntate litigantium. si tamen sint fixi
ob honorem dei non potest. Circa 4° non quod renunciare
potest iuri puato ex. de puil. si de tra. et ff. de
pac. pacis. et hoc non pactum sit factum in omni odium
ut si quis vendat anallam tali pacto quod non pro
stituat pactum huiusmodi pro ea remittit non potest quia
factum est in odium omnis. ar. c. si m. ap. ita ve
nerit ne prostituat. l. i. Renunciare autem non potest
iuri publico si sit introductum non tamen infauore
aliquorum sed est in odium aliquorum sicut est id. f. q. cle
rici non teneantur ratione coram iudice seculari ex.
de foro spe. si diligenti. et id. f. q. clericus non
pnt se subicere verberibus alie layci. ex. de sen. ex.
contingit hec enim duo sunt introducta infauore
clericorum et odium laycorum quod nimis clericis se infesti
2. q. 1. laycos. Si vero ius publicum sit intro
ductum tamen infauore ei renunciare potest. vñ renun
ciare potest velleiano quia introductum est tamen infauore
f. m. liey. ff. ad vell. l. v. l. f. non macedoniano
quia introductum est non tamen infauore. f. filioz fa
lias sicut in odium editorum. vñ etiam pro sniaz ex
eo exceptio datur. ff. ad maced. eu qui. vel
etiam non potest aliquis renunciare iuri suo cum ex ei
renunciatioe iudicatur iuri alii. vñ clericus non
potest renunciare foro suo quia ex hoc iudici caret
epo suo. 11. q. 1. clericus. hoc. q. 1. de renunc. et hoc
ex. de foro spe. **De pactis** **VI**

Postea considerandum est de pactis et primo in
generaliter. 2° in speciali. scilicet de transactionibus
que sunt quedam pacta. Circa primum vi
dendum est. primo quod sit pactum et vñ dicitur. 2° de diui
sionibus pactorum. 3° ad quos porriguntur vires
pactorum. 4° super quibus rebus potest quis pacta. 5°
de pactorum effectu. 6° de adiutoribus apponitis in
transactionibus. Circa primum sciendum quod pactum est consen
sus duorum vel plurium in idem alii ab alio pacti
centium dandum vel faciendum. si enim pactum sit tecum
multo magis quod ipse det petro ad pactum nullum
erit. Si vero pactum sit tecum quod des tunc pactum est
quicquid tamen vale quicquid inutile ad agendum. ff. de v.
ob. si stipulo ista. lex tamen talis quicquid pactum vo
cat. c. e. debitorum et ex. c. vlt. Dicitur autem pac
tum a pactio. pactio vero dicitur a pace et actio
quasi pacis actio. Nam quod pactum est ex diuis
et diuisio moribus aiorum pro multa et varia etiam
in vnam personam suam deducuntur. Est autem
nomen pacti generale ad omnia que inter pres aguntur
cum sciende vel tollende obligationis. Potest autem
hic notari ad maiorem euidentiam. dicitur inter pac
tum pollicitationem quicquid stipulationem et promissum
quod quia pactum est duorum vel plurium consensus ad
aliquid dandum vel faciendum. vbi expressus ita quod
verba promittantur a promittente et subsequenter a re
cipiente ut dabo et decem et tu rudes placet. si si re
cipiens verba promittentis tunc est stipulatio ut in
sti. de v. ob. in pñ. Pollicitatio vero est solus
offerens promissio oportet autem quod ibi sit persona
pñs cui fiat pollicitatio. ff. de pac. l. i. Nomen
autem quicquid est generalissimum. nam et scolares in sco
lis et clerici in caplo et populus in foro venire di
cuntur. ut ibidem. s. venientes. promissio vero refertur
potest vel ad pollicitationem vel ad nudum pactum et sti
pulationem. ff. de edil. edic. sacrum. Sequitur videtur
de 2°. scilicet de diuisione pactorum. etiam quod sciendum quod
pactorum quedam sunt in re quedam in persona.
In rem est pactum quod dicitur pactum ne petam in p
sona vero est quod dicitur ne petam a persona. ff. e. idem.
s. pactum. Item pactorum ad 2° est quicquid ut id quod
est ex ceteris vbi expressum et sub certa forma re
dactum. ad est tactum ut id quod non est factum sed be
tur ex aliquo lege speciali ac si esset factum ut res co
ductoris domus illate in illam tactum sunt obli
gate pignori domino domus. Item pactorum quedam
sunt verba quedam mutua. Verba sunt pacta vel
tata quod personarum vel rerum vel iuris ordinem faciunt
hoc est quod persone quod pactum se obligare pnt ut
res super quibus sit pactum non prohibeant alienari
a iure et ordo iuris suet in obligatione ut si de n.
est de personis rebus et obligationibus. Mutua sunt que
deficiunt in aliquo istorum predictorum et hoc vel aperte ut
cum primum minoris alienatur sine debito et filia vel
fraudulenter. Sic autem ibi fraus multipliciter. primo
de persona ad personam ut cum tutor emit de bonis
pupilli pro impotente personam suo tamen nomine. Secundo
de re ad rem ut cum quis filiofamilias non mutuat
pecuniam quia prohibetur. sed aliam rem ut ipse illa
vendita utatur pecunia. 3° de contractu ad

contractum ut cum vir et uxor stante matrimonio non donant inuicem quia prohibent sed cum donationis vendit de noie ad nom ut cum ille qui prohibet esse pias alicuius se facit eligi in defensoris vel procuratoris quod idem est mutato tunc noie. 4to de fco ad fcm. ut cum quis vendit et aliam suam eo pacto ne pstituas eam in lupanari tu uo posuisti eam in caupona ut ibi mistret quod est idem quod ad effectum. Item pactum rei turpis vel pactum esse l. pactum impossibile rei de iure vel de fco nulla obligatio induat ut ex. c. vl. pactum aut rei turpis est si dicat promitto tibi quod interficiam tale. pactum turpe est pactum turpiter sine turpi additio de re liata fcm. ut promitto tibi x. solidos ut interficiaris tale. pactum impossibile de iure vel de fco est si quis promittat solē penetrare. impossibile de iure si possibile de facto est si quis promittat re sacrā. possibile si sub additioe impossibile est si quis promittat michi x. solidos si dederō sibi solem. Si uo sit pactum possibile de iure et de fco v. ex. c. 2. si aut sit possibile de iure et impossibile de fco si impossibilitas sit perpetua non v. si sit temporalis v. si ex peccato don. possibilitas adueniat non sit contra bonos mores. Item pactum in se pntes ne dolus pntes non tenet. h. c. eni est iudicium bone fidei. ff. de re. iur. stract. Item pactorum alia sunt nuda alia vestita. Nuda sunt illa quod non pntentiam. nulli enim efficacit est alicuius rei est ditio sine causa. et est dicuntur nuda pacta illa quod non vestimentum aliquid sex infra scriptorum et h. c. pacta nuda non sunt efficacit ad agendum vel obligandum licet possint ad defendendum. Pacta uo vestita dicuntur sex modis. s. re. v. bis. l. ris. sensu. coheretia. stract. et inuentu rei. de pmissis quatuor sunt exempla super posita. t. obligatio ibi ar. 3. de coheretia stract. et ex. tale vendidit domum et in ipsa venditioe inuenit pactum quod ego debeam morari in ipsa domo usque ad annum. h. c. pactum per se nudum est et non valeret si quia vestitum est coheretia stract. vel venditiois valet. De inuentu rei tale per exemplum posui promisi aliquid dare et ut dares vel faceres ad me. vñ statim cum dederō tibi quod promisi vestitum erit pactum ex premea. et id inuentu eius quod dedi et es obligatus in ad dandum id quod promisi in. vñ huiusmodi pacta vestita sunt efficacit ad obligandum et ad agendum pbat h. c. misti. de v. ob. Item pactorum alia sunt clara. et h. c. si sunt solemniter facta sunt oio seruanda. Alia sunt obscura ut illa quod pnt h. c. dupliciter intellectu et h. c. sunt interpretanda et pferentia quia in eis fuit pteate ea apti. pferre. ff. e. verbis. Sequitur videtur de 3°. s. ad quos porriguntur vires pactorum. circa quod sciendum quod porriguntur ad personas illas in quas sunt facta regulariter. porriguntur etiam ad personas alias in casibus aliquibus. vñ quod dicitur quod pacta in alios acta alijs obesse non debent ex. de transac. veniens. h. c. vñ est quod sunt oio alij. ob est enim et pdest pactum per ratoris domino. debitoris fideiussores. magis socie

etatis societati. pdest pactum tutoris pupillo sui domino filij patri et de hys oibus ff. de pac. de pmo. l. vna. et notetur de 2°. l. vl. et de 3°. l. magis. d. 2°. l. tutores. de 4° et 6°. l. si et l. se. Item pactum predecessoris obligat successorē si pntis filium si fuit pactum vale ecclie ex. d. solu. c. 1. alias sec. est ex. de pca. c. 2. Quartum. s. si quibus non possumus et super quibus possumus pacta a patre ex supradictis in ti. de stractibus in talibus ratione rerum. Non tamen h. c. multa possumus facere ad quod non possumus me astringere pacto. Item pactum defuncti successione non tenet in de sensu eius. c. est hereditas. c. e. l. inde. Item nullus pactus pdest rebus alijs in de voluntate eius ut ibidem. Sequitur videtur de 4°. s. de effectu pactorum circa quod sciendum quod pactorum effectu est ut id quod in pactum deducit obferatur ex. c. 1. et 3. et licet secundum leges ex nudo pacto non oriatur actio ut etiam dicitur in sup. et h. c. ff. e. iure. gen. s. si cum nulla in in quibusdam casibus secundum tamen ius canonicum ex nudo pacto et simpliciter verbo aliquis efficaciter obligat et pdest eius actio datur ex. c. qlr. Et est ratio quia cum quis velit contra simplex verbum mortaliter peccat. 22. q. 1. poicando. In summa igitur non quod suauis est ome pactum si sit tale quod suari possit sine detrimento salutis eterne vel salutis corporalis. et si sit licitum et possibile. sec. est si sit illicitum et impossibile et inhonestum ex. c. vl. inde est quod ex pacto non habet locum successio in ecclia dei ex. c. accepim. nec potest augeri cens. ex. c. clid. pactum tamen aucte pape fecim est suauis ex. c. 2. alias si sit impossibile de iure vel de fco non tenet ut dicitur in s. ff. de re. iur. impossibile. et si inueniat iuramentum. Nota etiam quod fragentis fidei non est fides seruanda et si sit iuramentum firmata ex. c. de symo. dilectis et. c. e. cum pponas. Item pactum quod sit dolo in tantum non valet ex. de re. pnu. cum vniuersorum. Item si sit alius captiosus. ff. de rei ven. si id quod in fit. Ad h. c. etiam non quod pactum possumus pnuicare priori. c. e. pacta nouissima. ar. ex. d. censi. cum olim. Item stract. excouentione sui pactioe legem et formam accipiunt ff. de re. iur. l. stract. Item si in pactioe stract. appoita sit pena soluta pena stract. non tenet in sit dicitur quod pena soluta stract. maneat firmum ff. de transac. q. fides. Item quod stract. non tenet pena appoita in tenet. ex. de fo. spe. si diliget. quod uo pntet tenet. pena tenet ar. ex. de arbi. dilecti. et de pca. de pca. rym glo. Item voluntates pntentium magis quod excep. vboz sunt mispicende ff. q. res. pig. ob pos. si quis. Item quod dubitat de interioe stractentium tunc forme stract. est standum. ex. d. pig. illo. s. si ostaret de stractu scriptura esset inspicenda. c. plus vale quod agitur. l. 1. et 3. et in c. illo in glo. Item pacto puatorum iuri publico non derogatur nec renudari potest ex. de fo. spe. si diliget. ti. vbi dicitur quod clerici non pnt renudare iuri illi s. quod clerici non teneant renudare coram iudice seculari quia h. c. est introductum in fauorem totius clerici. Distinguitur autem gof. quod si ius sit publicum aucte

salic; mstituētis et valitate coitatis pactis
puatoz tolli nō pē. vt si paciscar ne fura cō
mittēdi noīe agam. hoc enī ius. s. vt malefī
aa puniānt ē ius publicū aucē et vilitate
et iō p pactū tolli nō pē ff. de pac. si vn. s.
pacta et idem ē de silibz. **S**i iō ius sit pub
licū aucē et puatū vilitate vt tutele. et tē
arca hanc actōz. s. in x tutele tollendā habz
pactū et remittā locū. vt. C. et. ff. de pac. in
plibus legibz. et idem est de silibz. **I**us g
publicū stringens vilitatē nō cōem s; puatū
tam p pactū tolli pē. **I**tem ea que pmittū
tur ob nimia reuerentiā alic; nō obligāt. vñ
si libtas ob nimia patroni reuerentiā ostigit
se penali obligatiōe si patronū offendit non
obligat. ff. qru rez ac. nō dat. l. i. **I**tem oīa
que s bonos mores in pacto vl stipulatōe de
ducant nulli sē moniti. C. de iuri. stip. ex eo
Item fm casū. si pmissi nō accāre debeo denū
ciare. Si iō pmissi nō denūciare pactū ē il
licitū ex. e. c. vlē. in glo. **I**tem pacta ouen
ta que neq; dolo malo neq; sē leges neq; i
qbus fraus alicui sit fecā sūt fuāda. ait ptoz
ff. de iur. gen. **I**tem pactū pena vallatū si
sit s leges siue s cādoēs nē pactū tenz nē iu
ramētum sup hoc pstitū vt ibidez. s. vlē. **S**i
iō sit pter leges nō tenz pactū s; pena tenz.
pter legē eo q fiat stipula alia. vñ si tal sti
pula fuerit vallata pena. pena tenz s; non
pactū. ff. de v. ob. stipula ista. **S** alia si aut
sit fm leges tūc tenz et pactū et pena. ita tñ
q alē qd voluerit petet. ff. e. rescriptū. s. si
pacto. hē imo. **I**tem si quis pmittat gñalr
alicui dicēs quicqd pederis dabo ē in tali pro
missione itelligunt excepta oīa illa illicita
et ea q spālīc n pmississet. hē bñ. ex. s. hōicō.
cum iura. ar. ex. de iureiurā. veniēs. **I**n
sup nō q pacta mīta p fies mīores vl pōi
catores ul alios mēdicātes cū rēoribz proc
bialiū ecclīaz s; iuribz prochiālibz puta ex
hibitiōe scōzū oblatōibz iure funerādi et si
milibz vl sup alijs qbuscūq; si facta sint p p
ozes l gardianos de suoz cōuētū siue locoz
sēnsu. licz aucēas sedis aplīce nō intuehit
vl licēcia sui gñalis plati vl capli sūt fuā
da dūmō sint alia s licita et honesta. li. 6. e.
q;uis. **S**equē vidē de 6. s. de sditōibz appo
sitis in stractibz. et qpez de sditōibz appōitis
in stractibz spōsaliū et mīonij dēmiatē ifra
li. s. vbi agit de spōsaliū et mīonij. vñ h
agenō est tñ de sditōibz appōitis i stractibz
alijs ēca qd nō q in stractibz alijs appōni pē
sditō stractū sstituēs. vbi gñā dono ē hē si
feceris aut dederis m i. te enī donante vl fa
dente iō dona sstituē. ff. de sdi. et de. q hedi
qñq; sditō stractū pimens seu adimens.
vbi grāa dono vl lego talez fundū si nō
maūmiseris talē fuū. statī ei dona l legā
et l valet. s; si maūmiseris adiunt vt qz vt
ibide. l. cū sub hac sditōe **De fūlacione VII**

De inde sconsiderādū ē de transactōibz et
pmo qd est transactio et vñ dī. 2. s
quibz transigi pē. 3. quibz ē transactōis
effectus. **C**irca pmo sciendū q transactio ē
de re dubia et lite mēta necdū finita nō gra
tuita pactio. ff. e. l. i. qd aē dī et lite mēta pō
tran sitūe q. d. et re mēta lite. i. ppe litem qā
qz dū lis pendet facit rem dubia et mētam.
litem aut itelligo pntez et fuēam qā ecā aī
litem srestataz transacō fieri pē. ff. de sdi. et
de. elegamē. **S**i quis p litē ec itelligo instam
vl mūstaz. C. e. l. 2. si tñ agens ēdat se instaz
cām fouē alioqñ s. ff. de sdi. inde. istima ita
tñ q distinguat mē insistentē et resistentē vt
si actor p calūpniaz insistat nulla sit trans
actio. **S**i iō reus p calūpniaz resistat tūc
actio quo ad eū valet. C. e. sub pteu licz per
aliaz viam hē ē p actōz de dolo vl replicatōz
doli sfulat actori ut ibide dī qñ re dolo i
duat actorē ad trāfigendū. **N**on gntura
iō dī quia transacō vllo dato vl pmissio vl
retento nō pcedit ex. e. s. eo et. C. e. transacō
Non finita iō dī quia si iudicatū eēt nē ap
pellari nē retractari snia posset. nē si dubi
tare de ea transacō nō teneret. ff. e. et p rē
pē enī eē q reus dī sēmpnat sū ē ad. x. so
lidos. et vñ est qd debeo si tñ uis eē srent. de
4. statī dabo et tūc transacō nulla eēt. s; si i
dicatū negaret pba tñ ita apta eēt vt ne
gare nō posset. ad huc idem eēt. C. depo. qui
sniam. **D**icē aut transacō qī actōis trāsi
eo q qui transigit ab actōe trāsit et disced
et ita dī ppe transigē actor. m. ppe iō re. C.
e. l. 2. **S**equē vidē de 2. s. qui transigē pnt
ēca qd sciendū q transigē pnt dñs spos mē
tis hñs liberaz admīstratiōz maior. 24. an
mīores enī l sfluant illesi l restituent in
tegez si fuerit adulti tutores nō hñtes. **I**tem
tutoēs et cūctoēs eoz et pñdes puāz et pla
ti ecclīaz et pcuratores hñtes mādātū spālē
ecclīaz gñale cū libera admīstratiōe pē datū in
rem suaz. ff. de pcura. mandato. **I**tem caplm
transigē n pē vacāte sede ar. ex. ne sede va
c. 2. et 3. **I**tem plar transigē nō pē i cā ec
clesie sine sēnsu capli ex. e. sic. nē pē aliena
re. 10. q. 2. hoc ius. si iō hēat lras derato a
caplo suo. s. srmētes simp. q quicqd sup tñ
nego fecit ratū hēbit transigē pē vt in c. 3.
in tex et in glo. **E**t q dī ibi q si transacō
fuerit fuata aliq aniscaplū eaz renocare
non pōit ac si m eaz nō sēnsent. hoc iō dī
quia si transacō fiat fm formaz iuris pē re
sandi ifra qdriētiū si ecclīa se lesam pbaūit
ex. de resti. mntē. rquīsiuit alias nō pē veni
re sē transactōz et statim ex quo sēnsit. C.
e. qzuis. et fm hē supple maxie quia iō eēt
si fuata nō fuisset. sic expō glo. bñ. pō ec
ibi alia expōsi quā obmīcto. **N**ō ecclīaz q si
transacō et sposi facta inē psonas alijs p
supiozem. s. ordinarīū sfirmē. s. a pñ ē real

et perpetua al'se psonal. vñ n̄ durat n̄ q̄dū
vuit ille q̄ trāsegt. ille tñ q̄ trāsegit eā re-
uocare nō p̄t. e. venies. i. tex. r. glo. **C**on-
firma. tñ pape transactōz q̄ q̄tū ad psonas
erat psonal facit realē si papa h̄c faciat ex
ēta scēta qui eē facē p̄t qd̄ illa q̄ nulla est sit
aliqua. 16. q. 1. c. fi. q̄ est mai. h̄c bñ. **E**p̄s
uō r. alij inferiores nō p̄t imutare nāz rei r.
id si trāsa. ē psonal psonalē cōfirmat. si rea-
lis realē ita videt̄ q̄busdam. **I**tem qñ trans-
actio vñ pactū ab initio nō valuit p pape cō-
firmatōz vigore sumit eē. eo. c. 1. i. tex. r. glo.
Sequit̄ videt̄ de 3. s. sup̄ q̄bus transigi p̄t ēta
qd̄ scēdō q̄ trāsigi p̄t in oīb̄ auxiliib̄. C. e. cās.
In cōmib̄ aut̄ mēuēre p̄t transa. in hīs
que penāz irrogāt sanguis. C. e. trāsigē. et 2.
q. 3. s. nōndū. vñ in oīb̄ actor tñ tūc mād̄
in turpilianū. ff. ad turpil. ab. actore. s. hoc
nichil ad reū cui ignoscit̄ si tali modo redi-
mat sanguinē suū. ff. de boīs eoz q̄ an̄ snāz tē
l. 1. hoc tñ fallit in adulterio. vt m. l. transigē
qd̄ tñ vt hodie correctū i. aut̄ vt nllī iudicē.
s. adulterū. l. forte obanet i. marito l. veri.
trāsigit̄ ibi nō de re dubia vñ lite mēta. s. re-
cōlat̄ quicta. **I**n cōmib̄ uō q̄ nō irrogant
penā sanguinis nō p̄t fieri trāsa. s. sit gēnta
pac. l. rmissio. ff. de iur. fisa. l. i. fisa. r. idē de
adulterio p̄t dīd. si ā re. data pecūia trāsigat
cū actore transa. nlla ē et re. hētur p̄ p̄fesso
ff. de p̄uaricatōib̄ i. oīb̄ r. i. dē. s. nōndū. vñ
oīb̄. h̄c at fallit i. cōmē flī. C. e. trāsigē. Scdm̄
tñ canones cū nullū cōmē irroget penā sang-
nis 23. q. 9. hīs aq̄b̄. r. eē. ne cū. l. mo. snāz
in nullo g. cōmē trāsigit̄. **I**tem in alimētis n̄
trāsigit̄ n̄ cū de dēcto p̄toris qd̄ n̄ alē man-
dare p̄t. i. q̄rit tñ p̄tor de cā de mō et de psonis
si tñ alimēta sint fusa r. debita ex volūtate
vlīma. l. donatōe mortis. cā. l. si aliq̄d hōz
defuit transa. nō tenebit̄. **I**n cāu tñ nō req̄-
ritur p̄tor. s. cū alimētari. cōditōez suaz me-
liorat. C. e. de alimētis. **I**tem in p̄trouis p̄fi-
ciscntib̄ ex testamēto nō p̄t trāsigi n̄ in spec-
tis v̄bis testī. ff. e. l. fi. **I**tem trāsigit̄ sup̄ fui-
li et asēptia aditōe. ff. e. l. fi. **I**tem nō transi-
gitur i. actōib̄ famosis descendētib̄ ex ma-
lesitio vt in actōe furti. et bonozū raptōz in
iuriāz. sec. ē i. actōib̄ descendētib̄ ex p̄trac-
tu vt i. actōe mandati. tutēle et depōit. ff. de
hīs q̄ no. infā. l. furti. et l. in actōib̄. **I**n
spūalib̄ aut̄ nō p̄t transigi. s. vt dē ad t̄pale
pro spūali q̄a hoc symōiacū eēt eē. e. p̄stitur.
ymō si aliq̄ litigēt sup̄ bñf. nō p̄t transigē
ita. s. q̄ vñ expēsas i. lite factas soluat et
alē litū cedat eē. de pac. cū p̄dem. p̄t tñ in eis
amicabil' opō fieri eē. e. s. eo. **S**cdm̄ tñ gōf
i. fūma. e. ti. r. eē. e. c. 2. et hosti. si t̄pale dē p̄
spūali auctē iudicis sine supioris p̄ bono pa-
as expiat̄ viciū symōie eē. de p̄be. nichil. tñ
bñ. vt ibidē sentare gñū dīcēs. q̄ si papa nō
tolerasset opōem ibi facta; auctas iudicis

nō sufficēbat. q̄a h̄c de iure n̄ poterāt. vñ di-
at ibi papa nos eā h̄c ad h̄bito moderamē
toleram. et ad t̄pus tñ vt sequit̄ ibidem. **P**otest tñ fieri trāsa. i. spūalib̄ vt dē spūa-
le p̄ spūali sic dīam. in p̄mutatōe eē. de rez
p̄mu. ad q̄ones i. tex. r. glo. et p̄mo. eē. e. sta-
tūm. **D**istinguit̄ tñ q̄daz q̄ dare spūale
p̄ spūali eiusdē gñis ē licitū. vñ p̄t fieri trans-
ac. tal. s. q̄ vñ acapiat dēctas i. vna p̄och-
ia et alē i. alia. l. vñ bñf. vñ r. alē ad cū
p̄sensu ep̄i sic sit p̄mutatōe. dare uō spūale
p̄ spūali alteri. gñis ē illicitū. vt bñf. p̄ iu-
re p̄sonat. et dīcāt q̄daz q̄ bñ. inuit. c. s. eo
in suis exēplis. **I**tem trāsigi nō p̄t sup̄ iūria
illata sine iudicis auctē ff. q̄ no. ifa. l. furti.
Item n̄ in iure p̄sonat. cū sit spūale eē. e. p̄-
terea. **I**tem n̄ in iure s̄biectōis spūal' eē. e. p̄-
terea. gñis tñ remittit̄ p̄t eē. de p̄uul. cū olim
Ep̄s uō p̄t i. remissioe restituē cen sū sibi in
recognitiōz dñi soluenō eē. de cenf. oīs aīa
vñ ad p̄cepte libtatis inditū eē. de p̄uul. rece-
pim. venit aut̄ i. gñalez remissioez remissio
oīm t̄paliū. nō aut̄ visita. nec p̄cura. eē. de
dona. pastoral. n̄ cathedratīcū vt ibidē. vñ
nec iuridicō. 16. q. 2. visis i. fi. n̄ reuentia. C.
de bo. lib. l. vñ. **S**z et fm̄ gwil. eē. e. p̄tea r.
hosti. nō t̄z facta trāsa. eē in s̄biectōe t̄pali q̄
est in dñm r. fūū n̄ sit dubiū vt̄ sit fūū il-
le de quo q̄rit. C. e. inēpōit̄. hortād. tñ ē dñs
suare pactū. C. de liberali cā. affines in tex. r.
glo. **Q**uid si sup̄ ecclia agat̄ nūq̄d transigi
pōit̄. **I**tem q̄ nō eē. e. p̄stitur. qd̄ itelligit̄ qñ
agit̄ de ecclia tamq̄ de t̄. sū bñf. ecclia. eē. e.
s. eo. si tñ duo ep̄i vñ duo monastēia agāt
de ecclia p̄tendētes de p̄p̄tate ei. vñ de p̄p̄tate
alie. p̄dij vt 16. q. 3. inē memoratos. tūc trāf-
actio locū h̄z sic r. p̄muta. dum tñ nō detur
t̄pale p̄ spūali eē. de re. p̄mu. ad q̄ones. puta
q̄ vñ hēat vñā ecclia; et alē aliā vñ vñ ha-
beat aliq̄ spūalia i. vna ecclia. et alē in alia h̄c
goff. et bñ. in c. sup̄ eo. et idē p̄mo. eē. e. sta-
tūm. **N**ō insup̄ q̄ q̄dam sūt i. q̄bus n̄ cō-
posi. n̄ dispēsa. n̄ transa. locū h̄z vt q̄ vir
dimittat vxorē r. aliā s̄ducāt. q̄ monach.
existēs monach. p̄p̄tū hēat q̄ s̄biect. sup̄io-
ri in licit̄ r. honestis nō obediat r. in filib̄
eē. e. c. fi. **S**equit̄ videt̄ de 2. s. de transac-
tionis effcū. ēta qd̄ scēdō q̄ trāfactōis effec-
tus est vt omē instm̄ p̄mens ad cām sup̄ q̄ ē
transactū et quicq̄ ad ē q̄ opem p̄tib̄ frē p̄t
sit oīo cassum r. sola trāsa. robur obtineat
p̄petuū eē. e. c. 1. hoc ē vñ fm̄ glo. n̄ dolo tal'
transa. sit extorta q̄a tūc nō valēt. C. e. s̄b p̄-
textu ille tñ q̄ dola ad h̄buit eā reuocare n̄
p̄t vñ licz p̄ea instm̄ reperianē nō tñ lis re-
staurabit̄. C. de trāfac. l. 2. et eē de sen. et re-
iudi. inē monasteriū. et c. se. h̄c bñ. **I**tem
transa. pena vallata manet i. firmitate sua
ecclia; soluta pena. ff. de trāfac. q̄ fidem. **I**tem
trāsa. t̄z eē si trāsigēs deapīat vñ dimidiū

iusti p[er] q[uod] magnū modū ē a lite recedē. ff. ad treb. luc. §. si. et ex. de emp. et ven. cū cā. ubi plā de h[ab]e i glo. si tñ trāfac[ti]o mīta fuerit ex f[aci]o instrō lic[et] mēuenerit iuramētū retrac[ti]o d[icitur] q[uod] ad id q[uod] fuerit op[er]atum ex instrō f[aci]o alijs manētib[us] firmis. C. e. l. penal. **N**ec ex eo dā[ti]r excep[ti]o in oī eo de q[uod] fuerit actū. et transactū. **N**ō si fuerit g[ra]t[is] pen[al] et g[ra]t[is] alijs transac[ti]o in oīb[us] obstat excep[ti]o. C. e. nō est n[on] re[cedē] occultauit dolo sp[eci]es de q[uod] decept[us] ē ac[ti]o. ff. de pac. tres. **S**i uō sit g[ra]t[is] pen[al] et de sp[eci]e f[aci]a transac[ti]o i illa tñ sp[eci]e nocet excep[ti]o. **E**t idē ē si sit sp[eci]al[is] pen[al] et g[ra]t[is] q[uod] ad vba transac[ti]o. C. e. cū aq[ui]ana et l. q[uod] cū tutorib[us]. §. si. **E**t idē ē m[ul]to fort[ius] si v[er]q[ue] sp[eci]e fuit ff. de pac. si vnus. §. pacta. **S**i uō pen[al] sit i defuncta sic q[uod]q[ue] transac[ti]o seq[ui]tur nō obstat i m[ul]t[is] sp[eci]eb[us] in iudi[ci]o de ducis. C. e. si ex f[aci]is et h[ab]e eff[ec]tus trāfactōis ex p[ar]te rei. **E**x p[ar]te uō ac[ti]o[n]is nō dā[ti]r actio de trāfactōe ut i d[icitur] l. f[aci]t at q[uod] ouēit dari v[el] fieri ut recederet a lite q[uod]a redire p[ot]t ad veterē actō[em] et si opponat excep[ti]o ex trāfactōe replicab[itur] ac[ti]o[n]i q[uod] fides nō d[icitur] ei fuari q[uod] v[er]o pacta v[er]ari. C. e. si apud acta et ex. de iureiurā. p[er]uenit. **S**i aut[em] ac[ti]o[n]i nō sit ē actio v[er]o dā[ti]r ei ad id ob eā m[ul]t[is] reū ut se reponat ad p[ri]mā obligatō[em] ff. de v[er]o. cā. data. si quis. **V**el dā[ti]r actio[n]i actio p[re]s[er]ptis. verbis ad m[ul]t[is] quia do ut des. ut h[ab]e remittit sit dare. ff. de p[re]s[er]pt. v[er]o ob cā. de dolo aut nō agit ac[ti]o[n]i q[uod]a ad trāfigend[um] dolo nō fuit licet ex p[ar]te f[aci]o re[cedē] dolo q[uod]dem fidei nō fuauit ff. de do. l. i. §. si quis. **S**i aut[em] ac[ti]o[n]i ad trāfigend[um] induc[ti]o fuisset de dolo ager. C. e. l. actione

De emptione et venditione

Prostea p[er]siderand[um] ē de p[ar]t[ib]us in sp[eci]ali et p[ri]mo de emptōe et v[er]ditōe. **C**irca q[uod] sciend[um] p[ri]mo de ar[ti]s q[uod] solent dari ut i p[ri]lib[us] an v[er]ditō[em] 2° q[uod] ē venditō et emp[ti]o. 3° de v[er]ditōis diu[er]sio[n]e. 4° de q[uod] q[ui]lib[et] venditō p[er]ficiat[ur]. 4° ad q[uod] spectat p[er]ic[ul]u[m] rei vendite. 5° ad q[uod] tenet venditor emptori. et de actio[n]e vni[us] §. aliū ut faciat q[uod] d[icitur]. 6° de impedimēto p[re]stato p[er] erro[re]m doli v[el] deceptō[em]. 7° q[uod] de ponderib[us] v[el] m[er]suris f[aci]is. 8° de ca[us]ib[us] in q[ui]b[us] cogit[ur] q[uod] vendē rē suā. 10° de negotiatiōib[us] sū mercatoriib[us] que p[er]sistunt i vendēdo v[el] emēdo. 11° de q[ui]busdā ca[us]ib[us] dubita bilib[us] ēca matia. 12° de monopolis. **C**irca p[ri]mū v[er]ditō[n]ē ē q[uod] sit datio arrarū et q[uod] op[er]et[ur] et q[uod] sit pena arraz. **C**irca p[ri]mū sciend[um] q[uod] dona[ti]o arrarū est argumētū emptōis et v[er]ditōis cōtracte. vñ bñ p[er] emp[ti]o et venditō q[ui]b[us] sū arra s[ed] p[er] eā sit euident[er] m[er]it[us] ementē et vendentē de p[ar]t[is]io g[ra]t[is]o. ff. de v[er]ben. emp. q[uod] sepe in p[ri]m[is] si ēc[et] intēuenerit arra nichiloi[us] p[er] v[er]q[ue] recedē ab emptione l[icet] venditōe licet penitēs penā arraz m[er]eat n[on] i d[icitur] q[uod] ē da tū loco p[ar]t[is]io v[el] p[ar]t[is]io p[ar]t[is]io intēuenerit ut quia dicat emptor. do hoc noīe ar[re] et p[er] p[re] solonis p[ar]t[is]io. tūc ei altero eoz in-

uito nō recedē a p[ar]t[is]io v[er]ditōis. q[uod]a cū p[ar]t[is]io v[el] p[ar]t[is]io sit soluta res definit ēē itēgra q[uod] nō f[aci]t si noīe tñ ar[re] datū ēē h[ab]e p[ar]t[is]io. C. q[uod] liceat ab emp[ti]o recedē. l. 2. ar[re] enī nō p[ar]t[is]io s[ed] pignora danē. **O**pa[us] aut[em] datio arraz ut p[re]s[er]pt[um] ē p[er]ficiat[ur] metu pene ar[re]. **A**r[re] at[em] pena ē ut f[aci]a intēuenerit si p[er] emptorē ip[s]m dantē stetit q[uod] m[ul]t[is] i p[er]leat p[er]it q[uod] d[icitur]. **S**i uō stetit p[er] venditorē arrā recipiet[ur] restitue co[gn]it[ur] duplū. i. i d[icitur] q[uod] recepit et tñ de suo sine venditō sit celebra ta i s[er]ptis sū sine s[er]ptis ut m[ul]t[is] de emp. et ven. §. in h[ab]is aut[em] et nichiloi[us] fm bulg[ar] et jo. age[re] ad intēē. §. fm mar. et accu[re] s[er]ptis ē q[uod] amittat[ur] ar[re]. **S**cdm uō host[is] si arra d[icitur] p[er] arra et p[er] solone. uia ē snia p[ri]ma si at tantū p[er] arra. uia est scda. **S**i nūq[uod] idē ē de pignoriib[us] datis. §. q[uod] is p[er] q[uod] stetit p[er]at pign[us]. **I**h[er]e q[uod] sic quia ar[re] ut d[icitur] ē pignora sūt. et sūt p[er] datio pignoriis res nō definit ēē itēg[ra] sic d[icitur] ē s[ed] de arra ar. C. de resan. ven. p[re]ca. **S**equit[ur] vidē de 2°. §. q[uod] est venditō et emptio. **C**irca q[uod] sciend[um] q[uod] venditō ē alie[re] rei p[er] cō p[ar]t[is]io accep[ti]o. et sic colligit[ur] q[uod] in h[ab]e p[ar]t[is]io debent ēē duo. f. res et p[ar]t[is]io. res q[uod] ex p[ar]te v[er]ditōis et p[er]lecti[us] hoc nōm[en] rei tā cōr[re]lia q[uod] de sui nā p[er]t[ur] tangi ut fund[us] vestis et filia q[uod] incōr[re]lia ut iura et actio[n]es tam p[ri]ntia ut qui iam sūt i rez nā q[uod] fuita ut q[uod] nō sūt s[ed] fuita speant[ur] ut fuita fruct[us] analle et iumēa p[er]us tam demōstratiā ad ocl[um] ut q[uod] s[er]biacē sen sui visus et tact[us] q[uod] demōstratiā ad itellec[tu]m ut q[uod] papiumē solo itellec[tu]m ut ē dimidia l[icet] ēca ps sumēdo p[er] indiso. **E**t sic res om[ne]s ven di p[er]t[ur] dūmō sūt tales q[uod] sup[er] ip[s]is q[ui]b[us] possit sūt enī aliq[ue] res sup[er] q[ui]bus q[ui]b[us] n[on] p[er]t[ur] ut h[ab]itum est s[ed] de p[ar]t[is]io iutilib[us] rōne rerū. **E**x p[ar]te uō ementis d[icitur] mēuenerit p[ar]t[is]io vñ et etum et p[er]f[ec]t[us] tens in pecu[n]ia m[ul]t[is]ata. vñ dico. i. vero aio debet solui nō filatū. q[uod]a si p[ar]t[is]io appon[atur] yma gmarie v[el] p[er] filatō[em] nulla ē venditō. de b[er]t[ur] ē p[ar]t[is]io esse certū quā tate scz certaz p[ar]t[is]io[n]is quā tate. ut decē l[icet] duodecē solid[us] ut m[ul]t[is]. e. §. p[ar]t[is]io aut[em] et d[icitur] esse quā tate illa pecu[n]ie m[ul]t[is]abil[is] quia p[ar]t[is]io in sola pecu[n]ia p[er]sistit al[iter] n[on] esset venditō s[ed] p[er]muta[ti]o l[icet] al[iter] p[ar]t[is]io m[ul]t[is]oiā ut m[ul]t[is]. e. §. p[ar]t[is]io. **A**d h[ab]e nō q[uod] p[ar]t[is]io nō d[icitur] n[on] p[er]t[ur] offerri i arbitriū alie[re] p[er]tentū ut dicat v[er]do ubi q[ui]t[ur] volūo v[el] q[ui]t[ur] volūis quia nulla esset venditō ut. C. de v[er]ben. emp. i. err[or]is. tñ si p[ar]t[is]io v[el] ēē rei q[uod] emiē v[el] augmētū v[el] dimi nūtiō i al[iter] p[er]sone t[em]p[or]e arbitriū p[er]ferat. tūc si ille 3° noīat[ur] fuit et p[ar]t[is]io arbitre[re] et v[er]ditō si tñ ille mique arbitre[re] ad arbitriū boi vñ idest iudic[is] rec[er]at. ff. de v[er]ben. emp. §. cū ita et h[ab]e h[ab]e locū in p[ar]t[is]io bōne fidei et i p[ar]t[is]io stric[ti] iur[is] ut ff. de op[er]is lib[er]i. si lib[er]e. **S**i uō nichil arbitre[re] nō tan[quā] venditō n[on] ad al[iter] arbitriū rec[er]it ut. C. de v[er]ben. emp. l. v[er]le. **S**equit[ur] vidē de 3°. §. de diu[er]sio[n]e v[er]ditōis. ēca q[uod] sciend[um] q[uod] venditōnū quedā dicunt[ur] f[aci]a i s[er]ptis q[uod]a

sine scriptis. dicitur autem venditio et quilibet alius
tractus fieri scriptis quoniam in dicto vel alio prescrip-
tione ut inde scriptura fiat. **S**ine scriptis vero
dicitur quoniam non agitur in prescrip-
tione ut inde fiat scriptura.
et si et per ea fiat ad cautelam tamen ex quo non fuit ac-
tum ab initio dicitur fieri sine scripto et multo magis
per ea si fiat nulla scriptura sicut in venditionibus re-
rum existentium in nullo pondere et mensura. in
venditione enim talium non solent fieri instrumenta.
Sequitur videtur de hoc scilicet quoniam quilibet vendi-
tur circa quod sciendum quod venditio illa que fit sine scriptis
solo consensu parum de prelo et de re perficitur. ex hoc et
cogitur et venditor res tradere vel inter se prae-
re ut de ac. emp. l. 1. et emptor parum solvere ut ibidem. l.
iulianus. §. offit. venditio vero que fit in scriptis requirit
et consensum et finale ipsius scripte complementum quod
tunc esse scilicet intelligo quoniam solennis stipulatio est si
illo dictu celebrata. et testibus adhibitis scilicet
est mandatum a notario quod verumque parte scri-
bantur. ut. C. de fide instrum. dictus et antiquus ista
sunt facta quilibet parte recedat per a dictu et neuter
agere potest ut ibidem. **S**i tamen venditor antiquus prodest
sine scripta rem tradat bene transfert dominium sed
agere potest ad rem recuperandam non parum soluat. C.
de rez pnu. reb. **S**equitur videtur de hoc scilicet ad
quod spectat precium rei vendite. circa quod sciendum.
quod si venditio fiat pure sine scriptis de re ete spei que
de gustatibus non exigit omne precium rei emptre spec-
tat ad emptorem. etiam si res non sit emptori tra-
dita insti. e. §. cum autem. propter casum publicacionis
non pacta culpa vel mora inveniatur. pure id
dixi quia si venditio est iudicialis aut iudicialis
eventum precium imminet ad venditorem si deteriora-
tio ad emptorem. ut ff. de picu. et co. rei ven. l.
illud. quod autem dixi sine scriptis quia si fiat in scrip-
tis precium spectat ad venditorem. antiquus scriptura
perficitur ut. C. de fide instrum. dictus. **I**tem vero ete
dicitur quia si sub alienatione fiat emptio diuisa rerum
precium primi parum ad venditorem. ut si et vendam
stichum vel tamen precium primi parum ad venditorem
precium secundi ad emptorem. unde si stichus obijt
dabitur tamen ut ff. e. si in emptio. §. si emptio.
Item autem dixi spei quia si fiat venditio in ghe pi-
culum non parum ad emptorem. ut cum vendo holtem
et non dico quem quia quod debet in ghe non potest perire
C. si cer. pe. icendi. **Q**uid si vendam incertum
de etis ut vinum de suis meis. l. v. corbes ex hoc
dolio et omnis parum. **R**espondeo hosti. quod emptor
reperet parum si dedit. quia sine causa est apud me. et
si non dedit hoc exceptio. et sic non parum ad eum pi-
culum. id est dicitur que de gustatibus non exigit quia si
sit res que de gustatibus desiderat ut vinum in zib et
huius. et vendam in spe per de gustatibus non an-
perit et deteriorat emptori. **S**i vero vendam in-
ghe tunc sunt duo necessaria ut parum et deteriorat emp-
tori. §. de gustatibus omesura sui pondera. et hoc
fuit in bug. et plac. §. azo. dicitur quod de iure est
spale ut statim facta venditione in spe etiam ante de-
gustatibus parum et deteriorat emptori. ff. e. quod sepe
§. in hijs. **I**tem precium publicum parum ad ven-

ditorem ut ff. loca. et co. si fundo. **I**tem si sit in-
certum pactum quod precium respiciat venditorem non
perit emptori sui de causa fortuito dicitur esse spale
fuit bulg. sui ghalr fuit mar. **I**dem est si ven-
ditor fuit in culpa vel dolo quod res parum vel de-
teriorat. **I**tem est si venditor fuit in mora.
quia precium spectat ad morosum. et si res erat
parum penes alium fuit in 10. et azo. **S**i mar. di-
citur. vltima vero mora semper nocet illi que
facit eam. ff. de picu. et com. rei ven. l. h. isti.
e. §. si autem in glo. et hosti. addit quod si calliditas
inveniatur ex parte venditoris. §. quia boitatem
duraturam affirmat vel etiam scilicet non duratur
et tamen in putat eam ff. de picul. et com. rei ven.
si quis iura. **I**tem si precium parum ad emptorem
ita et comodum ff. de re. iur. fuit nam. et id quod per
alluvionem accrescat et fructus et parum rei vendite
spectat ad emptorem. C. de ac. emp. et ven. l. si
fructibus. **Q**uid si res vendita apud venditorem
sit furto soluta. **R**espondeo autem inter eos que de custo-
dia. et tunc dampnum est ipsius venditoris. aut non
venit et tunc sufficit dicitur quod venditor tale custo-
diam adhibuit qualem bonum prefamilias rebus
suis adhibet quod si fecit in nullo tenet. ff. e. quod se-
pe. §. si res. **S**equitur videtur de hoc scilicet ad quod tenet
venditor emptori et eo. circa quod sciendum quod ven-
ditor tenet rem tradere ita quod emptor habeat va-
cuam possessionem hoc est ita quod emptor sit potior
in possessione ita quod ab ea non possit aduocari.
Nam si quis eam aduocavit perinde est ac si tra-
dita non fuisset ut ff. de ac. emp. et ven. l. 1. §.
1. h. autem traditio facit emptorem dominum si venditor
erat dominus. **S**i vero non erat dominus obligatur nomine emic-
tionis dominum parum sit solutum vel eodem nomine sa-
tisfactum ut ibidem. l. emptor. **S**i vero venditor
nolit rem tradere tenet ad inter se ut ibidem. l. 1.
Si nuncquid manu militari ab initio venditore
res vendita potest extorqueri. **R**espondeo hoc visum est domino
mar. quod sic per legem ff. de rei ven. l. qui restituit
§. fuit gof. ar. §. per legem. C. de ac. emp. et ven.
emptio. **R**espondeo. 1. dicitur enim parum parum offere quod ven-
ditor rem tradere quoniam in venditione non trans-
fertur dominum etiam re tradita non parum sit so-
lutum vel aliter satisfactum. secus est de permutatione et
alijs dictis. hoc dico non venditor fuerit secus
fidei emptoris. insti. de rez diui. per traditionem
§. vendite. **S**i vero neuter fidei habeat de alio parum
et res deponatur apud sequestram. ff. de solu. l. si
solutum. h. bñ. e. de sym. in tantum. unde emptor
agere non potest ex emptio. antiquus soluat vel offerat
parum venditori ut in §. vendite. **N**on autem quod
si quis mandatur etiam de re sua vendenda et unde
eorum emat venditio non valet et reuocari potest. quia
vel mandatum ut aliter vendat. ff. e. licet. h. bñ. in
quodibus. **I**tem si vendam alienam rem illam l. illam habeo
optio non tu non sit aliter dicitur. ff. e. si ita distra-
biat. h. acc. **I**tem si vendidero et bibliotecam. i.
armarium librorum hac addico. §. si potes habere lo-
cum in quo eam ponas et per te sterit quoniam locum
habeas agere possis contra te ex vendito qui completa

cōditiōe cū p te stet qmī⁹ spleat. ff. e. l. ab eo
Item qm̄ dētus sit sic. s. vt liceat emptori a
cōtractu discedē si emp^o displiceat tūc vsqz
ad xl. dies et nō vlē emptor discedē pē n̄ de
cens sit q^o qm̄cumqz velit discedē possit ff. de
edi. edic. q^o si nolit. et ex. de pigno. i. i glo.
Item si q^o pōiū emerit cui aqueduct⁹ debet
ius aq^o sic ad emptorē p̄m̄z eadē si n̄ sit dictū
sic et ipe fistule p quas aq^o ipa ducē licz sint
ex edes r h^c ē rōne accessiōis ff. e. si aq^o ducet⁹
Item si quis pōia vendiderit hac cōditiōe. s.
vt emptor satisfiat rei publice si ēptor nō
satisfecerit nō iō stract⁹ cassat s; venditor
agē pē ad intesse vt fiat qd̄ oueit. c. de r̄san.
ven. ea cōditiōe Item si vniū qd̄ ē in doliō
sit venditū h^c vt actū. s. vt expediat doliū
p̄petū tpe p̄pē nouā vindemiā; vñ venditor
illū nō an̄ hēbit doliū expeditū qz emptor
euacuet ipm̄ n̄ vindemia supueiat vl̄ n̄ vē
ditor sit vniū m̄cator q^o s̄sueuit emē r reuen
dere vniū. ff. de p̄cl. et omo. rei ven. l. i. s.
vlē. hēc gof. **¶** Vñ si emptor nolit acapē pē
venditor mēsurare et effundē corā testibz si
vasa sint nēcia sibi s̄m̄ hosti **¶** Itē si res sit
vēdita duobz potior ē 2° si p̄mo sibi tradat
et idē ē de donatōe. c. de rei ven. q̄dens. n̄ p̄m^o
emptor emisset nomie ecclie. hoc ē enī spēale
quod dñiūm acq̄rit sū cōditiōe ar. ex. de s̄sue.
ex lris. r exp̄sse. c. de sacrosancē ecclie. vt inter
dñiūm. et eadē si scdus emit noie ecclie. p̄ferē
p̄mo. ff. de p̄cur. in cē. s; venditor tenet emē
stellionat⁹ r ec. l. cornel. de flis. et ff. de em̄ie
stell. l. 3. **¶** Itē licz res sit empta mea pecūia
nō iō sit mea n̄ emat noie meo. c. de rei vē.
si ex ea **¶** Fallit autē h^c in re empta de pecūia
ecclie ar. ex. de pecu. cle. c. 2. r c. plē. l. de pecu.
nia militis l. pupilli l. m̄ioris l. data d̄iugī
c. de rei ven. sū. c. de arbi. i. l. 3. r ff. de dona.
iter vi. r vxo. l. de pecūia vsuraria ex de vsur.
cū tu in. s. si s̄m̄ quosdā de q̄ dic vt ifra ti. d̄
vsura ar. de penis vsurarioz **¶** Insup nō q^o
de re vendita euicta agit emptor de euictione
hoc tñ fallit i m̄ltis casibz scz si emptor sup re
vendita ipeit⁹ nō nūciat vēditori vl̄ fide
iussori si vēditor sit ab̄ns. l. si ēptor otum a;
dē abfuit tpe snie. vl̄ si p̄pē iurā suā d̄ eū la
ta fuit ex. e. c. vlē. **¶** Vel si nō tēpestine denū
ciat s; iam p̄pē sniaz vt. ff. de euic. si rem quā
s. vlē. n̄ sit i d̄ctu remissa nēctas nūciādi
vt. ff. de euic. l. plē **¶** Sūt eadē et alij cas⁹ in
quibz emptor nō agit de euictiōe. s. si p̄m̄isit
et sniaz s̄riā reportauit vt. ff. de euic. si dēm
s. si p̄m̄isero **¶** Item si sua culpa possessiōz
amisit vt i. l. rē quā. s. si culpe **¶** Itē si habet
rem p̄ derelictā vt ibid. l. si secutū ē **¶** Item si
anallā empta p̄stituat vt ibid. l. si m̄apiū
Item si emptor vsucepit rem empta vt ibid
rem alienā **¶** Itē si vēditore ab̄nte emptor cō
dempnat⁹ nō appellat⁹ vt ibid. l. herenni⁹
Item si rem alienā scienē emit n̄ de euictione

speālie sibi p̄spexit. c. de euic. si fundū. vl̄ n̄
aliq̄o casuale d̄ungat. c. coia del. l. si. et ex de
rebus ec. nō alie. ad audiām **¶** Item si ven
ditor volūtatē ēptoris i loco vēdito sepult⁹
fuerit. ff. de euic. si p̄ ip̄u dēcāz **¶** Itē si ēptor
vsucap⁹ potuit et nō vsucepit vt m. l. si dic
tum. s. si cū pē et ex. e. c. si. i glo. vbi plura
h̄ntur de hac m̄ā **¶** Item vēditor tenet ēptori
re vendita euicta in simplū tantū. et ad mē
esse. et in rebo p̄ciōs cui⁹ dī sūt indūm̄ta. or
nam̄ta p̄ciōsiora. vl̄ hoc ē relinq̄ndū arbitō
iudicis. s. que sint res p̄ciōse. et tūc cogit m
duplū p̄mittē aliē d̄p̄nabī m̄ duplū. sic i
telligit. ff. e. l. 2. cū l. ēptori et itelligit duplū
p̄ciō ouenti. ff. e. l. cū fund⁹. stipula⁹ tñ pē fiet
ex ouentiōe in q̄z cūqz volūt p̄tes. c. e. si cui
liberāz **¶** Sequit⁹ vidē de A^o scz de impedim̄to
p̄fatto d̄ctui p̄ errorē doli vl̄ deceptiōz ēca qd̄
scienē q^o vendi⁹ nō tenz si erret puta in p̄ciō
vt si putē vendē ē p. x. sol. et tu putes emē
p̄ q̄iūqz. sec⁹ ē si es⁹. ff. loca. si locem **¶** Scdō
in stractu vt si putē vendē et tu putes do
nam. ff. de rebo cōditis. si ex⁹. 3° m̄ corpe vt si
putem vendē vniū fundū. et tu putes emē
non illū s; aliū. ff. e. in vēditiōibz. sed si vē
dam ē petrū cocū cū nō sit et is qui ē vocat
hugo si noia h̄uoz sint nota tūc is debet qē
noiat⁹ **¶** Si ūo sint ignota. tūc is vl̄ vēdit⁹
cui aratū ē adiectū. ff. de rebo dubijs q̄ hē
bat. 2° in nāta vt si vendat auricā p̄ciō
auro. ff. e. i vēditiōibz **¶** Pign⁹ nō tenz si q^o
obliget es p̄ auro. ff. de pigno. ac. l. i. 4° in
subali q̄litate. vt si vēdat acetū p̄ vino qd̄
abim̄ciō fuit acetū. **¶** Sec⁹ ē si abim̄ciō fuit vi
num r p̄ea coacuit vt ibidē **¶** Si eadē m̄ p̄e
erret in q̄litate s̄bali nō tenz p̄ p̄e in q̄errat
ff. e. quidā. tñ error aut q̄litas accētal non
videt stractū. vt si quis emit agrū sc̄ialem
quē cōdit eē vberē. 29. q. i. **¶** Si ita. hoc ē vñ
s̄m̄ jo. an. n̄ i t̄bus casibz. vñ ē si deceptus ē
vl̄tra dimidiū iusti p̄ciō. 2° est si ager pestife
ras herbas h̄ret. c. de edi. edic. l. 2. 3° si dolus
cām d̄ctui dedisset. ff. de dolo. l. eleganē. 6° i
sexu vt cū pu to vendē puellā; et tu putes
emē puerū. s; si putas emē v̄gmē r ē corrup
ta emptio tenz. ff. e. alioq̄n. s. q^o si ego. s; ven
ditor sc̄ies eē corruptā. tenet actiōe ex empto
ad resoluēd stractū. ff. de ac. emp. et ven. ex
empto. **¶** Si q^o v̄gmē. A^o de cēntia vt si q^o vē
dat domū que ē obusta r vterqz ignorat h^c.
si ei res vēdita cōdat extare cū nō extet nlla
est emptio. ff. e. domū **¶** S; si vēdat dom⁹ p̄ciō
maiori p̄e obusta tūc aut v̄qz. s. emptor et
venditor ignorat domū esse obustā et sic n̄
tenet. et tenet emptor vēditori ad intesse
¶ Aut solus emptor sc̄uit et tūc vendi⁹ tenz
et tenet solue p̄ciō totū **¶** Aut v̄qz sc̄uit eaz
eē obustā a^o totā aut p̄ maiori p̄e r tūc nic
hil ē actū et dol⁹ dolo op̄nsat⁹. ff. e. domū. et
q^o dī nichil actū esse intelligit q̄z ad p̄tem.

combustā. hēc acc. n. et hō. s. in psona. vñ
 si quis ē pact' se venditū agrū pet' et p'ea
 venit tūc dicens se ēē petrū et emat agrū ab
 eo ille n. dī vñ dīdīsse agrū tūc s. pet' 2. q. 1.
 .s. hīs ita. **I**te stractū qdam sūt stractus
 stricti iuris vt mutuū et trāfac'. qd im bone
 fida. **I**n p'mis si dōl' det cāz stractū vl' in
 dāt in stractū tenz stract' s. actio ex eo eli
 ditur p' exceptō; ff. de v. sig. si q's .s. aliē. **I**n
 cōtractibz aut scōis .s. bone fida aut dōlus
 mēuēnt aut nō. si sic aut g' dat cām strac
 tū aut in dōl' i stractū. si p'mo mō aut dōl'
 est adhibet' p' g' hēntes aut p' mediatozē. si
 p' g' hēntes sic nō tenz stract'. vt si dolo te in
 duxi ad vendendā rē quā aliē n. vñ dīdīsses.
 vbi g'ra. tu volens emē dēctales meas. q'ris
 a me si volo vendere eas et rñdeo q' non. et
 tu dīas si scēs i' qd' scō. s. aliā sp'latōz esse
 venturā libenē vendēs et iō vendō ē nō tenet
 cōtract'. **S**i uō dōlus sit adhibet' p' media
 tozem sic tenz stract' s. dāt actio de dolo strā
 mediatozē. m' b' h' dū tñ ēē emptor tenet' fm
 hō. ff. de dolo eleganē. .s. i. pet' aut salariū
 qd' ei d'z dari iure līcto ff. de p'senē. l. 1. **S**i aē
 dōlus mādīt in stractū puta venditū erā
 s. p' dōlū tuū vendidī p' mīori tenz stract'
 sed agīt ad residuū complementū ff. de accē
 emp. ulian'. .s. si venditor. **S**i aut nō inter
 uenit dōl' aut g' g' hēns ē decept' in re ipā sū
 alēus dolo aut nō. si nō. tenz stract'. si sic n.
 tenet. vt si vendat aurū p' auricalco. **A**ut i
 quātitate ra sic agīt ad supplementū ēē si de
 ceptus sit ēcā dimidiū rē n. fūisset depōitus
 termi' mensurādī rē illā. et ille q' accepisset
 de q'itate nō renūciasset. vt si vñ dīdī ē q' tuoz
 modios vinee et dixi q' i'fra .x. dies mēsu
 rares et m. de q'itate renūciāres si m. nō re
 nūciāuis. t. mī' habūis dāpnū erit tuū ff.
 e. si fando. et si mēsure denūciā' fraudalē fuit
 dilata tenet' actione de dolo. hēc bñ. ex. e. cū
 dila. **A**ut in p'ao. et tūc fm hō. si in p'ao
 sit decept' nō ex p'pōito strahētis si quidē vlē
 dimidiū iusti p'aj agīt decept' vt stract' re
 sandat' l' iustū p'au suppleat' data optiōne de
 apiēdi. C. de resan. ven. l. 1. .s. ad hoc. tñ bñ.
 dīat q' el' cō ē ēptozis qñ mī' dimidio iusti
 p'aj emiē ex. e. cū dila. et c. cū cām. g' a g'rio
 si vlē dimidiū iusti p'aj. vt sit ēptoz deceptus
 sic dabit' electio venditori sic intelligit' a 30.
Emitur aut fm a 30. res mī' dimidio iusti
 p'raj si res valet. x. sol. et vendi. p. v. mī'
 vno denario. et sic deap' venditor. si aut va
 let. x. et emat' p. xv. et vno denario deceptio ē
 vlē dimidiū iusti p'aj t' sic deapit' emptor.
Alij dīcāt q' tūc ē decept' vlē dimidiū iusti
 p'aj qñ res valens x. emiē p. xxj. s. p'ma snia
 verior ē fm hō. et bñ. **S**i uō decept' nō ex
 cedat vlē dimidiū iusti p'aj. et vñq; g' hēntiū
 est maior t' p'uat'us tolerat' fm leges. quia
 licet g' hēntibz se iuicē deapē nāliē. i. bona fide

scz q' venditor ēdāt vñdere iusto p'ao. alr ē si
 aliē sciat dūmō nichil dicat qd' alr moueat
 ad emendū fm acc. n. ar. op. 1. ff. de dolo q'
 venditor. mīor uō t' ecclā restituēt' si g' hēnt
 ledēt' et sūlr res publici. hēc hō. **Q**uādoq;
 tamē stract' nō tenz t' tñ ex eo agīt. vt si q's
 colludēt' mēo pcuratore emerit ab eo passū
 agēt ex empto vl' vt emptio m'eat i totū l'
 vt restituat' i totū. **E**t sūlr si q's mīorē 24. au
 nis cui cōir mīori dāt actō ex ēptō vt ēp' i to
 tū fm aneat vl' itotū destruat' ff. de accē. emp.
 iul. m. .s. si quis hē bñ. ex. e. cū dila. **N**ota
 tamē fm 3. vñ. q' si quis scienē emerit rē vlē
 dimidiū iusti p'aj nō succant' ei 6. de re. iur.
 scienē nō i'fēt dōlus ar. q' ius nō disting'
 si sciat vl' ignorauit. **N**ō ēē q' in stractū
 dēt actōdi temp' vñditiōis. vñ si filia q' est
 vendita p. 20. libris valeret tñ x. tpe vendi
 tionis et p'ea tpe litis cōtestate cōir valeret
 30. vendi' reuocaret' ex. e. cū dila in glo. **S**i
 quid' si aliq's iurauit q' venditiōz n. venire.
 nūq' audiet' si decept' vlē dimidiū iusti p'aj
 velit agē. **R**ñd; bñ. ex. e. cū cām q' tal' si sit
 maior nō audiet' si uō mīor audiet' q' p' iur
 rāntiū nō excludit' n. bñ. qd' habet' ex etate
 et nō ius cō. vñ iurē cōi p' agē l' ad supplēd
 p'raū vl' ad resandendū stractū. s. restōz m. i
 tegrā petere nō pē. p' iurānti. i. si aē iurasset
 non reperē rē ex eo q' esset decept' vlē dīdū
 iusti p'aj tūc nlla via audiet'. hēc bñ. 10. aē
 10. q. 2. .s. hoc ius vl' sentare q' n. licz g' hēntibz se
 deapē licz hēc lex excedere videat'. **P**one q' res
 emptā mī' dimidio iusti p'aj p'eat ap' emp
 tozem. **N**ūq' venditor agē p' ad supplemē
 tum iusti p'aj. **R**ñd; bar. in qd'ibz q' p' quā
 emptor tenet' l' rē restituē l' mīstū p'au sup
 plere. vñ cū n. possit facē vñā tenē ad alterā
Si quo iure agīt ad supplemē iustū p'au vl' re
 sandendū stractū. dicāt qdam q' offi' iudic.
 C. de resan. ven. l. 2. t' fm hoc tñ agē vsq; ad
 q' tuoz an. et vsq; ad i' temp' op'eat restō in i
 tegrā. C. de res. m. itagz re. l. vlē. **A**lij dicāt
 q' dōitōz ex. l. 2. C. de resan. ven. et fm hēc agē
 vsq; ad 30. annos. q' cū omēs dōitōnes sint
 p'sonales sūt p'petue. **I**mmo. uō ēdāt q' agīt
 ex g'ecta. s. ex vñditiō. hēc ēē cū cāz i glo.
Sequit' vidē de 8. .s. de mensuris et pon. x. ibz
 puta publica aucte vl' g' sueta dine i'stitutis
 et qui eas cū luc' i mutauit p'iteat 30. diebz
 in pane et aq' ex. e. c. 2. et ex cōic mī p' si p'ia;
 agere nolit 32. q. 3. si q's romipetas. **N**o ple
 mīorē aut noxiā hui' m'cie disting' hō. q'
 flis mensur' t' ponderibz mēsuratis. t' nō fuit
 dictū de quibz t' emptor scēs vl' ignorās pl'
 iusto reapit et dñiū nē trāslatū venditor re
 peat qd' plus iusto dedit p' dōitōz mēbitū ff.
 de dolo ar. **S**i uō dñiū n. nō sit trāslatū. ē
 locus rā vendicatōi et actōdi fura t' dōitōi
 furauit ff. de furis si quis vñditi. et hoc vbi
 emptor scēs pl' iusto reapit. **S**i uō ignorās

plus recepit. nō fat furtū cū dolo careat. vñ
tūc teneat additōe idēbiti grā possessiois r rei
vendite et forte actiōe ex contractu. ex hui⁹ ē.
qñ venditor dicit. ego tra do ē et tñ apparet q
plus iusto edidissē dñum trāsferre. si autē
qñtū debuit idēbitē teneat venditor actiōe ex
empto ff. de dolo. ar. Et sic patz qñ vnus
agit s aliu qñ nō est dictū q stēt ponderib⁹
illis. Si ei h⁹ dictū sit et vñqz illa scēbat ēē
falsa neuē agit. Si uo vñp ignorabat. di
cunt qdam q decept⁹ agē pē et male. ff. de he
di. vl. acc. ven. q si i venditorē. Si uo decep
tus hoc scēbat et alē ignorabat nō agit qā a
se deapit ff. de rei. ven. l. is qui se. si decept⁹
ignorabat r alē scēbat tūc agē pē qā sciens
pōtē debuit q erāt flā. ff. de hi. et acc. ven.
hoc autē. Et sic in h⁹ casū pē itelligi q d3 agē
pnāz. 30. diez vt dictū ē s. hñ aut qui flās
mīsuras tenēt vocāt i legib⁹ dardanarij a qdā
dco dardamo. q māxiaz dabat opaz. vt āno
na caroz fiēt emdo omēz quā inēire pōtāt. vt
postea sol⁹ vendēt sic veller. et tales fm legē
penis varijs puniunt. aliqui enī eis negocia
mēdiat. aliqui relegant et habiliores ad op⁹
publicā dant s et dñs adrian⁹ tenētes eos.
lege cornelia. de falsis dixt teneri. si fuerant
eis vñ. si uo nō sūt muenti eas hñe pñt rele
gari vl. alr ex ordinariē pñri ff. de penis dar
danarios. qñ aut teneant comodantes flā
pondera diceat ifra ti. de comodato. Sequit
videre de. 9. s. in caib⁹ mqb⁹ quis cogit ven
dere rem suam. Circa qd scēd q nemo res
gularitē ab inico iurē distrabē vl. emē cogit
C. e. mūtū et. l. dudū. Si quis tamē rem ex
ponat venalē et pñū quo vult vendē sit in
iustū cogi pē p iudicē vt tempet i. d. e. c. i.
et ff. de offi. pñci. vr. l. s. cū casus. Nō tamē
q si qd cogit vēdere rem suā i plib⁹ caib⁹. p
qñ quis h3 suū cōem cū alijs tūc enī pē māi
mittē suū alijs socijs iuris. ita tñ q det suū
pñū et ita cogant et vēdē pē quā h3 i suo
C. de cōi. suo. manu. l. i. 2. qñ qd h3 sepulc⁹
et nō h3 iter ad ipm. tūc ei pñor cogit vñmū
sibi reddē iter in loco oportuno. v nō pñat
dēmentū ff. de relig. si quis sepulcrū. 3. qñ qd
h3 pñū cōe cū frē. si frāt vendiderit alē pē
suam ille pē agē cōi iure diuidundo s emp
tozem. ita q estimabit totus fund⁹ et dabit
ille pñū emptori p sua pte et prem suā ven
det. et hoc si pñū nō possit comode diuidi. al
vñqz obanebit suā prem. C. cōi. di. l. i. 2. qñ
quis domū h3 ruinosa. quā q paup ē reficē n
pē et iō vt a dampno vñanoy caueat eā ven
dere alē qui eā reficiat cogē aut depublico ei
soluet. ff. ad silleianū. leges. 4. qñ qd h3 suū
cōtrahentē cū analla alē dñi qui ē in alia p
uinda. tūc cogit vnus dñs alteri vendē fm.
10. l. q. i. eos. 6. qñ quis h3 rem cōem cū alio
vendē pē eam restituendo prem pñi illi cū q
habz eam cōez p vñta. C. de cōi. diui. ad offi.

A⁹ qñ quis h3 plus iuris i re. C. de dona. facti
mus. s. ne. al. vbi dī q qui h3 maiorē sumā
i re donata pē et pñū offerre alijs et rē dona
tā possidē. Sequit vidē de. x. s. de negocia
tōib⁹ r mēdiatōib⁹ q consistūt i emēdo r vēdēdo.
arca q pla qrunē. s. vt sit licitū negociari l
mercari. ff. ad maiorē hui⁹ qd is euēdēam
distinguenō est fm alex. an. q aliqd dī illi
dētū mīap. vno i⁹ qd ē de se malū ex ipā m
ordinatiōe act⁹ vt est vsura et formica r sic
est illicita negocia pñie supra. et fm hoc
dic au. li. qñū noui r vñtis testamti. formi
cari hoibus semp nō licz. negociari uo aliqñ
licet alū nō. Alio dī illicitū qd est ex aliq
cumstācia malū puta ex arcūstācia cē pñe
modi. tñis. loci. omā. et oibus hijs mois
negocia pē fieri licite et illiate. Ex arcūstā
cia enī pñone est illicita negocia. cū dñe ne
gociat. vñ au. m. e. li. an qz ecclāstic⁹ quis sit
licet ei negociari. facto aut iam nō licz. s. si re
tinē velit pñilegiū dñale. sit aut qd ecclāstic⁹
idēst pñona ecclāstica p pñā cōfurā. Ex ar
cumstācia cē est illicita negocia. cū la yco cū
pñter cupiditatē vl. aliū malū finē negociat
et s h⁹ cassiodor⁹ dīc s i⁹ pñ nō cognoui lra
turam. vbi alia lra dīc negociatōz q nego
ciatores illi extinānt q p iordiatā ambitōz
pecūia polluant. Ex arcūstācia moī ē illi
cita negocia qñ exerceat cū mendacijs r per
iurijs. et fm h⁹ dīc crisost⁹. s. i. 21. c. q mer
catoz pñat de ecclā. loqur enī de i⁹ q cū mē
dacijs r pñurijs negociat. Vñ statim s bōit
mercatoz sine mēdacijs et pñurio ēē nō pē. i.
vix pē. Ex arcūstācia tñis ē illicita nego
ciatio cū sit dieb⁹ festiuis ofoni et vacatōi
dñe deputatis. Ex cūstācia loci ē illicita
cū sit in loco dñno cultui deputato. vñ dñs
21. eiat em. et ven. de tēplo. qd exponit
diligentē i 6. q. 1. Ex cūstācia omā ē illi
cita cū res car⁹ vendunt trāsferūt quā ma
nēat. vñ dīc occlū alba. pñbi pñes suas
moneāt vt hospitaes sint r n car⁹ vendāt
trāsferūt qz i mercato vendē possent eē. de
emp. et ven. placuit. licita aut negocia ē cū
exerceat a pñona agna vt la yca et cā nēcia
vl. pia vt. s. possit familie sue incārijs pñidē
vl. opa mīe exercē. et modo debito. s. sine pñ
rio et mēda r tpe oportenti. vt in die nō festo
et i loco ocesso et tñi exēcicio apto et iusta esti
matione rei r omēz. put coir vendi in i⁹
locom q negociari attingit. et fm h⁹ dīc canō
ex eplā clemētis. q negociā mundana r opā
secularia sibi mūicē exhibent vacātes layci
Sic g⁹ dicendū est q negocia sū merca sū sit
pñmissis cūstācijs vestita ē licita et eā in
re nāli approbata. cū enī sit vñ pñiceps oīm
vt sacra scēpta r sancta testamē qd ēē nāli tūc
gentiles vt dīc pñs. 12. metha. vnus g⁹ ē pñ
ceps. stat q omīs hoies fm rēm dicamē nē
debent sibi mūicē in suis nēcitatib⁹ sbuenire

inque viuat sub vno pñape. ille at pñeps
est de. **N**unc at ita ē qd aliq ptes mōi hñdāt
in aliqbz valitabz ad vsum hñanū in qbz
alique tē deficiūt. et iō rectū iudiciū rōnis
natural' dicit qd tē illa que hñdat i vna
re hñano vsui apta sūueniat de illa aliq tē
que deficiat i ipā. s; quia sūm pñm. q. ethy. dif
ficile erat portare rem p re qñcūq; hoies in
digent maxie ppe lōga spācia tēay et pñcl'a
viarū iō muenta ē cōis mensura venaliū. et
hec est nūmismā. **V**t mēcatōes possint sū
esse iuste et lucratiue. **I**te vt dēm ē sup. rēm
iudiciū rōis nācāl' dicit qd tē illa q hñdat
re hñano vsui apta de illa sūueniat aliq tē q
deficiat in ipā. **C**onstat aut qd tē que hñdat
in blado min' reputari d; bladu quā mēra
que deficiat i blado. et si l'r dico de vino et alijs
rebus vite nēcīs. cā g' tē que deficiat i bla
do et hñdat in vino recipit sextariū bladi et
mīstrat doliū vini i illa tē et illi tē q deficiat
i vino et hñdat in blado fit mēcatō sūm rectū
rōis iudic' et tūc dat vn' q; recipit ali' t sic
est mēcatō iusta et tūc est eē lucratiua. dimidi'
enī modi' bladi valet h. v. lib. et in illa tē
vbi deficiat bladu valet. s. lib. et doliūm vini
valet in illa tē. v. lib. et h. s. lib. si g' ego ac
cipio. v. lib. qd ē h' pñū dimidiū modi' bladi
et do alicui de tē illa p doliū vini et facio iō
huc de ferri t vndo p. s. lib. q; hic valet. re
manebit forte michi de lucro de dūcas expē
sis vectare. 30. sol. et sic vēdo doliū vini q;
valet in illa tē et vndo eē hoc ipm q; hic
valet fēq mēcatū iustā i et nichilo' lucra
uam. **S**i forte dicit aliq qd tūc nō possit eē
iusta mēcatō qua hō mēcat cā suo viāno in
eadem villa. **I**te qd vn' indiget blado. et sū
habūdat in vino et alijs eō' t tūc si vendat
mensurā vini et de pecūia inde recepta emat
mensurā bladi lucrā quia p re sūbūdante
et nō nēcia ipē acqñt rē nēcia sibi et hoc ē
lucrū licz ille res ex pte sua sint equālenes.
Et si l'r dicens est de iō q deficiat in vino et sup
hñdat in blado qd pñcō mō faciendo lucrā
et sic vn' viānus cū alio iuste lucrā mer
cando. **P**ro forte ille qd vinū e nīc defert iō ad
tēam que in blado deficiat et lucrabit vterq;
ille de blado qd emit magis q; fuisset lucrā
de vino qd vendidit. quia forte comodius ire
pē ad tēam deficientē in blado q; ad tēam defi
cientē i vino. et forte meli' sat vendē bladu
q; vinū. ali' aut eō'. et sic vterq; ē lucratiu
ppter dēctū licitū cā viāno suo. **P**ossent etiā
poni aliq ali mōi mēcatōnū lucratiuā sūa
ta eqtate in nālis de qbus dices infra tē de
vsura ar. 6. h' rectatē in qdam qdē de qlibz
breuiē at sūm scotū cā omutatioz negocia
tiuam sūt duo attendenda ad hoc qd sit iusta.
vnū ē qd tal' omutatio sit vāl' rei publice. pu
ta qd vale ē rei publice hñe aliq sūuatores
rerū venaliū vbi prompte possint iueniri ab

indigentibz eas emē volētibz. **V**tile eē est rei
publice hñe aliquos deferētes ad pñaz aliq;
illa nēcia qbus nō hñdat illa pñā. et ex hñ
hñtur qd ille qd talia sūuat et ad pñam aliq;
in talibz deficientibz apportat de actu vāl' rei
publice fuit. **S**cōm ē. qd qlibz sūies rei pub
lice de honesto t vāl' ope. pñū suo labori solli
citudinē industrie et picul' corrūdens digne
et iuste pē accipe. **E**t ex hñs patz qūo sūt vi
tāpabiles mēcatōes illi qui res venales nec
transfert n' sūuant n' suā mēcatō melio
rant n' cūficat aliq ali' simplex de valore
rei emende si mō emūt vt statim vendāt sine
oibz dēctōibz istis. tales a re publica essent
exēminādi vl' exulādi. quia faciūt qdlibet
venale l' vsuale cari' emēa t vili' vēdenti q;
esse deberet. h' scotus. **S**i quis aut forte velit
inculpāre negocia tores ppe mendaciā et pū
ria que dicunt ibi. **R**ndz au' sup iō pñ. qm
non cognoui l'ratu. tē. loqñs i pñona nego
ciatoris. ego mentior. nō negocia. possem enī
dicē sine mendatio. tanto emi tāto vendā si
placit emē. omīs arafices mēcatū sūtores a
gricole et alijs. si g' ppe mēdaciā sūtoz vl' ag
colarū nō est in culpa ars sūtozia vl' agcul
tura. g' negocia. culpam nō d; ppe negocia
toz mēdaciā. **S**i quis eē culpāre velit ne
gociatores ppe cupiditatē acqñendi qd nego
ciatores optant tpus carū vt anonā quā ser
uauerit cari' vendē possint. **R**ndz au' ibi ē.
hoc nō faciūt boni negocia tores sic n' bōi ag
cole. hñc eī sūt pñā hoīm nō rez n' negocia
faciūt me malū s; mēcatō mea et mēdaciā
meam. **V**tū aliq possit vendē licitē rē pl'
q; valet vl' mē emē q; valet. **I**te qd nō si fa
ciat hoc fraudez adhibēdo. si ūo nō adhibeat
fraudem tūc distinguo. quia de emptōe t ven
ditiōe stangit loq dūp'. vno mō sūm se. et s
hoc emp' t vendi' videntē itroducta eē p cōi
vilitate vñsq; dū. s. vn' indiget re alteri'
et eō' vt patz p pñm. i. poli. qd aut p cōi va
litate ē mducta nō d; magis esse inguamen
vni' q; alii'. et iō d; sūm eqtatem iusticie con
tract' mē eos mēuēre. quātitas aut rez q
venit i hoīs vsum mēsurant sūm pñū datū
ad qd muenta ē nūmismā sūm pñm. q. ethy.
et iō si pñū qñcatem valoris rei vl' eō' res
excedat pñū tollet eqtatis iusticie. et iō cari'
vendē aut vili' emē rem q; valet ē sūm se in
iustum et illiatū. **A**lio' possum' loq de emp
tione t venditiōe sūm qd p acadēscēdit in vā
litate vni' et dēmentū alii' vt cā aliquis
multū indiget re aliq et ali' ledi' si carat il
la et tūc iustū pñū erit si attendat nō tū ad
rem que vendi' s; eē ad dāpnūm qd venditor
inde patit. t sic licz aliq vendē plus q; valet
habenti. **S**i ūo aliquis inuētur mltū ex re
alteri' quā emi. ille ūo qui vendit nō dāp
nificet carēdo nō decz eū sū vendē. qd vālitat
q acceperit nō ē ex vendēte s; ex emtis dēctōe.

Nullus autem vendit quod non est suum licet ei vendere possit d. l. p. n. q. d. m. d. p. a. t. e. ille tñ qui ex re alia accepta m. l. t. u. m. u. a. e. s. p. d. r. e. p. e. v. e. n. d. e. t. a. l. i. q. d. s. i. e. r. o. g. a. r. e. q. d. a. d. e. p. t. u. e. t. h. o. n. e. s. t. a. t. e. l. i. c. e. t. h. o. e. t. s. c. o. t. u. s. s. i. r. e. s. n. i. a. y. d. i. 3. q. 2. **N**o. e. d. a. q. d. 10. q. 2. h. o. c. u. s. d. i. c. t. g. l. o. q. s. i. i. n. v. e. n. d. i. t. i. o. n. e. o. f. f. e. r. a. t. p. l. u. s. q. r. e. s. v. a. l. e. a. t. e. i. r. e. a. p. e. n. d. o. d. i. n. i. i. u. s. t. u. m. p. a. i. q. u. i. i. n. s. t. r. a. c. t. u. s. n. o. d. i. f. a. c. e. d. o. l. u. e. x. d. e. d. o. n. p. e. n. a. s. **V** t. l. i. c. e. a. t. a. l. i. c. n. e. g. o. c. i. a. d. o. c. i. r. i. a. d. v. e. n. d. e. q. d. e. n. i. t. i. s. n. e. g. o. c. i. a. r. i. e. o. m. n. i. t. a. t. i. o. n. i. b. r. e. y. i. s. s. i. s. t. e. c. o. m. u. t. a. t. i. o. n. e. r. e. y. e. d. u. p. l. e. x. v. t. d. i. c. p. l. u. s. 1. p. o. l. i. v. n. a. e. q. p. a. n. z. a. d. y. e. c. o. n. o. m. i. c. o. s. l. p. o. l. i. t. i. c. o. s. h. u. i. t. e. s. c. u. r. a. d. e. r. e. b. u. n. e. c. e. s. s. a. d. v. i. t. a. m. d. o. m. u. i. v. l. a. n. i. t. a. t. i. v. l. e. c. p. u. i. d. e. e. t. h. o. e. s. t. l. a. u. d. a. b. i. l. q. u. i. a. d. e. f. u. i. t. n. a. l. i. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. i. **A** l. i. a. e. q. u. e. f. i. t. p. p. e. l. u. c. r. u. q. u. e. r. e. n. d. o. t. h. o. e. v. i. t. a. p. a. b. i. l. i. s. q. u. i. a. q. u. a. n. t. u. e. d. e. s. e. d. e. f. u. i. t. c. u. p. i. d. i. t. a. t. i. l. u. c. r. u. l. u. c. r. a. m. t. u. q. d. e. t. a. l. i. s. n. e. g. o. c. i. a. t. i. o. n. i. s. f. i. n. i. s. o. r. d. i. n. a. r. i. p. e. a. d. a. l. i. q. d. f. i. n. e. n. e. c. e. s. s. i. t. u. v. l. e. c. h. o. n. e. s. t. u. e. t. s. i. c. n. e. g. o. c. i. a. l. i. c. i. t. a. v. i. d. e. r. e. t. v. t. c. u. q. u. i. s. l. u. c. r. u. m. m. o. d. e. r. a. t. u. q. d. n. e. g. o. c. i. a. d. o. q. u. i. t. o. r. d. i. n. a. t. a. d. s. u. e. d. o. m. u. s. u. s. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. v. l. e. d. a. p. a. n. p. e. y. s. u. b. u. e. n. t. i. o. n. e. v. l. e. d. a. c. a. m. q. u. i. s. i. t. e. n. d. i. t. n. e. g. o. c. i. a. t. i. o. n. i. p. p. e. p. u. b. l. i. c. a. m. v. a. l. i. t. a. t. e. n. e. s. n. e. c. i. a. a. d. v. i. t. a. m. p. a. t. e. d. e. s. i. n. t. e. t. l. u. c. r. u. m. o. s. t. i. t. u. i. t. n. o. q. i. f. i. n. e. s. i. q. u. i. l. a. b. o. r. i. s. s. t. i. p. e. d. i. u. m. **S** i. q. s. e. t. a. l. i. q. d. p. s. e. e. m. i. t. e. t. p. e. a. p. p. e. a. l. i. q. u. a. c. a. m. i. d. v. e. n. d. i. t. l. i. c. i. t. e. p. e. i. d. c. a. r. i. v. e. n. d. e. v. l. q. u. i. a. i. d. m. e. l. i. o. r. a. t. a. u. t. q. u. i. a. p. a. i. r. e. i. e. m. u. t. a. t. u. i. n. s. i. m. d. i. s. t. i. c. t. a. t. e. l. o. c. i. v. l. t. e. m. p. o. r. i. s. v. l. p. p. e. p. i. c. a. l. i. a. c. u. i. s. e. x. p. o. t. e. t. l. a. b. o. r. e. q. u. e. h. z. v. l. i. t. r. a. s. f. e. r. e. n. d. o. r. e. m. x. l. o. c. o. a. d. l. o. c. u. **S** i. o. b. i. q. u. i. a. c. r. i. s. o. s. f. u. g. d. i. c. 21. c. d. i. c. t. q. u. a. m. q. z. r. e. o. p. a. t. v. t. i. t. e. g. r. a. t. i. m. m. u. t. a. t. a. v. e. n. d. e. n. d. o. l. u. c. r. e. t. i. l. l. e. e. s. t. m. i. c. a. t. o. r. q. d. d. e. t. e. m. p. l. o. d. e. i. c. a. d. e. g. o. t. e. **Q** u. i. d. a. l. e. x. a. n. q. f. a. c. i. e. n. d. a. e. s. t. v. i. s. i. h. o. q. d. i. c. t. r. e. m. i. t. e. g. r. a. m. e. t. i. m. u. t. a. t. a. e. t. i. n. h. o. q. d. i. c. t. v. t. l. u. c. r. e. t. **L** o. q. u. e. n. t. i. d. e. i. l. l. o. n. e. g. o. c. i. a. t. o. r. e. q. i. n. n. e. g. o. c. i. a. d. o. i. t. e. n. d. i. t. l. u. c. r. u. m. t. a. m. q. z. f. i. n. e. v. l. a. m. u. e. t. c. u. p. i. t. s. u. l. a. b. o. r. e. t. s. o. l. l. i. c. i. t. a. t. i. o. n. e. e. x. a. u. a. r. i. a. d. i. u. i. t. a. s. o. s. t. i. g. a. r. e. v. n. p. o. i. c. t. u. v. b. u. m. n. o. h. z. l. o. c. u. i. e. o. q. n. e. g. o. c. i. a. t. p. p. e. p. r. i. a. m. n. e. c. i. t. a. t. e. v. l. r. e. a. p. u. b. l. i. c. e. u. t. i. l. i. t. a. t. e. v. l. p. r. i. m. i. p. i. e. t. a. t. e. n. e. e. c. i. n. e. o. q. v. e. n. d. i. t. r. e. i. m. u. t. a. t. a. m. q. u. a. n. t. u. a. d. s. b. a. m. m. u. t. a. t. a. t. i. n. q. z. a. d. l. o. c. u. q. u. i. a. t. a. l. i. s. r. o. e. l. a. b. o. r. i. s. e. t. p. i. c. u. l. i. l. i. c. i. t. e. p. e. q. u. e. r. e. m. e. r. c. e. d. e. **N** e. c. e. t. i. e. o. q. i. n. e. m. e. n. d. o. o. s. i. d. e. r. a. t. e. p. t. e. r. a. p. i. c. l. m. i. s. u. a. n. d. o. q. u. i. a. p. e. d. e. t. i. o. r. a. m. l. e. m. a. n. v. l. f. u. r. t. o. p. o. i. t. a. l. i. s. e. n. i. p. e. m. e. c. e. d. e. m. q. u. e. r. e. r. o. e. i. c. e. r. t. a. t. u. d. i. s. e. u. e. n. t. e. f. u. i. t. e. t. s. u. s. t. e. p. t. i. o. n. i. s. p. i. c. u. l. i. v. n. d. e. i. n. e. m. e. n. d. o. n. o. e. s. t. c. e. r. t. v. t. i. n. t. e. g. r. a. t. i. e. t. i. m. m. u. t. a. t. a. v. e. d. e. n. d. o. l. u. c. r. e. t. **O** b. i. i. e. m. q. u. i. a. s. u. p. i. d. p. s. q. m. n. o. g. n. o. u. i. l. i. r. a. t. e. **D** i. c. i. t. c. a. s. s. i. d. o. q. n. e. g. o. c. i. a. e. s. t. o. p. a. r. e. v. i. l. i. e. t. d. i. s. t. r. a. h. e. c. a. r. i. q. d. x. p. u. s. r. e. p. b. a. t. d. u. h. o. f. a. c. i. e. t. e. s. d. e. t. e. m. p. l. o. e. i. c. i. t. s. n. i. a. e. i. s. t. i. b. i. **Q** u. i. d. a. l. e. x. a. n. q. i. t. e. l. l. i. g. i. t. d. e. h. i. s. d. i. u. i. t. i. b. u. c. u. p. i. d. i. s. q. s. i. b. i. t. o. t. u. f. o. r. u. r. e. r. u. v. e. n. a. l. i. u. a. c. a. p. i. u. i. t. v. t. p. e. a. a. d. l. i. b. i. t. u. s. u. i. c. a. r. i. a. l. i. y. s. v. e. n. d. a. n. t. q. z. i. n. f. o. r. o. v. e. n. d. e. r. e. n. t. e. t. h. o. f. a. c. i. u. t. d. e. f. r. u. m. e. t. o. t. a. l. i. y. s. r. e. b. u. h. u. a. n. e. v. i. t. e. n. e. c. e. s. s. a. r. i. y. s. t. a. l. e. s. e. i. s. e. d. e. o. a. b. h. o. i. n. a. b. i. l. e. s. e. t. e. x. x. p. i. e. e. n. t. a. b. e. c. c. i. a. e. i. c. i. e. d. i. p. o. c. i. s. o. i. b. u. o. s. o. n. a. t.

Etho. in su. **N**o. h. o. n. o. s. i. m. r. a. y. q. d. i. l. l. i. q. t. e. p. o. r. e. m. e. s. s. i. u. n. b. l. a. d. u. v. l. t. e. m. p. o. r. e. v. i. n. d. e. n. i. e. v. i. n. u. m. e. m. a. t. v. i. l. i. v. t. v. e. n. d. i. t. c. a. r. i. o. m. i. t. t. u. r. p. e. c. c. a. t. i. e. t. e. t. u. r. p. e. l. u. c. r. a. t. h. o. i. t. e. l. l. i. g. i. t. v. t. i. p. e. p. e. a. d. i. c. i. t. d. e. i. l. l. i. s. q. f. a. c. i. u. t. h. o. n. u. l. l. a. p. e. n. s. a. t. a. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e. l. v. a. l. i. t. a. t. e. v. l. e. x. s. o. l. a. c. u. p. i. d. i. t. a. t. e. g. u. i. a. u. t. p. e. c. e. m. t. h. o. f. a. c. i. e. x. c. l. i. c. i. q. z. l. a. y. c. i. a. r. 1. q. 2. q. 2. q. u. i. s. q. u. i. s. t. e. p. e. t. b. e. n. e. o. s. o. n. a. t. s. u. p. d. e. i. s. i. m. m. o. c. t. h. o. s. t. e. e. n. e. c. l. i. v. l. m. o. c. 1. **E** t. i. d. d. i. t. r. a. y. n. e. u. t. r. o. s. f. e. z. n. e. c. l. i. c. o. s. n. e. l. a. y. c. o. s. d. i. c. o. t. e. n. e. i. a. d. r. e. s. t. i. d. i. c. e. r. t. e. p. s. o. n. e. s. i. d. i. t. a. l. e. l. u. c. r. a. i. v. s. u. s. p. a. u. p. e. r. e. r. o. g. a. r. i. e. t. i. d. e. m. s. e. n. t. a. t. g. o. f. t. i. d. e. v. s. u. r. h. o. a. u. t. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. r. o. d. d. e. o. s. i. l. i. o. n. o. d. e. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e. **S** e. q. u. i. t. v. i. d. e. d. e. 11. f. d. e. q. b. u. s. d. a. m. c. a. i. b. u. d. o. u. b. i. t. a. b. i. l. i. b. u. a. r. c. a. e. m. p. a. d. i. e. t. v. e. n. d. i. t. o. z. f. v. t. l. i. c. e. a. t. a. l. i. c. u. i. e. n. e. a. d. v. i. t. a. s. u. i. v. l. h. e. d. i. t. a. r. i. e. p. s. e. e. t. h. e. d. i. b. u. s. s. u. i. s. e. t. a. z. q. u. i. t. a. t. e. p. e. c. u. i. e. a. n. u. a. t. i. s. i. b. i. r. e. d. d. e. d. a. **I** s. i. d. i. c. i. t. q. t. a. l. o. c. t. e. i. l. l. i. c. i. t. q. i. p. e. c. u. i. a. e. a. d. h. o. i. n. u. e. n. t. i. v. t. s. i. t. m. e. d. i. u. t. p. a. i. t. t. m. e. s. u. r. a. m. e. m. p. t. i. o. n. e. t. v. e. d. i. t. i. o. n. e. n. o. n. a. u. t. a. d. h. o. v. t. e. m. a. t. e. t. v. e. n. d. a. t. e. t. i. d. i. n. t. a. l. i. e. m. p. a. d. e. e. v. s. u. s. p. e. c. u. i. e. a. d. i. d. a. d. q. d. n. o. e. i. n. s. t. i. t. u. t. a. **S** i. q. u. i. s. u. t. i. e. n. t. u. r. a. l. i. q. u. a. r. e. a. d. i. d. a. d. q. d. n. o. e. s. t. i. n. s. t. i. t. u. t. a. a. b. u. t. i. e. e. i. g. i. t. a. l. i. e. m. p. t. i. o. n. e. e. a. b. v. s. u. s. e. t. s. i. c. e. x. s. u. a. f. o. r. e. s. t. o. r. a. c. t. u. s. i. l. l. i. c. i. t. s. u. i. f. i. a. t. h. e. d. i. t. a. r. i. e. s. u. e. a. d. v. i. t. a. m. p. a. p. u. e. c. a. t. a. l. i. s. o. r. a. c. t. u. s. n. o. v. i. d. e. a. t. p. o. s. s. e. r. e. d. u. c. i. n. a. d. o. r. a. c. t. u. m. a. t. u. i. r. e. a. p. i. e. d. i. n. o. i. e. e. m. p. a. d. i. s. i. n. o. r. a. c. t. u. a. u. t. m. u. t. u. i. a. c. a. p. e. v. l. t. e. r. a. f. o. r. t. e. m. e. v. s. u. r. a. v. n. i. n. e. u. a. g. e. l. i. o. m. u. t. u. i. d. a. t. e. n. i. c. h. i. l. i. n. d. e. s. p. a. n. t. e. s. l. u. c. 2. q. e. e. a. n. t. e. a. s. r. e. c. i. t. a. t. u. r. e. x. d. e. v. s. u. r. o. s. u. l. u. i. t. **A** l. i. y. d. i. c. i. t. q. n. o. n. e. s. t. i. b. i. o. r. a. c. t. u. s. m. u. t. u. i. s. i. m. p. t. i. o. n. i. s. e. t. v. e. d. i. t. i. o. n. i. s. n. e. q. z. i. b. i. o. r. a. c. t. u. s. i. l. l. i. c. i. t. u. s. e. x. s. u. a. f. o. r. q. u. i. a. i. b. i. n. o. e. m. i. t. p. e. c. u. i. a. s. i. u. s. p. a. p. i. e. d. i. t. a. l. e. q. u. a. n. t. i. t. a. t. e. p. e. c. u. i. e. a. n. u. i. s. u. p. b. o. i. s. i. p. i. v. e. n. d. e. n. t. e. t. a. l. e. a. u. t. i. u. s. n. o. e. s. t. p. e. c. u. i. a. s. i. c. u. i. u. r. e. i. s. t. o. q. d. v. e. d. i. p. e. t. r. a. s. i. t. p. e. c. u. i. a. q. u. e. n. o. p. e. e. m. i. n. e. q. z. v. e. d. i. s. i. c. v. i. d. e. m. q. i. u. s. p. r. o. n. a. t. d. i. s. t. e. c. t. e. n. o. p. e. e. m. i. n. e. c. v. e. n. d. i. e. t. i. n. t. r. a. s. i. t. i. n. f. u. n. d. o. p. o. i. y. v. l. v. i. l. l. e. q. u. e. e. m. i. t. l. i. c. z. a. l. i. a. d. e. c. a. n. o. p. e. v. e. n. d. i. i. u. s. p. r. o. n. a. t. u. s. q. u. i. a. f. e. a. n. e. x. u. s. p. r. i. a. l. i. e. t. a. l. i. a. d. e. c. a. p. e. c. u. i. a. v. t. z. e. x. p. o. c. i. s. v. n. h. o. m. o. p. e. l. i. c. i. t. e. p. e. c. e. n. t. u. l. i. b. i. s. e. n. e. v. m. u. p. o. i. u. t. i. p. m. d. a. r. e. p. o. s. s. e. t. a. l. i. c. u. i. h. e. d. i. t. a. r. i. e. l. a. d. v. i. t. a. s. u. i. b. i. t. a. l. i. p. a. c. t. o. f. q. i. p. e. t. h. e. d. e. s. s. u. i. o. b. l. i. g. a. r. e. n. t. i. m. p. r. e. t. a. u. l. a. d. v. i. t. a. e. i. u. s. a. d. r. e. d. d. e. u. s. e. i. v. l. h. e. d. i. b. u. e. t. a. m. p. e. c. u. i. e. s. u. m. a. m. a. n. u. a. t. u. m. m. e. d. i. a. n. t. e. e. m. p. t. i. o. n. e. e. t. v. e. n. d. i. t. i. o. n. e. p. o. i. y. i. p. i. g. o. c. a. m. o. s. p. e. c. i. a. d. a. n. o. d. i. f. f. e. r. a. t. h. o. c. f. a. c. i. e. m. e. d. i. a. t. e. l. i. m. m. e. d. i. a. t. e. v. l. q. u. i. t. a. t. e. p. o. s. s. i. t. q. u. i. s. e. m. i. t. u. s. p. a. p. i. e. d. i. q. l. i. b. e. t. a. n. o. s. u. i. h. e. d. i. t. a. r. i. e. s. u. i. a. d. v. i. t. a. p. e. c. u. i. a. q. u. i. t. a. t. e. p. e. c. u. i. e. o. r. a. c. t. u. s. g. o. t. a. l. i. s. n. o. e. s. t. i. l. l. i. c. i. t. e. x. s. u. a. f. o. r. n. o. e. t. i. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. t. a. l. i. t. a. h. o. n. e. s. t. u. s. e. t. i. t. a. d. e. c. e. n. s. s. i. c. e. o. r. a. c. t. u. s. p. o. i. a. l. i. s. e. o. q. n. o. c. l. a. r. e. v. l. q. u. i. d. e. q. d. e. m. i. t. i. n. h. o. o. r. a. c. t. u. s. i. c. i. n. o. o. r. a. c. t. u. s. p. o. i. a. l. i. q. u. i. a. e. c. i. a. i. n. f. r. u. c. t. u. b. u. s. p. o. i. o. z. i. m. p. e. d. i. m. e. n. t. a. m. l. t. a. p. o. s. s. u. n. t. a. c. c. i. d. e. e. t. o. p. t. e. t. m. l. t. a. s. o. l. l. i. c. i. t. u. d. i. e. e. t. l. a. b. o. r. e. m. a. p. p. o. n. e. i. d. i. o. i. n. o. r. a. c. t. u. s. p. o. i. a. l. i. p. e. e. q. u. a. l. i. t. a. s. e. l. a. r. i. a. p. p. e. r. e. q. z. i. n. o. r. a. c. t. u. m. i. n. q. u. o. e. m. i. t. u. s. p. a. p. i. e. n. d. i. q. u. o. l. i. b. z. a. n. n. o. s. i. n. e. h. e. d. i. t. a. r. i. e. s. u. e. a. d.

vitam etiam pecunie summam. **P**otest et ille
contractus male fieri ex pre ementis l' ex pre
vendentis. puta qm no sua equalitas iuris
naturalis int ementē et videntē de q vide infra
u. de usu. ar. 4. q. 6. t. A. **S**i dicat qd inten
reapiendi vlt sortē facit vsurā ex de vsur.
cōsuluit. s; in stractib; pōis emens intendit
reape vlt sortē g' ibi ē vsura. **E**t q pma p
positio ē vera i stractib; mutui. in supdictis
aut stractib; nō ē mutui. s; emp' et vendi
hec rich. **S**i dubitat sup pōis. dictū enī est
ibi q qm in emp' ē nō bil' excess' pmy sup
rem emp' et emp' sup pāu ita q claz ē ibi
ementē et nō videntē nō bil' ledi p opatiō;
ad rem emp' stract' ē illicit'. s; qm emē hz
dicarie vlt pōiū l' ius papiēdi etiam qzitatē
pecunie quolibz anno ē nō bil' excess' rei emp' et
sup pāu qā valor fructuū quos papiē emēs
et q' successores moyabilr exced' pāu ab ipō
emēte datū g' tal' dēt' ē illicit'. **E**t ius nāle
dicat q hō i d' qd emē mag' diligit sibi qz si
lio et mag' filio qz nepotē et mag' nepotē qz p
nepotē. vñ n' ius nāle n' ē positū dicat
q emens istā rē hereditarie tñ p ea teneat da
re quantū. pbabile est qd ipē et ei' successores
deant inde pape et sic i d' q emē hereditarie nō
posset bñ cide sū estimatiōe. s; considerando qz
ipē emens diligit debet rem quā ipē emē p
se et heredi bñ suis vsqz ad aliquē g' dūm de nīa
tum et fil' ē pensando qz pāu qd emens dat
esse p' uale vendit et heredi bñ suis vsqz ad ali
quē g' dūm de nīa tñ d' emens pporionare p
aum rei emp' et sic stract' ē licit' qā res emē
quantū valet. vlt salte nō apparz ibi aliquis
nō bil' excess'. h' rich. **S**i pone q mlt' 24. an
norū reddit' ad vitā emat. p pāo tali qd in
fra octo an. recipiat sortē. nūq' talis dēt' ē
licitus. **E**t q nō. tal' enī mlt' licz mori posset
infra octo an. tñ claz ē et pbabil' qd viuere
deat in duplo quia h' frequē accidit. q aut
mulier 24. an. sana infra octo an. moriat' ra
ro accidit. et sic ē claz i tali stractu q emēs
pbabilr hz nō bilē ptem meliorē. et iō saluo
meliori iudi' dō q tal' stract' ē illicit' nisi
mlt' illa eēt i firmatib; g' uata vlt tot picul
exposita q nō clare videre qd hōz eēt pbabi
lius. s; an ipam viuē p tñ tpe q vident nō
bilē ledere s; m exigentā rei vendite. aut eā
mori infra octo ānos. vlt n' aliq' pbabile pi
culū eēt de impedimto solutiōis rei emp' et tñ
enī piculū posset eē de impedimto si venditōe
rei emp' et dubitā' possidendi rem emptam
pacifice stractaz ad equalitatē posset reducē.
hec rich. **E**t possint emi reddit' papiendi
vlt ius papiēdi reddit'. puta molendinū vlt
pedagia p miori pāo quia statim. s; soluiē qz
daret si solu' singlis ānis expectaret. **E**t q
sic dūmō de pāu iustū. s; vlt tā tū de qz res
valet tempore dēt'. in iusta enī estimatiōe n
attendit temp' seqns s; tpe p'sens. s; q fit con

tract'. vñ res q vendit nō d' estimari qz ē va
lura toto tpe stract' et iō emens licet plus
reapit tempore seqnti qz dedit quia totū i d' qd
perap' ē de sorte ex quo vendit et iuste emē.
Sed cōtra. sic se hz emptor ad venditorem ita
eō venditor ad emptorē. s; venditor si plus
acapiat rōe dilatiōis soloiis ē vsurari'. g' si
mlt' emptor si mlt' det. p' antipatiōz solu
nis erit vsurari'. s; sic ē hic quia mlt' dat eo
q pāu antipatiō. **E**t h' dicend' q i d' de anti
apatiōe t'pis hz locū qm res q vendit statū nō
tradiē s; pāu statim dat et res expectat. s; in
pposito res que vendit. s; ius papiendi statū
tradiē licz vsus suae fruct' l' reddit' expectat
vlt successuē papiat. **E**t nō d' pāu iudicari
min' qd ē iustū et pporionatū rei vendite re
spectu t'pis futuri. **L**icet aut pōi duo casūs q
rum vn' ē ex pre emētis et alt' ex pre videntis
videant' differre penes antipatiōz et dilatiōz
tempis. possunt tñ ambo reduc' ad dilationē
quia i vtroqz ē aliqd expectand' licz i vno casū
res et in altero pāu. h' alex. **Q**uid si coitas
aliquos reddit' suos vident alicui vsqz ad
certū temp' p pāo cō et miori qz si coitas so
lutionē faciendā d' emēs expectasset. **E**t
idem ē dicend' q in pñti casū. tal' enī stract'
nō peccat n' ex pre rei vendite quia ē vendi
bil'. nec ex pre pāu. quia suppositur q sit iustū
nec ex h' q aliqd papiē vlt pāu qā totū i d'
q inde papiē emens ē de sorte ei'. s; emētis h'
alex. lombard'. **E**t esto q pōca coitas infra
aliud t'pus recuperare voluit et recuperauit in
uito emptore reddit' illos ita tñ q emptor
ille hēat ānuatū p redditib; ill' certā pecunie
quantitā tē. s; octo lib et nichiloi' ipa coitas
qm veller illū emptorē ad pñtū statū. s; pā
piendi reddit' illos reducē posset et ipē emp
tor tandē in h' oīa p'senserit. **E**t ille stract'
vlt esse licit' quia vlt ibi eē pmuta' iusta dū
mō suē ibi equitas iuris nālis pmutat' enī
ius papiēdi reddit' illos. s; s. lib. ānuatū.
hui' snie fuit alex. lombard'. **E**sto q aliquis
hēat centū libras in banco alic' reapiendas
vsqz ad quatuor menses nūquid licet alicui
emere illas centū p so. ita q licet posset re
apere centū p so. **E**t h' dicat mlt' q sic qā
nō emē pecunia s; ius. ius aut centū libraz
min' valet qz centū libras. tūc' ē enī pigno
ri incumbē qz in psonā agere et filr rem h're
qz ius p re mlti. de oblig' que ex delict. na. s;
furti. et iō miori pāo p' emi. **E**t h' dicat qui
bus assēdebat alex. lomb. pōitū casū eē du
bium. et h' iō quia emens plus et min' dat
fm q pl' et min' soloz expectat ita q lucrū
ibi puenire vlt p' dilatiōz tēporis et miori
tas pāu p' antipatiōz soloiis. lucrū aut qd
puet rōe t'pis nō est licitū ex de vsur' in qui
tate. et c. nauigāti. cauend' ē g' stract' ille
ex eo maxie quia vlt fieri i fraudem vsurariū
et vlt eē indirēm mutui vlt qz quis mutuet

in pñt. f. p. 20. p. ea reapiēdis vlē forte. m.
Ad rōz de iure dicenō q. si pecūia l' res alia
reapiēda i piculo eēt i maū alic' a quo sine
sumptu et labore recuperare nō posset tūc mī
dare et reape plus licet qz res q est in piculo
ceñis partibz mī valer qz q ē ex picl'm. **S**ec'
est aut m ppoito quia pecūia in banco nō ē p
babilr in piculo al' hoies merces vendētes n
essent stenti expectare ibi fiedas sibi sol'oes
Qui vellet tenē opioz pñā dicet q i d q dī
de vsur. c. in ciuitate t c. nauigāti. nō obstat
quia ibi nō ius s; res ipa vendi q statim tra
ditur t pñū differē. hic aut pñū statim edicē
et ius recuperandi ipam rem et nō res dīc. et
stat pecūia ipa piclo emptoris iur'. **E**sto ali
quis salē detulit ianuā t vendi dī p cto pñio
reapiendo. f. tūc qñ ali vendiderit eē salē eidē
coitātū pñs qz ipe vderet suā reapiēte soloz.
modo ille nolēs tād.ū expectare soloz vult
vendē ius qd habz sup coitātē nūquid licebit
ementi ius i d mī p illo dare. vt 20. lib. et in
posterū plus recipere 24. **R**e casus iste non vl
differre a pcedē et iō idē vl' hic et ibi
Vtrū venditio reddat iusta et illidta pñt
defēm rei vendite. **R**e q sic si venditor defec
tum rei vendite cognoscat omittat fraudē i
venditōe. vñ peccat et vlē teneē restituere
et h' dico suā defcās sit fm rei spēm vt cū ali
quid alit' rei ē admixtū vt aqua vino. l' fm
quātitatē que fm mēsurā cognoscat. vl' fm
qualitatē vt si aial aliqō infirmū vendat qñ
sanum. si uō ignorat nō peccat tenē tñ cum
adnotat ei' puenit dāpnū emptori recōpen
sare. et idē itelligendū est de emptore. cōtin
git enī qñqz q venditor edicē rem suā eē mī
pñosam quo ad spēm vt si vendat aurū loco
auricalci emptor h' scāens iniuste emīt et ad
restituēdū teneē. et filr ē de defcū quātitatis
et qualitatis h' tñ. **V**t vñ venditor tenatur
emptori dicē viciū rei vendite. **R**e q sic si ē
occaltū alr eīt illidta t dolosa vendi qā dat
ēptori dāpn' t piclī occasiōz. vñ tenē ad dāpn'
nū rōpēlānd. si uō sit manifestū vt si eq' ē mo
noclus. vl' si vsus ē relicz nō opetat vñditori
pē tñ aliq's ouenire aut si pñt hui' dī viciū
sūtrahat qz dī de pñio nō tenē manifestare vi
cium rei qā forte pñt hui' dī viciū ēptor veller
plus sūtrahi de pñio qz subtrahendū esset. **V**n
vnditor licet pē idēpnitātē sue sfulē rei vi
cium reticendo h' tñ. **Q**uid si res vendat
alicui fuiturā gū amī l' additōi sūiecta nūqō
hoc venditor emptori dicē teneē. **R**e si h' scāe
bat et dolose celauit emptori teneb' actiōe
ex empto ad intēsse. **S**i aut ipse ignorabat
nichilōi' teneb' emptori nō ad intēsse s; tñ
quāto mīoris. i. ad restituēdū illi' pñs pñ
quā nō dedisset si h' scāisset. c. de ac. ēp. l. 1.
Quid si venditor dicat q nullā fuiturā de
bebat et si aliqua appareret tñi nolebat. **R**e
si scēbat fuiturā debetū pactū nō pñt ei qñ

teneat ad intēsse. si uō ignorabat pñt ei
pactū ff. de ac. emp. l. 1. **S**i **Q**uid si equū vē
dens i spatula padentē in qua tñ nō appare
bat pati n' p' fatigatōz interrogat' ab emptore
an esset morbosus. rñdit vendō ē equū recal
atrantē siue habentem spatule viciū. **R**e licz
ille exp'serit. quia tñ h' exp'sit h' uē. emptor
credidit ipm h're spatule viciū. s; q in fidiōse
dixit talia ēptor pē agē actione redibitoria
ff. e. ea que. s. si. h' g' uil. dūf. **T**ē venditor
cui' libz aial' pñtare dī aial' sanū potēs s'medē
et bibi vt opret siue vendat pñū siue alienū
c. de ac. emp. emptor. **T**em si quis vendat
vas viciōsū scāent teneē ad intēsse mī rē et eē
rem. ff. loca. si adeo. s. 1. **N**ō tñ q aut ven
ditor nullo mō tradit rem venditā et tñ te
netur ad intēsse intra rem qñ tradit eam. s;
viciōsā puta vñdīt pecas morbosū t scāter
teneē ad intēsse mī rē et eē rem. si uō igno
rant tñ teneē emptori quāto mīoris erat
emptur' ff. de ac. emp. iulian'. **Q**uid si ven
ditor scāt rem quā vñdit i pñio eē futuram
mīoris valoris qz p ea reapiat p eo q ipse
sat negotiatores in pñio supuēturos q de il
la re habūde deferēt lecu qd tñ ab emptoribz
ignorāt. **R**e dī tñ q vñditor q vendit rē
fm q pñū mūt nō vl' facē sē iusticiā si qd
faturā est nō exponat. si tñ exponēt vl' de p
cio sūtraheret habūdandōis vñtis eēt licet
ad h' ex debito iusticiē tñi mīmz videatur
Quid si quis vendat aurū vl' argentū alchi
mice factū p vero auro l' argento. **R**e tñ
q si nō hēat verā spēm auri vl' argenti ē ven
ditio fraudulēta t iniusta pñtam cā sint aliq
utilitates auri et argenti veri fm opatiōz nā
lem eoz q nō ouenit alchimico auro. sic q
habet pñietatē lētificandi et sanat quāsdz
infirmities. sepi' edā pē poni in opatiōe et
diuā mām i sua puritate. si at fieret alchi
mice vñm aurū n' eēt illiditū i d p vero vendē
quia nichil phibz artē aliqbus cais nālibz
vti ad pducendū nāles effcās et veros vt dīc
au'. 3. de tñi. loqñs de hīs q sūt de mōis arte
Quid faciet s'fessor de mīca tōibz t pellipariis
et hui' dī q n' emere sūt n' vendē sine men
daqz et qñqz pñriis. **R**e dī ray. et hosti. q
qñens quis scāent et cā deapiēdi pñmā pñ
rat vl' mentē peccat mōl'r et teneē ad res
tituēdū mīqz deapit pñmā eidē decepto l'
hedi et facendā si pē si aut nō pē pcedat vt
infra de vsurariis. si at ignorantē dicat flm
credens dicē vñm vl' eā scāent s; itendat p i d
mendaciū sibi pdesse vt se sic fuet indempnē
et pñio nō obeē qā nō deapit eū vñā rem p
alia vñdendo n' i rei valore. quia nō vñdit ei
vlē debitū valorē. **T**ale menda' fm ray.
pē dīc forte veiale sic pē itelli 22. q. 2. p'. fm
hosti. aut ex q assidue et s'uetudinarie mēat
mōl'e vl' sic ebetas si sit assidua ē mōl' dī.
24. s. al'. si uō pñrat peccat mōl'r vl' veial'r

fm distinctioz potam de purio s Debet ee
iste talis pter restoz indua ad largas elas fa
ciendas p alibus illoz de quoz rebus igno
rante aliqua habuit. **N**o h' uo q in vendi
cionibz i^o qd emendadi ca d' p no deo habe
ff. p dolo. q vendi^o. **A**ut ei emendatis sinit
in ghe dicens ille e bonus fu^o vl' h'c e bona
dom^o tunc no obligat n' scient emendet re
viciatam quia tunc de dolo tenet. vt ibide d'
aut descendit ad specialia et tunc tenet ex eo q
comendado plus vendit^o vt si dicat fuu ee
bonu artificie vl' l'ratu h'c p'stare d' n' qd eme
datur in euidenti sit vt si dicat analla ee spe
cialiam et domu bene edificat. ff. e. ca q h'et
19. q. 2. c. 2°. **Q**uid de illis qui faciunt vl' ven
dunt gladios quarellor t huius qbus hoies
occidunt. **Q**uid de ill' eda q faciunt vl' ven
dunt venenu vl' toxicu. **Q**uid ee de illis q
faciunt vl' vendunt sorulares pictos t aurifri
gium et filia que no deferunt ad n'itate vl'
ad vsum sz ad vanu gloriu et abusu. **R**u
ray. q i talibz e inten^o requirenda. si eni aliqs
faciat huius vl' vendat vl' ebuat alicui qz e
dat talibz abusu. talis m'qz inten^o e pecca
tum moze guissimu. et q sic facit e coopator
oium scelez inde puenientiu. et id e p oibus
puniendo. 2. q. 1. notu i suma. **S**i uo edebat
illu talibz ad ad lictu vsuz vl' nichil sup h'
cogitabat l' ignorabat q talia facit l' vende
esset illiatu tunc distingo. quia talia aut ad
aliqz vsum lictu ee pnt vtilia vt arma in bel
lis iustis. aurifrigiu in ornatis eccl'asticis t
venena qdam i qbusda medianis. et tunc no
peccant aut talia nichil valent n' ad peccand
vt qdam venena mortifera et supflue et sup
tuoze camisie quas papue faciunt hyspani. et
tunc peccat q talia facit tenz vendit l' alienat
ar. de libello famoso qz no d' aliqs ostendit sz de
struere al' guie peccat. 4. q. 1. p totu. et e optia
lex ad h'c. ff. de con'e. emp. qd sepe. **S** veneni
mali. vbi ponit p'da distin^o de veneno et de
tali p'te id intelligi q qui occasione dapni dat
dampnu dedisse vt ex. de iniuriis si culpa.
Quid de factoribz taxilloz scaoz et aleaz.
Ru^o rod. q no vl' ee tutu de huius artificijs
vivere quia eoz vsus e vt frequit^o ad malu
licet aliqui sit ad recitand et remediu tristitie
et cogitand noxiar. de talibz g^o fm itentoz
est iudicand. **Q**uid de ill' qui faciunt fra de
floribz maxie in festis. **R**u^o rod. q no cre
dit eos esse excusabiles p'te p'dm qd ex hoc
potest defacili xingre qa snt m'etia luxurie
et signa lasciuie licz talia qnqz valeant ad co
fortand ne violat ee obf'n'aa diei festi.
Sequit de 12. s. de monopolis circa qd no q
hec snt phibita. est aut monopoliu corp^o su
societas monopolay vl' e opus vl' pactu i
ter se vl' ee cu ciuitate monopolay. **E**st aut
hic monopa vl' monopolus p'plus is qui
impetrat q sibi soli liceat in ciuitate aliqua

spalia vende vl' eme vl' facit et monopole di
cunt qui impetrat q ipis solis liceat huius
facere vl' eda in vendendis rebo certis certu
paum statuere o'tra qd nemi liceat vendere
Et quide si scribat p duplex. l. d' a monos
q est vnus et polia q e vendi^o eo q vni l' ill
qui snt de vna societate tñ liceat illa vende
Vel si scribat p vnu. l. d' apolis q e ciuitas
eo q in ciuitate sit tñ vn^o vl' societas vna.
ex pacto hoc faciens. pacta aut talia siue co
mercia snt phibita nec valet pragmatica
sanctio sr h' impetrata. si qs aut h' exercuit
p'tao exilio dapnat bonis p'p'is spoliae. p
mates uo p'fessionu vna libra auri pena af
ficiunt. pnceps aut terre si dissil'auit pena
go. libray patet. C. de monopol. l. vnica. **De**
permutatione **IX**

Deinde considerand est de pmu tatiōe q e
vicaria su filis emptioi vt. C. e. pmu
tatione. **C**irca q vident^o e p'mo qd
est pmuta^o. 2° qualie obitur et de natura eius
et de coueniēcia et d'ia cu venditioe. **P** q res
pmutari possit et que p quibz 2° cu quibz p
sonis p't eccl'ia pmutari. 4° de arte capsozia.
Circa p'mu scend q pmuta^o est vni^o rei p
alea vicaria p'statio. C. e. l. 1. m. fi. et est pmu
tatio cotract^o innotatus quia multu est in
certus eo q large o'phendit o'mem o'tractū ex
quo aliqd dat vl' accipit. **N**am vendi^o et lo
catio pnt dici pmuta^o. **C**ontract^o ee innotat
tus pata do vt des dici p't pmuta^o et sic ad
aptari p't o'tractū innotatus et innotatus et id
habet nome g'nale no sp'ale p'te q mito o'trac
tus innotat^o censet. **C**irca 2° scend q p'te
pmuta^o obit tunc qn ouenit m'e aliqs vt sp'es
cta de p sp'e certa vt iste equus p isto boue
Si uo detur res incta p incta vt bos i ghe p
boue i ghe no erit p'te pmuta^o sz ali^o o'tract^o
innotat^o puta do vt des vt. ff. de p'sep. n'alis
s. 1. et 2. **E**st g^o natura pmu tatiōis vt re
ram inuentu o'bat no solo pacto quia ex so
la coueniēcia pmu tatiōis nulla re hinc inde
secuta neutri o'p'it aliqua actio vt. C. e. ex
placito. **S**unt uo filies pmuta^o et venditio
quia ex vtraqz p'stat ca vsucapiendi t emptio
et redibitio. **I**te sic actio descendens ex vendi
tione. e bone fidei vt m'si. de ac'e. **S** actioz at
bone fidei. ita et actio descendens a pmu tatiōe
Sunt aut dissiles quia vendi^o sine sc'ptis p
ficiatur solo o'sensu. pmuta^o uo no p'ficiat n' re
ab alea p'te secuta. **N**o ei qui rem suā tra
didit dat actio. s. ex pacto o'tra cu q rem suā
non tradidit. vt in dicta. l. ex placito. **I**te
in venditioe vn^o est emptor alter venditor. in
pmu tatiōe aut v'qz e pmu tator. **I**tem per
mutatio h'z locu in sp'ialibz no aut emp^o. rō
hui^o est fm bi. ex. e. ad qōes. quia nulla est
emptio sine p'cio qd in quā titate et pecunia co
sistit qd no est in pmu tatiōe sz v'qz est quasi
emptor et vendi^o. **I**tem in venditioe emptor

cogit facere p[ro]p[ri]am acapiens et venditor n[on] tene[re]
facere rem emens q[uod] sufficit q[uod] venditor de ep[iscop]o
tione se obliget. s[ed] in p[er]mutat[i]o[n]e utq[ue] cogit
rem ad se dat[am] facere acapiens ar. ff. e. l. 1. s[ed]
sup[er] h[oc] distinguit q[uod] si quis rem n[on] sua s[ed] a
lien[is] p[er]mutavit p[er]mutat[i]o[n]e tenet don[um] eu[us]m[od]i
et id p[otes]t agi condic[i]o[n]e ob cam dat[am] ad repe
tend[um] q[uod] dat[um] e[st] q[uod]si nichil ab alia p[re] sit da
tum ut ff. e. l. 1. in fi. **S**equit[ur] de 3°. s[ed] q[uod] res
p[er]mutari p[otes]t et que p[er] q[uod]bus. arca q[uod] sciend[um]
q[uod] p[er]mutat[i]o[n]e sp[irit]ualis sumpta put[atur] e[ss]e vni[us] rei p[er] a
lia vicaria p[re]statio p[er]mutari p[otes]t temporalia cu[m]
temporalib[us] n[on] aut[em] sp[irit]ualia cu[m] temporalib[us] unde
nec deama cu[m] pecunia ex. e. c. vlt. p[er] q[uod] pat[et] q[uod]
laycus n[on] p[otes]t exim[us] se a p[re]statio[n]e deame licet
det p[re] fundi. **S**piritualia aut[em] cu[m] sp[irit]ualib[us] eus
dem g[ra]tis p[er]mutari p[otes]t. et sic eccl[esi]a cu[m] eccl[esi]a
dig[na] cu[m] dig[na]te cano[n]ia cu[m] cano[n]ia b[en]efi
ci[um] b[en]efi[ci]o. et deame cu[m] deamis. n[on] aut[em] b[en]efi
ci[um] iure p[re]onat[ur] q[uod] e[st] sp[irit]uale alia g[ra]tis p[er]mu
tari p[otes]t. **E**t r[ati]o possessionu[m] vni[us] eccl[esi]e si p[ro]p[ri]e
derent possessionib[us] alia eccl[esi]e pecunia p[otes]t resti
di d[omi]no stract[ur]e adinuicem minime misteant[ur]
ita q[uod] separatim fiat stract[ur]e eccl[esi]az a stractu
possessionu[m] vlt[er]i[us] fm jmo. h[oc] vult dicere q[uod] caue
ant p[er]mutatores ne occasio[n]e sp[irit]ualiu[m] iuriu[m] de
quib[us] pl[ur]ib[us] vna eccl[esi]a q[uod] alia pecunia tribuat[ur]
ex. e. ad q[uod]es. 16. q. 1. fi. nemini. n[on] obstante q[uod]
aliquis expectet p[re]i[o] vacatur[us] 6. ex. e. lic[et].
hoc intellige q[uod] si sit au[n]te sup[er]ioris ut ibidem
ex. de censu. phibem[us] alias n[on] lic[et] ex. e. q[uod]situ
et de p[re]ben. maiorib[us]. **E**t si qui h[ab]ent p[er]muta
tio[n]e au[n]te p[ro]p[ri]a fecerit sit eis p[ro]uand[um] ex. e.
cum olim n[on] simpliatat[ur] venia detur ex. e. cu[m]
vni[us]soz. **V**n[de] si obiciat[ur] q[uod] p[er]mutat[i]o[n]e n[on] e[st] co
tract[us] g[ra]tuit[us]. ff. e. l. 1. g[ra]t[is] n[on] p[otes]t inuenire i[n]
sp[irit]ualib[us] que sit g[ra]tis s[er]uenda. 1. q. 1. g[ra]t[is]. et
filia. dicend[um] q[uod] hoc totu[m] soluit au[n]teas sup[er]ior
ex cui[us] arbitrio o[mn]ia pendent ut. 16. q. 1. fi. nemi
et ex. de censu. phibem[us]. **N**ot[um] aut[em] ro[n]d[um] q[uod] h[oc]
m[od]i p[er]mutat[i]o[n]e eccl[esi]az p[er] eccl[esi]is n[on] habet locu[m] i[n]
ter p[er]sonas que n[on] h[ab]ent n[on] usufructu[m] eccl[esi]az.
et hoc t[ame]n ad viciu[m] sua[m] s[ed] i[n]te p[er]sonas eccl[esi]ast[ica]s
cas quib[us] p[ro]p[ri]etas taliu[m] eccl[esi]az impetu[m] e[st] co
cessa ut. c. ad q[uod]nes t[er]c[ia]. **N**on d[icitu]r e[ss]e q[uod] b[en]e
ficiu[m] p[otes]t intelligi p[er]mutari dup[lex]. s[ed] aut tanq[ua]m
p[ro]p[ri]etas sic p[er]mutari p[otes]t cu[m] b[en]efi[ci]o ut cu[m] duo ep[iscop]i
litigat sup[er] aliq[uo] eccl[esi]a qua[m] vn[us] d[icitu]r e[ss]e debere
sibi subiecta et al[ia] negat q[uod] possid[et] ea p[er]mu
tatio si p[otes]t q[uod] vn[us] h[ab]eat vna[m] eccl[esi]az et al[ia] alia.
Nut tanq[ua]m b[en]efi[ci]o ut cu[m] q[uod]s ad p[re]latu[m] recipit
vlt[er]i[us] ad aliq[uo] b[en]efi[ci]o i[n]titulat[ur] sic n[on] p[otes]t b[en]eficiu[m]
cum b[en]eficio p[er]mutari sine au[n]te sup[er]ioris ut
d[icitu]r e[ss]e sup[er]. **S**ed nu[n]quid sufficit au[n]teas sup[er]ior
vbi n[on] ad eu[m] s[ed] ad capl[itu]m p[er]mutat[i]o[n]e colla[ta] et istu
tu[m] p[ro]b[et]ur. 1. h[oc] q[uod] n[on] ar. ex. de offi. arch. ad
h[oc]. s[ed] fi. et de offi. dele. si eo ad fi. **N**u[n]quid sufficit
i[n] eode[m] capl[itu] au[n]teas. et vlt[er]i[us] q[uod] n[on] q[uod] n[on] o[mn]i[n]o exced[er]et
q[uod] disp[en]sare possit p[re]i[o] s[er]uiliu[m] s[ed] t[ame]n ep[iscop]o ex. de
p[re]ben. vacante fm hosti. vbi n[on] colla[ta] p[er]mutat[i]o[n]e

ad ep[iscop]um et capl[itu]m fiet libera resignat[i]o i[n] ma[n]ib[us]
vlt[er]i[us] q[uod] si sint in diu[er]s[is] dyocesi[bus] illa b[en]eficia
quilibet resignab[unt] i[n] ma[n]u sui ep[iscop]i vlt[er]i[us] alicui alia
omittet q[uod] meli[us] vlt[er]i[us] ad h[oc] ex. de sen. ex. cu[m] il
lorum. **S**i uo ad canonicos p[er]tineat electio et
ad ep[iscop]um s[er]uila n[on] e[st] erit q[uod] inueniat co[n]sen
sus illoz qui h[ab]ent eligere ar. ex. de offi. archid.
ad h[oc] in fi. fm jo. an. **S**i uo ep[iscop]us p[er]mutet
cum capl[itu]o facit d[icitu]r h[oc] au[n]te archiepi. ex. de re
bus eccl[esi]e. n[on] ali. c. 1. **S**i uo p[er]mutet cu[m] alijs
sufficit co[n]sens[us] capl[itu]i fm hosti. **M**anapia
aut[em] eccl[esi]az cu[m] manapijs p[ro]uatoz p[er]mutari n[on]
p[otes]t n[on] ad lib[er]tatem. i. ad h[oc] ut lib[er]i fiant ex.
e. manapia q[uod] e[st] vni[us] fm hosti. n[on] vbi expedit
eccl[esi]e cui donari possint ut. 12. q. 2. eccl[esi]a. m[od]o
forti[us] p[er]mutari h[oc] eni[m] fm laur. phibitu[m] fuit
quia ad laycoz suggestio[n]e sepe i[n]utilia ma
apia p[er]mutabant[ur] p[er] vlt[er]i[us] et cessante ca[us]a ces
sabit s[er]uila di. 61. de h[er]is et ex. e. manapia
in glo. **V**n[de] fm jmo. fugitui p[er]mutari p[otes]t
et distrabi ex. e. m[od]o q[uod] est vni[us] ex quo re
dierat p[re]feco vici[o] emptori fm b[en]i. secus e[st]
si sint in fuga. c. ad. l. flau[us]. de pla. i. fuga.
et q[uod] d[icitu]r fuit eccl[esi]e posse p[er]mutari ad lib[er]tate[m]
intelligas si duo alij de[n]t sibi alias n[on] 12. q.
2. ep[iscop]us qui manapia. **S**equit[ur] de. 2°. sc[ilicet] cu[m]
quib[us] p[er]sonis p[otes]t eccl[esi]a p[er]mutare. arca q[uod] sciend[um]
q[uod] p[er]mutare vna[m] eccl[esi]az cu[m] alia p[otes]t indemni
tate s[er]uata vlt[er]i[us] q[uod] 10. q. 2. hoc ius. et ea[m] cu[m]
p[ri]ncipe d[omi]no recipiat rem equalente[m] inueni
ente pragmatica s[an]ctio[n]e. hoc fm hosti. vni[us]
est si princeps egeat tali p[er]mutat[i]o[n]e. lic[et] al[ia]
intelligat ab illis ex. e. c. 1. **N**am si t[ame]n eccl[esi]e
vtilitas attendat[ur] ut vlt[er]i[us] velle b[en]i. nullu[m] erit
p[ri]ncipis p[ri]uilegiu[m] fm hosti. **E**st aut[em] pragma
tica s[an]ctio i[n] q[uod] princeps de s[er]uilo p[er]mutat[i]o[n]e sta
tuit et s[an]xit. c. de diu. rest[itu]t[i]o[n]e. vlt[er]i[us] q[uod] cu[m] p[ro]u
tis eccl[esi]e p[er]mutat ita demu[m] si ipi eccl[esi]e expediat
ut ex. de re. eccl[esi]e. n[on] ali. ut sup[er] in fi. et si p[er]mu
tatio m[od]o s[er]uile facta sit successor p[otes]t reuocare
ex. e. c. 2. **S**equit[ur] de. 4°. sc[ilicet] de arte campso
ria in qua p[er]mutat[ur] pecunia p[er] pecunia et querit[ur]
ut sit licita. **N**u[n]de fm alex. lombard. q[uod] sic
cui[us] signu[m] e[st] q[uod] eccl[esi]a d[omi]nat[ur] et p[er]sequit[ur] vsura
rios n[on] aut[em] campsores s[ed] pot[est] eis fauere vlt[er]i[us]
eccl[esi]a romana. **N**ot[um] e[st] euidentia[m] sciend[um] q[uod] oport
uit esse campsores. t[ame]n p[otes]t diu[er]sitate[m] numis
matu[m] in diu[er]s[is] regionib[us] sicut eadem diu[er]si
ficant[ur] t[ame]n p[er] utilitate[m] legatoz diu[er]sas regio
nes arcu[m]u[m]u[m] t[ame]n p[er] p[er]mutat[i]o[n]e rez neces
saria[m] vite ho[m]i. reru[m] eni[m] p[er]mutat[i]o[n]e eccl[esi]a q[uod] n[on]
potest fieri o[mn]i[n]o sine numismate. quia res
o[mn]i[n]o ferri n[on] possit ad loca remota p[er] p[er]mu
tatio[n]e facienda et id nec[ess]arium fuit numisma
Necessaria etia[m] fuit ars campsozia n[on] aut[em]
habet locu[m] in tali p[er]mutat[i]o[n]e r[ati]o mutui q[uod] n[on]
sp[er]at ibi lucru[m] p[ro]pter temporis dilatio[n]e nec
item reddi[re] fors campsozi eadem sp[irit]u vlt[er]i[us] n[on]
quia dat moner[et] vni[us] g[ra]tis. et recipit m[od]o
tam alia g[ra]tis. **N**on e[st] etia[m] ibi p[ro]p[ri]e emp[er]i

venditio. si potest sumptus dicitur permuta. **V**ltimo
est attendendum quod valor numismatis sui monete
per pensari dupliciter. uno modo secundum naturam rei l' ponderis
sive materie. Alio modo secundum taxationem legis posita
ne. et ex hoc accidit quod aliquod genus monete in alio
loco non tamen valet quod valet secundum legem positam
et ideo quod campfor aliquod genus monete accipit non
secundum estimationem legis positam sed ponderis vel ma
terie. et ad genus monete datur secundum estimationem
legis positam sit ibi recompensa et equalitas in
ter datam et acceptam operando illud quod valet mo
neta data secundum legem positam et ideo quod valet mo
neta recepta secundum pondus suum et tamen et fuerit ibi
iustitia filis illi que in emptione et venditione qua
fit ibi recompensa secundum amplioris utilitatem datam
apud recipientem a campfore quod receptum ab eo.
et ideo non potest dici quod sit fide de ista permutatione et
mutuo qua non recipit quod tractat talis sit gratia
sic mutuam propter quod si separari potest lucrum et non ibi
et per lucrum transire in dominium permutantis et
non in dominium mutuantis. hoc alex. lombardus

De mutuo

Postea considerandum est de tractu mutui
et circa hoc videndum est primo unde dicitur. 2.
in quibus rebus consistit sive obiectum. 3. qualiter
contrahitur. Circa primum sciendum quod mutuum dicitur
quasi de meo factum tuum. et dicitur aliquid quod est non
men oppositum ex corrupto et integro. quia quod
fuit meum mutuando facio tuum. ff. si cer. pe. l. 2.
S. applicata. Alii vero dicunt quod non est nomen opo
situm sed simplex derivatum a mutuo mutas qua
ab uno mutatur in alium. et quod dicitur mutuum quasi de
meo factum tuum est etymologia non oppositio. Et a
mutuo dicitur mutuo mutuas mutuare quod est neu
trum. et mutuo mutuas mutuare quod est depo
nens. et significans duo qua mutuare est mutuum
dare. mutuari vero est mutuum accipere. v. mutuo
reddo. sed mutuo et accipiendo. ita dicitur papias.
Sequitur videtur de 2. scilicet in quibus obiectum mutuum
circa quod sciendum quod obicitur tamen in hijs et de hijs
rebus que consistunt tamen in nullo pondere et men
sura. i. in hijs rebus que dantur ad numerum ut qui
libet moneta que proprie dicitur pecunia numerata. et que
dantur ad pondus ut es. aux. et huiusmodi. et que ad
mensuram ut granum vinum oleum. insit. quibus
modis rebus obicitur obli. circa primum. Si mutuum est
mutuum si. x. brachia de panis scilicet foris vel alio
dantur ut totidem in termino certo reddantur vel ei quod
sic. qua talia videntur consistere in mensura. Rndz
rod. quod verum est ibi tractat permutationis quod mu
tui. et nomen mesure restringit huiusmodi ad modios
et lagenas et alia vasa quibus mensurari solent
grana et liquida per tamen huiusmodi tractat in frau
dem fieri usuram. Quid si dem librum ad pondus
vel oves ad numerum recipitur librum tanti pondus
deris vel oves tanti numeri. Rndz non erit mutuum
quia in mutuo dicitur attendi natura vel aptitudo
et consuetudo rerum ut dicitur ad pondus l' numerum
ff. de obli. emp. et ven. l. 1. ut frumetum. Val
aptitudo et consuetudo est ut ad mensuram detur et

eris ut ad pondus et monete ut ad numerum.
librorum vero equorum ovium et filium non est naturalis ap
tutudo et consuetudo ut dicitur tali modo. sed secundum esti
mationem valoris eorum quia cum res mutuata non
eadem sed filis debeat reddi non posset in huiusmodi
rebus similitudo omnino repiri ita quod super omnis omnino
similiter reddere. hoc azo. Sequitur de 3. circa quod
sciendum quod obicitur mutuum tali modo. scilicet ut dans mu
tum dare intelligat intentione recipiendi in e
minio non eandem rem sed similem et tamen in eodem
genere et eodem valore et per se et eodem modo ut si de
dit pecuniam non eandem sed similem si genus non ideo si simile
si ei ideo nullo recipi debet non mutuum sed comoda
tum l' obicitur eest. ff. de obli. ep. l. 2. Res est et
dem generis dicitur reddi quia si reddere aliter generis
ut per vinum genus non eest mutuum. sed contractus
immortalis. ff. de ut des ff. si cer. pe. l. 1. Nec sic
debitor liberaretur si fieret conditor iusto ut ibi d
l. 2. non in casibus quos requirit infra de sol. obli.
ar. 4. circa primum. Si quid si argentum ad pondus
recipiat et pecunia ad numerum reddat secundum azo.
ut quod liceat. ut ff. de au. et. ar. le. l. 1. S. vlt. et
hoc si sit pecunia argentea non estimata ere
tut enim idem genus reddat et tamen. Non ac
cipit enim genus sed sic accipit porphurum sed posuitur
spaliter per quibusdam rebus que sunt in nullo pondere et
mensura non per alios. hoc azo. Item in mutuo
debet considerari non tamen natura sed etiam accipit. si enim pe
cuniam dextero non inquantitate sed in sacculo ut
michi tamen pecunie sacculum reddas non erit mu
tuum quia licet quod est datum habeat naturam mutui
non tamen sic est datum ut mutuum. debuit enim in
quantitate dari debet quod inspiciat natura et actus
cum hijs que data sunt. quorum si quod defuit mu
tuum non erit. unde si queratur an sic fiat mutuum
cum do tibi panem vel vinum ut mihi reddas equum
bonum alium. dicens est quod non. sed tractat inoia
tus ut do ut des. hoc azo. Item obicitur mutuum
dupliciter. uno modo sola rei mutuate traditione. dum
scilicet conditor rem debitori tradit eam sibi mutuas
vel ponderas l' mensuras. unde tunc dicitur obligatio
obli. insit. quibus modis rebus ob. in primum. Et
dicitur tale mutuum naturale. quod si res tradit non
secuta stipulatione que est de civili iure ut ff. si
cer. pe. et dicitur. S. numularij in fi. Et ideo
non datur certa condicio de mutuo non in tamen quod est
datum non ultra. si enim est dem ut mihi reddas non
contractus ipso iure obligatio. ut in legibus. ff. de
pac. si est. decem. Non enim obligatio rebus obli. per
nisi inquantum datum est. sic quod debitor reddere tenet
tantum ideo quod recipit ex mutuo. nec liberat in
tentione. C. si cer. pe. cum nec alio casu fortuito
insit. quibus modis rebus tra. ob. S. item. Secus
est si data sit pecunia in sacculo signato. ut
ff. si cer. pe. quod ab initio. Alio modo obli. obligatio
mutui non tantum rei traditione sed etiam stipu
latione. ut si parum ante vel parum post pecunie nu
merationem conditor stipuletur illam pecuniam sibi red
di. alias stipulatio non valet. ff. de v. ob. l. 1.
Et tunc mutuum dicitur naturale propter numerationem quod

operatur natura. et p^o stipulatioz que est de iure quili msti. de acc. **S** de pecunia aut et si stipuletur sibi plus reddi q^o tradidit extra nāz mutui facit. et extra equitate iuris nāsal^r utz ex iam dictis et pateb^r plen^o ex hys que dicentur i^o ti. se. de vsuris. **E**x p^odictis patz nā cōtract^o mutui. ad q^o ee valent ea q^o dicunt^r ti. se. ar^o. 3. i. fi. solutiois q^onis p^ome. de dria inter mutui et omodatū. et ea que dicunt^r i. 2. ar^o caū. 10. de dria inē mutui et locatū. Qui aut actio ex mutuo deē et extra que et q^o lis actio est ad p^ons iurisp^oas relinq^odu g^ora breuitatē papue cū tal^r o^osidera^o sit forma iudicial^r nō p^onial^r. **De usum**

Deinde cōsiderand^o ē de usura que omittitur in extractu mutui. et p^omo quid sit v^oba τ v^on dicit^r. 2° quot et q^o sint spēs et mōi ei^o. 3° v^ot^o usurā acapē cōrlem sit peccatū. 4° v^ot^o liceat in aliq^o casu reape aliq^o vltra sortē. 5° de q^obusdā casib^o dubitabilib^o v^ot^o ibi sit usura. 6° de p^ois vsurari^oz. q^obus fm ius p^oitūū p^ouūne τ ad restitutioz compelluntur. 7° de restitutioe vsurari^o. 8° de forma istrumēti obligatiois vsurari^o l^r edā rap^otois ad restituend^o male ablata. **C**irca p^o scindū q^o dūsi dūsimode destribūt vsurā. s^o hosti. in sūma sua v^ot^o destribē ipaz o^oplez. dicit^r. cens. q^o vsura est q^o cūq^o soloni rei mutuate accedit ipi^o re^ovsus g^ora pactioe mēpoita l^r hac intentioe hīta i extractu l^r ex actioe hīta post extractū. **P**ecūq^o iō d^r. quia quicq^o sit i^o et q^odcūq^o nomē ei imponat^r siue illud o^osistat in dando siue faciendo. vsura ē ex quo vltra sortem exigūt v^ot^o 1. 2. q. 3. vsura et. c. pleriq^oz. rei mutuate. iō d^r q^o vsura h^oz locū in extractu mutui fm g^oof. et rap^o. et q^o omīs. **E**t ad: de fm hosti. r^ogl^rantē. quia i q^obusdā casibus et in extractib^o bone fidei v^ot^o legatis τ fidei omīs sis ex mora l^r q^oi mora aucte legis vsure dantur licet ibi nullū mutui sit extractū. vbi g^ora v^ot^o referam v^onū ex multis si quis lega^r michi rē aliquā v^ot^o ea vendita v^ot^oer pecunia τ heres intradendo m^o eam adhibuit morā. m^o teneē ad vsurā s^o si ligauit eam v^ot^o v^ot^oer ipa n^o capiam vsurā sine verecūdia v^ot^o ff. e. in fidei cōmisso. **S**. v^ol^r. hoc tū fm ius canoicū et dicit^r. unum nō pcedūt. v^ot^o edā dicit^r g^oof τ hosti. nisi vsura p^o intesse petat^r. **Q**uod g^o scribit rap^o. vsurā nō omitti n^o tū i hys reb^o in q^obus cōsistit mutui. **I**ntellig^r hosti. q^o ad extractū quia i alio p^oectu nō d^r r^ogl^rantē vsura omitti v^ot^o dēm est. s^o aliud ē q^o ad vsus nām si q^o ē mutue et tu p^o h^o mutuo m^o p^omittas v^ot^ostē l^r equū v^ot^o p^odiū l^r ad aliud q^o nō o^osistat i pon^o dere nūo l^r mēsurā v^ot^o 1. 2. q. 3. pleriq^oz. τ. c. v^oba. **I**psi^o rei vsus g^ora d^r iō q^o si nō g^ora vsus. i. cōsumptiois s^o loco pene apponerē sū fraude. secus esset v^ot^oz ex. de arbi. dila. et 12. q. 2. fra^o enitas. **E**st aut dria mē vsurā τ penā. quia vsura datur rōe cū spaci^o t^opis v^ot^o mensis aut

anni v^ot^o c. e. i. auct^r. et h^o et eadā dat^r v^ot^o sortis n^o soluat^r s^o p^oia^o sortis solu^o differat^r ex. e. o^osu luit. **P**ena uō dat^r nō fm spaciū alit^r t^oporis s^o fm q^o p^otes mē se oueiunt ex. de penis cōst^o tatus. dat^r eadā q^o nō sit q^o oueniē v^ot^o q^o nō soluit^r q^o debet^r ex. de arbi. dila. **P**actioe mē posita. iō add^r quia si nullo pacto ab initio mēueniēte. n^o hita ex p^o fctō exactione debitor aliq^o g^oas offerret sine aliq^o p^octo reapi posset. dūmō ab initio itentioe mala caruisset. nllā enī maculā oblatio suscipiēta ingerit que nō exigentis pactioe p^ocessit. 1. q. 2. sicut ep^om. **V**ic^o aut is qui sola sp^o omittit vsuram te: neat^r ad restituend^o ea que v^ol^r sortē accept^r dicit^r infra de restitutioe vsurari^o. q. q^o de eo qui sola tē. **V**ic^o aut vsura ab vsu ra. i. p^oer canie. v^on d^r vsura q^oi vsus rei l^r q^oi vsus rea v^ot^o vsura. i. vsus eris. i. pecunie v^ot^o quasi eris vsus p^ocedens et h^o exposit^r i iō d^r redit cū p^ori ori. noīe aut pecunie p^oaneē quicq^o hoīes hūe i hoīs. 1. q. 3. totā. **S**equit^r de. 2°. s. quot et q^o sit spēs sū mōi vsure. circa q^o scind^o q^o sūt due. vna ē spūalis τ equa. de q^o. 24. nōne op^otebat te pecuniaz dare numularijs. et ego v^ot^oens cū vsuris exegissem eā. et sūtur h^o vsura methaforice p^o sup^o excrecētia bonoz spūaliū quā exigit^r de^o a nob^o volens q^o p^ofidam^r sp^oi bonis ab eo acceptis q^o ē vilitas n^ora n^o sua. **V**nde hanc delem^o exercē. di. 26. sic nō suo et au^o. miser homo cur fēhans hoī fēhare deo et centuplū acapies et vitā eēna possideb^r. et sap^o. 8. fēhatur deo qui misereē paup^oi. **A**lia vsura ē cōrl^r τ iniqua de qua agit^r h^o et h^o d^r impbū fenus qui hanc scdaz exicet ip^o iure est infamis et fm leges. 3. q. 4. **S**. tria fm uo canones in v^otraz peccatū mōrle omittit^r et infamia irrogat^r. 6. q. 1. infames. **I**tem vsu rarū alia est vsura directe alia indirecte. di^r recte dup^r sine pacto et cū pacto. sine pacto dup^r. vno^o cū infinuatioe v^ot^o cū d^r vsurari^o nō fatio pactū s^o m^o dabis ad libitū tuū q^oi lucrū inde sparet pecuniaz n^o mutuares. **A**lio^o q^oi simp^r mutuaē nichil dicendo p^onapalit^r tū mutuat v^ot^o aliq^o lucrū iōe papiat. vsura enī omittit^r sola volūtate fm i^o mutui dat^r te nichil inde spantes. et tūc vsura est pica^r losior quia in foro cūz repez nō p^ot. **I**tem cū pacto omittit^r trip^r. p^omo q^oi capitale e^r lu^r crum p^o m^o ceratū d^r. v^ot^o cū d^r mutuo ē. 20. sol. p. 24. 2° q^oi capitale pōitur m^o cātudine et lucrū in fortuna. v^ot^o cū d^r mutuo tibi. x. et si lucratus fūis m^o tū de lucro v^ot^o ad vo^o luntatē dab^r. si uō nichil lucrat^r fūis nichil dabis. s^o quicq^o de lucro fūit m^o reddes penit^r capitale 3° q^oi lucrū pōitur m^o cātudine. et capitale in fortuna v^ot^o fa aut q^o mutuant ad fortunā maris v^ot^o si nauis picit^r sibi reddē non tenet^r eē capitale de quo ex. e. nauigatū. **I**ndirecte aut sit vsura quando sit i frau^r dem p^ocepti mutando extractū. v^ot^o si dicit^r nō

mutuo tibi pecunia; si vendo mutat enim con-
tractu mutui in contractu fidei venditoris et i-
tendit hinc inde lucrari. **N**on est si is qui in
vendendo oī die mices suas ppe dilatoz solu-
tionis cari? viderit eas n̄ visilr dubitet vt?
plus vl' min? sint in solois enim valitute
vt dicet infra. Sunt et alie spēs vsure fm le-
ges quas obmitto grā breuitatis omīs ei sūt
phibite. et leges pmitteres eas sūt abrogate
vt dicet in ar. se. et id eas h̄ ponē esset mo-
dicam vale. **S**equit' vidē de 3° scz vt? ac-
ape vsuram corlem sit peccatū. **A**d cui? eui
de iuram considerans qd act? hūani ex electione
pcedentes qdam sūt de se boni pnt tñ male
fieri. vt dare elam est de se actus vtiutis pē tñ
male fieri. vt si fiat ppe vanā glām. quidam
aut sūt de se et fm se boni. et id non possunt
male fieri vt deū vl' pxi? diligē ex caritate.
quidā sūt de se mali. qui tamē cū debitis circū-
stantiis pnt bene fieri vt hoīditiū. licz de se sit
malum pē tñ tamē scilicet zelo iusticie est licitū
et bonū. quidā sūt de se et fm se mali. et id n̄
possūt bñ fieri vt odiē deū. pxi? inuidē q nullo
modo ex nulla circūstancia pnt bene fieri. qui-
dam sūt modūtes qui n̄ bñ n̄ mali sūt de se
nec fm se vt ambulare l' loqui. **D**icens igit'
ad questiōz ppositā qd vsura ē quicqd accedit
in mutuo sorti pacto l' itentāde pñapali tē-
est de se et fm se pccm. et nullo mō nullo casū
potest bene fieri. et h̄c oñdiē pmo rōe. 2° autē
ostendit aut ad pñs dupliā rōne. qd vsura de
se sit mala. et fm se. pmo quia ē stract? cu-
piditatis non nccitatis vt aut vult au. li.
de fide ad petrū venenū caritatis ē cupiditas.
Et si dicat qd nccē ē esse aliquos sic pstantes
dico qd nccitatis et valitatis nō est attendenda
in re publica qñ est cū dāpno et ineqlitate
in vsura aut vt patebit ē dāpnosa valitas
et pñdosa mequalitas. **S**cdo quia ē p rōz
et ordinez caritatis fm quā dōz hō pxiō indi-
genti subuāre et quāto magis indiget tam-
to magis tenet et sic magis peccat si vult ei
vendere qd tenet ei dare. et sic nccitatis pxiō
quā quidā adiutentes licet inadūtenē in fa-
uoris excusatiōz fenus aggruat. et odempnat
fm vitatem. vñ bñs jo. in can. sua dicit
qui vidit frēm suū nccitātē h̄re et clausit
viscera sua ab eo quō caritas dei manet in il-
lo. q. d. nullo mō. **Q**uod aut vsura nō tñ
de se ē fm se sit peccatū oñdiē tripliā rōe.
pmo p h̄c qd est ptra rōz nccitatis ppetatis pe-
cunie. **A**d qd sequit' vlti? qd ibi vendit illud
qd non est. **A**d cui? euidēciā scēdō qd qdā res
sūt quarū vsus ē ipay rerū ssumptio. sic vi-
num ssumit? vtendo eo ad potū et conuitendo
ad abum. vñ i hūidi nō dōz sputari vsus rei
seorsum a re ipā. s; cuiūqz vsus rei scedit eo
ipō res ipā scedit. et id i talibz pmutuū trās-
fertur dñū. si quis g^o veller seorsum vendē
vinū et seorsum vsūm vini vendēt eandē rē

bis et vendēt illud qd nō ē. vñ s manifeste pec-
caret p iniusticiā. **S**ili rōe smitat iniusticiā
qui mutuatur tñdū vl' vinū petens sibi fieri
duas ssumptiōes. vñā qdam restōnez equali
rei. alēam uō pñū vsus qd dē vbi. **Q**uedam
vero res sūt quaz vsus non ē ipay rerū con-
sumptio sic vsus dom? est inhabitatio. nō aut
dissipā^o et id m talibz pē scedi vtrāqz seorsū
vt cū quis tradat alē dñū dom? reseruato
sibi vlu ei? ad aliqd temp? vl' eo? scedit vsū
dom? retento sibi dñio ipi? et id licet pē hō
reape pñū p vsu domus et pē petē donū mo-
deratū vt; in ssumptiōe et locatiōe domus

Pecunia aut fm plm. q. etbi. et. i. poli. pñ
apalē ē inuenta ad ssumptiōes faciendas.
et ita ppi? et pñapal' vsus pecunie ē ei? ssumptio
siue distractio fm qd i ssumptiōibz expēdit
et id fm se est illicitū p vsu pecunie mutuate
pñam acape. et dē vsura quia h̄c est vendere
ide n bis vl' vendē illud qd non ē p qd in eq-
litas manifeste ssumit? q iusticie stractiē. vñ
plm. i. poli. dicit qd vsura dē a catōs qd ē
part? quia qd nccitatis rei. s. pecunie vult vsari?
qd pecunie pariat. dicit enī in vsura catōs se
ipm fac vñ et nomē id accepit. filia enī pta
ghānabz ipa sūt. catōs at sit nūmismā ex
nūmismate quare et maxie pter nāz ista pe-
cuniāz acqsiō est. hec plm. et hanc rōz pōit
et h̄c m sūma scōs sue. Scdo oñdiē qd vsura est
peccatū fm se. quia ē ptra rōz mutue socie-
tatis quia cū labore et piclo pxi stat etā lucrū
vsurarij hoc aut est inequalitas. aut enī pe-
cunia mutuo accepta trāsfit i dñū debitoris
ita qd sit sua. aut non trāsfit s; est semp ipi?
creditoris. si pmo mō h̄c ē inequalitas mag
scz qd aliquis in re sui pxi et qd pxiō suo stat
et cadit nccio lucrū requirat cū nullū dāp?
inde quicqd de re ssumat mērat. **S**i 2° modo
adhuc est inequalitas maior. s. qd res dñō suo
non possit pte cū ipmet possit deficē hoc ei
non patē nā n̄ ssumit? pōrat hūana. **T**ul-
lum fructū h̄z pecunia ex sua nā. s; tñ ex vtrē-
tis industria quā nō accepit ab i^o a quo ac-
cepit pecuniāz g^o ille qrit iniuste fructū ex ea
et hanc rōz tangit scotus s. s. sen. di. 14. q.
2. patz igit' ineqlitas et iniusticia que maxie
est in vsuris 3° quia ē stracta^o rei aliene ma-
nentis aliene et hoc inuito dñō et pñat volū-
tis absoluta nō opata. debitor ei simp^r nol-
let dare ad vlē sortē magis tñ vult ad vltra
sortē dare qd pecunia carē. sic enī scēdō agnostē
vtrē aliēā m mentē aliēā est malū in se
et fm se sic ex mutuo reape rem aliēā ma-
nentem aliēā et eam stractare vt suā est pē
ius nāle. et h̄c edā rō est alex. de an. et rich. q.
volūt qd id qd acapiē vlē sortē ex vi mutui
non trāsfit m dñū creditoris reapiētis que
ratio nichil valet fm illos qd dicit qd trāsfit
Predicta edā opi. sūt boni. et scōr. m 8°.
sū. di. 14. et hu. et ray. in ti. de decis. pñe uo

opiōis sunt gōf. ti. de decīs. et bñ. ex. de dec.
ex trāmissa. licz hñ dīcat exp̄lle. et glo. 12.
q. 2. si quis. ¶ Quod ē vsurā accipe sit fm se
malum oñdīē mltiplīc auēte sacre scēpture
dī enī exē. 18. si genuit quis filiū latronē effū
dentem sangnē et vxorē pxi polluentē. pig
nus non reddentē ad ydola leuantē oculos
suos. ad vsuras dantē et ampli⁹ acapientē.
nūquid vult vniūsa detestanda q̄ hoc fecit.
Vbi cōsiderand qd oīa ibi pōita cū vsura sūt
de se et fm se mala et pccā mōrliā gō sūt et
vsura. Itē p̄s. dō. q̄s hītat in tab. t. tē. p̄ea
subdit qui pecūia nō dēdē ad vsurā. q. d. si dē
derit ad vsurā nō hītat in tab. dñi. s. nūl
lus excludit a tab. dñi n. p pccō mōrli gō tē
Itē p̄s. nō dēfē de plateis ei⁹ vsura et dōl.
Et itē ex vsurā et iniquitate rōdimet aīas eoz.
dolus atē et iniquitas sē mala fm se gō et vsura
que cū eis ponit. Itē cū vsurari⁹ aliena ap
petat et strēctet facit dō duo p̄cepta. s. oīa i
non furtū facies et oīa i nō occupātes rem
pxi tui. p que oīa patz q̄ vsura ē fm se ma
la et pccm mōrliā. ¶ Vlti⁹ emē vsure ē p̄bi
bitū oī iure. s. dīno et nācāli canoico et aūli.
De iure dīno patz ex sup̄ decīs et ex. 22. si pe
cuniam cōmodatilis p̄lo meo paup̄i qui habi
tat tecū n. vigebis eū quasi exactor n. vsur
opp̄mes eū. et eē i mltis alijs locis v̄tis testi
Et luc. 6. mutuū date nichil inde sperantes
Vnde non tñ actus s. edā spēs acapiēdi a
pximo vltē sortē p̄hibet. Et breuē quocūq̄ i
sacra scēpta dilectio pxi p̄cipit. p̄hibet. et sic
edā eam v̄tūq̄ testamēti pagina detestat ē.
e. sup̄ eo. ¶ Est edā p̄hibita iure canonico dī.
24. qm̄ multa vñ et ipm ius canonicū vsu
ras restitui cogit vt infra patebit qm̄ nō ē
fm ipm si q̄s p̄mācē asserat v̄sas exēcē n. eē
pccm. ē vt heretic⁹ puniend⁹ et p̄cedi dō oīa
diffamatos vltē suspectos de hui⁹i errore sic dō
diffamatos de heresi vltē suspectos. A. de vsur
ex graui. ¶ Est eē p̄hibita iure aūli qd oñdī
dupl. i glo. 12. q. 2. qd dīcī. Primo q̄ i gatur
iustiniā⁹ dīat se amplecti q̄tuor dālia gñā
lia adeo vt p ea suis legib⁹ deroget. s. nycenū
cōstantiopolitanū ephesinū et calcedon. i aūc.
de eccl. tī. coll. 9. arca p̄ncipiū. ¶ In dālio ny
ceno p̄hibent vsure dī. A. qm̄ mlti et hñ p̄ma
ratio tangit edā ex. de vsuris. quia in omib⁹
in glo. 1. Scdō p̄ hñ qd dīcī imp̄ator q̄ sacre le
ges nō dēdignānt sacros canoēs imitari spe
cialit in mātmonijs et vsuris in aūc. vt clīa
apud p̄prios ep̄os. que et de p̄se. dī. 3. f. hmc
colligit. et de no. ope. nū. qm̄ intellexim⁹. Si
gō vsure p̄hibent fm sacros canoēs gō eē fm
leges. ¶ Nec obstat qd ille canō scz qm̄ mlti
loquit tñ de clīds. quia aūctas ibi pōita q̄ ē
qui pecū. suā nō dedit ad vsurā. clīas et lay
as est cōnis. Non obstat edā fm leges. et
ff. e. p̄nt peti vsure. quia lex sup̄ allata que ē
in aūc. est postior illis vñ omīs leges vsuras

p̄mittentes sūt abrogate. ¶ Scēdō tñ qd iustī
nianus p̄us p̄misit vsuras leuissimas nō q̄
estimans eas esse licētas. s. ad mai⁹ malum
vitand⁹. ¶ Nam hoīes imp̄i fm vidit eē p̄nor
ad dandā vsuram. et iō opaciā p̄missione p
miserit min⁹ malū vt non fieret p̄e. ¶ Ille
tamē leges que p̄mittūt vsuras exigi rōne
intelle vltē rōe more sūt bone et approbande si
intelligantē sane fm ray. ¶ Constat igit exp̄oīs
crimē vsure esse de testabile fm omēs rōez et
legem. agguant tñ mltā cimen vsuraz que
tamē p̄mittit grā breuitatis. de quib⁹ i sumā
de viāis sufficiēt pōis inuēre. ¶ Sic gō stat
q̄ vsura nō tñ est pccm quia a deo p̄hibita
sicut fuit laborare in sabbato apud iudeos l
in dñica apud xp̄ianos. vñ vsura est p̄bi
bita quia est peccatū et fm se est malū et dē
dicantē iur̄ nālis ita qd nullo et nullo cā
p̄t bñ fieri. et in ea non p̄t dispensare. vñ ē
non dī fieri p̄ redimēdis captiuis eē. et s. eo.
¶ Non eī dī impietas p̄ceptu pietatis omitti
1. q. 1. non ē putanda. ¶ Ad hoc aut vt sūt
melius natura mutuū in cui⁹ stractu tñ re
galarē vsura omittit vt dīcū ē sup̄ notāda
est dīa mutuū cōmodatū et locatū. ¶ Scēdō igit
q̄ sic hētar ex glo. 12. q. 3. i p̄n. mutuū vt ē
dīcū est sup̄ in p̄cedenti t. p̄sistit in hīs reb⁹
que dant ad pond⁹ numerū et mēsurā. et ille
res que dant sic qd in dñū acapiētū trāf
ferant et n. ecclie s. alie eiusdē q̄litas et gñis
reddunt. Vñ dī mutuū qd de meo fit tuū.
¶ Cōmodatū uō ē qd alicui tradit nō vt sit suū
s. vt vtatur eo et ab eo idem restitui aē. cōmo
dare enī ē ad vsuū tradē. ¶ In hoc aut cōue
niūt qd vt v̄tque de nācā sua volūt esse gra
tuita. Vñ quicq̄ in mutuo plus exigit est
vsura et i hñ solo cāū omittit vsura. s. regu
lante vt dīcū est. ¶ In cōmodato uō si quid
exigat statim cōmodatū esse definit. et in aliā
sp̄ciez stract⁹ trāsit. quia aut aliquid exigit
p̄ re ipā cōmodata aut p̄ vsu ei⁹ si p̄ ipā re
aut pecūia et tūc est vendit⁹ et emp⁹. aut res
alia et tūc est p̄muta. ¶ Silt si p̄ vsu rei aut
pecūia et sic est locat⁹ et dūctio. aut res alia.
et sic est stract⁹ immoīatus. quia dō vt des vltē
facias. Omīs isti stract⁹ sūt licitī ip̄is laycis
De dīa uō mutuū et locatōis vide infra tī.
se. cāū. 10. ¶ S. oīa hēc obīcunt plā. dīat enī
amb⁹ vt hētur 12. q. 2. ab i⁹ exigit vsuras cui
merito nocē desideras. cui iure inferunt arma
sibi legitīe auferunt v̄se. Ex hīs vñ qd v̄se
possunt exigi ab aliquib⁹. Et idem vñ p̄ illud
deut. 23. nō fēhāberis p̄rio tuo s. alieno. ¶ P̄
fēhāri p̄mittit p̄ lege fēuata in p̄mīū. deut.
28. fēhābis gentib⁹ multis et ip̄e a nullo fe
nus acapies gō non est peccatū. ¶ P̄ p̄mit
tere cōsilia non obligat ad peccatū s. luc. 6.
dī mutuū date nichil inde sperantes. p̄ mē a
lia dīcū alias si eēt p̄cep⁹ quilibet peccaret qd
non mutaret qd non eōit gō qui s̄facit n

peccat et sic usura vult esse licita. **V** argentum
i vas formatum et argentum monetatum non differ-
rit specie sed licet accipere aliquid vult fore per vase ar-
genteo et per monetam. **V** si accipit mutuum
per se et vult usurario dare rem suam. dicit enim
do tibi propter sortem pecuniam istam. ponat ergo da-
ta sibi pecunia illa sit et est ipsi usurarii. ergo usura-
rius non facit rem alienam manentem alienam iusto
domino tanquam suam. et est ergo id quod supponitur superius in vltima
ratione posita in solutione quod sit. **V** pecuniam recipere
pro eo quod non tenet quis facere non vult esse peccatum
sibi se sed non in omni casu tenet hoc habens pecuniam. pe-
cuniam mutuari ergo tenet. **V** cuiuslibet licet in con-
tractibus suare se indemne sic vendens per ven-
dere propter vitiosum dampni pro maiori maxime
quando inducit ab emente. ergo si ille qui mu-
tuat inducit ab eo cui mutuatur licet sibi se
uare indemne. **V** si usurarius est fur et rap-
tor. quare iudex secularis usurarios iure sustinet
cum aliis fures et latrones ad mortem dampnet.
Non primum horum dicens quod de illo verbo ambigunt
dixisse opem et varie expones quare due suffi-
ciant ad primum gratia breuitatis. que videntur esse
rationabiliores et conuinciores una est quod dicitur intelli-
gi et exponi de paganis et hostibus rei publice sic
ista sonat plane talibus et ea que male detinent
modis omnibus quibus possent possunt apte et in-
sidiose tanquam indignis debemus auferre. secunda
de iudeis qui sunt nostri huius et huius nobis pariter. 33.
quod dispar. et quod. 1. et. 2. **A**lia opem. que est
ceterorum secundum ray. est quod a nullo homine christiano
pagano vel alio licet usurarius exigere et secundum hoc id
verbum intelligi dicitur yronice et negatiue. sic ab ipso
usurario exigit o tu quicquid es cui mitto desi-
deras nocere sed nulli mitto nocere desidera-
re ergo a nullo debes usurarius exigere. et hoc duplex
ratio habetur. 1. quod. 2. cum non ab hoste in glo.
Tercio per dicitur secundum aliquos quod illa acceptio usure
a gentibus inter quos habitant iudei potius erat
sue rei recuperatio quam usura quia tota illa terra fuit
iudeis a domino data et iniuste possidebant ab illis.
Non 2° dicens quod per causam isto quo filii israel iniuste
ab alijs paciebantur et bona eorum detinebantur li-
cuisset eis per usuras bona sua recipere sic dicitur de cle-
rico qui prebendam suam occupatam violentem per
pignus recipere non tenet id quod inde recipit in sor-
tem computare. ex de usuris preles clericorum in fi.
Vl iudeis prohibita fuit usura recipere a fratribus
suis. s. iudeis per quod datur intelligi quod usurarius accipere
a quocunque homine est simpliciter prohibita quia quilibet
bet homo dicitur haberi quod primum et semper potissime
in statu euangelii ad quem omnes vocantur. vnde in
per. qui per suam non de ad usum. et. 18. quod usura
non accipit. quod autem ab externis usurarius accipere
non fuit eis excessus qui licitum sed permittitur ad maius
malum vitandum scilicet ne a iudeis deus colentibus
usuram accipere propter auariciam cui dediti erant
ut habere per. 46. et habemus secundum alex. de an. ar.
quod si non possumus obtinere ab usurarijs quod totum
reddant debemus facere quod possumus. quod saltem prem

reddant 3° per dicitur secundum aliquos quod illa acceptio
usure a gentibus inter quos habitant iudei potius
erat sue rei recuperatio quam usura quia tota illa terra
fuit iudeis a domino data et iniuste possidebant ab
illis. **N**on 3° dicens quod ibi fenus suetur large
pro omni mutuo secundum idem ecc. 22. fenare proximo
tuo in tempore necessitatis iudeis ergo permittitur in primum
habundantia diuitiarum ad quod solet fenare sequi.
vnde ponitur ibi sequens per antecedere. quod. d. tanta
habundantia habebis quod potius multis fenare si
volueris et a nullo mutuari indigeas. **N**on 2°
dicens quod prestare in casibus non tantum est consilium
sed etiam preceptum. et id nichil est vult fore exigere
dum. si autem non sunt tales casus non tenet hoc preceptum.
re. si autem preceptum tenet vult fore nichil recipere
pacto vel principali intentione preiudicantis. **S**ic ergo
dare mutuum non tenet hoc semper. et secundum hoc potest
inter consilia. sed quod hoc ex lucro mutuum non grat
hoc cadit sub precepto. **N**on 4° dicens quod usus
principalis vasorum argenteorum non est ipsa eorum consilia
et id usus eorum potest vendi suato rei domino. usura
autem principalis monete est distractio pecunie in omni
mutatione. vnde non licet ei² usum vendere cum hoc quod
aliquis velit ei² restitui quod mutuauit. **S**ciendum
tamen quod si quis usus vasorum argenteorum potest esse con-
mutatio et talis ei² usum vendere non licet et si
potest esse aliquis usus si quis pecunie argentee ut
si quis pecuniam signatam ad ostentandum l. pig-
norandis accedat. et talis usus licite posset vendi
ut est habere infra tit. se. cau. 9°. **N**on 6° dicens
secundum alex. de an. quod ar. non valet ille per se
et vult transferre rem suam in dominium alterius. dicitur ei
ei do est pecunia istam. ergo transferre licet ei posset
transferre non tamen sic per transferre quia huiusmodi contrac-
tus est omni iure prohibitus. id nullo potest fieri ipsi
usurarii licet etiam preiudicantis verbum dandi non tamen
dat. de verbis enim nulla est quod si de intentione.
Intentio autem fenatoris est quod rem manentem alie-
nam faciat suam. **N**on 7° dicens quod ille qui non
tenet mutuari reponit ei² quod fecit per ac-
cipere sed amplius non dicitur exigere. secundum autem iustitiam equi-
tatem sibi reponit si quis mutuatur ei tamen reddat.
vnde si amplius exigit per usum rei que aliam usum
non habet non consilium sed exigat primum ei² quod non est
et ita exactio ei² est iniusta. **N**on 8° dicens quod
si ille qui mutuatur non vult dampnificari res-
uet pecuniam sibi necessariam quia nullus eam necessitat
ad mutuandum sed si ipse mutuatur necessitat ex lege
ut non uideat mutuum. s. accipiendo aliquid vult
sortem. **N**on id quod per ea quod dicitur dicens quod iudex se-
cularis rem publicam gerit quod ad temporalia. et id
licet usurarius sit fur tamen quia est fur domesticus non
per violentiam furat. et ex furto ei² est utilitas
aliqua rei publice quod ad temporalia. puenit usura-
rios vult permittit. secunda est de illis furibus et rap-
toribus. **V**l alijs possit per pecuniam mutuata
aliquid omnium expectare. **I**dem quod non. vnde ecc. 18. quod
ad usuram non omnimodum et amplius non accipit
vita vult. et luc. 6. mutuum date tunc. hoc etiam
probant auctor. 1. et amb. 1. 2. quod. 3. c. 1. et 2. et 3.

et est exp̄ssum ex. e. s̄suluit. fm enī phm. q̄
ethi. om̄e i^o qd̄ p̄ pecūia h̄etur ei^o p̄tū p̄t pe
cunia m̄fari. et iō sic si q̄s p̄ pecūia mutua
ta v̄l quacūq; re alia que s̄sulitur ex eo vsu
pecūiam exp̄t̄ v̄l exp̄t̄ intendit s̄ iusticiā
vsuram s̄mittit v̄t sup̄ dictū ē. **I**tem et si ex
petit v̄l sperat q̄cūq; rem aliā c̄ p̄tū m̄fari
p̄t pecūia. res̄p̄satiōz iō eoz que nō m̄su
rant pecūia exigē p̄ mutuo licz v̄t benuolē
dam et amorem ei^o cui mutua^r v̄l aliq̄ h̄ōi
S; obidē quia p̄ pecūia p̄t h̄ō pign^r acapē v̄t
domū l' agrū c̄ vsus p̄ao vendi posset g^o tē
Ite q̄ tūc mutuan^s vsū illi^o pignoris in
sortem s̄putare tenet ex. e. c. 2. aliis vsuram
cōmittit. n̄ forte esset tal' res cui^o vsus inter
amicos sine p̄tō s̄cedi solet v̄t de libro s̄mo
dato fm t̄ho. de hoc infra t̄. de pignore. ar^o.
6. q. quid si q̄s equū. **V**t liceat pecūia; mu
tuo acapē sub vsura. Ite q̄ nullo^o licz indu
cere ad peccandū. licz tū v̄t p̄cō alie^o ad bonū
suum. **N**am et de^o v̄t oībus p̄cīs ad bonū
quia ex eis elicit aliq̄ bō v̄t dicit au^o. i. encl̄
ita ecā in p̄posito nullo^o licz inducē aliq̄ v̄t
mutuet ad vsuram licz tū ab eo qui patus ē
facē et vsuras exercet acapē mutū ad v̄fāz
p̄pter aliq̄ bonū qd̄ est subuētiō n̄c̄itatis sue
v̄l alie^o. h̄c t̄ho. **N**ec intelligit fm rich. h̄c
n̄c̄itas illa que ē exēma s; qū homo dampn̄
care n̄bilit v̄l n̄obilem penuriā patet si n̄
acaper ad vsurā. et fm monaldū p̄ q̄ta ne
cessitate liceat h̄c facē non dēmiat ars l' scia
s; mten^o caritatis. **S**equit̄ vidē de. g^o. f. v̄t
i aliq̄ casū liceat aliq̄ acapē v̄l forte. **C**irca
q̄ sc̄endū qd̄ q̄uis r̄gl'ant v̄m sit et firmissime
tenendū q̄ nō licz aliq̄ acapē v̄l forte. h̄c tū
fallit i aliq̄bus casib^o. p̄mo qū ecclia a vasal
lo suo feudū qd̄ ab eadem tenz in pignore. sic
tū v̄t interī vasall^o de feudo nō teneat fūire
ex. e. s̄quest^o et de feudis. c. 1. **E**t fm bñ. ibid̄
si vasall^o vult ecclie fūire p̄t h̄c et fruct^o cō
putent in sortem nō d; admittū. qd̄ dicit q̄
dam v̄t ray. rōd. et bñ. in. c. s̄quest^o ē sp̄ale
in feudo eccl'astico et est v̄m qd̄ de feudo la yco
non muenit exp̄ssum. **A**rguit aut̄ s̄tra eos
hosti. sic. aut ē licitū. aut illicitū. si licitū g^o et
in la yco quia eadē rō g^o et idem ius. ex. de
cōsti. trāslato. si illicitū multo m̄ d; s̄cedi
clerico q̄ la yco ex. e. c. 1. et 2. multo fort^o g^o
hoc locū h; in sc̄ari feudo. **P**extenore dictū
capl' p̄mi de feudis apparet q̄ nō ē p̄uilegiū
s; ad s̄sultatiōz factā r̄idē de iure. **P**si v̄fā
fit ibi qūo papa p̄uilegiat aliq̄ s; p̄cep^o dē
Ratio aut̄ hui^o fm eundē hosti. n̄alis assig
nari p̄t de v̄troq; quia vasall^o fm aliq̄s nō ē
dñs licz h̄eat valem actiōz. v̄l fm alios nō ē
maior dñs sū dīcē. s; v̄lūc tū. v̄n vasall^o
p̄sultur velle dare fruct^o. quia ē ad antidota
obligat ex. de resti. cū i officijs. res ecā i id
de facili redit qd̄ ab m̄tō ius et nā sibi con
cessit ex. de cē. cū venabil. ibi n̄c̄ intelligat tē

h̄ dices q̄ trāssere aliqū non semp feudū in
vasallū ymō sepe is q̄ possid; et aliene recog
noscat i^o ab alio sponte recipit v̄l v̄t a tyran
nis defendat. et sic dicta rō dēficē v̄l Ite q̄ li
cet sic sepe fiat tū nā feudū recipit g^o sic feu
dum iudicandū est ar. ex. de sta. mo. recolētes.
Si **Q**uid g^o de vsufructuario et p̄petuo
obligante. **R**nd; hosti. q̄ idem v̄l si ip̄e cām
h̄eat liberā a p̄petuo alias s; **N**ōuit tū ray.
sub t̄. de decis. s. quid si miles q̄ qdam volūt
ad colonias extendē h̄c p̄uilegiū et male q̄a
hoc nō inuenit exp̄ssū. q. d. q̄ excusat ab v̄fā
hoc p̄uilegiū. si in h̄c non bñ dixit v̄t ex pre
dicat fm hosti. **Q**uid g^o de emphiteota ob
ligante dñō emphiteomata. **R**nd; hosti. q̄
forte ē idem q̄a eadem ē rō. **V**l dicens q̄ n̄ ē
simile. q̄a emphiteota non ita ḡtuite reapit
sic vasall^o cā p̄ introitu eccl'ie pecunie q̄titate;
donauit. v̄l dicens s̄ h̄c papam s̄sulendū. h̄c
hosti. **S**c̄do qū dicit possessorē t̄palem alie^o eccl'
assignatā sibi p̄ bñf^o a la yco qui tenet eam
inuiste redemit sibi mutū. ad p̄t enī ille dicit
v̄l illa ecclia eam in pignore reapit s; vbi res
et fruct^o ei^o v̄l forte reapit. s; h̄c nō fit cā lucē
si dicitur redimat de manū la yco. quia sic forte
reuertē ad eccliam que alias forte non posset
reuocari. nec ē vsura q̄a reapit tū suū ex. e.
c. 1. et c. s̄quest^o. **S**ilr la yco redimē posset h̄c
modo possessorē suū de manū detinentis inuiste
alienā iō possessorē sic nō possit redimē quia
fruct^o illi n̄ sūt sui. v̄n si eos retinet v̄fā eēt
Idem esset de clerico q̄ possessorē ecclie q̄ p̄ bñf^o
sibi assignata nō eēt talit̄ in pign^r reapit n̄
de licentia ecclie h̄c facit q̄i papiendo eos nōie
ecclie. h̄c oīa ex. e. c. 1. in glo. 3° qū sine omni
pacto dat̄ ḡtis oblatā dūmō iten^o nō sit cor
rupta ex p̄te dōtoris v̄t si forte dōdisset pe
cuniaz p̄ncipat^o p̄p̄t spem lucrī. i. q̄ casū v̄t te
neat ad restiōz dicit̄ infra de restiōe vsuray qd̄
quid de eo qui sola intentiōe. g^o rōne dubij.
v̄t si quis dat. x. sol. cca pasca v̄t i aut̄pno
totidem sibi grani vini v̄l olei mēsure red
dant. q̄ licz t̄p̄ s̄tract^o valeat pl^o q̄. x. sol.
tū visilr dubitat v̄t pl^o l' m̄i^o q̄. x. sol. sit
valitūe t̄p̄e solois. si iō daret i aut̄pno. x.
sol. qū talia solent eē pui p̄q v̄t ad pasta to
tidem mēsure taliū sibi redderent qū huiōi fm
cōsuetudis vsū solēt esse cariora esset v̄fā.
quia nō visilr dubitat s; p̄babilr dicitur q̄
plus valebē t̄p̄e solois q̄ valeat t̄p̄e s̄tract^o.
Ratione eccl' dubij excusat q̄ p̄anos vinū ḡ
num oleū et filia. v̄ndē ita v̄t apli^o redpiat
in cōtō t̄mino p̄ eis dē q̄ valeant t̄p̄e s̄tract^o.
si tū t̄p̄e s̄tract^o nō fūat ea venditur ex. e.
nauigant^o. s. 1. et 2. satis tū s̄sultē hoīes age
rent si a tali s̄tractu cessaret cū cogitaciōes
deo nequeat occultari ex. e. i. ciuitate. si tū ad
t̄mī^o longe maiori p̄tō q̄ t̄p̄e s̄ct^o valeant
vendēt vsura eēt. quia tūc non visilr dubi
taretur v̄t plus v̄l min^o ex. e. consuliūt

Ratione enim dubij. fm alex. lomb. p. e. q. ta. te. iusticie face. r. p. dñs ab usura excusari licet pl. reapiat q. de. q. r. o. hui. dubij. s. de valore rei estimat valore reru fm nāz eoz que i tali spē pnt pl. vl. mī. valē i vno tpe q. in alio. vnde cū nō cā tempis s. cā dubij de valore rei plus accipit ab usura excusat. Sic eē vl. excusare rō picli p. quā habūdantia p. respen. s. ri. res uo ext. picli exntes pl. valēt q. res eiusdē spē in piclo exstētes et si h. respēsa. deouat ad nāz rei que p. picli estimat pl. vl. mī. valē r. sic picli et dubij excusat ab usura. s. q. insit rei de qua fit stract. ex nā sua vbi aut picli nō mēst ex nā rei nō ex. cusat ab usura vtz in mutuo pecunie nauice de qua eē. e. nauigāt. vt dicē infra ar. lo. 4. vbi d. q. si aliq. alicui nauigāt pecuniaz p. spem alic. lucrī omiserit usurā omittit. eadē si picli fortis p. p. se accepit. **S**i eē ali quis mutuauit alicui. c. lib. vsq. ad. v. ānos ita q. si infra. x. ānos alter eoz decesserit qui mutuū accepit a debito liberat. sit. si uo ambo supuixint dabit q. mutuū accepit. c. lib. et qui mutuū dedit tale picli nō excusat q. contractū ad equalitatē iusticie nō reducat. talis enī si habūdantia nec ex labore nec ex usu rei p. nec p. recōpensatiōz alci. rei reducat ad equalitatē. h. alex. lomb. **Q**uid si credat pecunia p. pecunia. vt marca argenti p. alia marca ad ēmi. p. soluenda. et gñū p. gñū vt num. p. vno ad eandē mensurā. **S**i fm rō. si visile sit q. talia nō sint futura p. osioza tpe solutiōis q. sint tpe stract. nō ē vfa. **S**i uo sit visile q. sint futura p. osioza tpe solutiōis distingue. quia aut ēditor nō erat suaturus illam pecuniaz et tūc est usura. aut erat suaturus eam r. sic suando ad temp. certū lucrē cum ipa. et tūc distingue. quia aut ēditor auferre debitori libeatē intm se liberandi et debitiū soluēdi et tūc ē vura q. p. sūt q. iō ē dit eā vt debitorē piclo oneret et se exoneret aut nō aufert ei s. pcedit vt pecuniaz reddat si bi qñcūq. voluit infra ēmi. et tūc meret si faciat h. ex mīa vt releuet mopiā debitoris. si aut h. faciat intentiōe corrupta. s. vt se exoneret piclo eā suandi peccat nō tamē ē co. gend. ad restituendū lucrū licz h. eēt in pñia cōsulendū. l. q. paupib. daret. **S**ilr eadē dis. tinguendū r. videntū qñ dāt spē p. spē ad terminū. vt gñū p. gñū vinū p. vinū et hui. et h. debent intelligi si ea tpe stract. nō fūat venditur. ar. ex. e. nauigāt. **S**i. **Q**uid de hijs qui emāt cōs equos sibi reddendos a v. ditore in cōs nādmis. emāt mīq. mīori p. rō q. valeant tpe stract. **S**i fm rō. q. ē vfa nisi visilr dubitē equos illos tpe soloiis pl. vl. mī. valituros vt dictū ē sup. in quibusdā cāib. vl. n. sciat. vl. pbabilr eadē q. tñdē plus l. mī. sint valituri. **Q**uid si petr. ex n. tanue emat a tūo. turonēses reapiendos in

francia i talib. nādmis. **S**i fm alex. lomb. contract. vl. illatus si minus det emens p. temporis dilatiōz et maxie si pecunia reapien. di in ēmi. pbabilr eadē pl. valitura. tūc ei vl. esse mutuū indurēm. puta vt si quis det mīn. pbabilr receptur. in ēmi. pl. secus ē si dubij esset sic dictū ē in pcedēti cā. **S**ilr fm host. qñ quis emit fruct. alic. agri ad tē. pus licz fruct. quos in x. papit multo plus valeant q. dedit venditori tñ nō tenet aliq. resarare rōe dubij si mēst udis vt in c. si ea licet at. iste stract. nō sit vfar. ex fo. stract. p. tñ si in fraude usurarū. vt si ager sit tā. tas et talis q. visile sit q. fruct. inde colligē. di valeant multo pl. q. emptor dedit. puta emptor dedit. x. lib. et visile est q. valeant 24. vl. xx. maxime si talis ē psona que contract. tus hui. mōi cōsueuit exercē in hui. mōi enī ad psumptiones ē recurrendū in foro cārū. in foro aut pñali stabt. p. fessio. et mltū ē p. s. mendā s. talē r. ei in pñia est restō indicendā si visilr eadē longe pl. valē si iustus ē p. rō inuenire. si aut pbabilr dubitat vt. sic plus vl. mī. valitur nō est vfa ar. in. c. nā. uigant. **S**i ob. str. sup. dē q. licz p. hētib. deape se mūcē dēra dimidiū iusti p. ex. de. emp. cū dila. g. licz alicui vendē piper valēs 4. lib. p. 1. lib. **R**ndz bñ. jno. et hosti. s. i. c. in ciuitate. q. anēs p. 1. lib. i. q. valet. v. lib. aut scēnt plus dāt p. dilatiōz solutiōis ita q. ip. nō deapit in iusto p. rō et sic non ē usura. quia licz p. hētib. mutuo se deape vsq. ad dimidiū iusti p. s. fm h. ille qui deapit ex malo suo lucrū p. s. q. nō facit ille q. non deapit. **S**i. vl. fm h. q. mercator possit vendē merces suas p. rō maiori aliē simplicia qui nēstit valorē rei q. alicui sapiēt q. mīq. vl. eē. cū fm leges p. rō nō subueiat sciēt s. ignorātia ff. q. cū fīo tu. l. 2. jdeo alij distigē de ignorātia et de deceptiōe. nō ei p. rō deapi. n. ignorātia ē aut duplex ignorātia. s. in dis. cernendo sū iudicādo et h. oppositū. sic. sic ei null. stiens ē ignorans. **A**lia est ignorātia in eligendo. et h. ignorātia nō opp. scie. mltā enī scientes i iudicādo sūt ignorātes i eligēdo. **S**ilr duplex ē deceptiō. s. in iudicādo sic nūq. deapit sciēs i stractib. s. qñ sit rē aliq. nō valē tñ. tñ p. affectiōz quā h. ad rē magis eligē. opare p. rō q. r. delectata carē veroq. mō licz p. hētib. se deape et 2. mō magis licz q. p. mō mō vt eadē. licz bñ. s. r. dicit. s. de hoc vide infra ar. 4. q. q. de hijs q. emāt ab ecclia. rē. **N**o h. nō fm aliq. q. licz videntes nō possint p. dilatiōz soloiis p. rō agē. pnt tñ p. accē. leratiōz soloiis p. rō minū. vñ esto q. mīcator statuāt i corde suo q. p. rō quez hūit p. 6. sol. velit dare p. 9. ita q. omī volenti sibi dare tñ siue statim iumentū sū ad ēmi. eadē dare velit et longe libent. statim soluēt q. vsq. ad ēmi. aliq. si tal. mīcator h. a. se deliberā. s.

simulq; cū h^c de lucro parte solois cogit mō
apud se dicat. licz in corde i^d lucru taxadim
quicūq; tñ pñu patū h^cret cū quo de lucro mō
aliquid ordinare possem de pñio taxato dimi-
nuiem talis nō est vsurari⁹ vt volūt aliq. h^ce
de tabula solis. **Q**uidā ecā dixerūt q; licz cō-
tract⁹ quo quis vend^t maiori pñio pñt dila-
tionem solois sit de se viciōs⁹ tñ excusari p^t
expte vendentis. puta si nō intendat vendē
eari⁹ pñt temp⁹. s; pñt damp⁹ et laborē q; im-
minē sibi videt i pcuratōne solois hñde et
rectitudo hui⁹ itentōis apparet qñ mallet nō
vendē talibz q; vendē eis ad cōditiā et qñ libē
aus vendēt alijs p pñio miori q; istis p pñio
maiori. vñ cū cā sit dubi⁹ nō p^t tñ excusa-
ri si pñt cōditiā rem pl⁹ vend^t simp⁹ vñ q;
sit visilr valitura tpe solois. vñ si nō vendēt
alicui nō pñt cōditiā pl⁹ raper. h^c alex. lomb.
Quid si quis vēdat p pñio quo currit blaōū
ita tamē q; si plus valuit vsq; ad pasta l⁹ q;
si illud pl⁹ sibi desit nichilomī⁹ tñ nō vult
q; pñu minuat. **A**ñd; host. q; ē vsurari⁹ cū
claudicet i pñio ar. c. de soluc. l. pl⁹. **Q**uid
si vendā tibi h^c p tanto q; valebit illa die
qua curret p maiori pñio vsq; ad pasta. **I**ste
casus ē multū viciōs pcedenti. **A**ñd; storus
sup. 2. sen. di. 14. q. 2. q; tal⁹ tract⁹ ē vsari⁹ t
ponit duas regl^{as} ecā istā māz obfudās.
vna est qd omutans nō omutet vñ vendat
temp⁹ quia nō ē sūū. **S**cōda ē q; nō ponat se i
tuto lucro. et illū cui vendit in dāpno. i tu-
to dico vñ semp l⁹ vt i plibz t q; hanc regl^{az}
fieret in pposito casu qā venditor certificet se
de lucro ecā vltra q; hūana industria ptingē
possit si quis pñdēt. **Q**uidō qñ vsure petunt^r
quasi intesse. vt si fideiussor vñas cōitori sol-
uat p^t eas a debitoze petē p quo fideiussura t
quia nō sūt vsure q; ad eū. s; poti⁹ intesse. i.
vitatio dāpni ex. de fideiuss. ostent^r. **S**ilr si
patus sum emē mces p. c. libz in qbus eram
lucratur⁹ fm san. i. pñciam t spem futurā. x.
libz vsq; ad mensē ipis ad certū locū deduc-
tis et tu pñt niniā instanti. i tuā me ipedis
ne emam t hanc pecūiaz redpis et pmitas
m infra mensē reddē. c. libz. nō est vñ. fm
hosti. quia loco intēē succedit t filis casus p^t
in arclō se. q. 2. **Q**uid si quis denarios sub
vsura recipiat t pñea auēte pñā alicui amico
suo sub eadem vsura vñ ecā miori mutuat.
Iste strībūt monald⁹ q; tenet ad restitutiōz il-
li amico suo qā ipē fuit pñcipal⁹ in hac vñā.
si aut esset tñ mediator l fideiussor ita q ob-
liga⁹ eēt de amico ad vsariū facta nō tenerē.
Sz rō pñicta nō vñ valē. **E**sto enī q; aliq; ad
pñes alie⁹ amia sui acapiat p eo pecūiaz ad
vsuram ab aliq; qā ē inimic⁹ ei⁹ tñc nō eēt ob-
liga⁹ de illo amico ad vsariū s; ad eū qui mu-
tuat^r fiat pecūiaz vt illi mutualet eā recep-
tur⁹ ab eodē capitale et vsurā de qua oñeat
cū vsurario. et tñ ille sic faciēdo vñam nō cō-

mitat s; dāpnū suū euadit. et idēz vñ dicen⁹
de casu pñmisso q; sine vñā fieri possit. **I**te fm
hosti. qñ is q; mutua^t occasiōe mutui laborē
subit in c⁹ recōpensatiōz fruct⁹ pceptos fade
suos qd panet ad intesse. vt ex. de rebz ecē. nō
ali. ad nrām. vñ i^d papa qui ē dñs ecēie fedē
vt res ecēie dñ⁹ rēcupare possit ar. ibi dō ad au-
dientiam. **I**te rōe more vsure petunt^r qñ in-
esse fm laur. et bñ. ex. e. oquest⁹. qñ vñdō tibi
fundū p cō pñio qd m teneris ifra ecā temp⁹
soluē et nō soluis el apso tñmo possū vsuras
petē cū faciās fruct⁹ tuos rei vñdite vt. c. e.
l. 2. et idēz ē de stracabz bone fidē et tñc nō
petunt^r qñ vsura. s; q; intēit morā adhibitiā
non fuisse. ff. p solio solū. qd itelligē qñ in-
esse ē intra rem vt cū petē cā dāpni vitandi
non lucrī capēdi. ff. de acc. emp. et vendi. si
sterilis. s. cū p venditorē. et idēz caute dicē canō
incremēta suscepit. 12. q. 2. si quis obitus fm
gof. et bñ. ex. e. oquest⁹. vñ dic m h^c casu ac-
tiōz pñet ex stractu l⁹ offi⁹ iudic nō ad vñas
s; ad intesse qd ē veri⁹ fm host. c. de acc. emp. t
ven. l. 2. et ff. de acc. emp. l. 2. et fm gof. 12.
q. 2. qñ licēte enī p^t quis agē vt reddat mōp-
nis ex. de fideiuss. ostent^r. et c. puenit. **S**ilr
si de eis m centū libz in tñmo cōtō t noluit m
soluē in i⁹ tpe et idēz pñt mea negotia tractā-
da oportuit me pecūiaz s; vsura reape. si sol-
ui eam tenis m illā restitue. vñ si nō solui li-
berare me ab ipā obligatiōe fm ray. pñant^r
hec ex. de fideiuss. pñet et c. ostent^r. **I**dem
intelligi p^t de casibz m qbus ex mora veniūt
vsure fm leges qā ibi nō d^r aliqd receptum
vñra sorte s; poti⁹ intesse. et fm canōes intēē
peti p^t. 12. q. 2. qñ ibi ad questū. et q. 2. si q;
eam cūas. et idēz forte ē vbi pena pñmittē a
lege et succedit loco pene non fraudulente.
Nec obstat i^d. 1. q. 2. pluriū. qā i^d in mutuo
locū hz. et qd d^r quicqd acced^t sorti ē vsura i^d
est vñ qñ exceptio dā^t l⁹ aliqd in fraudē vsu-
rarū excogitat^r. h^c host. et bñ. ex. e. oquest⁹.
Divina ecā pagina in multis locis vsurā p
hibere vñ. in euangēio mutui date nichil i
de spe. et in pñ. q; pecu. su. n. de. ad vñam. h^ce
hosti. q; quidē ponit sub tñbz casibz ea q; pono s; b;
hoc qñt^r cū. et h^c idēz fatio qā in hñs oibz est
excusa⁹ ab vsura rōz intesse. **S**ic; acapē vñ-
tra sorte qñ possessiōes sē a socero p nūmata
dote pignori genero obligate tñc ei fruct⁹ nō
cōputant^r i sorte ex. e. salubritē. vñ sane. grām
Cui⁹ rō ē qā dos ostent^r pñt mātmonij oñā
supportunda ex. de dote pñ. diuor. res. p vñas.
vñ sic ex aliq; honesto lucro sustēarent^r onera
mñionij sic ex fructibz possessiōz q; succedūt
loco pñā ex. e. cū tu. in fi. hoc aut intelligē cū
vir sustinet onera mñionij alias si. vt inuuit^r
in fi. pñce deē. salubritē. **P**otest ecā et alia rō
hui⁹ casus assignari fm host. b. s. vt dos salua
maneat mulierī que alias pñumeretur et sic
vñitas publica lederetur. ff. so. ma. l. 1.

Nullum mutuum ibi strahit. rō enī pnia pē
mutuo adaptari. si enī recipiā ac te pōiū in
obligatū p. x. lib. quas mutuo ē et de quaz
lucro viue pponā. pōiū succedat loco pāi et tñ
fructus debet i sorte pputari. ex. e. c. 2. et rō ē
quia mutuum ibi strahit in quo reglarē et non
in alio stractu locū hz vsura vt dēm ē sup. n.
eā ibi valitas publica vsa ē. **N**ō eā fm
host. ex. e. salubritē q dicitū pūlegiū extendit
ad virū qd. u. tenē vxorē alere. heredes aut n
hnt hē pūlegiū. **Q**uid i caū dūso vt si solu
to mrio heredes viri possessiōz aliquā obligat
mulieri p sua dote quia n hnt qd soluat. nū
quid fructus pputabūtur in sorte. **R**ū host.
infima q sic. ff. de solu. tūa. et idem vult ex.
e. salubritē. et idem vult in mo. ibi d. mulier
discreta nō recipiat rem obligatā. hz pot. fa.
dat eā distrabi l. acapiat i solutū al fructus
extenuabūt sortem. **Q**uid si gener possessiōz
talit sibi obligatā cū iure qd ibi hz ocedat a
li recepta ab eo sūma que fuit sibi p dote p
missa. nūquid iste pē lucifacē fructus pceptos
donec ei pecūia pōicta fuit p soluta sic potat
gener. **S**ic fm rōd. si gener aio dandi totū
ius qd hz i pignore n pē stractū pecūie ab eo
recepte hz qā ē ei. s. angne. l. alias cōiūct. ami
cus et ille nō pē fructus lucrifacēdos ei nu
merat pecūiaz hz pē dilatoz aut guamē pē
absqz pēlo vbe fructus lucrifacē nē ē ille dē.
verū nōis mutuum n sit ductū i pactū q gen ei
teneat pecūiaz reddē si ille voluit repetē. et
iō mutuat in q caū esset vsura si fructus lucrif
facē vellent. **S**eptio qñ vendō ē pōiū tali pacto
q si vsqz ad duos annos ego l. heres meus ē
soluero. ego vl. heres me. pōiū recupabo hē
faat fructus suos vt. **C.** de pac. mē emptorē cō
missorie. qd intelligit qñ pōiū ē iustū et nichil
fit i fraudem vsurā alias s. ex. de s. hen. emp.
ad nrām. et de pigno. i. et. **C.** de pac. mē emp
torē. si fundū. pūitur aut tal. vendi. fieri in
fraudem vsuraz ex eo q ē modicū pōiū rēpū
valoris rei et ex eo q aliqd vlē sūmaz recep
tam soluit qñ vendi. restindit et ex eo q emp
tor vsurari. esse s. uenit. pbanē hē i dictis. c.
ad nrāz et. c. i. hē host. et bñ. ex. e. s. quest.
Octano qñ pecūia noie pene pmittit vt pecu
nia noie pene cō die soluat. et hē pena pōi
tional. dē qā de s. sensu vtusqz pñs apponit.
pē tñ hoc fieri in fraudem vsuraz vt si cōitor
credit aut sperat debitorē mēre penā. 12. q. 2.
fratinitas. et. c. m. legibz et ex. de arbi. dilā.
hec hosti. **S**z nūquid licz exigē talē penā ad i
terē tñ an ē vlē mēse. **R**ū d. rōd q vbi
sine fraude ē pena appōita exigē pē tota. quia
publice utilitatis intē pacta suari et credi
tores a debitoribz nō fraudari. pūitur aut
talem penā in fraudē vsuraz appōni si ille q
apposuit vsurari. ē s. uenit. ff. de acc. emp. et
ven. julian. et ex. de pigno. i. m. fi. psumt. ē
si p singulos menses vl. annos dicat s. mitti

C. de aut. p. ad hē et idem ē de filiibz que solent
ab vsurariis spālit exēceri. talia enī inducūt
semper pū n pōiōz faat pma q sit vba. i. iudi.
tñ aie standū ē sue s. fessionī. hz pē psumptiōz
cōtrariā diligēt et caute d. s. scia ei. exaiari.
fm enī hosti. psumē dū est s. apponētē penā i
mutuo n forte pena que loco mēse succedat
perit vt sup. dictū ē. vl. n. ex honestate pso
ne rleut. ar. ex. de pcur. i. nra. s. nos ilo dēm
hosti. aut hē ē arbitriū dic. fm ilo stotū sig.
est manifestū q nō apponit i fraudē vsure qñ
creditor mallet ipo die pfixo sibi pecūiam
solui. et p. s. rñ ē in fraudē vbe qñ nō mallet
Est aut alia pena q dē iudicat. vt si iudex p
apiat debitorē q infra mēsem satisfadat sibi
pena. x. sol. vl. fili hē etā nō est vba. quia ē
appōita p puienda debitois s.umatia ar. di.
23. quāqz. **N**ono qñ pecūia s. modat ad pōpā
quia tūc nō est mutuum hz pot. s. modatū sū
locatū. ff. s. mod. l. 3. s. plē. et. l. se. et. 12. q. 3.
si feneratilis in glo. et ex. e. s. questus in glo.
Decimo in stractu locatiōis in quo vlē rem
locatā recipit merces p vsu ipi. rei locate
Sz quare magis licz erigē vlē sortē i locatiōe
qñ in mutuo. **R**ū hui. rō est fm aliqz quia
pūculū rei mutuate spectat ad debitorē. ff. de
rei ven. si nauis. hz pūclū rei locate ad loca
tore n sit expsum in stractu q paneat ad
cōductore di. ss. eadens et. 12. q. 3. si feneratilis
in glo. hz fm hē fenus nauticū esset licitū qd ē
flm vt videb. infra. **S**cōm uo alios rō ē qā
mutuum d. ē s. gūitū nō sic locatio. nec ista rō
vl. valē qā ex quo pecūia mēuēret mutuum
in locatiōz trāsiret. **S**cōm hosti. aut et goff.
et alex. an. rō est. quia locans retinet dñū rei
locate adeo q s. ductor qñez de ppetate nō pē
referre. **C.** de pigno. ac. l. neqz. cōitores. et iō
ipe locans p vsu rei ppetie que s. cedit pecūiaz
reapit licitē qā nemo cogit de ppetio aliē bñfi
cium facē. 12. q. 1. p. carie. hz rei mutuate dñū
in acipientē trāsferē iō p vsu rei locate ē sū
cōsumptiōe. vsus ilo rei mutuate null. ē sine
cōsumptiōe. **I**tem res locata detiorat vsu qd
non s. angit in mutuo vbi nō eadem pecūia
que mutuo reapit. hz alia gñis eiusdē reddiē
ff. de rebz cre. cā qd. et pō rō. 12. q. 3. si feneratilis
in glo. ponit ē a goff. et sic patz q nō est sile
de domo et de pecūia. patēt eā qñqz dñe mē
mutuum et locatiōem qñ pma qñta et qñta
tāgunt di. ss. eadens. qd. caplū ē gg. vt dic
ray. q allegat ipm. aliq tñ libri nō hnt i.
Sequit vide de. 4. s. de quibusdā caibz dubi
tabilibz vt. ibi sit vba et cca hoc qñmē pla
scz vt. sola spes recipiēdi aliqd vlē sortē fa
aat ipm vsurariū. **R**ū quidā fauētes vsura
rys dicūt q nūquā vsura s. mittit n ex pacto
de. hz hoc ē s. tra i. luc. 6. mutuum date nichil
inde spe. glo. vlē sortē supple ab hoie. hz a deo.
dic. ē ibi glo. spirituum ponderator ē de. i. vo
luntatū pū. 16. sola volūtas rapiēdi aliqd

ultra sortem usura; facit apud deū. sic etiā
sola volūtas occidendi hominē. 1. 10. 3. qui occidit
frēm suū homicida ē. Ideo dicendū ē sūm opī. cō-
mune; et vltiōe q̄ licet f. legē hūmanā; sola spes
siue volūtas tal' nō faciat vsum quia tal' lex
cohibet manū nō aīnū. facit tñ sūm legē diuīnā
que cohibet vtrūq; vñ tal' nō potest vsum; cē
seri in foro iudiciali ex. e. i. ciuitate s; i pñali
sic ex. e. cōsuluit. Saenō tñ q̄ sic dī ibidē in
glo. aliq̄s p̄ alicui mutua re pecūia; p̄tē spem
dupl'. vno pñapalr qñ nō mutua re nō inde
lucrum speraret. Alio fario vt si sibi alias
mutua tur eēt et fario speraret vt ei sūueni-
ret l' retribueret. Dicendū gō q̄ spes lucrī pmo
modo facit usurariū. et hoc innuit glo. sup i
nichil inde spe. glo. nō ab hoīe. spe mcedis si
gentes nō figentes. s. ita q̄ alias nō mutua-
retis nō inde lucrū speraretis ex. e. c. 1. et c. cō-
suluit. et iō 12. q. 3. si feliūis. s; spes lucrī. 2o
modo nō facit vsum ar. di. 61. qd. p̄derit et
di. 44. in singul'. cū ei aliq̄s dat aliē mutuū
sit vl' stirz debet eē sibi debitozē ad antidota
nāliē obligāt ar. 1. q. 2. q̄ p̄o et ex. de test. cū
in officijs. et sic fario aliq̄s sperare et ex talī
spe aliq̄s recipere nō ē malū ex. e. cōsuluit i glo.
Rod. iō dīc q̄ si dāt q̄ ei sit datū nō p̄pter
dilectiōē; s; p̄tē mutuū r̄stitue tene al' nō de
hoc vide infra in s. arclō. q. quid de eo q̄ sola
spe rē. et. q. se. ¶ Vt aut ille q̄ mutua t pñ
apaliē p̄tē spem lucrī teneat r̄stitue ea q̄ vlē
sortē accepit hētur infra de restōe vsum ¶
¶ Vt sit vsura si accipiat aliq̄s p pecūia nau-
tica vl' traiectida. arca qd scēnd q̄ nautica
pecūia dī que nautis datur traiectida l' trās
uelenda ea dē tñ dī traiectida quia traiectur.
datur at pīclō editōis vt. ff. de nauā. fenol.
l. 1. et l. pīculi. s; locū h; nauigio accepto vl'
priusq; nauē nauigare ouenit vt ibidē l. 1. 3.
quod vñ ē nō debitozī possit aliq̄s imputari
vt quia nauigio locū nō sūauit l' quia mces
phibitas trāsporta. tūc enī quia nō ex ma-
ritima tempestate s; ex auaricia l' audacia deb-
tozī detrimētū accidit ip̄taē debitozī. ff.
de nau. fen. l. cū pponas. ¶ Ad hē quoq; stien-
dum q̄ ibi ē vfa nō obstante q̄ editōi se re-
tinet pīclm pecūie vtz ex. e. nauigio. Cui' rō
natural' sūm hosti. quicqd dīcāt aliq̄ ē. quia re-
apīeus aut iuuat se de illa pecūia. aut nō si
non. iniquū ē q̄ editō ab eo lucrū petat qd nō
habuit. si sic. gō dñū nō imānet ap' editōē
quia in cōsumptiōe amittit et alit' efficit. licz
eam emerit pecūia aliena. C. de rei ven. si ex ea
quare patet q̄ ab eo nō d; lucrū exigere si re-
vtaē p̄pria et lucraē ex ea. pīculū igit qd i se
retinet i nullo eū releuat. s; pot' onerat. im-
putet gō sibi qui tale pactū apposuit. pīcu-
lum enī in se reape nō potuit. et iō videlicet
pactū vlē sortē exigē voluit s; nō potuit vt
ex. de pac. c. si. p̄tem lucrī stipulari potuit vt
ex. de dona. inc. vi. et vxo. et si nēce. s; noluit

et iō nō hēbit. ¶ Scdm tūo gōf. rō est quare i
pecūia nautica ē vsura. quia et si is q̄ pecūia;
dat pīclm in se reapiat. pecūia tñ salua ma-
nente vlē sortē hēbit sū mētor inde lucrē i
merab; siue pdat. ¶ Scdm aut rich. in 2. suo
rō est. quia raro accidit nō fūit culpa vl' negli-
gentia ei' qui accipit q̄ illa pecūia pereat. vñ
tradens eam h; i fauorē suū i qd sepe accidit
et p̄tra se nō h; nō illud qd raro accidit. ¶ Item
dicendū q̄ de eo qui mutua t eunt ad nūdmā
pecūia; r̄ceptur' aliq̄s vlē sortē p eo q̄ i se pī-
culum suscepit. i. si pecūia; vl' mces ex ea emp-
tas saluas portauit aliē nō teneat sibi eē de
sorte vt i. c. nauigāt. et. 12. q. 3. putāt i glo.
¶ Item etiā dicendū ē de eo q̄ mutua t aureos
ianue vt totidē reapiat rome quia sic vl' cre-
dit eos ibi plus valē reapi' tñ pīclm i se sic
pōicta hē ray. ar. in. c. p̄dicto. ¶ Potest tñ hic
ex cogitari sūm ray et hosti. in. c. nauigāt ca-
sus in quo nō eēt vlē sortem ad accipe vsura
puta dū ego emo vl' parat' sū emē etas mer-
ces de pecūia et tu p̄tē nimīā instantiā me ces-
sare facis a tali emptiōe vt mutuem ē et dico
ego volo q̄ ibi reddas m tñ q̄ hētur eē
de mab; istis si illuc eas deferre. reapiō tñ i
me pīclm vt dēm ē sup. si talī mō vlē sortē
aliquid reapiō nō est vsura q̄ reapiō iō tan-
quā i mēse. ¶ Dīcāt aut rōd. q̄ recep' pīculi i
se potissimū excusat ab vsura. s; tūc eadē rōe
excusaret ab vsura in p̄dicto cāu de nautica
pecūia. vñ meli' vl' dicere ray. s. q̄ vitatio
dampni excusat. ¶ Pone q̄ aliqua amicas
mutuo recepit. c. lib. a quod i ei' hētorē sū
ali pacto. s. q̄ don' sibi reddet nichil p col-
lectas soluet et sic diu est sūatū. demū coitas
soluit et ab eo collectas nō solutas tanquā
vsuram repetit qd rīt in rīs. ¶ Rōd; gwil'. i
speclo c. de vsur. q̄ nō est ibi vsura. quia ad
est de suo lucrū nō ēbuē et aliud nō capē. ff. de
damp. infec. pīculus. et ad ē nō acq̄rere et ad
non amittē. ff. de coll. bo. l. 3. ¶ Si is qui bona
et aliud ē lucrū et ad sūmpt' quos q̄s erat fac-
turus. ff. de le. 3. si meliores. et aliud ē penā e-
uadere et aliud ad lucratie pagē. ff. e. ip̄ator
S; moueor in sūm p hē q̄ idem ē remittē qd
dare ex. de resti veniēs. et. 8. q. 3. et alia et. ff. de
calump. qñ etiā. cū gō in cāu p̄dicto amicas
collectas remittat. eas eē dat. gō ibi ē vfa.
¶ Quid si aliq̄s dū vallet vsq; ad certū temp'
emere t̄ram valentē singul' ānis. x. lib. ad in-
standā alit' dedit ei p̄tū qd volebat dare pro
illa t̄ra eo pacto q̄ ip̄e l' heres ei' solueret ei
tñ de redditib; ānuatim vsq; ad iō temp'
¶ Rō sūm rōd. si licet fuit p̄tract' p̄m. s. q̄ vo-
lebat emē t̄ram vl' verit' fruct' ēdō q̄ p̄tē sit
licitus aliē aut nō. filis cāus hētur in. c. p̄ce-
dent cāu qñto in pñ. ¶ Quid de hys q̄ ones
vendunt et donāt et tradunt mōstēis sū hē
pacto q̄ p qualibet one reapiāt ānuatim dū
vixint duos solidos cū fruct' cui libet ouis

valeat. v. sol. et licz om̄s oues tradite mo-
 rianē nichilom̄s r̄manet ex pacto mōsteriū
 ac si viuerēt obligatū. p̄ mortē tñ edentis p̄
 nient oues ad mōsteriū eadē si inde locuple-
 tatus eēt ex vi pacti. **R**ñ d̄z hosti. h̄c licitū eē
 nec p̄ ecclia restōz petē ex quo lesa nō fuit in
 traditōe licz mōsteriū euentus seq̄tur qd̄
 vñ esse itelligas n̄ oues eēt infecte et ad mor-
 tem parate et nō p̄spex̄ mōsteriū mortē eue-
 nire posse vt. ff. de mō. vñ. g. si locupletior.
Consulit tñ idem hosti. traditū qd̄ si casus tal'
 euenti i suspecto lucro qd̄ mōsteriū fecit i ouib'
 bus quas forte longo tpe habuerat insolitū
 non exigat vl' r̄mittat et p̄dāe et sendat p̄
 tem d̄ipni. nec cū iactura mōsteriū velit locu-
 pletari vt. ff. de con. inde. **N**am hoc nā. **T**ec̄
 caueat sibi tradens qd̄ n̄ ouentus tot' p̄fēciat
 nō tenē mōsteriū de ouib' abbati l' cellerario
 sū pacto p̄cedit l' p̄fili editis l' donatis eē. de
 deposito. c. 1. et de dona. c. 3. hec hosti. **Q**uid de
 hīs qui emūt ab ecclis vl' mōsterijs etas pos-
 sessiones tenēdas toto tpe vite sue ita qd̄ p̄
 mortem eoz debeat ad ecclias redire. **H**ic fm̄
 gof. qd̄ tal' stract' ē v̄fari'. quia hoīes sperāt
 diu viuē et tales sic p̄dētes sperāt p̄cepturos
 fructus valituros maiorē pecuniā q̄ dederunt
 et sola spe p̄mittit v̄sura vt dē m̄ ē sup̄. **S**i
 quis ecclie vñā possessiōz dedit et equalentem
 recepit v̄surus et fructur' v̄tā in vita sua.
 et p̄ mortē ei' demū ambe ad ecclia cū pleno
 dñio reuertant ille stract' licit' erit nō enī ē
 contract' pecuniāz p̄mō i h̄c casū licz ab ecclia
 reape possessiōz in duplo plus valentē q̄ sua
 quā p̄fert s̄ si suū ex nūc velit in ecclia trāf-
 ferre oīo vt ip̄e ea n̄ v̄tā s̄ fruā p̄sit ab ec-
 clia possessiōz in triplo valentē reape vt. x.
 q. 2. p̄care. h̄c gof. hoī. i. uo sentit qd̄ ita bñ ē
 licit' stract' p̄mō. s. emptiōis et venditiōis.
 sicut 2°. s. p̄cariāz n̄ fiat in fraude v̄surarā.
 vterqz ei' approbat a iure vt eē. de emp. et ven.
 et de p̄ca. p̄ totū. **S**ūt eadē hoīes ita sperantes
 lucrum in 2° stractu sic i p̄mō. **P**se eē gof.
 sc̄p̄it qd̄ v̄sura nō h̄z locū n̄ in mutuo. **I**deo
 dicenō qd̄ stract' ille rōne inc̄tudinis excu-
 satur. c. e. l. 2. h̄c hosti. **A**d i^o aut qd̄ dīc gof.
 qd̄ sola spes facit v̄fariū dicenō qd̄ h̄c ē vñ de
 contractu mutui quia sperat aliqd̄ qd̄ nō ē de
 sorte. fm̄ eadē r̄ch. in quadā. q. de q̄libet talis
 cōtract' ē licit' dūmō fuit ibi eq̄litas iuris
 natural'. **A**d h̄c enī qd̄ stract' emptiōis et v̄
 ditiōis sit licit'. requir̄ qd̄ int̄ ementē et vendē
 tem eq̄litas iuris n̄alis fuit qd̄ tñ valeat
 res q̄ emit q̄z valet qd̄ p̄ ea dat et exiiso. h̄c
 tñ eq̄litas magnā latitudiez h̄c. vñ p̄s' ex-
 cess' eq̄litate illā corrūpit. s̄ tñ tñ corrūp-
 eam qñ ē ibi tant' excessus qd̄ mēlitas ibi
 dare v̄t. et talis excessus stractū v̄tiosum
 reddit. et h̄c qñqz tñ in aspectu dī sine i foro
 cōfēcie. vt qñ ē c̄tra dimidiū iusti p̄aj. qñz
 eadē i foro iudiciali. vt qñ ē vlē dimidiū iust'

ti p̄aj. **Q**ñ g^o p̄dū aliqd̄ vl' aliqd̄ file emt' h̄
 reditane vl' ad vitā ementis ē stract' licit'.
 ex forma sua quia ē stract' vere emptiōis et
 venditiōis. et dico ex forma sua quia posset
 esse in emēte et vendēte intentio corrupta.
Est iniquā licit' si ibi fuit c̄ta eq̄litas qd̄
 pensatis oībus circūstācijs fm̄ rēam rōz ex oī
 parte nō apparet manifeste quis. s. vendēs vl'
 emens h̄eat in illo stractu p̄tem nōbilr me-
 liorem. et tñc vñ alī restitue nō tenē quic-
 qd̄ stringat. si uo appareat manifeste qd̄ alē ha-
 beat ibi p̄tem nōbilr peiorē tñc ē stract' il-
 licit' quia ibi corrūp̄ equalitas iuris n̄alis
 que fuit d̄z int̄ ementē et vendentē. h̄c r̄ch.
 et cū eo ouenit hosti. in sū. et in glo. s̄. c. in ci-
 uitate. et p̄mō. sup̄ idem. c. **P**resūtur aut
 talis vendi' fieri i fraude v̄surar' ex circūstā-
 cijs posit' sup̄ arcl'o. 2° hui' ti. cāu. 1°. sic eē
 ex etate et sanitate ex q̄bus p̄ h̄c v̄t' parū
 vl' multū debeat viuē quia fm̄ h̄c mai' l' mi-
 nus rei empte p̄ai d̄z eē i iudi' aīe et stand' ē
 cōfessionī sue. s̄ examina p̄fēciāz eoz. p̄p̄ con-
 trarias p̄sumptiōes diligēt et caute nē decē-
 pians. **S**i tñ in tali venditiōe mōsteriū esset
 deceptū enormit' l' manifeste licz ibi fuerit pu-
 ra vendi' et recta intentio n̄ fuit dolus h̄i-
 tus et ideo excuset ab v̄sura. ille tamē qd̄ de-
 pit d̄z remouē deceptiōz vl' p̄ai iustū supplē-
 do vl' restituēdo p̄ao qd̄ h̄uit sibi redito eē.
 de emp. et ven. cū dilecta. **F**iat aut estimat' de
 ceptiōis nō fm̄ temp' p̄sens in q̄ forte res est
 multū meliorata s̄ fm̄ temp' in quo fuit v̄-
 ditio facta eē. de emp. cū cā. **N**on tenē eadē
 fructus quos p̄cepit tpe medio sputare in p̄-
 dicto. excusat enī p̄ bonam fidem et iustū ti-
 talū et laborē et cēta eē. de rebo eccl. nō ali. ad
 nrām. et 12. q. 2. vulēane. eē. de rest. in inte. re-
 quisiuit. h̄c ray. **E**t intelligit fm̄ rōz. b̄ enoz
 mis deceptio nō tñ vlē mediū iusti p̄aj s̄ eē
 c̄tra. et h̄c ēdit suand' in deceptiōe p̄uate p̄so-
 ne maxie simplias et si non iure fori tñ iure
 poli. **S**i tñ ille qui decept' nollit aliqd̄ restituē
 talit' decepto nō esset. p̄p̄ h̄c ei' negāda absolu-
 tio cū iura ciuilia sustineāt qd̄ strabētes c̄tra
 dimidiū iusti p̄aj se muicē re ip̄a deapiāt dū
 tñ sine dolo et fraude h̄c faciūt. qñ uo deceptio
 est vlē dimidiū iusti p̄aj nō tñ ecclia s̄ eē p̄so-
 na p̄ agē ad restituēdō v̄ditiōz l' ad sapiendō
 ab emptore iusti p̄aj supplēntū ita tñ qd̄ in op-
 tione emptoris sit facē qd̄ h̄oz duoz sibi pla-
 ciūt. h̄c rōd. **S**c̄dm aut r̄ch. i. q. 5. dēa qñ ex-
 cessus nōbil apparz manifeste ex p̄te emētis sū
 sit vlē dimidiū iusti p̄aj sū c̄tra tenē emens
 aut p̄ai iustū supplē aut totū qd̄ vlē forte re-
 cept' restituē et octū q̄tare. qñ uo ē ex p̄te v̄-
 dētis tenē v̄dēs aut i^o qd̄ vlē iustū p̄ai acce-
 perit reddē aut saltē q̄tare octū a^c dimittē rē
 ēpta i maū illi' q̄ emat q̄sqz de re ēpta forte
 recept' vt qñ p̄dū emit ad vitā suā et mori' aū
 q̄ forte recept'. h̄c r̄ch. et ouenit cū eo tho. in sū-

Quid de illis qui a coſtatibz auerſatū l' a mō
nachis emūt cōſos reddit' annuo ad vitā ſuā
nunq̄d eſt uſura. **I**tem ſm roſ. q. nō. ſ. ex foſ
cōtractus. cū tñ huiōi annu' redditus ſit pſo
nalis ſiue burſal' nō pōial'. licz qdam iuriſte
cōtrariū dicūt qd ſit ſtract' illud. tñ quia ē
dītor facile poſſet emptoris mortē deſiderare
vt ſic libat' eēt. tñ qā nllm piculū ē ēptoris
de t're ſterilitate a' tēpeſtate qd picl'm t' deſmē
tam ēptores ſepe ſuſtinet' pōioz. Inſup nōt
roſ. q. qñ emunē aliq' puenē' vl' reddit' ad
vitam venditoris ſuatis debitis arcūſtācis
huiōi emptio ē tolerabil' quia nō eſt picl'm q
alter mortē alā' deſidēt. ſ; qñ emē ad vitam
emptoris tūc nō ē tūcū ne vendēs deſidēt mor
tem emptoris. iō ē inhibita pmiſſio pbenē
non vacātis. nō tñ pſe dicend' eſt eē pēem
mortale vendere vl' emē ad vitam emētis qā
hoc nō muenit' phibitū vbi ſuanē debite ē
camſtācie. h' roſ. **Q**uicqd aut' dicat roſ. te
nendū ē q' ſtract' tal' ē ex forma ſua liat'
dum mō ſueſ eqtas iuris nālis de qua dictū
eſt i pcedēt. q. h' ei tenuit nich. vt i quādā. q.
patuit pcedēt. h' idem alex. lomb. ſr mīoz.
m quodā ſuo quolibz ianue liatū eē deſmā.
et ead' cōir omis doctores pſien. quos vidat
pſer vñū h' ſenſiſſe me pñte dix'. Et iō ſm
hoſt. tūz ſtract' ppe mēitūdiez excuſat' vtz
ex hīs que dicta ſūt ſm eundē in qōe imne
diatē pcedēt t' ſup. q. arclo hui' d' cau' 2°. **S**
ſilr ſm hoſt. **S**z nūquid ſi emanē cera red'
ditus annuat' impetuū. **I**tem idem dicend' ē
q' in pōictō cau' dicūt pōicti doctores. ſ. rich.
et alex. i oībus alijs a pecūia ſiue emanē ad
temp' ſi impetuū. **S**z qd de ill' q' emūt oues
vl' boues a paupibz quos forte nō hñt. **I**tem ſ.
roſ. qñ quis emē huiōi aſala a paupe vl' di
uite que ſit l' ēdit eū nō hñt. et qñ iam ei tra
didiffet locat ei p ēta annua penſiōe uſura ē
vl' pſumend' ē h' fieri i fraude uſuraz. Idem
eſt de hīs qui nō hñt. ſi aut' ſñ fraude t' bona
fide emptio fiat. huiōi nō eſt edend' qdū bona
fides durat e nptorem peccare. **Q**uid ſi quis
mutuet pecūiaz receptar' in tñmo aurū vl'
argentū vl' alā' gñis monetā. **I**tem ſm goſ.
ſi faciat vt eſtimatiōe lucrē uſuraz ē. et idem
dicūt hoſt. e. e. ſuluit. de h' hñtum ē ſup. 2°
arclo. cau' 2°. **Q**uid ſi quis mutuet veterēz
annonā vt recipiat nouā. **I**tem uſuraz ē ſi
hoc iō facit vt meliorē recuperet. **S**z ray. et goſ.
ſi aut' h' faciat ne ſua ſibi pereat vl' forte vt
recipienti grāz mutuādo faciat non omittit
uſuram. et h' ē vñ ſm roſ. dūmō nō aufāt
libertatē ſe infra tñm liberādi vetēm ſoluēdo
vl' ſi pſtabilr dubitēz vt' pl' vl' mī' ſit ſo
lutionis tpe valitura. **Q**uid ſi mutuet tñbi
pecūiaz p pōio vt itē mutues m. **N**ūquid
eſt uſuraz. **I**tem q' ſic. licz enī obligeris m ad
antidota. ff. de pe. heredi. ſ; ſi i l' lege. **S**z ſuluit
et e. de teſta. cū i officijs. illā tñ obligōz nā

lēm deducē in auilē eſt ſpes lucrī. et iō ē uſa
ſ. glo. 12. q. 3. ſi ſenaiis. Et ſm ray. t' goſ.
Qdnetur tñ hoſt. in ſtrum q' h' nichil acce
dit ſorti t' alias iō qd ſine pacto debet litte pē
in pactū deducē e. de pac. ſigificat'. **Q**uid ſi
deſes m. x. lib. que nō poſſū recupare et mu
tuo tñbi alia. x. cū h' pacto vt ſatis des opeu
ne q' infra certum temp' ſoluas michi. xx.
Nec obſtat iō luc. 6. mutu. da. n. tē. qā iō
telligit' hoc mō. nichil. ſ. ad lucrū vl' ſhabū
omā l' q' ſit pl' re. e. e. ſuluit. et. 12. q. 3.
p totū. quia tñ mltā cauſ poſſent accidē in q
bus pecūiaz mutu. atā amittēs et ego lucrer
iō opioni pme ē ad herend' ead' ſm hoſt. qā
qd ē tūc' ē tenend' e. de ſpon. iuuenis. **S**z qd
ſiue qz' teneb' reſtituē in h' cau'. **I**tem ſm mo
naldū q' teneſ reſtituē tñ qz' ē alē dāpnifi
catus. ſi tñ qz' tot denarij valē ſolēt vt ſ.
quodā qz' inde ſiut lucrūs. tñ ſi ſponat ſe
ad libitū ei' t' libera' erit ſm quodā. **Q**uid
ſi quis mutuet pecūiaz hac ſpe ſiue intentiōe
pñapalr aliē vt ille alia vice remutuet ſibi
l' mutuās ſperare pē in ſili cau' ab acapiē
te nō tñ ex ui mutui ſ; ex acapiētis caritate
et quia ex pcepto dei teneſ indigenti mutu
are. tñ ſi in hac intentiōe pñapa' mutuet n
eſt ſibi mītoziū qā nō ponit ſinem deū. ymo
d' luc. 6. mutuū da. n. tē. ſ. ab hoīe. ſ; a deo
ſm alex. de an. vñ ſm roſ. ſcolares qui mu
tuant campſoribz vl' alijs ſcolanbz pñapa'
hac intentiōe. vt illi imutuet ſibi qñ indige
bunt uſurā omittit. t' iō ſent goſ. et hoſt.
Quid de dñis molendinoz q' pecūiaz piſtozi
bus mutuāt. vt in eoz molendinis molāt
l' ſm roſ. uſurarij ſūt. acapiūt enī vl' ſor
tem in faciendo et auferē debitoribz libertatem
molendi vbi voluerit ſi tñ debitorēz ppe h'
non ſūt dampſificati nō teneſ eis ad reſtituēd'
faciendā nō qten' eſtimari d; libertas molendi
vbi veller. penſatū ē arcūſtācis de maiori
et mīori remotiōe molendinoz t' facilitatē t'
difficultatē molēdi. **Q**uid de notarijs q' ſi
uſuris ſtiant' ſi ſiut publica iſtramēta. **I**tem p
uī ſiut. quia qñ ē mē iurante q' bñ faciant et
non male. g. n' teſtificari poterūt n' ſiut i
ſtramēta. p. ur' enī teſtificari nō pē qz' eamqz
egerit pñiaz e. de teſti. ex pre. t. c. fi. t' hy eē
ſūt infames quibz ſē accuſ lēmi mēdici eē.
de teſti. licz ex quādā. **I**tem ad ſi. h' hoſt.
Quid de pñtis ſtractibz uſurarioz ſi ſcribē
tibz t' ſigilla apponētibz. **I**tem ſi pñat' tenorē
non legerit vl' ſi legerit uſura tñ ſit velata
quia forte ibi ponit' maiōz quātitas qz' mī
tuata ſit in vitate n' diligētē examiat et iō
non intelligit' g' facit agit ſ; in vitate nō cō
ſentit. ff. de pig. acc. gñis. **S**z ſi legerit et
vitatem iūgerit pñiceps ē emīs uſurā ſ; nō
cōmodi. **A**m ſubſcriptio m mltis iuris ar
ticularis cōſenſum et approbationem inducē
e. de re iudi. cum inter. h' goſ. et hoſt.

Esto qd cōmutas alicui dicitur idigeat pecunia p cui recuperatōe imponit mutuū cui bus suis. post hec autē pōicta cōitas nolens aues suos agguare. s; releuare assignat cuiq; qui mutauit sup aliqb; reddidit suis p cta quantitate mutui cū pecunie quantitate annua: tim reddendā vt p centū lib. s. lib. annuatim. **Q**uod qd vt talis exēstentia vlē forte licite reapi possit. **I**te dicit aliq; sic pmo qd sup ponit qd ibi mutuū a pō fuit ex post facto semp sit violentū et nō volūtariū. de rōe autē vsure est qd omittit arca mutuū volūtariū. Scdo quia agguā ē et rōi psonū qd cōitas si p releuet aues suos quos mutuare cogit. et huius sūte fuit fr̄ iohes de saxonia. qd fecit tabulā iuris sūm qd ferē rōdisse. Scdm atē alex. lomb. p̄babilis dicit dicitēs casū p̄pōitū nō esse licitū. quia rōne mutui nō licet acapere vlē forte sūm iō luc. 6. mutuū date tē. **D**istinxit autē quia releuā p̄ fieri dupl. vno p modū gratitudinis quia s. cōitas gr̄is et liberalitē releuat mutuatē et tūc licite reapi. **A**lio p modū obligōis quia s. cōitas ad hoc facit dum se obligat et tūc nō p̄p̄ licite et spālīe quia ex tali obligatōe mutuū incipit eē nouum et fieri p̄p̄ spem lucrī. **N**ichi autē videt saluo semp iudiō meliori qd si is qd mutauit semper mallet si posset suū mutuū recuperare qd p̄uentus h̄re licite possit eos reape p̄i: pue cū cōitas ad hoc se obligauit sponte vt supponit ad p̄is. **Q**uid si aues pōicti velint vendere ius qd h̄nt sup cōi suo. p capitali et p uentu p eo qd nolūt expectare vlē eē dubitāt sibi p̄clm m cōi iminē nūquid licite poterint isti ius iō vendē et aliq; enē p p̄io tanto vlē miori qd dēxerit vlē p̄stite int. **I**te ad h̄c ferē rōdisse sup̄dic. iohes qd sic quia iusto titulo ius aliqd iuste possidēs iuste p̄ vendē et aliud iuste emē ius iō. quia qd iuste vendit nō iuste emit et h̄c p̄io equali vlē miori vlē maiori qd fuit datū quia res tūc valet qd vendi p̄. **Q**uid si quis h̄ns aliquā monetā quā dubitat sequenti tpe mī qd nūc valiturā sūm statutū legis posita: mutuat enī sub tali pacto s; vt sibi reddat m p̄io equali i quo ē tempore mutui. nūquid h̄c licebit sibi. **I**te aliqb; vt qd nō alijs qd sic quia quāuis i mutuo nō liceat spare lucrū. licet tūc vitare dampnū qd b; mutuantis intendit. debitor eē tūc accepit qd reddē teneat. h̄c se opidīs fuisse vt alex. lomb. **N**unq; licet nō mutuatē cōi meo p aliq; offiō habendo ex quo spero cōsequi magnū honorem et lucrū. **A**d h̄c ferē pōict. fr̄ ioh. rōdisse qd nō quia mutuantis exp̄sse reapi ex mutuo ultra sortem. **N**unq; licite possū emē ab aliquo debente reape a suo cōi vlē p suo salario l quia mutauit centū lib. p aliq; offiō h̄ndo ius p̄p̄ qd reape d; p̄io miori qd reape d; **A**d h̄c ferē dicitur fr̄ ioh. rōdisse qd h̄c licet dūmō h̄c cū moderamē et sū fraude fiat. **S**equit vidē de 6.

scz de penis vsurarij qbus s. puniunt et ad restitutionē opellunt. h̄c atē ē m̄l̄p̄ quia alia imponit a canone alia a iudice alia ab adiutorio p̄ exceptōz. **E**st gō pmo p̄siderand de illa que imponit a canone. h̄c autē ē m̄l̄plex vsurarij manifesti quia nō ad cōionē altaris admittunt nō ad xpianā sepulturā i h̄c peccato decedētes reapiunt. s; nō vniū oblationes reapi debēt. s; si quis clericus diuenerit. s. sepeliendo vlē reapiendo cogit reddē qd accept et ab officio sui executor manet suspens⁹ donc ad arbitrium ep̄i sui satisfecit ex. e. quia. de qd consilio semp d; fieri mentio m lris d; vsarios impetratis cū d; eos ad r̄stituendū quicqd vlē trā sortem p̄cepit p penā i lateranēsi palio d; vsurarios edictum opellatis ē. de emp. et ven. ad nrām. vñ ab hac pena semp ē mapiendū tūq; a mīmo ex. de testi. cū tu i glo. **E**st atē dicitur canon. qd sūm hosti. et bñ. ibid sūte nō late s; ferende si enī vsarij qui ē p̄apal nō i currit penas exp̄ssas m iure m̄lto mī tal de ricas. **S**z cui r̄stituēt cleric⁹ oblonē quā accepit. **I**te alan⁹ dixit qd ep̄o loca. et auferē ecclesie m penā reapiētis sic patet. 20. q. 3. con. r̄stituēt. **G**uill. autē nāsi dicit qd restituēt illi qd oblatit m obp̄biū ei⁹ ar. ex. e. cū tu. **S** sup h̄is. et de h̄is dōis sic dignā s. eos. **B**ñ. uo dicit ex. e. quia qd restituēt ei a quo recepit vt restituat ei a qd h̄uit ar. i. p̄is dicit caplis. hosti. uo i. c. qd tenet cū alano. vt. s. de ep̄o qui r̄stituāt ei a quo vsarij accepit si inuēiat alias paupib; erogē ar. 20. q. 3. r̄stituēt. **Q**uid dicunt b; manifesti vsarij. **I**te vsarij notorij sūte qui h̄nt euidentia facta vt qd vsarij men sam tenz patē ad mutuantē cuiq; s; vsuris sic meretrix i prostibulo patz cuiq; ar. ex. de cohi. cl. tua. et. c. si. et in h̄c cā ip̄o iure sup̄dictū penā canonis p̄uēnt. siue sint notorij iuris vt quia sint p̄p̄m publici. **S**ecus est si adhuc ab ecclia tolerant ar. ex. de cohi. cl. tua. **N**am si manifesti sint p famā tūc nō tū notorij nō p̄uēnt hanc penā ip̄o iure s; p publicatōz. sic itellige iō ex. e. cū tu. **R**. i. sūm hosti. **S**uffiat autē ad publicatōz faciendā qd vocatī p̄steanē l p testes ouicant vt ex. de cohi. cl. tua. sufficiat ea i cā argumenta cū fama vt ex. e. cū in tua. licet autē nll⁹ accusatoz s; h̄c ap̄eat p̄p̄et tū nichil omi⁹ ep̄c ex offiō vt ibid. qd cito atē satisfaciūt cessat h̄c pena. vt ibid h̄c hosti. **S**atis tū possit dici qd ad casū istū vsarij manifestas sūm ioh. an. et guill. nasonē. qui corā p̄sō et testibus fateē se esse vsurariū et mandat vsas restituē tradens forte librū rōnū. **Q**uid si sit notoriū aliquē recepisse vsuras. h̄i tū qd soluerunt nō repetūt l qd nō auent l qd iuras uerunt nō repetūt. **I**te sūm hosti. ecclia ad denuntiandū alic⁹ l ex offiō suo p̄cedet et eū restituere cogit ex. e. cū in tua. et ex. de iureiurā. ad nrāz. 2. **Q**uid si ep̄c i vita vsarij r̄apiat

obligationē sicut p^o mortē ad sepulturā nō ad
mittat. **R**ndz q^o se puniendū affirmat
ut eē. e. quia in oībus i fī. Nam cui coīcam^o
vīuo. tē eē. de sepul. sacris. Quid si publi-
catus decedat. heres tñ de vīs satisfaccat
l^{re} fm hosti. eū nō eē sepeliendū. nō de strictione
certis signis appareat ar. eē. de sen. ex. a nob
z. et. 22. q. 2. n^o quisquā. **S**ūt autē t alie pene
vsurarioz pter penas pōictas q^o ponūtur vi-
e. vsurariū. vbi ibibet ne collegiū vniūsitatis
vl aliq^o singlaris psona cuiuscūq^o sit pōictōis
dig^ocatōis aut stat^o alienigenas eē si sint aues
vl incole fm 10. an. l. alios nō oriūdos de t^{ra}
eorū qui. f. nō sūt aues l. incole publice pecu-
niam fenēbre exēcentes l. exēcere volentes ad
hoc domos mēris suis pducē vl pductas hēre.
aut alias habitare pmittat. s^z huiūdi v^oarios
maīfestos omīs ifra tres mēses. f. a tpe pub-
licatōis hui^o pōictōis expellat nūquā aliq^o ta-
les de ceto admissuri. **P**recipit eē ibid^o q^o ne
mo illis ad exēcendū fenus domos locet vl sū
quocūq^o alio t^oulo pcedat. qui uō s^o fecerit si
fuerint psonē ecclīastice p^oiarche arēpi vl epī
suspēditōis. mīozes uō si sint psonē singlarēs
excoīs. si autē collegiū vl vniūsitatis mēdicē
snias se nouint ipso facto incurfuros quā si
p mensem aīo mōdurato sustinuerit t^{re} eoz q^o
diu m ipīs mozanē ecclīastico sūiacēat inter-
dicto. cetm si la p^o fuerint p suos ordinarios
ab huiūdi excessu cessante oī pūilegio p ecclīam
compescant. **I**n sup quia statutū erat ut ha-
bitam ē sup v^oarios maīfestos in h^o cōmē de
cedentes nō debere admittī ad sepulturā. ut
eē. e. quia i oībo. ipī aut v^oarij ut penā illā
deluderent i vltia volūtate mandabāt satisf-
fieri et ita sepeliēbant et sic dicta pena delu-
debat. statutū ē p^oea. 6. e. quamq^o p licz mā-
dent satisfieri denegē tñ eis ecclīastica sepul-
tura. dōn^o de vsuris fuerit fm facultates eo-
rum plenus satisfactū vl pdonee cautū ill^o
quib^o debent restitui vbi sūt pntes vl alijs q^o
bus qui pnt eis acq^ore ul eis abnūtib^o loci oz
dinario vl ei^o vicario l. pōzo p^ochie in qua
habitat v^oari^o l. tabellioni de mandato ordi-
narij ita q^o certa quātitas expmāe i cautōe
scz vl quātitas maīfesta si apparet. vl si non
apparet quātitas maīfesta. expmāe q^ontas
illa fm arbitrium ei^o qui recipit cautōē. qui
si stient mīozē posuit q^o vīlir eōis ad p^oidū
tenebit. f. p^o ei^o maliciā vl negligēciā. **S**
quid si nullā quātitatē ponat. **R**ndz 10. an.
q^o teneat m totū. g^o caute faciat si certam vī-
similit^o quātitatē expmat et addat eē q^o eē
vltra i^o satisfiet mōz^o ostabit eū rōe v^oa-
rum teneri. **I**ntelligim^o at nōie pdonee cau-
tionis pignora t fideiussōres ff. mand. si mā-
dato t^oay. f. fi. al. cautio sūt nudā pmissiōz.
C. de v. sig. sancam^o **S**z quid si cautēs pigno-
ra l. fideiussōres dare nō posset. **R**ndz fm gar.
et 10. an. iuret se h^o dare nō posse et facturū

q^o cauēt vi^o de sen. ex. e. fi. f. illis. **N**ō eē q^o
illi qui pnt acq^ore nob sūt filij quos hēn^o i
pēate n^oa. **I**te hui p^ori. **I**te hui in qbus ha-
bemus vsufructū. **I**te hui alieni quos bona
fide possidem^o. **I**te liberi q^o bona fide posside-
tanq^o suos instic. p quas p^oso. nob acq^o. f. i.
S^z nūquid pcurator acq^oret dño abnū hāc
psonalem obligōz mōz gar. et 10. an. q^o non
per legem. ff. de acq^o. pos. quocūq^o. f. fi. **I**te
per locū ordinariū intelligo fm 10. an. epm de
iure et idem de decimo ar^op^ozo ul abbate q^o al
de vsuetudine iurisdicōz h^oret in spūalib^o et m-
tellige de loco in quo v^oarios deget. **I**tem q^o
diat de p^ozo siue rectore p^ochie in qua vsu-
rarios hīta t. m^otoforti^o intellige de rectore p-
rochie illi^o cui restitui d^o cū sit quasi iudex et
mīster ei^o fm gar. et 10. an. ff. de i. ius vo. p. q^o
Ite p h^o q^o diē mandato ordinarij arguit 10.
an. q^o tabellio i h^o cau^o nō acq^orit actiōz ext^oneo
ex sua stiplone nō faciat istud de mandato or-
dinarij. **V**lti^o omīs siue rligiosi siue alijs maī-
festos v^oarios recipientes ad ecclīasticā sepul-
turam s^o formā sup dictā sūiacent pene in la-
teranēsi p^olio s^o v^oarios p^omulgate. 6. e. quā-
quam. f. omīs at. de p^olio illo eē. e. q^o i oībo
Et ex hoc nōt gar. ibid^o q^o tales nō sūt reci-
piendi sic nec v^oarij maīfesti in vita ad cō-
munionē nec in morte ad ecclīasticā sepul-
turam. **S**z 10. an. nōt sūā. f. q^o h^o nō h^o locū
pena statuta s^o reapīētes eos ad oblatiōes et
ecclīasticā sepulturā nōn ibi pene in laia.
nenfi p^olio s^o v^oarios sūand^o eōis. **I**te testa-
mētis v^oarioz maīfestoz n^ol^o mēse n^o eos ad
cōfessionē admittat sū absoluat nō de v^ois
satisfaccit vl de satisfaccēdo p suarā faculta-
tum vībus p^osent ut sup dictū est pdoneam
cautiōz. testamētā uō eoz facta alias. f. non
facta satisfaccēdo n^o p^oata pdonee cautōe nō
valent ut m. c. quamq^o. f. fi. **Q**uid si testamē-
tum facit t p^oea cauēt. nūquid p^oz caut^o tes-
tamētū valebit. **R**ndz dix^o gar. q^o nō. quia ab
initio nullū fuit. 6. de re. iur. nō firmat. f. f.
10. an. satis vl sufficē si caut^o ante mortē cū
testamētum in morte firmat. **N**ec obstat re-
gula illa. f. nō firmat q^o de solo tractu t^ois
loquit^o. et quidē 10. e^octat^o mēllozi inia vl eo
q^o ad p^ouatiōz testamētōz nūc. p^o oīa iura
nitunt^o ut. C. de scro sanc. ecclī. l. i. **F**acit eē. p
eo q^o adlegata ad pias cās q^o fm leges. ff.
de le. 3. l. i. f. i. legata relicta a filiofiliis vl
a suo licet tempe testamētū inspecto nō valeat
si tñ fm^o manuissus vl fili^o emanapat^o i ea-
dem volūtate p^oseuerant^o valebūt. acapē enī
cautiōz est q^oncūq^o acapē. sic et dare ē q^oncūq^o
dare. i. q. i. eos. **Q**uid de codicill^o nūquid va-
lebunt facia ab v^oario maīfesto. **R**ndz wīl.
gar. et 10. an. q^o nō et idē ē de quilibz vltia
volūtate v^oz ex p^o dicta. c. quamq^o. t. ar. eē
de testamēt. cū esses quia eadē codicillus large
diat^o testm^o quia testa^o mēis. 13. q. 2. f. aliud.

Quid si iste vbari? fm formā p̄dictā satisfac-
dit. Nūquid ex hac satisfactione teneb̄ sol-
uere si cōualuit. **R.** dicitur ḡvil. gar. et jo-
an. q. sic. ar. h̄et quia etiā si nō satisfecisset
cogend⁹ eēt solue ē. e. cū tu. Circa uo penā
que imponit vbarijs a iudice que qñq; seqtur
ex pena iflicta a cūde si p̄sumpta exigit ē
stien⁹ q. si vbari? sit cūc. ab offi. bñfici⁹q;
suspendit vt ex. e. p̄ca. suspendit inq; a bñfi.
obtentio et mltomagis repellit ab obentio.
ex. de pben. in dilectos. p̄t tñ cū tali dispen-
sare epus p̄ satisfactioz et pñiaz quia h̄c nō
p̄hibet vt dī i glo. d. c. p̄terea. et si adhuc n̄
desistat ē deq̄dand⁹. vt ex. e. c. i. et. 12. q. 2. ca.
nōn. quā tñ penā euadit si desistat. Nam de
iure cōi est deq̄dand⁹ n̄ peniteat. sic intellige
dicta uira. di. 1. c. i. et. 2. fm. gof. et hosti.
Exinde si fuerit incorrigibil⁹ fm ray. ad m̄ā
datū ep̄i si non p̄t alit corrigi cohercebit p̄ po-
tentia laycalē ex. de iudi. cū n̄ ab hoīe et. di.
1. non licuit. **S.** i uo sit layc⁹ et p̄ma pena
inflicta nō desisterit m̄iori excoīcatōe p̄ca-
detur ex. e. q̄to. 7. c. p̄ca. in fi. et h̄c intelligas
qñ delegat⁹ ē cui mandat⁹ q. a pena p̄ali in-
piat. **S.** e. si mandet ei q. p̄ censurā eccl̄as-
ticam eū cogat. **S.** e. etiā si ordinari⁹ sit quia
talis a p̄n. potit eū excoīcare. sic intellige i^o
ex. e. tuas. et de iureiurā. debitoēs h̄c hosti. **S.**
quare iudex eccl̄astic⁹ magis icromittit se de
pena vbarioz qui sūt fures et raptōres vt h̄i
cum est sup̄. q̄ de pena alioz furū et raptōz.
R. p̄t damp⁹ sp̄ale qd ex vsura videt accidē
et etiā quia vbari cū p̄emptu p̄cepti dñi et
dampno p̄xi adiuuenerit sibi offi. et modū
viuendi et dicandi. **N.** ec obstat i^o au. ad
macedoniū. et h̄etur. 12. q. 2. qd dicā. vellē i-
quit q. restituerent vsurā si nō est q. mō iuste
repetant. hoc ei dicit ad factū nō ad ius res-
picendo et loquit p̄ tpe quo nondū restō vsu-
rariū erat ordinata vt ibidē i glo. Nūquid
etiā heres vbarij cogit restituē vsas. **R.** q. sic
et hoc ē p̄missis modis 7 penis et hoc sū h̄es
sit fili⁹ sū exēne⁹ vt ex. e. tua. nos. et. c. mi-
chael. et teneē heres i h̄c qd ad eū p̄ueit ar. 13.
q. 2. ep̄c qui filios et. 16. q. 6. si ep̄m. ex quo enī
in integrū sibi succed⁹ p̄sumit ad eū res p̄ue-
nisse vt ex. e. tua. fm hosti. **S.** laur. et alan⁹
dicūt q. heres nō teneē n̄ q̄ten⁹ iures h̄ditatē
p̄cūte. vt ex. de app. q. fronte et ex. de rapto.
in lris. quib⁹ p̄sentit hosti. et bñ. in. c. tua. et
jo. an. li. 6. de vsur. quāq; **Q.**uid si alē h̄edū
factus sit nō soluendo nūquid alē teneē inso-
lidum. **R.** fm hosti. in fi. q. teneē in solidū in-
quantū saltē ad eū p̄uenit de h̄editate. Nā
et res hereditaria v̄ obligata ex. e. cū tu. **S.**
fi. et idem dicit bñ. in. c. tua. hosti. tñ i glo.
dicit q. p̄dicta op̄i. est ab oīb⁹ approbata 7 iō
contradicē nō auet. cōsiderata tñ vitate et
subtilitate iur. cū certū sit mltos aliqua possi-
dere que notū est fuisse vbarioz qui nūquā de

viuris satisfecerūt. durū ē sentire q. oēs tales
ea que possidēt talit̄ restituē teneant maxie
cum forte 20. anni v̄ p̄les sint q. illi vsura-
rij decesserūt et q̄ui⁹ ē tot aīas p̄dempnare. **I.**ō
distinguit q. is qui ē heres teneē in solidū si n̄
fecit inuentariū al. sec⁹ ē. is aut qui nō est h̄es
res et ad quē al. p̄uenit nō v̄ teneri. et si ex
cūsa lucratia ad eū res p̄uenit vt. C. de do-
nac. heres alicui. n̄ saltē eēt de pecūia fenebri
empta de quo etiā sūt op̄i. vt infra dicitur.
Q.uid si de pecūia vbaria sit possessio ep̄ca. nū-
quid is q. dedit illaz agē p̄t actōe reali. vt. f.
agit ad vendicandā possessioz illā empta de
sua pecūia. **R.** alan⁹ dixit et ray. q. sic. et h̄c
est sp̄ile sic ē alibi p̄angit vt. C. de rei ven. si
ea pecūia. **G.**of. tñ hoc nō admittit. cui ē cō-
sentire v̄ hosti. p̄mō dicit indistincte agendū
esse actōe p̄sonali s̄ vbariū v̄ h̄edem et 7 in
dex ex offi. suo coget eū vsas reddē si h̄z v̄nō
soluat sū distractōe. al. ad possessioēs vendē-
das eū coget et sic satisfaci de vsur. faciet et sic
intellige ex. e. cū tu. **S.** possessioēs. **Q.**uid si ē
ditōr de pecūia fenebri possessioēs emat 7 do-
miniū vendat et de pecūia recepta p̄ ip̄is a-
lias emat. **N.**ūquid idem ius est de ip̄is h̄is
sc̄dis possessioib⁹ qd in p̄mis. **R.** fm gof. q.
sic quia succedūt loco p̄orū ar. ex. vt lite pen-
eccl̄a et. ff. de le. 2. l. impator. **Q.**uid si posses-
sio empta ex pecūia fenebri trāseat i aliū. nū-
quid is qui pecūiaz illā dedit bñfi⁹ idem ha-
bebit s̄ exēne⁹ possessore qd h̄z s̄ vsurariū l. ei⁹
heredem vt vendē cogat et satisfaci agent.
R. fm gof. q. nō n̄ exēne⁹ possideat ex cā lu-
cratua 7 vbari v̄ ei⁹ heres p̄uentus excusat
si non sit soluēdo ar. insti. de lega. **S.** si aliena
S.ecus ē vt dicit bñ. ex. e. cū tu. si i^o vendi.
et rob. si ip̄e exēne⁹ emisset l. ex alia cā nō lu-
cratua adept⁹ eēt rem illā bona fide ab vsu-
rario nō cōens forte eū esse vbariū aut cōens
rem illā nō esse empta de pecūia fenebri. aut
vsurariū al. h̄re v̄n possit reddē vsuras.
Q.uid si res ep̄ca de fenebri pecūia p̄ueiat ex
titulo lucratuo ad eū qui vsas soluit. Nun-
quid ille ad quē p̄ns ex fili. cā p̄ueit res ea-
dem liberat vt s̄ eū agi nō possit. **R.** fm gof.
q. sic. ff. de acc. et oblig. om̄s debitores. v̄sa-
rus tñ v̄ ei⁹ heres fm hosti. minime liberat
ff. de solu. quodēs. **C.**irca penā aut que ē ab
adūfario s̄ vbariū exapiendo. sciend⁹ q. p̄ ex-
ceptioz remouē a dignitate si forte sit elect⁹ et
in ludo mutuatit. 11. q. 12. **N.**on obstat q. di-
cat se h̄c cā ludi fecisse sub obrentu alic⁹ con-
suetudis seu corruptele. vt ex. de excels. pla-
inter dilectos. **I.**cē si quis brās sup̄ vsur. im-
petrauerit nō audiet n̄ p̄mo restituat si quas
vsuras qñq; extorsit quia frustra legis muo-
cat auxiliū qui in legē p̄mittit vt ex. e. quia
frustra. **N.**ec sufficit in tali cā cautio de res-
tituendo ar. ex. de re iudi. cū aliqbus n̄ forte
intueiat magna cā vt. ff. de re iudi. l. 2. **S.**

ait p̄tor. puta quia nō ē soluendo. tūc enī suf-
ficiat cautio. et d̄z audiri vt p̄ea r̄sistat simul.
vt ex. de soluc. odard. vl' si is cui debet sit cō-
tentus. ex. de re iudi. q̄ ad cōsultatōz. h̄c hos.
et bñ. ex. e. quia frust. **Q**uid si null' apparz
qui agat s̄ ipm. **R**ē fm̄ 10. et tanc. facta de
nunciatōe i publico si null' appareat audie
fm̄ uo hosti. et bñ. ex. e. quia frustra. et gar.
6. e. quāq̄. et 10. an. ibidē fm̄ q̄ dictū ē sup̄
si sit publicus et notori' index ex offi' suo re-
pelle eū. licz nll' appareat ar. ex. de iureiurā.
ad nrām. et de excep. exceptōez. et ex. e. cū in
tua. quia et si null' petat. tñ restitue tenē vt
ex. e. cū tu. §. 1. **S**i autē occult' erat et adūsa
nus obiaat et inuēniat sit patus pbare au-
die et h̄c pbato r̄pelle ar. ex. e. de resti. spo-
lras. §. p̄terea et maxie si p̄bet infra. s. dies
ex. de excep. tua. **S**i uo sit occult' et nichil
obidaē nō repellē. vñ tūc tenet snia 10. et
tanc. **N**ō h̄ q̄ ex. e. cū in tua d̄z q̄ licz s̄ vsu-
rariū nō appareat accusator si tñ alijs argu-
mentis ostendit eos dē eē vsarios manifestos po-
terit index in eos penā s̄ manifestos vsarios i
concilio laicānensi edictam libere exercē. Et o-
biat bñ. q̄ si loquie de manifestis notorijs nō
est opus alijs argumentis. si nō de notorijs. tē-
euidens pbatio req̄rat fm̄ ordinē iur. ii. q. 1.
eorum. **E**t rñd̄z ad h̄c q̄ hic notoriū nō h̄z p̄
seuerantiā facti. vñ req̄runt alia argumenta.
vl' dic q̄ solēnis fama docet istos eē vsarios
et id p̄uimē p̄p̄e famā et argumenta alia. quia
ad cōdempnatōz nō sufficit sola fama. ex. de
iureiurā. ex lris. **Q**uid si notoriū sit q̄ vsu-
ras hūit. is tñ a quo extorsit eas nō inuenit
nec heres eius. **R**ē index faciet pecūia z fenebre
paupibz exhibi. quo facto peti' et admittit
ex. e. cū tu. §. 1. fm̄ host. et fm̄ bñ. vl' fm̄ 10.
an. 6. e. c. quāq̄. epus possit vsuras illas re-
ape et soluē eis a quibz hūit vsuras ille qui
petit. **Q**uid si lre obtente sint s̄ vsariū et ipse
moriat an atatiōz. nūquid heres p̄ huiōi lras
pōit cōueniri. **R**ē q̄ nō fm̄ gof. et hosti. p. i.
c. ex. de resti. significauit n̄ fiat ibi mēcio de he-
rede vt ex. de offi. dele. cū olim inter. p. **N**ec
obstat i' ex. e. tua. quia i' de ordinario h̄z lo-
cum qui heredem iudicare pōit vt defunctum.
Quid si debitor iurauit soluē. **R**ē tūc ha-
bet duo remedia. vnū vt denūtiat ecclie vt co-
gat p̄ censurā ecclie asticā creditore q̄ iuramētū
relaxet. vl' ab exactōe cesset ex. de iureiurā.
c. 1. et ex. e. tuas. qui si velit excoicatioez poti'
sustinē q̄ iuramentū relaxare. pūiri p̄ p̄ea
tez temporalē nimia p̄nada exigente cū ecclia
vl' hoc non hēat quid faciat. vt ex. de cli. ex.
mi. c. 2. et de iudi. cū nō ab hoīe. qui eū forte
velut heticū cōdempnabit. ii. q. 3. rursus et ex.
de heret. excoicam. §. 1. et 2. vl' sic fit in qui-
busdā locis vt in anglia capiē ad mandatu
ordinarij. vl' quolibz mēse soluāt certā pecu-
nie quantitatē. sic fit in frantia. et spaliē in p̄

tribus tholosanis. s̄ nichilōz adueniente die
p̄p̄e iuramētū soluē tenē. n̄ papa inēm eū ab-
soluat. vl' ecclia ep̄c exigēte cōtumacia vsurarij
excoicati in penāz cōtumacie et. **S**cōm ē q̄ si
ipse soluit p̄p̄e iuramētū. tñ p̄t repetē vt ex. de
iureiurā. debitores fm̄ gof. **Q**uid si iurauit
soluē et nō repetē. **R**ē nō d̄z in iudi' repetē
p̄pter vim iuramētū hoc enī esset dirēte repetē.
p̄t tñ indirēte repetē cū eū denūtiādo ecclie ex.
e. tuas in glo. et index ex officio suo p̄t cogere
eum ad relaxandū iuramētū q̄ si ad h̄c inducā n̄
potuit p̄t eū cogē ad restituenō. aliq̄ tñ noua
causa posset supuenire rōz cui' posset repetē
puta si vsurari' in fine penitens ordinaret q̄
heredes sui oibz illis vsuras r̄stituerēt qui se
vsuras dedisse p̄barēt ex. de iureiurā. ad nrāz
2. i. tex. et glo. **Q**uid si iurauit nō denūtiare
ipse iuramētū tale ē tenariū fm̄ om̄s quia ad
hoc quilibz tenē. vñ nō tenē suare ipm̄ ex. de
iureiurā. quēadmodū in fi. fm̄ gof. et h̄c hosti.
in su. et bñ. s̄ dēm. c. ad nrām. 2. hosti. tñ in
apparatu distinguē q̄ si tal' magis mouē re-
lo iusticie et correctōis sine quā amore rā sue
recupande denūtiat. si uo eo' nō denūtiat ne p̄
iuret et ita occurrēt fraudibz vsarioz. **Q**uid
si iurā eē n̄ reape. **R**ē iuramētū tenet vt ex.
de resti. cū mē. p. et de bñz q̄ vi. ad audia.
cogi tam d̄z vsurari' q̄ iuramētū relaxet ar.
ex. de iureiurā. c. 1. vl' si ad h̄c p̄mo inducā n̄
pōit. nec audie anq̄ se liberauit. i. h̄c go. cū
erit paupibz eroganda si fiat fides ecclie. aliē
non audie n̄ papa eū absoluit. et hoc p̄t de-
nūtiare ecclie debitor p̄dicto iuramēto n̄ ob-
stente. h̄c hosti. in su. **Q**uid si is s̄ quē sūt
lre impetrare appeller. nūquid repellē i cā ap-
pellationis. **R**ē q̄ nō ex. de excep. cū mē prio-
rem. et c. si. **I**dem dicendū est si vsurari' qui
lram̄ ipetravit appeller. sup̄ p̄ncipali tñ nūq̄
audie n̄ pri' restituit vt sup̄ fm̄ host. et ecclia
fm̄ hoc pri' expediet cā. appellationis q̄ au-
diatur s̄ p̄ncipali ar. ex. e. q̄a frustra. ibi n̄
pri' restituerit vsuras quas p̄ su' p̄us ex-
torsit ab alijs vt ex. e. michael. cū enī ex p̄so-
na pri' agat tenet eū defendē. ff. de re iudi.
ex qua p̄sona fm̄ bñ. et hosti. **Q**uid si non
fiat in lris mētio de p̄re. nūquid s̄ eū exapi
pōit ex p̄sona siue facto pri'. **R**ē d̄z bñ. et
arguit s̄ hoc p̄t et ex. e. michael. et de inde-
dict q̄ edit q̄ sic. quia tenet vsuras restitue
quas p̄ ei' extorsit cū succedat ei in bonis
hosti. uo dic q̄ si sit heres vl' vnūsal' succes-
sor bona emptā de pecūia vsuraria possidēs ex
causa lucratia p̄t exapi s̄ eū cū sit successor
vidēz ar. in p̄notatis q̄sibz in p̄cedē arclō.
q. nūquid heres. et. q. quid si de pecūia et. ff. de
calūp. quid si i heredem. **S**ecus ē si nō sit heres
nec possideat bona emptā de pecūia vsuraria
licet bona alia titulo donatōis a p̄re recepit
bona fide. vt. C. de don. eris alieni et. l. si pri-
tuo. **Q**uid si quis tutor curator l' p̄cura tor

recepit nō noīe suo s; alieno. **R**e quidā dicit
ut bñ. e. x. e. michael. q; nō repellē quia nec
ille vsure rpeti pnt ab eo cū nichil vsum sit
in utilitatē ei. s; male dicit bñ hosti. et bñ
jo. ut hētur in glo. di. 26. c. vlē. quia in delie
tis illud nō attendit. s; ipm factū et delictū
volūtas et ppositū. 22. q. 4. qui piurat et ex. de
sen. ex. cū volūtatē. **N**ā t si pcurator me
te deiciat de fundo tuo teneor tibi in edicto vñ
vi. nichiloi. et ipe licet nichil ad eū puenit.
ut ff. de vi et vi ar. l. 3. c. cū pcur. i. d. tñ qd
in ei. utilitatē vñ ē. pñap. tenet t pmo. ali.
vero in subsidū. ff. de eo p quē factū est. ex h.
edicto. et sic tal. tenet si pñapal. nō vult vl.
non p. vñ si tutor vsuras recipiat pupillā
noīe finito offi. tutele possum ab eo vbas re
petere. qā p alio nō debuit peccare. e. di. c. vlē.
sed in alijs extractis nichil ab eo possū petē.
C. de admi. tu. si nō sbsēpisti. licet secas sit
de pcuratore. ff. de pcur. pcurator. quia tutor
sit volūtatē. pcurator nēcitate. **S**equit vi
dere de. A. s. de restōne vñarū. et ēca h. qrunē
plura. s. vt. vsurarij teneant ad restōnem
vsurarium. **R**e q; sic. et h. patz. pmo p ius di
ui. luc. 19. si aliq; defraudauit reddo quadru
plum ait illi ihs quia hodie sal. huic do. fa.
est. g. pri. q; hret volūtatē reddendi de frau
datū nō erit ei salus. 2. h. patz p ius poitū
scz p ius canonicū bñ qd qlibet tenet vsuras
restituē sū xpian. siue iude. sū elie. sū la y.
ut ex. e. c. 1. r. 2. r. c. p. misabilē. et. c. quāto
Et quidē qualr ad h. cogat xpian. dēm ē ar
tuculo pcedenti. **P**. quicūq; h; alenū tenet i.
restituē. s; i. qd qd acap. p mutuo vlē forte ē
alienū nō suū. nō enī transit in dñum ei. p
batio. quicūq; ē alie. rei dñs est aliq iure nō i
iuria dñs ei. s; rei acqsite p vsurā vsurari. n
est aliquo iure dñs quia nec iure empcois n.
liberalis donacois nec locatōis. certū enī
est q; in locatōne nō transit dñū rei locatē.
nec iure pmutacois n. iure mutui. qā acapē
p mutuo nō ē ius s; iniuria et sic de alijs. g.
vñar. nō est dñs rei quā acqsiuit p vsurā g.
tenet eā reddē siue restituē. **P**. vsurari. i. qd
acapit vlē forte acapit s oia iura vt ex sup
dictis. s. s. nāle dñum canonicū et auile. et
p dñs n. aliquid acqrit. quia inuult. titul. p
non titulo ē hñdus. ff. de peti. hē. n. vllam t
male fidei possessor dī q s legū in edicta nica
tur. C. de agcol. quēadmodū g. rē. **V**nde vñe
omī iure sūt phibite et indebite et in nullo
caū xesse n. ec p captiuoz rōmptione ex. e.
sup eo. iō repeti pnt solute vt hñtum ē s. **P**.
esto q; vsura transeat in dñum vsurarij ni
chiloi. eam restituē tenet. sic mutui transit
in dñum recipiēis t tñ tenet tñdem restituē
creditori. **E**t quia vsurarij sic vt pluri. cō
trahunt vsurā q; vix cōuinc pnt iō cā age
de vsuris codices rōnū suay exhibere censura
ecclīastica sūt cogendi. A. de vsur. ex gñi. et

pcedi pē i cais de vsur. de ceto simp. r de pla
no ac sine strepitu et figa iudicij. A. de iudi
dispendios. **I**tem nō q; quicūq; coitatu of
ficiales fauore vsurarioz aliqd statuēdo vl. iur
dicando q; eisdem vñarijs vsure soluant l. q
solute nō repetant l. nō restituant fecerit ipo
facto sūt excoicati. ut in. d. c. ex gñi de q ple
mus tange infra li. A. ti. 2. caū. 82. 83. et. 88.
Sz quare edā ius auile nō cogit ad restōz
vsurari. **R**e qā alr iudicat alienū lex dīna.
et alr hñana. lex ei dīna iudicat alienū que
quid possidet s legē dei qui ē ver. dñs oīm. sic
aut possidet vsurā vñar. lex aut hñana iur
dicat alienū. qd possidet pter volūtatē ei. qui ē
verus dñs ipi. vñ qui in vsura ē volūtariū
mixtū qd nō ē in furto et rapina. iō magis
iudicat alienū i hys q; in vsura. et edā qā p
illa magis ledit bo. cōe q; p vsurā. lex aut
dīna iudicat in vtroq; eē alienū. s. tam i. qd
est s legem dei. ut in vsura. quā i. qd ē s legē
dei. et volūtatē pximi. ut in furto et rapina
et iō iudicat restōz fieri in vtroq; hēc alex
lomb. **S**z nūquid vñar. restituē tenet rem eā
dem nūo quā accepit p vsura sic tenet fur
et raptor. **R**e q; nō. hui. rō pma ē qā qd ac
apiē p vsura nō ē oīo inuolūtariū. **S**cda rō
est quia vsura sit in extractu mutui in quo n
requirit q; ille qui acap. mutuo reddat mu
tuanti iō nūo. s; suffiat q; reddat equale in
picio. **E**t idem vt dicend de eo qd acap. vlē
fortem rōe mutui. s. q; suffiat q; reddat egle
in picio. hēc alex. lomb. **S**z s p dīctā rōnē hāz
posset obia q; nō ē file de eo qd acap. mutuo
et de eo qd acap. p vsura. quia res que acap.
mutuo transit in dñū recipiēis. res uo que
acap. p vsura nō transit. ut dictū est sup. b.
cōmuniore opi. g. rē. ppter qd dīct pē edā bñ
eundē q; q; ē de lege dīna cogi d; ad restituē
dum rem eandē nūo si res maneat apud eū
et sit in ei. pēate n. p assensū repetēis libere.
alias tenet restituē equalentē si res sit sump
ta vl. in dñum alci. qui sit bone fidei posses
sor trāslata. **Q**uid de coitatu l. collegijs
danti. pecūia; ad vsurā. **N**ūquid oīs et
singuli sūt vsurarij et tenent ad restituē.
Re q; sic bñ ray. omīs illi. s. quoz auēte l. cō
sensu sit h. ar. ex. e. 9. quest. et. A. q. 1. sic vir.
et. 22. q. 3. si hēs. t bñ hosti. oēs illi quib; hēc i
mente sua placēt et ratū hñt et sēnsu et
phibere pnt et nō faciūt ex. de sen. ex. quāte.
Nūquid singuli de collegio l. auitate tenent
restituē insolūdū qd hñt collegiū ex vsuris.
Re bñ rōd. licet illi quoz auēte et sēnsu ta
lia sūt sint vsurarij. vt dīct ray. tñ nō tenet
tur ad restōz n. q; ad eos puenit de vsura vl
q; releuati sūt ab expens quas de suo fecisset
in sustinendis onerib; coitatis n. forte pñte
runt auētez opellendo aut papiendo coitatu ta
liter fēnari q; aliē h. factura nō esset in q casū
insolūdū tenent. **Q**uid de regib; t alijs dñis

qui cogit debitorē dare vfas. **R**e fm rod. q. tenent ad restōz. etiā si nichil ad eos puenit. Scdm uo alex. lomb. dñi qui vfaris fauēt vl' eos i' tris suis retinēt nichil restituē tenēt si nichil ad eos de bonis eoz puenit licet alias peccēt. **Q**uid de illis dñis qui mltā re capiūt a iudeis cū scāt eoz nichil h're n' vfar et q' bona eoz que possidēt ad restōz nō sufficerent. **R**e fm rod. q. tenent ad restōz talr pceptorū si ex cā lucratia pceperūt. pnt tñ ab eis acipe qd sibi debent sic et alij creditores.

Quid de vxore et de familia nō incennaria vfararij. **R**e idem dicens est qd de vxore raptoris dictū ē sup titulo de raptoribz. Et p' h' addi q' vxori vfararij cui' dos ē de vfarā et vir nō h'z n' de vfarā succurrēt vt viuere possit de h'is que sūt in domo viri si ipa laborat in domo siue nendo si uiuendo si etiā bona ne pereant custodiēdo quia iō h'c m' dñtorū cedit vtilitatē. Si eē vir habeat pl'a incerta. tūc aucte epi q' d' paupibz puidē licet p' de eis viuere ar. di. 12. §. gñaliē et. c. epe. cauē tñ d' aliē tenet. S' nūquid p' vxor restituē mala ablata viro ipo uiuente et ignorāte. **R**e q' n' cū nō sit dñā rerū. dixerūt tamē quidā q' licet vxor nō sit dñā rerū tñ viro data ē i' adiutorium cui' salutē pcurare tenet et iō sic de bonis p'p'is viri p' facē el'as moderatas viro ignorāte et nō phibēte quia sic agit cām e' ita eodem mō facē p' restōz. et si restituat viro sciente et nō dñcente tūc facit. si aut vir sciat et dñcat et phibeat vxor tenet nō restituere. Pro viro aut de furto n' tenet restituē nisi q' ad eā de bonis ei' puenit vl' inq'z' bonis ei' vfa fuit. Si uo nichil de talibz bonis puenit vl' etiā in domo ei' de dote sua vl' eē alium de expensas sufficiē hūit i' nullo tenet quia nichil inde hūit qd nō recōpensa' mlt'.

Quid de genio raptoris vl' vfararij. Nūquid p' acipe dote de bonis ei' cū quicqd h'z n' sufficiat ad reddendū qd talis hūit de vfa. **R**e fm rod. licet dos nō pueiat ex cā lucratia sed acipiat ppter onera m'ionij supportanda si tñ talis vitatē scēns aut crassa ignorātia ductus extra cū filia tal' nō d' dote reape de rebz huiōi de eqtate canoica licet de s'balitate iuris auil' aliē forte posset dñ. Si aē fuit ductus ignorātia p'babili puta q' credebatur s'cerum nō eē vfarariū l' alias soluendo eē. p' reape dote licet p'ea itelligat vitatē. **Q**uid de dñtore nunqd reape p' qd sibi debet a tali vfarario l' raptore. cui' s' oia bona que h'z n' sufficiēnt ad reddendū sua male ablata. **R**e fm rod. hic nō ē op' distōe pnt s' distinguendū ē aliē. s' q' si dñtor dñdit talem pecūiaz vt ex ea comodū suū faceret et ex ea lucrādo forte se liberaret tūc p' reape debitū suū de rebz tal' nec est sile de genio q' ad dote quia socer dā do dotem genio paupior efficiat n' q'tene' ab oīe alende filie releuat s' debitor nō sit paupior

reapiēdo rē l' rā vendite pñ. si aut credid' mala fide pecūiaz. puta ad aleas ludenti vl' meretā daturō vl' hystrioni vl' aliē bona sua dilapidantā nō d' huiōi pñ reape de bonis p' dicās. s' l' nec ille qui ex cā lucratia agit. **O**mīs aut ali' quibz ex stractu debet vl' quasi ex maleficio reape pnt ex huiōi rebz qd sibi debet dñ tñ rem furtiua l' rapta vl' vfarariā in ipa spē reapiat maxie fm illos q' dicūt q' in vfarā dñiū nō trāsfert fm eē eos q' dicūt q' trāsfert dñi' i' vfa ēdo q' ipa res vfararia in spēde insolūtā reapi nō d' quia debitor q' dedit eam dñicē p' si extat n' eo multo creditor aliam p' ea solūē posset. h'c rod. **Q**uid de fuentibz vfararij. **R**e fm rod. aut fuent vfararijs in liatis et honestis et necijs. et sic pnt acipe mercedē de huiōi rebz q' vtilitas quā s'fecunt vfararij ex opibz eoz opnsatē cū mcede quā dant eis. vñ n' pnt dñā paupiores ppter mercedē datā cū loco mercedis hēant comoda opm. Aut fuent i' illiatis et ihonestis. et sic n' debet reape mercedē de huiōi. **I**tem dicens est de cultoribz p'ioz et mercenarijs alijs vfararij. S' nūqd illi fuent vfararij qui fuent eis i' feneradi offi'. s' p' eis pecūiaz ad vfarā numerādo et vfarā accipiēdo de eoz mandato ad restōz tenent cū nichil ad eos p' uenerit. **R**e fm rod. q' nō tenent pferum cū i'idem vfararij p' se vl' alios m'istros exercēt huiōi vfas licet nō p' istos. Aliqui tñ vt monaldus distingūt dicētes q' fuent aut mutuat pecūiaz dñi sui ad vfarā de gñali mandato dñi dicentis sibi q' mutuet cuiqz vo luerit pecūiaz ad vfarā sub noie ipi' dñi. et tūc fuent tenet ad restōz si dñs nō restituat quia ē in h'c pñcipal' et in op'ōe ē mutare et non mutare. Aut h'c facit de spāli mandato dñi sic mandatis sibi. mutua de pecūia mea. x. lib. noie meo. et tūc licet peccet h'c faciendo. tñ nō tenet ad restōz. **Q**uid de illo q' sine mandato gerendo negotiū alienū fenerat ad op' ei' cui' gerit negotiū. **R**e fm rod. q' tē ad restōz q' fuit stract' vfararij m'ist' actor. **Q**uid de i' q' m' cū vellē mutare pecūiaz aliē gñs iduxit me q' nō darem eā sibi n' s' vfararij. **R**ndz rod. q' restituē tenet quia ipeduit in debite vtilitatē pxi pcurādo ne mutuū gñs sibi daret. **Q**uid de eo q' s'ulit aliē vt faret. **Q**uid etiā de eo qui dat amico l' s'anguineo l' comodat gñs pecūiaz vt ex ea faret. **Q**uid etiā de eo qui s'hit societā tē cū alio ad fen' exercendū. **Q**uid eē de eo qui mutuat vfarario pecūiaz ad pñcipacōz lucrū vfararij. **R**e fm alijs tales q' inducūt alijs ad fen' and tenent insolūtū si aliē nō erant fen'aturi. si aē alias erant fen'aturi nō tenent n' q'z' ad eos puenit Scdm uo rod. in neut' casū tenent n' q'z' ad eos puenit et melior ē vdi' talitū in h'c casū q'z' in furto et rapina vbi q' pñant aucte ad restitucōz tenent etiā si nichil ad eos puenit d'

malef. et h. i. d. q. rapia et furtu s. voluntate
dñi sunt qui patie damp. s. usura de volu-
tate puenit ad creditore. nec inueni q. iura-
dent actoz debitorz s. huiusmodi inductores ad re-
petendu vhas ab eis quas debitorz soluant
talit inducus p. alios cu ad inducentes nichil
inde puenit. ¶ Quid de eo q. pecuniaz depo-
sit apud usurariu. Ite si quis mittet pecuniaz
suam usurario no hnt alias vn vhas exerce-
ret vl hac intencoe vt inde copiosi p. usura
lucraret ei m. p. peccandi daret. vn et ipe cul-
pe princeps esset. ¶ Si uo usurario alias habeti
vnde usuras exerceat aliqs pecuniaz sua omi-
tat vt tuu fuit no peccat s. vti ad bo. hoie
malo. hec tho. ¶ Quid de eo qui sola spe in
tentione pnapali usura omisit. nuquid tene-
restituere q. vl forte accepit. Ite tali fm gof.
et ead. r. m. h. ei. sequace in suo q. to no e
opus restoe ad purgatoz delictu. s. sola pnia
sufficit sibi sic i symonia metali ee. de symo-
c. fi. ¶ S. q. sentit host. bn. et ro. quia tra-
go. exp. se est i. c. e. e. s. fuluit. vn fm eos
talis usurari ad restituend ea que recepit vl
fortem est efficacie inducend. et tene i foro
dictu quia p dñm pñali e luce. 6. mutuū da-
te nichil inde spe. ¶ Et tene fm ro. restituere
quicq. vl forte pcepit quacuq. intencoe et de-
bitoz dederit su. p. dilecto. exortam. p. mu-
tuū et datā. vl. p. aliud siue p. i. redpiē-
dum ad plixioz tñm. qñ tñ debitor dat e-
ditori p. sola dilecto. no p. repetē n. p. re-
tentoz sibi s. forte hēat al. aliquid de bo-
nis creditoris. de hoc sup. arti. 4. circa pñ.
¶ Quid si no sit corrupta inten. creditoris. de-
bitoz tñ p. mutuū acceptū vl. vlē. retinen-
dum dat ei aliquid. nuquid editor tene restitu-
ere illud. Ite fm ro. no tene de bona fide
cōsumptis n. ead. de extantib. qmdu p. babi-
liter credit q. ex sola dilecto ei dederit. si aut
credat l. p. babilr dubitet q. p. illā c. i. illi
fuerit restituere tene. qñ at debitor n. g. dat l.
editor n. g. mutuū si al. hēat de boīs editoz
et p. retentoz sibi s.ulat de vha quā dedit n. e
cogend. ad restituend i foro pñali. ¶ Quid
de illis qui veniēte solonis tñmo nolūt dare
dilatōz debitorz qui iuramto astric. e. solue-
nisi data eis pecunia aut aliq. equipollente ex-
presse tñ aliquid no petunt. Ite tene ad res-
tituē e. e. s. fuluit fm ray. si tñ debitor cre-
ditozem volente reape pecuniam suā pueniat
munerib. g. r. rogans eū vt det sibi dilatōz
p.pter amicitia vl. p. deū et g. r. recipiat cre-
ditor illa munia rōe p. r. tñ no fuit licz
postea det indigēti beniuole dilatōz quā al. n.
daret si eū m. g. tñm vidisset. det dico pñapa.
p.pter amicitia. vl. p. deū. secū dario uo p. g.
titudinē debitoris et h. faciat rōe p. r. tñ
non fuit no e. usura. vn ille no tene ad res-
tituē eoz que sic accepit fm quodā. hec de
monaldo. ¶ Quid si quis vendat bladū alē

p. 20. sol. in melle qd est tñ. 14. sol. fm bo-
ni viri estimatoz in pñ xo tñmo valiturū. et
postea caristia veniat et dict. emptor i. d. bla-
dum. 24. sol. vendat. Nuquid pñ. venditor
aliquid emptori restituere tene. et vl. q. sic. q. a
emptor in nullo ē dāpnificat. ymo lucrat.
¶ S. tra quia stract. ille fuit usurari. g.
tene aliqd restituere venditori. Ite venditor
scz ille fm monald. tene restituere emptori to-
tum i. d. qd fruendi dicit vlē fm estimatoz boni
viri. quia licz emptor no sit dāpnificat. hic
p.pter euentū rei qui no excusat ab vha. dāp-
nificat. tamē fuit quia multo pl. emit q. i
termino valebat fm estimatoz boni viri.
¶ Quid si q. det vharo modium bladi. p. vha
qui modo valet. x. sol. et p. annū idē modiu
valet. xx. sol. nuquid vhar. tene restituere
modiu bladi illi qui dedit in valore in q. mō
est vl. quo fuit qñ dedit. Ite scpsit monald.
q. hec erit in opcone recipiēis quia cū vhar.
vsq. mō no restituit. et mora restituendi p.
iudicare debeat sibi. restitutio fm opcone re-
cipiēis d. fieri vt dēm ē sup. S. quoz solu-
pñus d. fieri. s. male ablatoz l. legatoz. Ite
fm alex. lomb. rō. vt oñdere q. pus sūt resti-
tuenda male ablata q. soluēda debita. quia
restitu. male ablatoz tollit iniuriā factā
deo et pxio. et maxie in furto et rapina. In
solutione at debitorū no tollit iniuriā s. sal-
uatur iusticia et iō. vl. hoc pus facend. et si
fiat cōtrariū vt in plib. h. fieri vl. q. debita
sūt clara et manifesta. restōes aut no sic. s. sūt
inquirende. cetis at pib. clarū pcedit icertū.
pñus aut sūt restituenda mala ablata quā
soluenda legata quia dona. legatoz ē ex de-
notione legatis. et iō ē s. r. rogatois. s. resti-
tutio ablatoz ē nēcitatis iusticie. pus aut opor-
tet soluē i. d. qd est nēcitatis q. qd est s. r. roga-
tionis. vn fm. jo. an. 6. de vsu. quāq. pñ.
deduc. debent vsure et male ablata tanq. es
alienū q. soluant legata et alia que sūt titulo
lucratiuo relicta. itelligit enī hereditas deduc-
to ere alieno. C. de lega. si vniūse. De hac mā
vide infra de testis. et ad quid heres tene. q. e.
s. quib. satisfacet pmo. ¶ Vt. usurari. te-
neatur restituere no tñ vharā pecuniaz s. ead.
quicq. lucratu ē cū illa et fruct. pceptos ex
re emptā de pecunia vharā. Ite sic sup. dēm ē.
rerum quedā sūt q. um vsus ē earū s. s. pñio q.
non habent vsufructū pñapalr fm iura. et
ideo si tales res sint p. usura extorte. vt dena-
rii tritici vniū et huiusmodi no tene hō ad resti-
tuendū n. illud qd accepit. quia i. d. qd de tali
re est acq. sūt no ē fruct. hui. rei s. hūane in-
dustrie et laboris cui. ipe hō ē dñs. nisi forte
p. rceptoz l. detentoz tal. rei debitor sit dāpnifi-
catus amittendo aliqd de boīs suis tūc enī te-
netur ad recōpensatoz nocumēti. vt si domū
suam vl. aliquid huiusmodi oportuit eū p. pñio vi-
liori distrabē q. valeret vt usuras solueret.

Quedam illo res sunt quarum usus non est earum
consumptio seu distractio et hec habent usufructum
ut domus ager et filia. et ideo si quis aliam domum
vel agrum extorsisset non tamen tenetur restituere domum
vel agrum sed etiam fructus inde perceptos de ductis pro
laboribus et expensis quia sunt fructus rerum quarum
alius est dominus. et ideo debent ei haberi etiam fructus et redditus
cum quibus et hosti. concordare vel dicere quod usufructus
tenetur ad restituendum usus et interesse debitoris
in quo quidem dampnum et lucrum suum est con
putandum. sic satis expressse legitur. ff. de eo quod certo
loco. l. 3. §. plenius. si. se. **V**nde non placet ei inter
pretatio quam Ray. per usufructum facit consulens quod usufructus
postquam satisfecit de usuris petat a debitoribus
re veniam ad cautelam quia forte teneretur ei am
plius aliquid restituere pro interesse et dampno. **N**on
vult etiam hosti. quod debitor vel suum interesse possit
lucrum petere quia hoc esset suum repetere cum usuris
Idem etiam dicendum est secundum redditus de lucro habito de re
furtiva vel rapta per negotiatores vel copiatores red
ditus vel proinde facta de re habita furtiva vel rapta
Ut aliquis teneatur restituere dampnum quod
currit ille cui res abstulit ex illius ablatio. **R**e
duplex quis dampnificatur. uno quia sibi auferatur
illud quod habet actu. ut quia aliquis dirigit domum eius
et tunc debet sibi restituere quod valet domus. **A**lio
quia auferatur sibi non ideo quod habet sed quia impeditur ne
habeat ideo ad quod habendum in via erat. et tunc non debet
equale sibi restituere quia. si. minus est habere in potestate
et esse in via ad habendum quam habere in actu. unde
si quis effodiat agrum alius seminat non tenetur
restituere totum valoris messis fuisse. **A**lii dicunt
sic. si. quod in restituendo duo debet attendi. scilicet. va
lor rei ablatus et illa eadem est restituenda vel equi
ualens et dampnum secutum ex ablatio illius rei.
hoc autem dampnum aut est consecutum inde primo et per se
et directe aut per alios. primo dampnificans tenetur
restituere dampnum ideo. ubi gratia alicui est ablata
pecunia ex qua volebat necesse est emere vel esse emp
ta vel debita solvere. et ideo oportuit eum possessione
vales sibi vendere vel pecuniam mutuo ad
usuram accipere tunc tenetur dampnum sic secutum res
tituere. **S**i illo ideo sit subsequutum indirecte et per
accidens. puta quia dampnificans non est consecutus
lucrum quod ex pecunia sibi ablata consequi sperabat
tale dampnum dampnificans restituere non tenetur quia
pecunia de sui natura non multiplicatur. **S**ecus autem
est secundum istos in istis quod ex natura sua multiplicari
possunt ut in animalibus. et ideo spoliator talium tenetur res
tituere tamen quod erant valitura tempore restitutionis.
De hoc tamen est dubium. si. vel teneatur ad tamen. tunc quia
talis valor est in potentia. tunc quia animalia possunt
interim mori. **Q**uid si is qui usus extorsit
ad inopiam devenit. **R**es licet usufructus intelligatur
semper in mora esse ut. C. de furtis subtrahere. tamen
si pauperes eum excuset vel bonis cedat est excu
satus et absolvens. tenetur tamen satisfacere si ad
pignorem fortunam pervenit. in habita ratione ne egeat
ff. de re iudi. in dampnatione. si quo exponet
propterea cautorem ut ex. e. cum tu. §. plenius. et de so.

luc. odardus. Et p̄ q̄libz cedere ante litē cō-
testatā in p̄ntia vl' eadē in ab̄ntia p̄ nūcū vl'
p̄ ep̄lam vt. ff. de cessi. bo. l. plē. et vlē. et hoc
est v̄m mundi⁹ orentioso. **S**i nūquid ita ē in
foro p̄ntiali. **R**e s̄m gof. q̄ nō ymo dicē ei q̄
totū restituat ablatū ex. e. cū tu. et. 12. q. 6.
si res. ablatū dico sū p̄ rapinā sū p̄ furtū sū
p̄ vsuram. 12. q. 4. si quid muenisti. hoc vidē
eadē velle bñ. i. c. cū tu. in glo. s̄ illud facul-
tatis. **S**i in s̄nū opponēs hosti. dic q̄ amit-
tit p̄uilegiū ex eā iusta sibi datū. Nam si tpe
famis licēt alienū sine p̄cto acapere m̄to foris
retinē h̄c hosti. Alij aut volāt q̄ si tal' p̄rie⁹
nō valēs ē satisfacē. p̄tē tenet dilator; l' re-
missiōz sibi fieri cā ele ab illis quibz tenet res-
tituē et sic erit in statu salutis al' nō. 12. q. 6.
si res. **S**i h̄c v̄ nimis durū. vñ credo q̄ ad
salutē ei sufficiat q̄ si ad pingorē fortunā ve-
nerit. restituē formicē in corde p̄ponat. **S**i nū-
quid clerici v̄sas quas hñt vl' habint de re-
bus ecclie restituē p̄nt. **R**e s̄m ray. q̄ nō q̄
tales res sūt paupm. n̄ q̄ten⁹ ex pecunia v̄sas
nā vl' q̄libet alia sua expendisset in vilitatē
ecclie. s̄ p̄o⁹ restituē debent de rebz suis prio-
rialibz q̄z de ecclia acq̄sitis fidelit̄ iuxta suum
posse. **R**od. uo ēoit q̄ si h̄c nō possint de boīs
suis facē de fructibz ecclie quos p̄ceper̄ letime
possūt se liberare. **C**ui ē vsura restituenda.
Re si sciat a quo extorta ē restituenda ē ei si
sit p̄ns ex. e. cū tu. §. sup̄ hys. Si uo sit ab̄nt
ei⁹ heredi vl' p̄curatori si sit. Si uo uē ip̄e nec
heres ei⁹ l' p̄curator sit p̄ns et vsurari⁹ nouit
vbi ille h̄tat d̄z ei mittē aliquo mō si p̄t fie-
ri fidelit̄ et secure. hoc enī semp̄ faciendū ē q̄n co-
mode fieri p̄t. et s̄m quosdā vt bñ. mitti d̄z
sumptibz ip̄i⁹ debitoris ab̄ntis. ar. ff. de op-
li. opz. si tñ expense itineris nimis excedūt sū
mam illi⁹ vsure tūc d̄z paupibz erogari vt. 2.
q. 6. antioz. et ex. de iudi. cū sit et ex. e. cū tu.
in glo. hosti. uo disting⁹ q̄ si v̄sari⁹ qui ē ma-
le fidei possessor al' se trāstulit q̄z vbi vsuras
exercuit. tūc p̄p̄us sumptibz mittē tenet. Si
vero is a quo v̄sas extorsit vl' heres ei⁹ al' se
trāstulit tē locū h̄t q̄ illi alij dicāt et p̄bat h̄c
ff. de rei ven. si res et. l. si uo. et. l. se. Et i oī
bus s̄m q̄ rod. dicāt pensāde sūt ecumst̄tie et
quantitas rei debite remotio loci expense que
fierent in mittendo. et paup̄as vl' diuicie ei⁹
cui restō d̄z fieri quia tam parua posset eē sū-
ma rei restitue. et tante expense que fiēt
in mittendo. et tā diues cui d̄z restitui q̄ nul-
lo mō deberet velle p̄ re tam modica p̄ximū
tñ grauari. Vñ nō oportet q̄ tūc mittat. et
in talibz recurrendū ē ad arbi⁹ boī vñ. h̄c rod.
Cetm si de ei⁹ aduētū p̄xio sp̄et tūc pecunia de-
ponet et assignabit. C. de vsur. acceptam s̄m
gof. Item si res esset magni valoris et non
posset illi comode mitti cui⁹ ē debēt in aliquo
tuto loco deponi et ei significari s̄m tho. Si uo
v̄sari⁹ nesciret n̄c sp̄aret q̄ de facili scire posset.

In pmo casu differi pē de silio iudicis ecclias
 a dūmō rstitue sit parat. si ad fortunā ve
 nerit pinguiorē. In 2° casu statim restituē dē.
 S; nūquid sufficit vfarū in mortis piculo cō
 stituto condē testm i q̄ ordinet suoz male ab
 latozū restōm. **R**e q̄ nō. quia testm ē de hīs
 que quis vult fieri p̄ mortē ei qm iam nō ē
 locus pnie. et iō oportet q̄ in vita velit resti
 tuere al' nō remittē sibi pētm. si g^o h; pecū:
 am eam exponat restōni p̄ q̄ moriā. vñ
 si sit vfarū maifest^o dē ei sepulēa ecclastica
 denegari. donec fm q̄ ei pacūne facultates
 plenarie fuit satisfēm. vl' quib; restitui dē si
 p̄esto sunt. aut ali; q̄ eis acquirē possint. l' eis
 abnūto loci ordinario aut vicē ei gerēt. siue
 rectori prochie in qua testōz i habitat ex. de
 vsur. quāq; vt hīc ē sup in art. pcedēt. et
 fiat fm q̄ dē ibi. **Q**uid si fēa a tot pte pecu
 nie fenebs ei a quo ipe hūit l' hēde ei restitui
 at et de ei volūtate pte remeat. **I**te dicit q̄
 dam indistincte eū nō ē liberatū n̄ offerat totū
 Scdm iō gof. et hosti. si h̄ ex pacto fiat libe
 ritus nō est. ar. ex. de symo. veniēs. si iō pte
 liberalit et sine pacto offat et soluat. et de re
 sūo mīaz petat et debitor liberalr remittat
 liberat^o ē nec vlē restituē teneē. tñ fm hosti.
Iudex exctis pteat ai sui motū formabit
 si enī debitor sit paup et vfarū dūes et potēs
 non ē psumend q̄ debitor ex corde rmittat s;
 hoc facit vt statim i^o modicū hēat et nō to^o
 pdat. si at sit dūes et potēs q̄ solet eē minimis
 tñ de suo tradē psumi pē q̄ h̄ faciat ex corde
No hoc nō fm aliquos q̄ si restituēs vlt resti
 tuere aliq̄ saltē duo dē oñdere ei cui teneē. s.
 velle et posse. et ad mī^o velle si nō h; posse. et
 ita sine totū sū pte sū nichil recipiat cōitor
 solut^o ē debitor quia aliq̄s ē qui h; posse et nō
 velle qui dicit creditori si volueris scordare
 mecū ego scordabo tecū. h̄ ē dictū tibi satisf
 faciam si volueris ad volūtatem meā nō ad
 tuam. q̄a si credēt q̄ totū veller acipe nichil
 daret at cōitor pot^o vult aliq̄ h̄re q̄ nichil
 talis enī satisfactio nō ē saluifera. quia non
 satisfiat alā s; sibi. **I**tem ali^o oñdit velle et
 nō posse dicēs. libent^o tibi soluem oīa s; nō ha
 beo vñ n^o ista ē saluifera si pē. q̄a cōitor au
 diens i potētā velit nolit oportet q̄. s. soluat
 eum q̄a ait lex inanis ē actio quā inopia de
 bitoris excludit. h̄c de monalto. **I**tem pone
 q̄ quidā vsurari^o offerat libē totā pecūiaz cre
 ditori oñdens plenariā volūtate cū tñ non
 hēat quia si credēt q̄ aliq̄ acaper nō offret ei
 creditor aut nichil penit^o vult acipe s; liba
 liter dimittat totū nūquid talis satisfactio. **R**e
 q̄ iste plenarie satisfet p̄ximo s; nō deo. et iō
 postmodū suffiat ei sola p̄tri^o vt satisfadat dō
Vnde sfulend ē nō p̄tritis vt ad mī^o liberam
 satisfactōz faciat. fm hosti. iō intellr eē satisf
 factū creditori ex quo remisit sibi ex corde q̄
 litercūq; satisfactū fuerit sibi dūmō sit tal' q̄

remittē possit q̄ remissio ex q̄ ē facta nō reuo
 catur pnia. **I**tem sūt aliq̄ vsurarij q̄ nituntē
 deape dē q̄ nūmāta vsura et accepta tūc ex
 ponūt eā danti cōdentes q̄ nō acapiat. quia si
 erederēt q̄ retineret nō p̄sentarēt. **N**e ille ve
 recundia vl' timore duce^o nichil ul' parū re
 apit residuū donā eis. et tales satisfecisse se
 dicūt q̄ nō est vñ. **I**dem ē de eis q̄ scordant
 reapiēdo vsuras. oportet g^o q̄ postmodū de no
 uo satisfadāt oñdendo liberā volūtate. h̄c de
 monalto. **I**tem nō q̄ qm q̄ sūt modi satisfi
 cendi fm aliquos. p̄m^o ē cū pecūiaz libere of
 ferē sine malicia et ex acade. et hīc ē pfectus
2° est cū nō hñs pecūiaz offert pignora suf
 ficiētia. **3°** est cū nec pecūiaz hñs n^o pignora
 sufficiētia facit tñ mstrm. vt p̄ea tam ipe q̄
 heres possit ad soloz opelli qm venerit ad pig
 uiozem fortunā. **4°** est cū mediāte sacdote l'
 aliqua religiosa psona sit libera r volūtaria
 concordia. ista tñ media psona semp dē oñ
 dere velle et posse libm arbitriū ita q̄ nulla
 sit coactio cōitoris dīrēa vl' indirēa. **5°** ē cū
 de s̄sensu et mera ac libera volūtate cōitoris
 ponit aliam possessionē in maū alie^o honesti
 viri. ex cui^o fructib; p̄cessu tempis oīa debi
 ta p soluant. et p̄ea possessio redeat ad hēdē
 vl' ita remaneat impetuū. si debitor voluit
 p incās. **I**te scēd q̄ fm quosdā licz h̄ fiat o
 licentia epī vl' sacdōis dīfcti si tñ fiat absq;
 libera volūtate et s̄sensu cōitoris nō suffiat
 ad salutē qm saunē certe p̄sone quib; rstitū^o
 fuerit faciēda. **S**equit vidē de. s. s. de for
 instri obligatōis vsurarij l' raptoris ad res
 tituendū aliena arca qd scēd q̄ tale instm
 dē fieri maū publica. s. tabellionis. cui aut de
 beat fieri sup habitū ē in h̄ ti. art. 6. **S** m sup
 quia statutū. dicē aut sic. dñs petr^o volēs sa
 lute sue aīe sfulē p restōz plenā oīm que inde
 bite et muiste acq̄siuit h; et hūit p̄misit dño
C. p̄sbro talis ecclie i cui^o prochia hīat p̄mis
 sionem reapiēti et stipulanti noīe et vice q̄
 rum oīm intēst restituē oīa et singla que ad
 eum l' ad p̄m suū l' auū l' aliū ei^o noīe pue
 nerit ex cā vfarū l' alia q̄cunq; cā iusta et in
 debiti acq̄siade l' accōm oīb; r sigalis p̄sōis
 vniūsitatib; et collegijs a quib; ipm l' p̄m
 ei^o vl' auū vl' aliū ei^o noīe h̄c l' aliq̄ eoz ap
 puerit hūisse vl' p̄cepisse. siue h̄c appuit lios
 vl' scripas rōnū suaz vl' mstris siue alia licē
 tia fide vl' pbabili rōe. et eē quib; restituendū
 viceb; dicto dño. **C**. vl' ffr tali cōfōri suo de
 pura et simplicia s̄cia eoz. s̄fiteē namq; et re
 colit nōnulla indebite hūisse q̄ nō posset licē
 tia rōne pbari. **I**tem scē se feasse mutuū dō
 cum aliq̄b; p̄sonis quosdā stractos vfaros
 quādā palliatōe velatos de q̄bus p̄fecti sūt
 mstra. in quib; vsura n̄ possit facile dephēdi
Item p̄misit restituē tali. x. lib. **I**te tali cōi
 tati. **C**. lib. quas quātitates hūit a p̄dictis p
 vsurariā p̄uata em vl' aliā iusta exactōz

Item pmissit dare p̄dicto dño. C. vl' ffr. N. confessori suo. 24. lib. soluendas p̄ eū et conuertendas in hys et cca ea que sibi secrete commisit. Itē cū sciat se quedā illiūte p̄cepisse et habuisse q̄. s. a quibz hūit ap̄ se ē incertū pro aīabus oīm eoz a quibz hūit ip̄a dare p̄missit. C. lib. p̄dicto dño. C. disēbue das ab eodē dō cōsalio et volūtate p̄fati. N. p̄fōris sui. vl' si ip̄e nō possit intesse ad p̄filiū et volūtate gardiani astens. mō quo magis aīe sue viderit expedire. Item pmissit sup̄dco dño. C. noīe et iure quo sup̄ restitue oībz et singulis p̄sonis collegijs et vniuersitatibz oīa pignora mobilia et immobilia q̄ hz et q̄ sūt sibi obligata p̄ vsuris et alijs iniustis et idēbitis causis incōtinenti p̄ sola sorte. omīs quoqz vsuras ab eo recipiendas iuramēta fideiussōres et obligōes p̄ inde sibi factas relaxat remittit et absoluit infra irrat et cassat ita q̄ p̄ ea nō ad solam sortē et iustam solōz nō possit aliq̄s conueniri. vl' i aliq̄ molestari. Itē pmissit dare et tradē mōnēt i man⁹ et p̄tate p̄dci dñi. C. oīa mītra ad p̄dictas cās p̄tinentia q̄ hz ap̄ se et apud nōrios l' al' poterūt mueniri. Pro p̄dictis aut oībz et singlis faciēdis et plenarie exequendis obligauit sup̄dco dño. C. iure et noīe sup̄dco talem domū spāl'r et gñal'r oīa bona sua hīta et hūda mobilia et imobilia dans et tēbens ei plenā ac oīodam p̄tatem et mandātū vt absqz ei⁹ dōicoe l' hēdū suoz p̄pria aucte acapiat et acapē possit p̄dictam domū et alia bona ei⁹ que voluerit et ea q̄ ex eis voluerit possit distrabē vendē et obligare. conuenire de p̄tio i⁹ reape. possēdōz tradē. de euictione cauē. et ob i⁹ certa bona obligare. et omēm i eis et sup̄ eis stractū facē q̄admodū ip̄e facē potuisset. Itē dans et tēbens ei plenam et oīodam p̄tate et mandātū agendi et exercendi actiones suas petendi exigendi et retinendi. trāfigendi q̄z ac pascendi. pueniendi et p̄mittendi. refutadi quitatōz faciēdi et in aīam eiusdē de calūpnia et vitate dicenda iurandi. et q̄libet licitū iuramētū p̄stadi cū p̄sonis illis et dō eas que bona sua mobilia et imobilia detinent vl' possidēt et dō debitores suos omīs vl' spāl'r dō tales et dō illos quos ex eis voluit eligē. et ab eis sufficientez quātitate ex debitis exigendi petendi et retinendi. p̄dictis oībz et singlis p̄ficiēdis et plenarie exequēdis nō nō ec dans et tēbens ei sī oībus et singlis sup̄dci gñale mandātū cū libera admīstratōe et omīs p̄dictos et singlos cōstituit pcuratōes i bonis suis tāqz i rē suā. Item pmissit dco dño. C. noīe sup̄dco reficē et restitue omē damp⁹ mutuū expensas et mēesse. que fiēt p̄ oībz et singlis sup̄dci exigēdis recuperandis et eā exequēdis in iudicio l' extra quocūqz mō oībz et singlis quoz intēst vl' intēst p̄ se vl' p̄ nūcios suos edendo eis de p̄dictis et quātitate eoz suo simpliciter verbo

sine testibz et sacro. et hē oīa et singla sup̄dca p̄ se suisqz hēdibz p̄missit et iurauit ad simplicem requisitōz sū petitiōe libelli et dila tōis implere et rata impetū hē et tenē nē p̄ se nē p̄ aliū de iure l' de facto dūenire renūcians exceptōi doli malī et actōi in factū et dōicoi sū causa vl' ex iniusta cā et p̄uilegio fori et oībz ferijs et inducijs et oī statuto vl' caplo quitaas vl' loci. et spāl'r talis et omī alij legū auxilio quo vl' quibz se defendē possz quomī⁹ oīa p̄dicta et singla ad impleret et quocūqz ip̄ se vl' hēdes sui vl' ali⁹ noīe ei⁹ venit dō p̄dicta vl' aliq̄ p̄dictoz totiens se et suos p̄dempnat causa pene centū liberaz dño ep̄o tali. vl' dō mīo tali applicandaz qua pena stipulata vl' p̄missa soluta vl' nō nichilomī⁹ p̄dicta oīa et singla executōi mandent. Pro p̄dci aut omībz et singlis attendēdis et obfūadis. p̄ et. h. quilibz eoz et p̄napal'r et insolū dōsticue runt se fideiussōres et p̄napales debitores et pagatores sū obligōe oīm bonoz suoz p̄nā et futuroz et sub pena p̄scēpta p̄mittētes p̄dicto dño. C. recipiēti et stipulātī vice et noīe sup̄dicto oīa et singla sup̄dca attendē et obfūare mūciātes eplē diuī adriani et dōsticue de duobz reis debēdi et p̄uilegio fori q̄. vt. s. Forma aut insti venditōis fce a p̄missarijs de rebz testatoris p̄t esse talis. Cum. a. in suo testamēto. C. lib. p̄ restituendis male ablatīs l' p̄ aīa sua reliquisset restituendas et disēbue das put disposuit et legat p̄ man⁹ dñi. C. p̄ piteri vl'. N. p̄fessoris sui quos suos ad hoc instituit p̄missarios et reliquit dans eis plenā et liberā p̄tatem licētiā et auctōritatē vendendi obligadi et alienandi de bonis ip̄i⁹ testatoris et de quibz voluit sine dōictione suoz hēdum vl' alī⁹ p̄sone p̄ ip̄is male ablatīs restituendis vl' p̄ legatis soluendis vt hē patēt p̄ ei⁹ testm l' p̄ publicū instm scriptū p̄ man⁹ talis notarij. Ideo idē dñs. C. vl' idē p̄missarij ip̄i⁹ a. vl' ip̄i⁹ testatoris volūtate fide liter ad implē et ei⁹ aīam et seipos de hūioi cōmissio vl' de p̄dictis exonerare volentes cū p̄ alā velocōre vl' p̄modiorē viam de boīs ip̄ suis. a. pecūiaz p̄ p̄dci p̄ficiēdis nequeāt p̄pere vl' hē ex p̄tate lūia et aucte eis ab eodē tradita vt sup̄ omē p̄missario noīe et vt cōmissarij olim. a. sup̄dci dederūt vendidēt et dōiderūt tūdo domū vnā ex bonis siue hēditate dicta. a. p̄tita in tali loco q̄. put hētur in instris venditōis p̄ p̄tio. C. libraz q̄d p̄nā dōi cōmissarij p̄fessi fuerūt et p̄tenti se ab ip̄o ep̄toze habuisse et rapisse dandi et soluendi i restitutiōe male ablatoy vl' in solōne legatoy. dicta. a. quā domū p̄dicta. C. et. N. p̄missario noīe et vt p̄missarij olim dōi. a. se p̄ ip̄o. C. et ei⁹ noīe dōsticue possidē. donec ip̄e. C. ip̄i⁹ domus possēdōz accepit corpalē quā acapiēdi sua aucte et retinēdi de mēps lūiaz dederūt p̄mittētes p̄missario noīe et vt p̄missarij olim

dicti. a. dicto. C. p se et suis heredibus stipulanti
litez l' p'rouisā tē. vt in instris veditōis vsqz
ad oīm bonoz obligatōz tūc infra dī. p qui
bus oībz obfūadis indez omīssarij omīssario
noīe et vt omīssarij dī. a. obligauerūt oīa
bona ipī. a. **De societatis tractu XII**

Deinde quia vsura ē illīcta et societas
debito mō fēa est licita. et alī sub pal
lio societatis latet vsura iō p'fiderand
est de tractu societatis. et p'mo quid ē. 2. qūo
conhēt. 3. inē q's. 4. in quibz rebz. 5. quis mo
dus l' qd pactū apponi possit. 6. quot et qbz
modis soluiē. 7. que actio et qū ex ea nascit
et ad quid et quibz et q quos dēt et qualis sit
Circa p'mū sciendū q societas ē duoz vel
pluriū p'uentio p'tracta ob p'modiorēz usū et
liberiorē questū. h' dēsc'p'tio hētur a marco tul
lio. et acced' ad h' qd dī vni' industriā. ff. e.
si nō mī. §. ita **C**irca 2. sciendū q societas
conhēt solo p'sensu. vñ si mē soc' aliquem
admitit quē mē soc' eē voluit et soli soc'
est nō mī. ff. e. qui admittit et dī h' ad temp'
et impetū. i. dū viuit soc' et s'cedōne vt
ff. e. l. i. et. C. e. l. plē. in eēnū aut. i. vt sine fi
ne duret nō pē. ff. e. l. nulla **C**irca 3. sciē
dum q societas p' h' inē p'sonas illas que al
p'nt p'here et obligare se de quibz h'itum ē su p'
titulo de cōtractibz in cōi art. 3. **C**irca 4. sciē
dū q societas p' h' qūqz vniūsoz bonoz.
qūqz alīq' negotatōis tū. qūqz vni' rei. ff. e. l.
vlē. In re aut turpi et flagitiosa p'bi nō pē
ff. e. non pē. **C**irca 5. sciēdū q in societate
conhēnda nō pē mod' adīd. vt quecūqz ex
societate obueiunt cā donatōis p'neāt ad so
cium mē et ego nichil hēam quia tūc magis
videret mēc'ari' tūc qz soc'. ff. e. l. 4. §. si.
Itēz nō pē adīd vt soc' de dolo nō teneat. vñ
si a p'ncipio dolo te inducā vt mecū p'has so
cietatē quā al' nō p'heres nō tenet societas ip
so iure. ff. e. l. 3. §. vlē. Itē nec vt trāseat ad
heredes. ff. e. nemo et h' in societate vectigaliū
publicoz trāsit societas ad heredem et h' si fuit
dictū et p'sona hēdis sit societati p'ueniēs. ff.
e. adeo et. l. vñ. Si aut in societate p'henda
aliquid exp'mat de lucro indez tādte dictū vl'
de damno et egeurso instīe. e. §. illud. eadem
enī dī esse rō p'rioz ar. ff. dele. 3. l. vlē. et hoc ē
vñ de damno qd casū p'angit. si enī p'angit do
lo soc' l' culpa ex qua teneat ex qua deducit
ex societate damnum tale s; pot' inducē actio
p' socio qua p'uenit ille q damnum dedit dam
num cogit resarcire. ff. e. nō ob eam **I**tem i
societate pē adīd pactū vt p'tes societatis p'sti
tuanē arbitrio tū et si ipē nichil arbitret so
cietas nichil valet. ff. e. si cognita. Si uo tū
quis inīq' arbitret ad arbitrium viri boni. i. in
diās recitē. ff. de v. ob. p'muū. §. cū ita. S;
quid de societate q p' h' mē aliquos. s. q vñ
ponat pecūiaz et alē opam. Nūquid talis so
cietas ē licita. **R**e q sic. dū tū cōir senciāt lu

crum et damnum. qūqz tū societas ita pē cōir
vt alē nllam p'te senciāt damni et lucrum sit
cōmune vt si tanti sint opera quāti ē damnum
sepe ei tāta ē soc' industria vt pl' p'ferat so
cietati qz pecūia vt si ipē sol' nauiget solus
p'grmē sol' p'cl' a s'beat. ff. e. si n' fuerit. §. i.

Quid si p'iculū p'neat insolū ad reapiē
tem et lucrum insolū ad tradentē. **R**e albr'
dicit q talis societas ex vi pacti nō iure so
cietatis ē licita. s; qū ē mut' dīc q oīo ē illi
cita et huic snie adhēt jo. et ar' dya' et alij doc
tores. Nam qz ad societate p'net n' ad dēn
fit p'tes sūt equales. agi tū pē mōnū. s. q ad
vñū p'neāt due p'tes lucrum ad alū tād. dum
is qui pl' reap' societati plus pecūie vl' ope
vl' cui'libet art'is p'tulit. ff. e. si n' fuit. §. i. alie
vero quia societas ē alie' firmitatis vt ibidē
l. vñ et iō ex vi pacti talis societas nō vale
bit licz i alijs p'tractibz teneat appositū pactū
Nec obstat instī. p' so. §. adeo §. quia ibi dīc
posse cōueiri vt quis p'te lucrum ferat damnum n'
teneat qd op'tet de lucro m'comū intelli vl'
ope nō capitali et h' ē qd dīc supi'. neqz ei lu
crum intellr nō oī damno deducto. p'deo sic sēp
fit gof. in sūma ti. de vsur. vis dare pecūiam
alicui m'catorī sine p'to pone pecūiaz et ipse
opam p' se n' pecūiaz tantā vl' mōzē. plur'
enī qd dēst pecūie opa sup'le' p'muicēt p'cula
damna et lucra. ff. e. l. 6. §. i. et. l. si nō fuerit
et se. l'ec hosti. Esto q tradat aliq's alicui qz
tatem tantā pecūie ad opadū fidelit et dilige
ter cū ea in tali arte vl' ad m'cand i tali mer
catione vsqz ad annū tali pacto. s. q in fine
annū si inde lucrat' fueris sortē ad q'taz p'tez
lucrum ipi. a. dabis. si aut damnum euenerit ipi
C. damni t's p'tes. a. uo q'tam p'tem portab'
Nūquid p'tract' talis licit' erit. **R**e fm aliq's
q nō p'mo erit v'fari' hac rōe quia si p'ngat
illam pecūiaz vl' illaz rem ex ea emptā dīno
iudicio vl' casū fortuito p'rdi ipē. C. debitor tō
p'tes senciāt damni quia quicqz p'ngat t's p'
tes sortis reddent ipi. a. cōitori. et iō quicqz
a. p'sequit de lucro qz est p' ill' t'bus p'bz q n'
subiacent ei' p'iculo ē v'fari'. qd aut p'p'it qz
tū ē de q'ta p'te q p'net ad ei' p'cl'm ē licitū
lucrum. Pone q. a. tradat ipi. b. boues duos
estimatos ad. 20. lib. ad laborand cū eis fidelit
et diligētē vsqz ad annū tali pacto. s. q ipse
C. teneat ipos boues fidelit fuare custodire
pascē et tenere oīo de expens suis et i fine tū
ni eosdē boues vl' p'dictā estimatōz cū q'ta p'
te lucrum si lucrat' inde fuit vl' eo tanto mun'
ipa estimatōe qz fuit q'ta ps damni si dam
num inde euēnit teneat ipi. a. dare et p'fig
nare. nūquid talis p'tract' erit licit'. **R**e ille
cā ē filis p'cedēt vtz intuet iō dicens vt idē
hic et ibi. erit aut licit' ille cas' si addat in
pacto sic. s. q si damnum aliqd sine culpa l' ne
gligētia vl' dolo ipi. C. vl' ei' nūcj l' fassiar'
venerit ad ipm. a. totum et tōlīter p'nebit.

dictum tam damnum non tenebit deus. a. sibi computare non ipse. C. p. testes tres legales et bone opinionis qui non sint ei familiares vel sortes potuerit ostendere. Si vero in pacto casus precedentis causa ostilis ei operens apposita fuerit licet erit. Debet autem lucrum intelligi id quod deductis estimacionibus operum et laborum ipsius debitoris et expensis factis de bonis eiusdem in illa arte vel mercatorie vel in bobus et eorum operacione repetitum superesse facta diligenter et fidei operacione et estimacione. **¶** Quid de eo qui tradit boues alii pro certis sextariis bladi usque ad annum tali pacto. scilicet quod si mori autur vel deterioreretur ductor subeat medietas item damni si autem melioreretur habeat medietatem lucris. **¶** Ita licet alii locare boues ad certum terminum pro certo pretio sic equos dominus ibi siue equitas iure naturalis quod fit quando non apparuit eiusdem cui sit pro melior vel deterior. scilicet locatoris vel ductoris. In pacto autem pro certo vel non bilis deterior additio ductoris quia vix aut nunquam habere potest tantum modum de bonis melioracione quam damnicari potest de morte. si tamen locator propter hoc tale pactum apponat quia timet ne ductor boues sues firmiter proponens quod si boues pereant sine culpa eius vel nuncius sui nullam recuperacionem petere non poterit nec caret in forte propter malum eius et intentio ignominiam. **¶** In est tamen quod ductor potest in se reape periculum rei ducere quod est de natura stractoris. tamen in casu pro certo non est solus locatio et ductio. sed etiam societas in bonum melioracione et de deterioracione. **¶** Donec quod a. tradat ipsi. C. vna vacca pro quatuor libris estimata tali pacto quod ipse. C. teneat eam et oves eius futurum fetum et fructum fideliter et diligenter custodire suare pascere ac tenere oves de suis expensis et ipsam vel aliquam eius fetum aut fructum non vendere vel alienare sine ipsi. a. linea spalia. ex fructibus vero et fetibus eius poribus tamen ipsi. a. dare et consignare tamen sibi de deo pretio sit integre satisfactum quo facto tota eius lucra quod ibi eis hic inde fuerit bitum ipsi. a. dare dimidiam et sibi tenere reliquam. si tamen vacca aut aliquis eius fructus vel fetus ipsi. C. vel nuncius eius vel familiaris culpa aut dolo vel mala custodia perierit aut perierit aut vastatus fuerit restituet ipse. C. integre proinde predictum cum omni damno et interesse suo ipsi. a. si autem hoc iudicio dno l. casu fortuito euenit. ad ipsam. a. damnum ovisum pertinebit. **¶** Nunquid talis stractor licet erit. et vel quod sic. quia ipse. a. in se dimidiam et casu fortuita periculum suscipit et id non debet videri quod si pro forte recipiat quod ad inde recipiat. **¶** Si in contrarium est. quia euidenter alii pro. scilicet ipsi. C. est deterior quia forte euenire potest quod postquam ipse. a. forte recepit vacca cum ovis fetu et fructu suo peribit et sic de ovis suis expensis et laboribus circa vaccam huius nichil habet quod impium esse vel et id dicens quod non est licet stractor. **¶** Esto quod ipse a. tradat ipsi. C. 20. oves estimatas ad 4. lib. tali pacto quod ipse ei medietatem sortis puenit reddat. scilicet 4. lib. quicquid pro ea de ouibus contingat nunquid hoc licebit. **¶** Rndz rod. quod hoc per idem est

ac si. a. ditor dedisset ipsi. C. mutuo. 4. lib. ex quibus emptis. x. ouibus societate ad iuicem commixta traxisset et oia eia haberent in hoc casu si. a. ipsam. C. rone mutui quod usura esset. **¶** Esto quod aliquis emat duas vaccas. et eas tradat alicui agricolae tali pacto. scilicet quod ipse illas pascat et cum eis terram colat ita tamen quod ipse emptor de fructibus promissis recipiat medietatem pro quo recepto medietas earum erit agricolae et alia medietas emptoris. et equaliter dividantur fructus. hoc acto inter eos fiat pactum quod agricola dare deat annum unum sextarium terrae emptori eo quod colit terram cum vacas. et si vacce moriantur communicabit equa damna. **¶** Nunquid stractor ille est licitus. **¶** Ita quod sic. et est magis ibi stractor locatoris quam societatis. quia ille locat unam vaccam que est sua pro vno sextario terrae annum et pro pastu vacce et fetus eius. alio vero nichil recipit quia illa non est sua sed agricolae. **¶** Donec quod a. tradat. 20. oves ipsi. C. usque ad duos annos tali pacto quod ipse. C. teneat eas et omnes fetus eius et fructus futuros diligenter custodire et saluare pascere ac curare ovis suis expensis. fructuum vero et fetusum medietatem fideliter ipsi. a. assignare et dare et in fine tamen ipsas easdem oves vel alias que eis ex eis tunc temporis extabunt ipsi. a. restituere et assignare si tamen ipse oves aut aliquam earum aut ipsam fetus vel fructus ipsi. C. vel eius nuncius sine familiaris culpa l. dolo aut mala custodia perierit aut perierit vel vastatus fuerit ad ipsam. C. totum damnum spectabit. Si vero dno iudicio vel casu fortuito hoc euenit ad ipsam. a. pertinebit dominus ipse. C. ipsi. a. pro presentacione cuius ouis mortue vel alie fecerit plenam fidem. **¶** Nunquid talis stractor licet erit. **¶** Ita credo quod sic. quia satis videtur equae bona pro utriusque. **¶** Quid de eo qui tradit. x. oves alicui custodiendas et pascendas sibi pro certo. **¶** Rndz rod. quod talis stractor est licet si dominus sibi periculum omni iudicio et fortuita casu ovis retinet nec alteri conventibus aliam quod. **¶** Ad hoc non quod non rod. generaliter quod ubi probabiliter dubitatur. videtur huius vel illius deterior sit additio in fortuna pacti adhibita in sua societate non est pro. ubi autem alii conditione est deterior ad arbitrium boni viri pro est ex parte gaudentis si fiat hoc scienter et tenet ad restitucionem. **¶** Nota est quod si unus frater aliquid lucrat de pecunia commixta lucrum alijs commicare. ff. de usu. et habitatione. si. si. **¶** Item si de aliquid uno fratre pro negotiacione commixta cum alijs. debet id dividere cum eis. Si vero detur ei pro aliquid finem spale quo sibi meruit aliquid dari non dividet cum eis institer. pro quas prosonas nobis acq. 3. et 3. p. **¶** Item si sint. x. socii et omnes proter unum ocedant in finem in finem commixta nichil accipiet in et tamen qui ocesserunt resiliet non pro. ff. de fin. ru. pro. p. fund. **¶** Sequitur vide de. 6. f. quot e quibus modis societas soluitur. circa quod sciendum quod societas soluitur primo morte hominis naturali non sistentes re integrat societatem. ff. de actio. 5. morte. et. l. plane. si huius. l. non sit actum quod vno mortuo inter supstitutes durent

insti. e. s. solui. 2° quili morte vl' capitis di
minutioe maxia vl' media. 3° morte rez vl'
nali. vt cu esse defierit. vl' quili vt cu p ditor
mutant quia pfecte fuit l' publicate qz ad
vsum et ppetate. ff. e. viii. s. vl' r. l. actoe. s.
publicatoe. 4° volutate vt cu qs renuat
societati. si eni renuat tempestiue et ifra tpe
pacto pprehensum no agez s en ad intesse. ff. e.
s. si soci. s. vl'. n. alie sit dem q eda tepestie
renuari possit. Potest et quis mtepestiue re
nunciare si condi^o appoita n fua sibi vl' e
quia soci^o e ita damnos^o vl' muros^o sibi vt
non expediat eu pati. vl' eda quia no licz fi
niri vl' va illa gra cui^o negocia^o est suspecta
vl' eda quia ca rei publice diu et mui^o e af
fatur^o nec pe p aliu societate admiistrare l' so
cio ydoneo pmitte al' no esset excusat^o. ff. e.
si couenit r. l. itez quia r. l. s. soci. Si aut q
renudet societati dolo malo. i. vt aliqd lucrū
obueniens ipe sol^o heat puta hereditate dila
tam sibi cu eet oim bonoz soci^o alij comodū
hereditatis illi^o socio coicare tene^o. damnū at
ipe sol^o sentit. qd aut e acqfitū p renuatōz
non tene^o alē soci^o renuatū coicare insti. e.
s. manet aut et. ff. e. actione. s. dixim^o. hec
aut renuat^o fit p ipm sociū nō p ei^o dnm. ff.
e. si fu^o soci. et fit socio pnti nō abnti ante qz
sciat esse q renuat^o acqrit ex quo nō sauerit
absens fua nē pda. ff. e. si et soci. s. si abnti
Qu^o societas solui^o cu quis ex socijs cedit bo
nis suis et ppe ei^o debita publica nō puata
suba sua vendi. m h^o cu caū si pntiāt in so
cietate vl' mape societas noua insti. e. s. ple
Qu^o si societas sit stracta in vna re cui ipoi
tus e finis insti. e. s. ite si alie. A^o actione p
socio pempta l' mutata vt si qd m debebas ac
tione p socio aio nouandi ab alio stipuler vl'
conē aliū litē pster vt liberet. tacite ei vl' re
nunciatū societati. ff. e. viii. s. ple. et. l. actoe
Et huiodi renuat^o p fieri p ipm sociū tñ vl'
p pcuratōz ei^o spālem vl' ec gñalem q liberaz
heat admistatōz. **A**lia aut simplex renuat^o
qua nō exanguit actio ppta fiet p pcurato
ren gñalē forte si nō hz liberā admiistratōz n
dñs renuare phibuit cā a dñio renuatū n
pe pcuratōzi socij vt renuat^o libetur n ipse
soci^o ratam heat renuatōz. ff. e. actione. s.
renuare. s^o solui^o socij q fu^o erat maūsside
vl' alienatione ec si in eadē mutato statu per
manserit alia mēuat^o. ff. e. si illud. s. ple.
Sequit^o vidē de A^o s. de actoe p socio. arca
qd scēdū q nascit actio p socio demū finita
societate vt. C. e. tam diu. n in caū. s. in socie
tate vectigaliū cā nō pferē in mediū qd pue
nit ad alēnl' cū neut expediat a societate dis
cedere. ff. e. actione. s. nō nūquā et forte idez
esset in puata societate si nō coicez a socio qd
est coicanō et si nō expediat adhuc societati
eam dissolui. **I**tem scolatis soci^o repatare vo
lens fm gñil. nō pē aliū in sua cāia ponē

alijs socijs inuitis n aliud sit actū i strabēdo
ff. e. actione. s. societas. nec pē pte pte oimu
num rez n^o aliq socio dare n finito vsu ad qz
sūt empte. ff. e. s. r. soci. vt si a fin^o fuit emp
tus ad portan^o ligna de ne. noze lignis portatē
pē soci^o ptez a fin^o pte. **C**ompetit aut actio p
socio ad faciend collatōz. sed attendend est an
contracta sit societas oim bonoz expse aut
simp^o an alie^o negocj. ff. e. l. q. si eni shat p^o
mō tūc coloni acqrit hereditas et legatū r qd
donatū ē aut alia rōe acqfitū. vñ statim oia
bona corpalia sūt coia. sec^o ē de incōlib. s.
in rōib et actionibus. ff. e. cui p. sic et oino ex
pense debet esse coēs. **I**te qñ alijs ē damnat^o
soluē iuste l' iuste ex coi solui d; n quis culpa
sua vt ppe psumatū sit damnat^o ob qd ma
lesiatū acqrit nō pferē si sit i medio sic colla
tum cōe erit lucrū in quo caū si ex illo male
fitio p^oea fuerit damnat^o totū i^o q damna
tus es de coi soluē potes si m scienti tū ma
lesiatū coicasti lucrū. si aut michi ignorant
coicasti tolles i^o tñ qd coicasti. et h^o totū est
suandū cū societas stracta i q coicatū ē fur
tam erat licita. si eni phapa^o shere^o m delicat^o
nulla eet. ff. e. cū duob. s. vl'. r. l. se. **S**i uo
societas shat 2° mō. s. simp^o tē acqrit coloni
oim i^o et solū illud qd pueit ex questu. s. lu
crum pueiens ex venditōe empte r pductōe
et locatōe. quest^o ei mte l^o qd ex oia cui^o qz
desed^o. ff. e. chori. **S**i uo shat societas 3° mō
salic; m re vna vl' plibus vl' aliq negotio cō
illud r solū i^o qd ex ill^o acqrit coicanō ē. ff. e.
cū duob. s. cū duo. **Q**uid si ouen^o fca fuit
q si iusta hereditas obuenit sit cois. **I**te h^o nō
vl' esse dē m n de hereditate q ab intestato deferē
non ex testato. ff. e. l. ui. s. s. de illo. de heredita
te eni cerū hois fieri nō possz pactū qā phibi
tum ē pacis de fusa successiōe vt ec hētur. s.
ti. de pactis venit bona fides vt assit. **I**tem i
hanc actōz venit bona fides sui assit. **I**te cul
pa si nō pster diligētia; illā quā in rebz suis
hēre solet. vl' uo nō tene^o. imputet at sibi q
sociū parū diligentē assuit mti. e. s. vl'. nec
releuat soci^o a culpa qā pleriqz alijs sua di
ligentia lucrū societati puit. ff. e. nō ob eam
puta lucrat in sale et negligentē agit i vino
S; cū m eadē negotatōe lucrat in vino et ne
gligentē m alio tūc fit recōpēsatio. **I**te venit
papiend oim es alienū qd manēte societate ē
pur^o stractū. **S**i uo sit stractū m diē vl' sū
cōditione caū d; de mēpnitate. et si vñ so
cioz soluendo nō sit damnū h^o ad cetos socios
pmedit. ff. e. l. oē et. l. si socij. **I**te si sint tres
socij. et vñ^o eoz agēs s sociū psequit integre
ptem suā. reliq^o aut agēs s eundē nō possit
integre psequi pte suā quia ille nō hz vñ soluat
eam ptes erat adequatē. ff. e. viii. s. si cū res
Item neut socio recōpēsand ē damnū oim qd
mērit de coi sñ sua culpa gerēdo negocia socie
tatis sū i^o caū fortuito euenit sū a latroib^o

illatum fuerit tam in rebus quam in pecuniis quam
etiam in expensis in medicos et medicinas impen-
sis suis pro se siue pro suis. ff. de duobus. §. quidem
Item veniunt expensae in respectu rei cuius impen-
se ut. l. cum duobus. §. idem. Item et si aliter in rem
communi impendatur agamus pro socio vel communi diuidendo
si si pro societate proficiamus agamus pro socio non communi
diuidendo quia in rem communem non parando. Item
agitur pro socio pro parte de communi diuidendo si socium si fruc-
tus ex re communi percipiat vel si eam dampnum dederit
vel si fallat vel si dolum rem communem amouerit vel
eam alio celando correctauerit. pro damno et agitur
pro aequa et pro furto facti actio ad penam du-
pli vel quadrupli. ff. de socio. §. si totum et. l. rei
cuius socius tamen ita demum furti tenetur si cum dolo
malo ei obrectasse rem communem aperte perbetur.

Datur autem haec actio socio et heredibus eius si socium et
heredes eius et si directa ex verborum preceptis quia unus non est
magis socius quam aliter et verborum ad idem. si ad lucrum
dum tendit insti. de pena tamen litem. §. ex quibus
Est autem haec actio famosa. damnatur enim ea sit in
famam ut ibidem. In dampnatione tamen est discre-
tio adhiberi ut. si. ipse socius non insolens sed magis pro
facere dampnum quod tunc rei iudicande spectatur nisi
dolo suo vel pacto beneficii id amiserit. dolum ac-
cipere si uenturum ex eo quod fecit dolo suo ex eo quod
fecit culpa. Nec extenditur haec beneficii ad heredes litem
proem vel dolum socii. defensor vero socii haec beneficii
gaudet. quisque eorum haec beneficii habet gaudet nuda
promissione de hoc quod ad prius soluere non potest. ff. de vi
post. §. 1. 2. et. 3. et. §. tunc. Item haec actio est perpetua
et bone fidei et haec de tractatu societatis
ad prius sufficiant gratia breuitatis.

De pignus in sortem XIII

Deinde quia usura sepe committitur eo quod
fructus pignoris in sortem non reputantur
consequenter considerandum est de pignoriibus. et
primo quod est pignus et unde dicitur. 2. quod et quod sit dicitur
pignus. 3. quod res pignori pignori obligari. 4. quod
quo pignoris obligatio obicitur. 5. quod ad quod dator
et ad quod receptor pignoris tenetur. 6. de ven-
ditione pignoris. Circa primum sciendum quod pignus
nunc est res obligata pro debito ad securitatem cre-
ditoris secundum glossam. vel est obligatio rei licet pro debito
ita secundum hostium. quod tunc est pignori insti. §. 3. in pro-
nam agere insti. de ob. que ex delicto. na. §. furti.
Secundum autem grammaticos dicitur est inter pignus pignori
et pignus pignoris. unde grammaticus pignora natorum
dicuntur pignora reorum. si non inueniunt hanc dictionem
in iure ponit. dicit autem pignus proprie rei mobilis quod
res a pignus siue manu tradita. ff. de vi sig-
piles. rei etiam immobilis dicitur pignori obligatio
strahit ac pignoratitia actio nascitur ubi autem
res in ditione non transit hypotheca dicitur. ff. de pig-
acc. si rem. §. 3. tamen ad actum hypothecarum nichil
refert inter pignus et hypothecam. voce enim tamen dicitur
ferunt. ff. de res hypothecae. et dicitur hypotheca ab hypo-
thesis quod est sub et thesis positio inde hypotheca. i. suppositio
vel res supposita. si obligatio. Circa 2. sci-
endum quod pignori dicitur secundum leges sunt tres. si pig-

nus questionale. quod sic dicitur a uentore. pignus pro-
porium sic dicitur a prore ut si fiat propter id quod prore
iubet fieri. puta ut caueatur de damno infecto
vel alio simili et pignus iudiciale sic dicitur a iudi-
ce ut cum iudex mitti iubet in possessionem vel finem
diffinitum mandat executori et dicitur quod pignus
iudiciale proprium et proprium iudiciale quod utrumque
constituitur a iudice. C. de pro. §. l. 2. Circa 3.
sciendum quod pignori pignori obligari quecumque pignori
vendi. que autem non pignori vendi non pignori
obligari. ff. de res pig. da. pos. l. 1. §. vlt. que
dam tamen pignori non pignori dari quod pignori vendi. alie-
na enim possumus vendere. ff. de solen. emp. et ve-
rem alienam. Non autem non nostra possunt pignori
obligari. C. de res pig. pos. ob. qui filios. quod autem
dicitur est rem alienam posse vendi est unde de imo-
bilibus quia si res mobilis aliena vendatur furtum
committitur. et idem nec emptio nec venditio obicitur. ff.
de solen. emp. et ven. si emptor. Non autem secundum
glossam. quare aliena pignori vendi non autem pignori
obligari est. quia in venditione agitur ut res tradatur
et venditor de euitutione obligetur ut. ff. de acc. ep.
et ven. emptor. si de pignore agitur ut ius in re
constituatur. unde uentio pignori ditioni parte
actionis in rem. ff. de ti. pignoris. Unde ditionem
qui accipit alienam rem in pignore non habet in ea
ius pignori hypothecae quia ditionem quod non habet non po-
tuit dare. Item obligari pignori res presentes et fu-
ture ut fructus pendentes. prius anallaz fetus
pecorum et ea que nascuntur. Item res corporales et
incorporales ut cautioes et nota debitorum. Item
fuitutes personales ut usufructus et fuitutes
personales rustice. pbanet haec omnia pro iura. ff. de. Item
qui obligauit insti. suorum agrorum de ipsi agris
cogitasse ut. C. de res pig. obli. pignori. l. 2. Non
pignori autem obligari iura personarum urbanorum. ff. de.
si is. §. vlt. Non diuisa est huiusmodi est secundum glossam. ne
ex varietate usus et utentium edificia destruan-
tur et iustitia fiant. dicit tamen posset quod modica
fuitura personarum urbanorum obligari potest si haec co-
tingit in rustico ut. si liceat ire et agere ditionem
ff. de l. si et a iure secundum glossam. Nec homines liberi pignori
pro debitis et si res defuerit detineri ex. e. c. 2. quod
est unde si bonis cedat aliter in carcere detinendum. C.
qui bonis. cedat pos. l. 1. ut dicitur ibidem in glo. Tenet
tamen in casu obligatio liberi hominis ut in redemptio ab
hostibus qui pro quinquennium iubeatur finire non possit pre-
cui soluere. C. de iure postliminii. l. vlt. Et propter
famam potest pro filium obligare quia et potest vendere eum
C. de prius qui filius dicitur. l. 2. potest etiam liber homo esse
datus in obstagio potest esse de iuriura. ex respectu.
non tamen ut ius constituat in re si ut quod dicitur fiat.
vel non potest homo liber pro pecunia obligari. si pro pacto
pactis inuendit vel si filius ex. de arbi. exposita secundum
glossam. in sui. et secundum bonum. ex. e. c. 2. et si. c. exposita
et. c. ex respectu. Non pignori et obligari pignori
ecclesie in autem. de alienac. emph. §. quoniam. nec res
ecclesie non pro certis causis ut. 12. q. 2. aurum. si non pignori
alienari si dicitur plene infra li. 6. tit. 34. Nec
etiam ecclesia redditus vel stipendia secundum immo. et

bi. ex. de fideius. fr. c. puer. pnt obligari spā
li cōueniē tōe s; a iudice p debito canonici et cā
iudicati pnt obligari. **I**tem pignoratōes quas
vulgus vocat repsalias phibent in vtroq;
iure. s. auli t canoico obligari t quicūq; eas
conē psonas ecclīasticas vl' eaz bona cōcedit
t ocellas exten d' quātūcūq; gñalr ptextu c'
uis osuetudinis n' renouauit h' infra mēse
sc; a tpe ocellōis vl' extenōis si sit psona si
gularis ē excōicat' si sit vniūitas subiacer
ecclīastico mēdicto. 6. de iniuris et si pignora
tiones de q' hētur pleni' i fra li. A. ti. 3. cau. 29.
S; nūquid pōictre pignoratōes siue rerpsalie
pnt eē aliq' mō licite qntū ad laicos vl' q' nō
quia vt d' i. c. et si pignoratōes. auli ostone
sē phibite tanq; gñes legib; et equitati nāli
cōtrarie. et fm leges quicūq; aliū pignorat q'
duplū restituit. et ab actione p qua h' facit
cadit vt i auē. ne fiat pig. q' auē. pon'. C. ne
vxo. p ma. l. vlē. et inap' s; oio. S; 23. q. 3.
dñs n' vbi d' iusta bella dīa solent q' vlt'
cūm iniurias. sic gens et ciuitas petenda ē. i.
impetenda q' vl' iudicare neglexerit qd a su
impbe factū ē vl' reddē qd p iurias ablatū ē
Nūq; ad h' 10. an. fr. c. et si pignoratōes q'
doctores dicūt q' hoc. c. dñs n' ē correctū p i
c. et si pignoratōes qñ nō vult facē iustiaaz
dñs vl' ciuitas debito mō requisita ita tñ q'
edā tūc ad psonas ecclīasticas nullat' extē
datur. **C**irca 2° scēdū q' pign' ohiē qñq;
gñaliē vt cū quis obligat oia bona sua i quo
caū intelligunt obligata hīta t hūda et ecclā
suus. ff. que res pig. ob. pos. l. vlē. In hac
tñ obligōne gñali nō dñent ea que vifile ē
quemquā nolle obligare. vt supellex. vestis.
māapia valde nēcia. ff. e. obligōe. qñz spāliē
vt ager. liber. equ' et filia. **I**tem ohiē pign'
qñq; exp'sse qñq; tacite. tacite ei obligata sē
bona mīstri ecclīe p ad mīstratōe rez ei' ipi ec
clesie. ar. 13. q. 2. i^o et bona uiri vxo. p dote. t
sīl' ei' bona q' dote pmissit obligant. C. de rei
vxo. acc. l. vna et ex. e. ex l'ris et bona ohenē
cum fisco ipi fisco. et bona tutoris pupillo.
et bona curatoz mīori et bona oductoris in
uecta et illata p pensioe. patent hec oia p in
ra. ff. e. Scēdū aut fm hosti. q' bona oducto
inuecta et illata in rustico pōio dño scēte n'
ad tpe iferant dño tacite obligant. p pensioe
In vrbano aut n' distinguit vt dñs sciat vl'
nesciat. C. de cas' pig. ta. ob. l. qñs. s; t bona
p'is tacite obligant filijs p rebo aduētijs
et p'is earūde. **I**tem bona mīris 2° nubentis
sūt filijs pmi vni tacite obligata vt eis resti
tuanē q' a pmo viro fuit lucrata. **I**tem tacite
obligat bona defūcti p legatis t fideiūmissis
Circa 4° scēdū q' dator pignoris tenet
sōmē debitū ecclā si pignus perit sine culpa ē
dñs n' sit actū q' amissio pignoris libet de
bitorem. C. de pig. acc. q' fortuit. **I**tem si quis d;
pbare amissioz pignoris nō d;
q' pbet q' sine

colo siue culpa amiserit quia eo ipso q' dolus n'
pbatur psumit q' si nolo amiserit vt in. l. si
creditor. **I**tem impensas i pignore bona fide
factas a editore d; reddē n' sūt immodate
ff. de pigno. acc. si suos. **I**tem rem ipignoratā
vni nō d; impignorari alē. al' stellionat' crī
mie potit accusari. C. de emie. stell. l. 1. n' sit
calis res que sufficiat vtriq; **I**tem si debitor
scēnt rem alienā sū dñi voluntate obligauit
vl' obligatā subripuit emis stellionat' reus
erit. C. de emie stell. l. 2. **P**ignoris aut recep
tor. s. editor nō d' p'prie pignus possidē. ff. q'
satis. da. cog. l. scēdū. et nullo tpe pē il lud
pscribē. C. de vsur' pignori et debito sibi solu
to integre pign' tenet reddē. iō dixi integre
quia p pte tñ soluto debito pign' tñ rema
net obligatū. C. de adul. pig. quādū. **I**tem
tenet reddē pign' nō aliq' obligatū n' dēio
ratū. ff. e. editor. et si pierit l' dēiozati fuerit
tenet debitori satisfacē pignoratiaa actōne
hoc ē vñ si culpa ei' vl' dolo h' euenit nō aut
i caū fortuito sū culpa ei'. C. de pig. ac. l. 2. 3.
et. 4. **E**t si editor i^o ipignorauit nō tñ ipm
in plus obligare potuit q; sibi fuerat obliga
tum ex. de iurepat. q' aut m. fi. et ex. e. cū q' i
glo. 4. **T**enet ecclā ipm reddē debitori qñq;
venit n' sit distracta. C. de distrac. pig. si pig
nus. **I**tem licz pign' possit pignorari sorte tñ
extenuat fruct' pcept' t iō quicūq; sit posses
sor pignoris mei tenet i^o restituē n' licz ob
ligauit i^o aliq' dūmō pmo satisfacā editori.
et p quascūq; man' possessio transierit idem
ius erit ex. e. illo. h' hosti. **E**t statim cū fruct'
adequat sorti dño suo d; reddi. tenet enī pos
sessor in sorte oputare nō tñ fruct' q's ipē p
cepit s; ec oīs quos antiozes a tpe pmi con
tract' pceperūt n' ipemet debitor obligauit
pign' 2° debitori. **T**enet aut debitor in sorte
cōputare vsū pignoi sū fructū deductis ex
pensis ex. de vsur'. c. 1. et. 2. et expēse iste non
debent eē supflue ar. ff. de rei ven. in fūdo. **E**t
ille tñ expēse sūt deducēde. que in ipa re t p
fructib; colligēdis sūt nēcio facte. C. de pig.
in fi. pē g^o retinē rem donec deduxerit expen
sas h' bi. ex. de vsur'. c. 1. **S**i debitor eū ex
pensas deducē nō pmitit. quid faciet editor
l' h' fm ray. petē pē actōne psonali corā m
dice. C. de pigno. quāuis psonal'. pē ec pign'
sibi obligatū aliq' pignozare. C. si pign' pi
da. sit. l. 1. **S**i debitor reddit postq; expensas
deduxerit p' quid faciet. l' h' fm bi. ex. e. c. 1.
petat p oitōz in debiti. ff. de impen. in rebus
dota. factis. l. quid d'. s. si dos vl' p oia pig
noratā. ff. de pigno. acc. si nēctas. **S**eq;
tur vidē de. 6. s. de venditōe pignoi circa qd
distinguen d' est sic. s. q' aut debitor ouet cū
editore q' vendē poss; aut q' nō vendēt. aut
de h' nulla mentio fuit. in pmo caū d; editor
pmo debitori denūciare et p'ea potit fm for
mam ouentā vendē alias nō. in 2° caū d; sibi

prus ter denūciare ut soluat et inter vna de
nūciatōz et alia dicitur eū sic i actōe accusa-
ti abūtis. ff. de pub. mō. in accusatorē. et de
pigno. acc. si cōuenit. in glo. hodie tñ accu-
sati sūt acādi p inuallū. 30. diez q si nō sol-
uerit vendē potit. Si uo ante trinā denūcia-
tionē vendidit furti teneē. In 3°. caū semel
denūciare sufficit et p^oea elapso byēnio vēdi
potit. pbanē h^c. ff. de pigno. acc. si cōuenit de
distrahēdo. Et si vendito pignore bona fide ē
dītor mī accepit forte pē ad residuū agē. si
vero plus tenē debitor i stituē. C. de iure dōc.
l. vlē. Si uo null^o velit emē et dītor velit in-
re dñij pign^o possidē tūc p^o byēniū adeat cre-
ditor iudicē qui d^o statuē debitor tpe certū i
tra qd d^o pign^o redimē. et si debitor nō inue-
nitur tūc iudex etum tpe taxab^r intra qd pig-
nus redimē possit q si tpe statuto inuent^o nō
fuit vl^o totā pecūia nō soluit tūc dītor iu-
dicē adeat et petat q sibi ius dñij illi^o rei ad
iudicē. et postq^o h^c factū fuit si debitor infra
byēniū offat dītor i q iam ē fact^o dñs cum
vsur^o et damnis quas suo sacro dītor decla-
rabit recuperat pign^o suū. p^o byēniū at recu-
perare nō pē. ff. e. si cōuenit et. C. de iure dñij i
pe. l. vlē. Quid si quis equū sibi ipignora-
tum ad sua negotia equitat vl^o al^o locat. ff.
talī ē vsur^o si ille c^o ē equ^o soluit abaria ei^o
Idem ē de veste et filib^o q^o dītor vñ ad suā
utilitatē cū damno alēi^o qñymo tal^o furti te-
netur. ff. de furē si pignore. si tñ dītor ipm
pascēt et eū sine piculo et gñamie ipi^o. s. equi
equitaret vsura nō eēt. quia pxi^o nō gñaret
si pot^o equū pascēdo inuaret. vñ i hui^o cal-
bus cōsiderand^o est ut^o sit equal^o utilitas hinc i
de mutuo dīcūscēpto et si sic nō ē ibi vsura.
Idem ē de eo qui pignorat alicui domū suā in-
ualem sibi qā nō vult eam locare alēi et mu-
tuans ea vñ et p^o eū a ruina pseruat de h^c s.
ti. de vsur. ara. 3. in soloe argumēta scōe qōis.
Ad h^c nō q qñ aliq colore qñto fraudē faciūt
iuri canoico qd vsuras. phibz et earū repetitōi
fauet. dñ. s. trāseunt de stractu pignoz ad cō-
tractum ēptōis qd qdēz omittit ex fōi strac-
tus et ex opatōe pñ ad rē emptā et ex qñlitate
dītoris ex. e. illo. et de emp. et ven. ad nrām
Nota insup q si fiat pactū int^o dītorē et de-
bitorem q nō debitor soluat ad tñm pign^o sit
creditoris nō valet oīo pactū tale quia est cō-
trarios mores. et id est a lege phibitū. s. si fi-
at pactū q si pecūia nō fuit soluta creditor
possideat iure emptōis rē pignoratā iusto
ptio estumāda; tenet pactū qā ē qdam vendi^o
conditional^o et dī pactū pcedēs pactū legis
cōmissorie sū pactū omissorie qd quidē rep^o
batur ipignozib^o. et si fiat nō obstat qñ pig-
nus reddi dēat. si tñ iuramētum inuenit s^o
pacto tenē i^o suare ex de iureiurā. cū cōtingat
in glo. Non repbat aut pactū tale. s. omiss-
sorium i venditōib^o. si enī sic dicat^o. vendo ē

fundum tali pacto q si infra menses non sol-
ueris fund^o sit inēpt^o liata ē vendi^o. ff. de le-
ge omissio. l. 2. h^c pauca de pignozib^o ad pñs
sufficiāt. plā ei de ipis i iure diuili cōmē q si
quis psequi vellet longū requē tractatum.

De locato et conducto

Postea cōsiderand^o est de stractu locatio-
nis et oductōis qui ē valde filis ē cō-
tractui ēptōis et veditōis ut. ff. e. l. 1.
Et pmo dicend^o est qd sit locatio et oductio. et
quis dicat^o locator et quis oductor. 2° qualē
cōtrahat. 3° quib^o pōia locari nō pñt. 4° que
locari pñt. 5° quo tpe pensio d^o solui. 6° in q
bus calib^o pē expellē dñs inquilinū. 7° de qbus
dam dubitatōib^o ēca istū stractū. 8° q actōes
nascunt^o ex locato et oducto. **C**irca pñm
scēd^o q locatio ē psonē l^o rei ad vsum facta
cōcessio mcedē i pecūia numerata ouenta al^o
si de alia re danda l^o facienda ouenit nō erit lo-
catio s^o stract^o inoiat^o et ageē pscēptis v^obis
ut. ff. de posi. l. 1. Locator dī qui re sua pmit-
tit aliū vñ mcedē sibi ouenta ut cū ego loco ē
domū meam ad hīrandū dīcor locator et tu
conductor ex. e. c. 1. **A**lū uo loca^o dī firma
ut ex. e. n^ora. qd intellit gōf. dēm fm vulga-
re alic^o pūtie. **A**lū ē locatio pñt^o p emptōe
et es^o ut. ff. de acc. emp. et ven. vetēs. **C**irca
2° scēd^o q loca^o et oductio s^obiē. quib^oscūq^o
modis s^obiē emptio et vendi^o. et id illa que
sup^o dēa sūt in ti. de emptōe et venditōe. de cō-
sensu reb^o et pño s^o intell^oas repetita. Locatio
fieri pē i pñtū et ad temp^o. et si moriat^o con-
ductor infra temp^o locatōis succedit heres i
iure oductōis. sec^o ē i vsufructu q est psonal^o
et extinguit^o cū psona ut. C. e. si viam. **C**irca
3° scēd^o q militib^o pōia locari nō pñt ne ob-
misso vsu amorū se offerat ad op^o rarale. C.
e. milites et l. vlē. n^o mōbis ex. ne de. l. mo-
c. 1. n^o causa nēitatis h^c faciāt ut cū pōia nō
hnt sufficiētia ex. de deā. dīlcti. si tñ locauī mi-
liti tanq^o pagano ignorant^o possū ab eo exigē
mercedē. ff. e. si ignorans. **C**irca 4° scēd^o
q locari pñt oīa q pñt vendi et q nō pñt vē-
di nō pñt locari. Seruitutes psonales nō pñt
locari a pñtario. s^o si locent^o ab vsufructua-
rio tūc p mortē ipi^o vsufructuarij extinguit^o
loca^o. C. de iure dō. si son^o h^c hōi. **D**icunt^o at
fuitutes psonales vsus et vsufruct^o. quia cū
psona moriunt^o et finiunt^o. **R**eales aut dīcū-
tur fuitutes pōioz rusticoz ut iter act^o et via.
Circa 5° scēd^o q oductor d^o solue loca-
tori mercedē et pensioē fm gōf. eo tpe quo
mē se ouenerūt. qd si nō appareat suanda est
cōsuetudo regiōis. que si appareat qā forte in-
ueniē varia qd mī ē suab^o. s. ut in fine āni
exigat^o ex. de re. iuris sp in stiploib^o. vñ q sol-
uere pmittit in certā diē vl^o ānū vl^o in certis
nundinis sp transactis nūdmis vl^o anno vl^o
diē solue d^o. ff. de v. ob. eū q klis. Si uo sin-
gulis annis pmittat^o aquid dare d^o in pñ^o.

anni soluere. ff. qñ dies lega. cedat. nec semel
in pñ. h. pñ. et acc. ibidē i. l. i. w. annua
si debet tñc mspiciēs caput anni. Anno si de-
bet in fine tenebis āni. Licet aut debito tpe
dñs possit exigē tñ si inqñm? sponte nō satis-
faciat sibi impune potit eū expellē. vñ si lo-
cator pñsit penā si vi oductore expellēt in-
telligit h. oñ. s. si oductor soluet pensionez
ff. e. que res. **C**irca 6to scēdō. qñ dñs pñt i-
quilinū expellē in qñuor caibz. pñm? ē si dom^o
locata sit et habitator nccia qñ intelligo cū
tempore locatōis aliā domū hñit qñ cau pñte
si enī tñc aliā nō hñit illā etiā ad hñtandō re-
cupare nō potit. hoc ē a pñcipio pñdē debuit
ff. e. si qñ domū. **S**cōdō est cū dom^o eget rfectōe
quia mmaē ruina quā minabat tpe locatio-
nis. alias sec^o ē i cau pñmisso. et i hys duobz
caibz fm omīs fiet remissio pensionis p rata
tempo vñ pñdēb^o dñs inqñm de domo eque
pñonea ad hñtandō. ff. e. cū i pñes. **T**erc^o ē si
oductor i domo pñse gñse et i h^o cau ē fiet f
āquos remissio pensionis p rata tñs. Scōm
vero alios nō fiet. s. dñs dom^o dabit actio le-
gis aquilie s. oductorē. h. e. g. f. hosti. i. o die
qñ si oductor merētes publicas tenet expellit
et nichil remittit s. si alias pñse gñse. s. ar-
bores madendo vñ pñdū suo tpe nō colendo vñ
porcos in solarío locando faciēda ē remissio r
agat dñs s. colonū de damno sibi dato. ff. e.
que res. h. hosti. e. e. pñt sterilitatē. **Q**uart^o
est cū inquilin^o canonē p byēniū nō soluit. s.
cum quis odux^o domū ad aliqñ longū temp^o
vt ad sex l. decē ānos. **N**isi cto p^o byēniū sol-
uerit e. e. pñt stilitē. sec^o aut ē in re data vbi
fm leges statuit triēniū inē pñatos. **D**e iure
emph. l. 2. s. in re ecē byēniū. e. e. potuit. f. i.
cus iio nō soluentē statū expellē pñ. ff. de pub.
et vec. vectigalia. h. hosti. **D**e qñuor pñcipis
caibz hñtur e. e. pñt stilitatē in tex. et glo.
non pñt tñ fñsus recuperare agros publicos qñ
pñtuo sūt locati nō autoitas pñcipis accedat
vt ibidem. h. e. hosti. et bñ. e. e. de dilac. littere
Sequit^o vidē de 1°. s. de quibusdā dubita-
tōnibz ēca pñtractū locatōis et oductōis scz
vt mñces vñ pensio sit minuēda vñ ecē tñlit
remittenda vñ augēda in aliquo cau. **I**pe
locans aut locat corpa aut agros. aut res ā
opas. si corpa sic nocet locatori cas^o fortuit^o
scz vt nō habeat mñcedem nō p rata. vñ pñter
sterilitatē rñmittit pensio. **S**i iio locet res aut
stat p locatore quo min^o re oducta vñt aut
p cōductore. si p locatore quo mñ^o opas suas
pñtet. aut p oductore. si p locatore aut stat p
eam pure et sic tenē ad mñesse vñ p casū in p
sona et oñgentē et sic pensio remittit aut p
cōductorem et sic tota pensio soluit siue stet
per eam pure siue per casum per eam contin-
gentem. **S**i aut locet quis operas aut stat p
locatorem quo min^o opas suas pñtet aut p cō-
ductorem si p locatore. aut stat p eā pure et

sic tenē ad mñesse l. p casū fortuitū i e^o psonā
contingētes et sic tenetur pensionem remittē
vñ reddere p rata tempo qñ nō pñtat eas. **S**i
aut p oductore sic locator mñcedem tot^o tñs
cōsequit^o. siue stet p oductore pure siue p casū
fortuitū p eā oñgentē. ff. loca. ex oducto. in
tex. et glo. **C**irca sterilitatē iio et vbertatē
rei oducte sic distinguit^o. s. qñ oductor pñt steri-
litate aut affiat damno paruo et tñc nichil
remittit aut magno et h^o vñ casū fortuitū vñ
culpa coloni vñ vitio rei. **S**i pñm^o pensio re-
mittit dñs p rata. s. i toto l. i pñt ita qñ si nichil
reapit nichil soluat nō sterilitas p vbertatē
anni pñt pñcedētis vñ sequētis possit opñan-
tūc enī integra pensio illi^o āni quā remiserat
potit exigē nō aliud in locatōe sit actū. C. e. licz
et e. e. pñt sterilitatē. vñ vbertas anni inter-
polati nō pñdesse s. nocē vñ. **S**i iio h^o oñgat
ex vitio rei oducte h^o pñt esse vñ sñ culpa l. cū
culpa coloni. si sine culpa vt quia terra nō pñt
sustine magnā siccitatem vñ pluuiā et colo-
nus nō pñt occurrē qñ suffocē tñc idem ē qñ i
pñcedēt cā. si iio cū culpa coloni. vt quia her-
bas pestiferas nō extirpauit vñ filia nō remit-
titur pensio. ff. e. ex oducto. **S**i aut steri-
litas fāquos cū nō pñp^o et semē vt i. **P**ñdo
Goff. iio et jo. intelligat sterilitatē et vberta-
tem fm vulgī opñidz. vt cū dicūt hoies cōr-
bonū temp^o ē vñ malū. ff. de fundo mñstruc. l.
delatione. **S**i licet **S**i l^o de vbertate dicendū ē
qñ si oñgat casū fortuitū augenda ē pensio. si
vero diligētia coloni nō ē augēda. ff. e. ex cō-
ducto. **S**i h^o bñ. e. e. pñt sterilitatē. h. e. aut
que dicta sūt intelligant^o de colono qñ dat an-
nuatim etiam qñntatē pecuñe vñ ecē certos cor-
bes. nō aut de pñarto qñ damnu et lucrū pñt
cum dñs. ff. e. si mñces. **A**pparet. **N**ota etiā
qñ sic remittit pensio pñt casū fortuitū sic etiā
pñter ncciam rfectōz edis. ff. e. l. edes. vñ fm
hosti. in sñma. si oductor fundi aliqñ nccio l.
valit^o expe. nō augendo vñ edificādo l. mñstruē
do ager s. locatorē vt i^o rāpiat licz nō oñeñt
et p doli exceptōz sñptas remē potit. **Q**uid si
quis locauit salcā pascuā i qñ crescit herba pes-
tifera ita qñ inde pecora sūt moribda vñ dete-
riorata. **H**ec talis aut locat scēnt et tñc tenē
ad mñesse. aut i gñorantē tñc nō petet pensioz
ff. e. s. ad des. **S**i scēnt aut qñ mñs auile sic i
emendo vñ vendēdo dēdit qñ plis est mñoris
emere. et qñ mñoris plis vendē. et ita se mui-
cem deape atra dimidiū iustū pñt ita etiā in
locando et oducēdo. ff. e. item pño. **S**cōd^o aut ē
fm mñs dñm tñ mñs nñle. vñ etiā fm jo. io. q.
2. **S**i licz mñs sentire h^o illiatū ē licz lex h^o vi-
deatur dēdē. **Q**uid si quis locet rem suā tali
pacto qñ si qñlittercū qñ pñt recuperet ei^o valorē
Hec dicūt āquī qñ ē ibi vsura quia res extima-
ta loco pecuñe mñcedit. vñ nō ē ibi vere loca-
tō quia locator rem suo pñcto tradit p qua
mercedē sibi oñentā reapit. **H**i oductorē

suo periculo accipit et insuper mercedem addit
ut si michi equum loces usque ad etum emi⁹ q⁹
valet .x. lib. et ego tibi teneor in .x. lib. si pe-
rierit eq⁹ quocumq⁹ modo puta si e⁹ perierit mor-
bo ul' fulmie. si eni⁹ ductoris culpa vl' negli-
gentia paret no⁹ est dubiu⁹ q⁹ ei⁹ valore resti-
tuere deberet. **Q**uid si locavi alid boues meos
custodiendos data sibi eta⁹ mcede et tpe noctis
eos in pascuis dimisit in q⁹bus alia aialia di-
mitti solebat. venit aut⁹ fur vl' lupus et eos
abstulit vl' occidit. nuquid custos ille ni⁹ tenet⁹
vl' q⁹ sic. q⁹ mcede p⁹ custodia recept⁹ g⁹ de pi-
culo oueni⁹ ff. loca. q⁹ mcede. debuit ei⁹ eos
custodire. et n⁹ si custodia dimittit. ff. omob.
si nec eto. s. custodia. et ete i culpa eet si cus-
todem mi⁹ bo⁹ reliquisset ff. de pscp. v. ap⁹ la-
beone. q⁹tom ag⁹ si nullu⁹ reliquit. diligetia⁹ eni⁹
eos custodisse n⁹ in eo p⁹stus fuisset. no⁹ igit⁹ deo
sub ei⁹ spe decept⁹ ee. **E**comu⁹ so vl' q⁹ ibi t⁹ ali⁹
sic eos dimittit sollet g⁹ si sic fecit satis e⁹. C. de
pig⁹. ac. pign⁹. diliges ei⁹ fuit sic ali⁹. secur⁹
igit⁹ d⁹ ee ff. de sb⁹. ep. q⁹ sepe. s. si res. **C**re-
do q⁹ excusat a mala opione q⁹ opmar⁹ e⁹ q⁹ a-
li⁹ opman⁹ g⁹ innoces e⁹ a mala ei⁹ custodia q⁹
custodi⁹ sic ali⁹ viani custodiut ar. C. de testa.
l. i. et maxie quo ad h⁹ valet si d⁹is bouum in
illis pascuis boues suos aliunde si custodia di-
mittebat ar. ff. de pigno. obligat⁹. **P**. q⁹
quis legat namos n⁹mi illi debent q⁹ in p⁹sue-
tudine habent g⁹ qui custodire p⁹misit de cus-
todia p⁹misit vl' que in regione illa fieri co-
suevit ar. ff. de re. iur. s. p⁹ h⁹ vl'. **E**sto q⁹ fa-
cultates ecclie q⁹ dare d⁹nt annuat⁹ pensioz sint
augmetate. nuquid d⁹ pensio augeri. **R**nd⁹
b⁹ ex. de pac. cu⁹ clia q⁹ no⁹ si diligetia sit d⁹z
nosa. C. de allu. l. vl'. **S**i at⁹ aliunde sint aug-
mentate p⁹ et d⁹ pensio augeri. q⁹ iusta ca⁹ sb⁹
est augendi ar. ex. de cens. q⁹to. de h⁹ ee betur
e. ti. c. phibem⁹ i glo. **Q**uid si quis locet va-
vidiosum. **R**e tenet adintesse sui fecerit h⁹ scie-
ter siue ignorat. sec⁹ e⁹ de vase vidioso como-
dato vbi t⁹ adintesse tenet⁹ vt in. s. p⁹dicto.
Quid si quis locet ecclia⁹ su⁹ ad aliq⁹ t⁹pus
sub censu annuo et infra temp⁹ id⁹ moriat⁹ nu-
quid successor stractui stare tenet⁹. **R**e si pecu-
nia iam soluta g⁹sa fuit in utilitate ecclie te-
net⁹ ratu⁹ h⁹re. si n⁹ no⁹ tenet⁹ n⁹ forte ipetratu⁹ eet
a p⁹ape. p⁹pe studi⁹ l' alia ca⁹z. C. de h⁹ys q⁹ ue-
ta. ipe. l. i. h⁹ b⁹u. t⁹ host. ex. ne pla. ui. su. c. 2.
Esto q⁹ quis queiat cu⁹ ecclia⁹ aqua q⁹ mo-
lendinu⁹ ei⁹. s. ecclie p⁹petuo sibi et suo familie
molat p⁹stata sibi eta⁹ pensioe. p⁹ea decedens
relinquat filios p⁹les quoz q⁹libz tant⁹ failia⁹
h⁹z quant⁹ h⁹bat p⁹. **N**uquid ecclia tenet⁹ oi-
bus molere cu⁹ sint om⁹s de failia defuncti. **R**e
obfuand⁹ est q⁹ act⁹ e⁹ q⁹ si no⁹ appeat ecclia no⁹
tenet⁹ vl' id⁹ q⁹ defuncto tenebat⁹. v⁹ t⁹ni mo-
let oib⁹ h⁹edib⁹ q⁹z molebat defuncto. quia no⁹
est visile q⁹ ecclia se obligaret i infinitu⁹. ff. de
p⁹icul. et con⁹. si quis vna. h⁹ b⁹u. i. questioib⁹

Quid si quis locet fundu⁹ ad mediu⁹ alicui
colono t⁹ ipe colon⁹ semiet ipm t⁹ locatoz eu-
vendat. nuquid emproz potit colonsi expell⁹
et om⁹s fruct⁹ collig⁹. **R**e q⁹ no⁹ s⁹ colon⁹ me-
dictate h⁹bit. **S**i uo emproz om⁹s fruct⁹ p⁹ce-
pit colon⁹ ager s⁹ venditor⁹. ff. de le. i. nichil
in fi. de colono t⁹ fisa e⁹ spale p⁹ilegiu⁹ fisa. h⁹
g⁹vil. **Q**uid si quis locet fundu⁹ alicui ad me-
dium facta mentoe de ambob⁹. nuquid colo-
nus aqua⁹ p⁹ce h⁹bit fructu⁹. **R**e q⁹ no⁹. s⁹ lo-
catoz h⁹bit eos om⁹s. ff. de vsur. fructus. et si
colon⁹ arbores destruat tenet⁹. si aut⁹ aquis o-
dio ei⁹ exdat ei⁹ culpe iputae. ff. e. si merces
s. culpe. **Q**uid si scptoz alicui opas suas lo-
cet et p⁹ea p⁹ mens⁹ stet q⁹ no⁹ scribat q⁹ ille n⁹
dat sibi ad sc⁹end⁹. **R**e si talis inter opas su-
as no⁹ locet p⁹ pete⁹ intesse illi⁹ mensis. ff. e. q⁹
operas. si aut⁹ locet no⁹ petet. ff. e. s⁹ ad eos. h⁹
g⁹vil. **Q**uid si q⁹s locauit opas suas duob⁹
h⁹z satisfact⁹ p⁹mo ff. e. in op⁹s. **Q**uid si
quis aduxit vasa trasportada t⁹ illa fragan-
tur nuquid tenet⁹. **R**e q⁹ vl' fragant⁹ culpa sua l'
eoru⁹ quoz v⁹ae opa et sic tenet⁹. vl' adhibuit
tant⁹ diligetiam qu⁹ p⁹ failias diliges adhi-
beret et sic no⁹ tenet⁹. ff. e. si merces. **I**tem si q⁹s
accepit ad poliendu⁹ vestimenta mea et mures
rosent ea de culpa tenet⁹. **E**t si l⁹ si vitulos ad
pascend⁹ vl' g⁹ma⁹z ad sculpend⁹ vl' includend⁹
tenet⁹ n⁹ vitio matie frangat⁹. t⁹ac eni⁹ no⁹ tenet⁹
nisi p⁹ pactu⁹ spale. **S**i l⁹ auriga si quis du⁹ cur-
rum n⁹miu⁹ extendendo alios ire no⁹ p⁹mittit
ipm carru⁹ euerat et fuu⁹ vl' boue occiderit te-
netur ex locato. debuit eni⁹ t⁹pare carru⁹ et vo-
luntate sua. vt h⁹ ee p⁹ban⁹. ff. e. l. i. **Q**uid si
vnu⁹ m⁹g⁹ aduxit scolas et ali⁹ p⁹ea scolas
illis ita p⁹inquas q⁹ voces eoz ad muice co-
fadant⁹. **R**e p⁹m⁹ expellet vl⁹. C. de stu. v⁹
rome. l. vica. li. ii. et h⁹ ca⁹ tractari p⁹ i ferns
messis. h⁹ hosti. ex. de iudi. significauit. **V**t⁹
lite pendente ductoz deat solu⁹ pensioz. **R**e
q⁹ sic. 6. q. 2. volum⁹. **S**i s⁹ ar. C. de agri. et ce-
si. l⁹ lib⁹ vbi d⁹ q⁹ lite pendente colon⁹ denegat
d⁹no pensioz. **R**e q⁹ est p⁹entio int⁹ d⁹m et co-
lonum vt quia colon⁹ negat ei⁹ dare pensioz
qu⁹ p⁹eat dic⁹s eu⁹ no⁹ ee d⁹m q⁹ sibi re ab mi-
tio dedit t⁹ac pensio sequestrat⁹ q⁹ d⁹s e⁹ susp⁹c-
tus n⁹ colon⁹ soluisset longo tpe pensioz. **S**i
vero sit p⁹entio int⁹ d⁹m t⁹ ali⁹ t⁹ac no⁹ fit seq⁹s-
tratio pensiois. q⁹ lite pendente nichil e⁹ inno-
uand⁹ ex. de p⁹ti. cu⁹ tu. **S**equit⁹ vide de. s. s.
que acc⁹oes nascant⁹ ex locato t⁹ ducto. arca
q⁹ sc⁹end⁹ q⁹ ex h⁹ stractu nascant⁹ due. s. ac-
tio ex locato q⁹ dat⁹ locatoz et i hac venit p⁹
merces soluenda de q⁹ queit. venit et alia de
quib⁹ acc⁹ e⁹ sup⁹ in stractu vt. C. e. leg⁹. **E**t
actio ex ducto q⁹ dat⁹ ductozi vt ibide. et q⁹
dem si ductoz fuerit bone fidei h⁹z act⁹z s⁹ lo-
catoz alienant⁹. 12. q. 2. vulcane. si aut⁹ male
fidei t⁹ac no⁹ h⁹z. 26. di. s. **I**tem vbi vniuersita⁹.
n⁹ de euictoe p⁹sp⁹erit sibi. C. de euic. si fund⁹.

Ad hoc nō q̄ locatio facta nō pbat dñm nō
possessioz eē. de fide instrū. int̄ dilectos. et h̄c iō
quia eadē oductor locare p̄t rem oductā si nī
chil ad̄ ouenit. ff. e. qui usufructum. Et h̄c intel
ligit̄ fm glo. de eque ydoneo et ad eūdem usū
Itēz oductor nō p̄t ligare cū locatore de p̄p̄e
tate rei locatē puta dom⁹ n̄ p̄us possessor res
tituat locatori. C. e. si quis oductoris. Insup
nō q̄ dñs h̄z ius ypotēce in re locata si enī lo
cetur p̄diū rusticū oīa mueta et illata tadē
te obligant dñō. si eo sciēte sint intromissa.
si aut̄ p̄diū vrbānū obligat̄ eē dñō ignoran
ti hoc intelligit̄ q̄dam eē si septē pres̄ perierit.
aliq̄ uo hoc intelligit̄ si medietas remāserit
q̄d est equi⁹ fm host. ar. ff. de usufruct. p. l. et
p̄tis. eadē dommo ignorāti. C. e. certi. **¶** At
p̄diū rusticū q̄d ē sine oī edificatō p̄ter domū
culam p̄ fructū repositōe. Vrbānū uo dī
vbi ē edificatū ad hīrandū. et eē p̄t eē in villa
sic in ciuitate eadē p̄t eē p̄diū rusticū. s. ad vs⁹
rusticānos vt ad custodiendū oues et boues
ff. de vboz signifi.

De emphiteotici

XV

Dēinde cōsiderandū est de stractu qui dī
emphiteosis qui quidē est mediū mē
cōtractū locatōis et venditōis vt in
sequētibz patebit. Est aut̄ nom̄ grecū τ inde
emphiteotic⁹ ca. cū. vñ stract⁹ ēphiteotic⁹ cō
cessio emphiteotica m̄strm emphiteotica. et
inde dī emphiteotic⁹ m̄ a. et iō sūtur p̄ illo
cui ocedit̄ i emphiteosim. et inde eē p̄ eodē hīc
et hec emphiteota. et inde eē h̄c vbi ēphiteo
tico. cas. care. i. m̄ ēphiteosim ocedē. vident̄
ē igit̄ q̄d sit emphiteosis. 2° i quibz consistit. 3°
qualit̄ ohibet. 4° quid dñs ibi ocedat remane
at rapiat τ qñ p̄t ēphiteotā expellē. 4° vt
emphiteota sua melioratōes et sua ēphiteo
mata possit destrūē 6° i quibz ouenit cū vē
ditiōne et locatōe et in quibus differt ab eis

Circa p̄mū sciendū q̄ stract⁹ ēphiteosis ē
cōtract⁹ melioratōis p̄p̄iaz hñs nām s̄ pac
tionibz faciendis licz venditōi et locatōi m̄
tam silez. iste enī stract⁹ fuit inuent⁹ papue
vt ocederē ad t̄p̄c res steril̄ alicui qui diligētē
eam ex colēdo melioraret τ ferulē reddēt fruc
tus sibi mēim applicando. emphiteosis ei ḡce
melioratio dī latie. vñ olīm ēphiteotocaban
tur tñ stilia. nūc eē ēphiteoticiant̄ eē fertilia
C. de sa. san. ecē. aut̄ p̄petua. vñ alio^o p̄t dīcī
emphiteosis possio rei immobil̄ ad cētū t̄p̄c
alteri facta ocessio. dñō p̄petate retēta s̄b cō
dicōe pensionis annue et renouatōis finito
cōcessiōis t̄p̄e faciēde. Et ille stract⁹ fm diu
sarū trarū diuſas oſuetudies diuſis noibz
notatur. s. emphiteos. p̄caria. libell⁹. ocessus
fictū. et plibz alijs τ fulat̄ diuſis pactōibz
fm diuſas ohenatū volūtates. et fm hūc mo
dum p̄t dīcī ēphiteosis ab em q̄d ē fides τ t̄p̄c
q̄d ē positio q̄si i fide. i. i stractu bone fidei posi
tio. **C**irca 2° sciendū q̄ consistit stract⁹ iste

tñ in rebz immobilibz vt i aut̄. de alie. emp.
contractu. s. s. hīca. **C**irca 3° sciendū q̄ o
hibetur stract⁹ iste sēp̄a inueniēte nō alit̄ vt
C. de emp. iure. l. i. Et p̄t oibi impetū. i. sū
tempo p̄finitōe vl̄ ad cētū t̄p̄c vl̄ vsqz ad ē
tam p̄sonā et ḡnatōz. s. scđam vl̄ eadē h̄c ē vt
res sit penes ēphiteotā et 2° et 3° successorem
Potest eē oibi sic. vt cū ad q̄rtam p̄sonā per
uenerit reuocā^o fiat. cōtēdit̄ eadē sic vt t̄p̄c cō
cessiōis ad p̄ ocessione dñō dē. Item nouus
emphiteota p̄t in possiōz mōdū p̄ dñm nō p̄
aliū. C. de emphi. cō. l. vl̄. in fi. **C**irca 4°
sciendū q̄ in stractu isto ocedit̄ sola possessio
nālis. dñs aut̄ in se retinet dñm et p̄petatē τ
h̄z auilē possessionē. Et hīc ē q̄ ēphiteota dī
dare dñō annuat̄ pensioz vt m̄str. de locat. s. a.
deo. dī aut̄ solui semp tota ouenta pensio nisi
res pereat ex toto. C. de ēphi. iure. l. i. **S**ciendū
aut̄ fm hosti. in sūma q̄ in hoc stractu venie
culpa leuis cū vñsqz ḡra celebret̄. licz aliq̄cō
trariū dixerint insti. qui. mōd. re cō. ob. s. fi.
Et licet de damno dato ab alio nō teneat̄. te
netur tñ de custodia. ff. e. s. de damno. et. l. q̄
mercedē p̄ custodia recipit. Teneat̄ eē de leui
sima culpa. et idē fm jo. et azo. et fm bñ. et
p̄mō. et eē. de re. iur. s. c. quāuis. si dicat a
missam ouem ei p̄bitio incumbit q̄ dolus ac
creuit cā alijs qui dolū allegat̄ dolū p̄bare dī
ff. de p̄bi. quodēs. et idē dīc̄ host. ibidē i glo.
sed cāus fortuit⁹ nō venit in hoc stractu. n̄ p̄
sp̄ale pactū vt dīc̄ hosti. eadē in sūma. Itē licz
dñō sua auicē expellē ēphiteotā τ ei^o successo
rem si p̄tēniū cessauerit solue pensioz. **S**i ec
clesia et s̄lir fiscus p̄t expellē eū si cessauit per
byenniū n̄ celerit̄ p̄ byenniū satisfecit. Nec
obstat si dñs ei nō denūdet q̄ soluat. q̄a sta
tuta dies p̄ dñō impellat eē. de loca. τ cō. po
tuit. et idē modicū t̄p̄c q̄d dat̄ sibi p̄ byenniū
nō ē in iure taxatū s̄ ē arbitrio iudicis relicti
eē. de offi. dele. de caus. **S**i eē ēphiteota solue
p̄misit penā. si nō soluit pensioz et dñs penā
p̄derit nichiloi⁹ eū expellere poterit ar. ff. de
transac. qm̄ fide. meli⁹ tñ facit si eū auicē in
dias expellit. **S**i tñ ēphiteota alijs possessioz
tradidit̄ l̄ ab alio expellit̄ nō deiat dñs pos
sessorem auicē p̄p̄ia eē. de loca. et con. potuit
in glo. Item si emphiteota cessat̄ p̄ byenniū et
tanto ampli⁹ q̄ n̄ possit purgare morā si dñs
postea recepit eū expellē nō potit quia iuri suo
renūciat̄. S̄lir si p̄lat⁹ de oſensu capli recipit
at pensioz nō p̄t eū expellē s̄ si solus p̄lat⁹ h̄c
faciat nō obē ecēie qñ eū possit expellē n̄ p̄ea
capl̄m oſensisset. Item vn⁹ sol⁹ p̄sōz sū rec
tor in ecēia vl̄ capella si recipiat pensioz cred
bñ. idēz. s. q̄ amodo nō potit emphiteotā ex
pellere. si tñ āquis pensioz cū p̄statoe dicent̄
saluo iure meo recepit talis expellē potit q̄a
eadē si eū expellē vellet nichiloi⁹ pensioz petē
posset. io. q. 2. hoc ius por. Item si p̄les sint co
hēdes τ oēs pensioz soluat̄ p̄t vnū n̄ p̄iudicat̄

soluentibus dum soluant totam pensioem et pro ea
aget si non soluentem. hoc omnia ex de loca et con-
pouit in glo. Item si emphiteota rem ecclesie con-
ductam vel in emphiteosim acceptam deteriorauit
vel per benium pensioem non soluit expelli potest ita tamen
quod soluat totam pensioem et reficiat rem le-
sionem non repetitur. si quid impendit in meliora-
tionem. 10. q. 2. §. hoc ius. Item si emphiteota propter
per duos proximos annos in ecclesiasticis vel per tres in
secularibus pensioem soluisse licet antea per 10. annos non
soluit expelli non potest. C. de app. l. ple. in fi.
hec hosti. Item si quis stans in fundo per 30. annos pen-
sionem soluat fundi sibi accessum in emphiteosim
sufficientem probat. C. de fundo do. per totum. hoc per de
somp. Quid si emphiteota fundum quem ab ecclesia
habuit episcopo bone fidei vendiderit et tamen per 30.
annos pensioem ecclesie soluit. Numquid episcopus prescriptio-
tatis erit si fundum ecclesia repeperit. Respondeo quod non
quia ecclesia in culpa non fuit cum venditor ignorauit
et oportet habere quod primo agere velit. C. si tu.
et cu. in iure. l. vel. hoc bar. in quibus. Circa
quod sciendum quod huiusmodi tractatus non est quod emphiteota
ta meliorationes suas vendit per ita tamen quod pro
requiritur de ab ecclesia an velit ius suum emere et de
ei dicere quantum per ab alijs habere et si ecclesia dixerit
quod non vult emere per alijs ius suum vendit si autem
ecclesia nichil dixerit expectare de ecclesia per duos
menses quibus elapsis vendit potest alijs dummodo
non vendat illis qui emere prohibentur vel sui ecclesie
et capitane et omnes maiores persone que defa-
cti non possunt conueniri puta nimis pauperes ni-
mis potentes. unde ecclesia possit prouideri patet ut
ex de loca et con. c. vel. in tex. et glo. et si ep-
hiteota aliter fecit ius suum potest. Item emphiteo-
ta per sui consensum domini sui emphiteosim donare et
etiam pignori obligare si tamen non satisfecerit de
canone solui pignus vel ibidem. Circa 6.
sciendum quod tractatus iste conuenit cum emptore quia
utrobique quod dicitur aliquid dare cum locatore illo
conuenit quia utrobique dominum retinet et annua-
tum aliquod papie. Differt autem a venditione quia
ibi dominus habet non et iste ut dicitur bene magis acce-
dit ad naturam locacionis propter quod bene. c. potuit. quod
est de emphiteosi magis ponitur in titulo de loca-
to quia conuenit cum eo a locatore illo dicitur quod ibi
pensio in etis casibus minuitur et augetur si non au-
getur nec minuitur si res occasione distrahatur. In
locacione etiam conductor regulariter non habet in re ho-
men non vendit nec vendicat rem sed emphiteo-
ta per rem vendit et habet utile rei venditoris vel ff.
de pigno. ac. tutor. §. vel. Dicitur illo ab utroque
simul. §. venditione et locacione quia utroque habet
de rebus immobilibus et mobilibus et se mouentibus
et in neutro scriptura requiritur sed ille tractatus est tamen
de immobilibus nec fieri potest sine scriptura. hec bene.
ex de loca. c. vel. Item in emptore parum et in lo-
tione mices requiruntur in pecunia sed in hoc tractatu
pensio potest esse in pecunia et quilibet rem aliam vel patet
ex supradictis. predicta autem omnia emphiteosi conue-
niunt adaptantur sui celebrare ab ecclesia sua a seculari

persona. unde si aliquid pacta de voluntate parum non
appareat tamen intelligantur facta ea que super dea
sunt de tractatu huiusmodi. Nam tamen intelligantur
esse facta. Si quod est alia pacta inter presentes filium que
ta occasione sunt seruanda. C. e. l. 1. Sed propter predicta
requiruntur aqua spalia in emphiteosi ecclesie. §.
quod fiat ex causa utili et necessaria et quod intueniat
consensus episcopi et etiam capli. sed de hoc dicitur plenius in
fra li. 6. tit. de aliena. re. ecc.

De comodato

XVI

Proster considerandum est de comodato. et pro-
mo quidem quod est comodatum et unde dicitur. 2.
in quibus rebus consistit. 3.
inter quos iste co-
tractus potest celebrari. 4.
in quibus comodator et co-
modatarius adiuvantur tenentur. 5.
quid iuris de
eo quod comodatur vasa vel etiam pondera vitiosa. 6.
que actiones nascuntur ex hoc tractatu. Circa primum
sciendum quod comodatum est aliquid rei ad aliquem
usum spalem gratuita facta concessio. id est concessio
non translatio quia comodatus rei dominum et posses-
sionem retinet et solum usum concedit vel ff. e. rei co-
modate. Ideo dicitur gratuita quod si intueniat pecunia
erit locatio. si res alia erit tractatus innotatus.
ut in ista. man. §. vel. Ideo vero addit ad quem
spalem usum quia usus ad quod sit de expresse ut co-
modo tibi equum ut eum ducas ad bellum vel villam.
comodo tibi librum ut examples alium vel coram
gas tuum. unde dicitur comodatum quod utentis comodo
datum. unde reuocari non potest nisi expleto usu ad
quem est factum. Et in hoc dicitur a preterito quod sit sine
preiudicio usus certa unde per quicunque reuocari vel
ff. e. i. comodato. §. si. hoc omnia bene. ex. e. c. vico.
Circum 2.
sciendum quod comodatum consistit in rebus
mobilibus et se mouentibus et in immobilibus. Item
in incorporeis ut in fuitate habendi vel ff. e. l.
1. ea vero quod usu consumuntur et quod consistit in nullo
pondere et mensura non comodari sed mutuari dicitur et
in hoc dicitur a mutuo comodatum. predicta tamen co-
modari possunt ad pompam vel ff. §. si didici. videat
ff. e. §. in §. vel. et ex. in glo. unde panis
in proprie dicitur comodari sed in accubitu. Potest etiam
quis comodare non tamen sua sed etiam aliena que possi-
det. Sed si aliena possidet ita quod sit fur vel pro co-
modauerit actor habet comodatum. ff. e. comodate.
Circum 3.
sciendum quod potest comodare et ei com-
dari qui potest habere. Unde non tamen placet per hoc sed ex
economus non habere potest. 12. q. 2. hoc ius. Circum 4.
sciendum quod non comodatum est ut ipsa res resti-
tuatur hoc est enim de iure naturali dicitur. 1. ius naturale. nec
potest preterea debita retineri vel. C. e. l. vel. si tamen co-
modatum consistat in pecunia et debita infra duos
menses probari possit remittatur expensa missi.
de acc. §. in bone. Eadem inquit res de reddi. unde
Mutuo vult filius comodatum quod est eadem. Eadem
inquit res non deteriorata aliter non vel reddita. et
id est prestatum inter eos. ff. e. si in §. 1. Si vero res non
restituatur per periculum iurabitur licet si periculum
Si autem non fuerit periculum et culpa cessat rem
restituere estimabitur quanta sit res a tempore more usque
ad finem sed in iudicijs stricti iuris estimare

a tpe more vsqz ad tpe litis ptestate vt i. d. l.
¶ **G**. in hac. h. goff. **S**z quid erit si res penes co
modatariu pcat vl' detior fiat. **I**tem fm gof. t
bñ. **A**ut acapit qd omodatu gra sui. aut q
cia omodantis. aut gra vñsqz. si gra sui qd
frequenter ptingit tñc teneat de dolo t lata cul
pa et leui et leuissia. quia debuit in o suando
rem adhibere curam magna et ee maiore qz de
rebo suis adhibere solebat. **S**i ali' diliget' rez
illam custodire poterat. **P**one de pccis ex
comodarij dolo pnt qñ fraudē omissit vt e
quus omodat' sibi sbripeat ei' lata culpa fuit
qñ equu exē domū nocte reliquit. et o pat' h
dolo. ff. man. si fideiussor. **L**euissima culpa fuit si e
quum in domo posuit. domū tñ apertā dimisit
Leuissima culpa fuit si domū clausit n tñ bñ
interi' firma. **I**n hys oibz teneat dño ad esti
matōz rei cū accessibz. s. fetibus ptub' t fruc
tibus. ff. e. m. rebo. **D**e casibus aut fortuitis
quos ee diligēs t fidelis hō puidē nō possit co
modatari' nō teneat nī in ebus casibz. vn' est
si casus ille sua culpa accidit. vt si equu ē co
modauit vt ducēs ad villā t duxisti ad bellū
et iō si aliq casu equ' pnt pūdañ tuū erit. cul
pa enī tua casum pccit. **S**iliter si rem omo
datam remisisti p nūcūm nō ydoneū tenēs.
s. nō teneat si ydone' fuit. licet oñū euenit. ff.
e. argentū. **E**t idem ē de deposito. s. in mutuo
non teneat ex. de pig' significauit. cui' rō est qz
qui omodat vl' locat vl' deponit rei ppetatez
et possessiōz retinet. et iō cū ei' cui eōit nūcū
non ydone' pecūiam deponat pecūiaz omoda
tis l' deponētis deponat s. i mutuo dñū trās
ferē. et iō si pecūia pōit ei' qeam mutuo acce
pit perdit. **S**cō casus ē si pactū inuenit tē
enī de caibz etis et detinētis et i pacto expōit
teneat. casus enī fortuiti debent in pacto spālie
expōit fm bñ. **S**cōm iō hosti. qñ aliq cas' spe
cificat et postea gñ al' clausula sequit tñc de
omī casu fortuito teneat cū vix possēt omīs ca
sus specificari. **A**liq tñ dicūt q si ptingat ali'
casus aspecificatus et notatis nō teneat licet ee
clausula gñ al' sbrsequat. vt. ff. de cautōibz. s.
et si qd. s. qñctū. **C**ivil' iō nāso disting'. s. qñ
aut p omodatariū stat quomī' oēs casus nu
merarent. puta qz diē longū eēt omīs casus
numerare de oibz ego volo teneri. et tñc de oī
bus teneat. ff. si cer. pe. cū quid. aut nō stat per
eum s. omodātis diat volo q tenearis nī. de ta
li et tali casu enūmāns quosdā. et postea sbrōt
de oibz volo q tenearis. et tñc denūmātis tñ
teneat qz illa clausula gñ al' tñ ad specificata
trahit. ff. de trāsac. cū aqliana. **S**i iō dicat
volo q teneat de oī casu fortuito tñc de nullo
teneat. **E**t idem ē de oductore. **T**ercū casus ē
si mora pccit casu ex. e. c. vno. **I**n pōictis
tribz caibz teneat omodatari' de fortuito casu
eqā si apud omodantē res eodē mō fuisset pe
ritura. ff. de le. i. cū res. **S**i iō quis acapit co
modatū gra omodantis q raro accidit vt cū

quis ornāmēta omodat sue spōse vt ornāmētoz
dicat. tñc teneat tñ de dolo et lata culpa. ff. e.
si ex cto. **G**. in dñ. **S**i aut omodatū fiat gra
vñsqz. s. omodātis t omodatarij vt cū cōez
amicū inuitam' t tu curā ei' rei suscepisti. et
ego argentū ei' tibi omodauit teneat de dolo et
lata culpa t leui s. nō leuissia. ff. e. i. rebo. **G**. i.
Item omodatari' illos cas' nō pstat quibz re
fisti nō pē vt sūt moztēs aialū que sine dolo
et culpa ei' accidit. latronū hostiūqz incurfus
pyzatarū insidias. naufragiū. incēdiū et hō
modi. et q dictū ē de latronibz pyzatis t nau
fragiō vñ ē si res ad hō sit alicui omodata vt
eam secū peregr ferat. s. si alicui argentū omo
dauit qz se amicos inuitasse dixit. et ipe secū
peregr tulit dñ cas' pyzatarū. latronū et nau
fragiū sustinē. ff. e. i. rebo. **I**tem si omodatari'
in re omodata ipensas fecit. retentōi locus
erit. puta qz equū saluari fecit. vñc ager ad
recupandas expensas maiores intellige. mō
dice enī expense vt abarioz pntēt ad eū. ff. e.
in rebo. **G**. pnt. **I**tem si res omodata tradit el
timata tē p estimatōz adidit gōus. vt si omo
datari' tenebat m de lata culpa mō tenebi
tur de leui. si de leui mō teneat de leuissima.
si de leuissima mō teneat de casu fortuito. ff. e.
si ex decreto. **G**. comodatu. et. **G**. tñc vidend.
hec hosti. ex. e. c. vno. **I**tem illi qui rebo omo
dati aliē vtunt qz eas ad vtendū ceperūt. si
dño nolēte hoc faciāt vl' ee hoc dño inuito. se
facē credāt furtū omitterāt. si aut hō dño vo
lente faciāt. vl' hō ee si nō inuito dño hō facē
se credāt furtū nō omitterāt. vt mlti. de ob. q
ex delicto. nā. s. placuit. **N**ō q tñc furtū nō
dñ fieri qñ nō dat actio furtū. sic tñ furtū fm
aliquos. fm iō alios nō fit furtū. **A**liq iō
sic distingūt in casu quo eōit dño displicē. s.
q aut de displicet dño. et sic ille furat' t fur
tum fit. **A**ut placet ei t tñc iste furat' nō tñ
fit ibi furtū qz nō pteat ibi res aliena in
uito dño quia ē de rōe furti. furari iō diē cō
trectatōz rei aliene sic qñqz quis mentit' nō
tñ diat mēdaatū. **C**irca q' qd ē de vasis t
ponderibz vidōis scēdō ē et pmo de vasis q
qui scēnt vasa vidōsa omodauit si sit effusū
vinū vl' oleum l' corruptū teneat de effuso vl'
corrupto vt ibidē. sec' ē si ignorat hō fecerit.
ff. e. l. plē. et ex. e. in glo. **C**irca iō eum q
comodat pondera vidōsa. sic disting' hosti. l.
q si ignorat ea vidōsa nulli teneat. ff. omod.
in rebus. si locatōz ee ignorat teneat. ff. loca.
et oduc. s. addes. **S**i iō sciat et omodet emp
tori scēnt et venditor deapiat tñc si dñū nī
sit translatū tñ emptor facit furtū et eā co
comodans opem ferendo et iō ouenit pē a vñ
ditore actione furti t oditōe furauit. s. si oñ
um sit translatū et emptor sit soluendo ven
ditōz ager conē eum quia scēnt plus iusto ac
cepit. s. si emptor nō sit soluendo ager q omo
dantē actōe de dolo. **E**t idem ē in casu pcedenti

si emptor nō sit soluendo. Si aut emptor sit
deceptus qui sciens recipit victiosa nō ager.
Et idē est si vqz. s. emptor et veditōr sciebat
Sed si vqz ignorabat et veditōr ē decept⁹ tē
comodās actōe de dolo. Et idē ē si emptor scie
bat si nō est soluendo. Si vō vqz ignorabat et
emptor est decept⁹ habet oīra gmodantē pīria
comodatū p quā ab eo cōsequē siq̄ sua intē
sit. et idē ē si emptor ignorat et veditōr sciat
licz enī hic veditōr teneat nichilomī⁹ et co
modās. Si aut comod⁹ veditōri et ipse sit de
ceptus. i. nullo cāu hz cōtē gmodantē actōz de
dolo. cū hēat aliā pīriam. s. gmodatū. Si vō
emptor sit decept⁹ hē i quo cāu sup dictū ē q
cōtē veditōrem hz regressū agē nō pē contra
gmodantē aliq̄ actōe s; in quo cāu regressum
nō habet ut qm emptor et veditōr ignorabāt
et dixerēt q stare illis siue essēt equa siue n.
et in duob⁹ cāib⁹ in qbus dictū est venditorē
teneri si nō est soluendo tenet comodās actōe
de dolo. Et sūt hē vera qm dictū fuit quib⁹ pō
derib⁹ stare et mēsurare. si aut hē nō sit dic
tū sēssisse videt de pōderib⁹ i regiōe consuetis
ff. de emp. et ven. impatores. et si hē nō appa
reat dīmimis videt sēssisse. ff. de re. iur. s. p. et
ex de cens. expte. Cirē 6⁹ qd est que actōnes
nascunt ex hē pīctu. sciendū q due actōes ex
eo nascunt. s. directā et pīria. directā dat co
modatū et pīria heredi oīra gmodatari⁹ et eius
heredē ad ea que sibi tenet. q ecā patet ex sup
dictis. Cōtraria vō dat a comodataro et ei⁹
heredi oīra comodantem et ei⁹ heredē ad ea q
sibi tenet que sūt patent ex supdictis.

De deposito

XVII

Postea cōsiderandū ē de deposito et p
qd est et vñ dī. 2⁹ i quib⁹ rebus pīst
tit. 3⁹ quōd habet fieri. 4⁹ i quib⁹ tenet
deponitari⁹ deponenti. 5⁹ de actione depōit.
Circa pī sciendū q depositū est qd alicui cus
todiendū est tōtū. Nam rei depōite custo
dia et a deponente sperat et depōitari⁹ ex toto
cōmitat. Et hinc est q dī depositū qm deorsū
s. a deponente positū. ut oīdat totū fidei depo
sitari⁹ eē cōmissū qntū. s. paret ad custodiā.
Et i hē q dī custodiendū patz q rei depōite
sic et commodate possessiōz dīmūz et pītatē re
tinem⁹. ff. e. licz. s. rei. qm qz tamē dominū rei
depōite trāsīt in depōitari⁹ dominū et tamē
agit depōitū. ut cū apud te depono aliq̄ eoz
que sūt in nūo pondē et mēsurā. et queio te
cū in hoc ut inde reddas michi vñ tñ eiusdē
ghis qd obtines siue i⁹ expsse queniā sū ta
cte videar cōuēire. ut cū aliq̄ expdictis ap
te depono nō signatū nē clausū. si enī signatū
ul clausū depono videor te phibere ne vtaris
eo nisi i cōtrū agat ut. ff. e. luc. et. l. diē
s. q pecūiam. Cirē fm sciendū q depositū
pīst in rebus mobilib⁹ et se mouētib⁹. et i
rebus que nō sūt depōitarij. Vñ non rē neqz
depōitū si manet res apud me deponas qz

neqz gmodatū neqz depōitū pīst in rebus
mobilib⁹ et se mouētib⁹. Item i rebus que nō
comoda tū neqz depōitū neqz pīariū neqz cō
ductōz tenet i re mea pīa nō rem meā ab eo
quē scio eam possidē impetrē pīario ul gduc
tōe ul alio silimō ut. ff. e. qui rem. casualiter
autē deponit res imobilis cū res de qua ha
bet qd seqstrat. i. ap⁹ seqstrū deponit res imo
bil. cū hīs queit bñ. ex. e. bona fides. Cirē
3⁹ sciendū q depositū solet fieri p cyrogphum
vel cū arogpho. huiōi. vō cyrogphum solet
diuidi. et vñ a ps dat depōitari⁹. alēa vō re
manet deponēt. ut iuncta pīu. pbatio fiat.
s; hē pbatio nē est iuris nec de iure qz nō cre
dit pīate sēpture nō sub sēptōz habeat trum
testiū fidei gnoy. ut ff. q po. impig. ha. sēptu
ras. Cirē 2⁹. s. in quib⁹ tenet depōitari⁹ depo
nēt est sciendū q nā depōitū est ut res depōita
reddat. hoc enī de iure nāli est ut dī. i. ius na
turale. Itē depositum reddat inqz deponēt.
Fallit aut m. g. casib⁹. pīm⁹ est cū qd gladiū
depōit et furēs repetit. 22. q. 2. ne qd. 2⁹ cū depo
nēs fuerit depōit⁹ bona enī ei⁹ in publicum
deferunt. 3⁹ est cū fur depōit et repetit. si repe
titō vari dīm cū furis repetitōe occurrit qz tunc
pīoz est cā dīm. si tam fur rem repetat debet
sibi restitui fm a30. et bñ. ex. e. bona. Vñ de
actio depōitū dat fur nō a sūt fur. ff. de furis
itaqz. 2⁹ cū fur ap⁹ illū depōit a quo furri
pit ul pīetariū. ff. e. bona fides. d3 aut res de
pōita reddi nō detiorata alias actōe depōiti
potest agi. cū enī detior reddi potest dīa dolo
malo reddita esse qd intellige si sit detiorata
vicio depōitarij secus ē si vicio rei ul cāu for
tuito ff. e. l. i. et ex. e. bō fides i glo. Quid si
res ap⁹ ecclia deponit qd fieri videt cū i the
saurariā ul sacristiam inferē. Nūquid ecclia
de ea teneb⁹ si amittat. Itē q sic. si sit illa
ta pītib⁹ plato et caplo qz tūc videt gmoda
ta ecclie nō pīone tñ. sic dī nauta et campo
de rebus inuectis et illatis tñ. ut ff. nau. ca.
sta. l. i. s. vñ. Secus est si plat⁹ et caplū nō
sint pītes. tūc enī nō ecclia s; pīona que rem
reapit obligat. bene tam tenet ecclia de re illa
si in ei⁹ vñlitate fuiss⁹ gversa qz tunc teneret
ecclia. Et si apud eā vñ aliquā ei⁹ pīonā nō
fuiss⁹ depōita. ex. e. c. i. in tex. et glo. Quid
si depōitari⁹ reddat depōitū alieno ignoratē.
Itē liberat ff. e. l. i. s. si rem. Nō enī tē tūc
nisi cedere actōz deponēt oīra illū cui reddi
dī. ff. de peculio qd debet. secus est de debitorē
qui nō liberat soluendo sūo pīcuratori licz cōat
eum pīcuratorē. et hē iō qz depōitari⁹ tenet tñ
de dolo. et iō suffic q cedat actōz deponenti.
Est etiā obligat⁹ in spē pīmō cū possidere de
finit illā spēm sine fraude liberat. s; debitor ē
obligat⁹ in gñe. iō soluendo aliq̄ nō liberatur
ff. ad. l. falsā. noīe. s. iō et ff. de v. ob. si ex le
gati hē hōtē. ex de iur. iuran. e. i. t2. Quid si
pīes depōsuerit nūquid reddet alēa eoz si petz.

Quod si sic. si hoc in deponendo sit actus. alias
p. pte tñ. quia etiam duo heredes p. pte agunt
ff. e. l. 1. §. si pecunia. Si autē duo deponant hoc
pacto q. nō reddat vni sine alio h. suam d. 3.
Vnde si reddat vni neut. agē pot. si depona
ri. negat se reddidisse n. reddē cogit alicui.
q. nō illi cui reddidit. quia ille n. p. agē. n.
illi cui nō reddidit. q. nō tenet sine alio re
petē. h. h. s. **S**ed nūquid deponari. tē i hoc
cāu deponēti si res deponita perit. **I**tem res de
ponita aut perit dolo vel culpa deponarij aut
cāu fortuito. si dolo tenet. ē aut dolo studio
sa machinatio. ff. de dolo. l. 1. vt cā deponarij
latent sūt furī vbi res deponita sit vt eā tol
lat et secum diuidat. tenet aut de dolo mēn
q. si etiā de dolo sūciat ne sūciat. talis cō
uentio nō valz. q. est vtra bonos mores. ff. e.
l. 1. §. si sūciat. Si uo perit culpa deponarij
aut culpa lata aut leui aut leuissima. **E**st at
culpa lata. si rem p. am posuisti in archa. et
rem deponitam reliquisti i banco. et h. opat dolo
ff. man. fideiussor. psumit enī dolo si caraz
eandē nō habuisti de deponitis quā habuisti de
tuis. bona fides etiā abet psumit. i. fm gof.
dolo adesse psumit si rebus tuis saluis de
ponitis amisti ex e. bona fides. leui aut cul
pa est si rem deponitam in archa posuisti et eā
clauisti. s. clauē incaute dimisisti. si enī pnt
culpa lata tenet sic de dolo q. hic psumit dolo
sic dictū est. et sufficit h. psumptio ad oēm
natōz fm bñ. Si uo perit culpa leui et leuis
sima tenet i p. lib. cāibus. pmo si deponito se
obtulit q. sibi deponi p. ut vt ex e. c. 2. **S**cdo
si aliqd. p. custodia recepit. et tūc si recepit pe
cūiam age. vtra eum actōe ex oducto. si uo
spēm vl. opas. age. actōe p. s. p. s. vbi vt ff.
e. l. 1. §. si quis suū. 3. si p. pactū in se culpam
lenē et leuissimā recepit vt in d. l. §. si sūciat.
at. 2. si moza in restituēdo fecit ff. e. si i alea.
§. vlē. 4. si res cā sui apud eum fuit deponita
s. ut vteret ea ff. e. l. 2. §. si pecunia. cū huius sū
nit bñ. ex e. c. 2. Si uo pnt cāu fortuito non
tenet q. casus fortuiti nequnt p. uideri. tenet
tamē etiā tunc in p. lib. casibus. pmo si pactū
de eo inuenit ut ex e. c. 2. ff. e. l. 2. §. sepe. ita
tamē q. omēs casus specifient in pacto fm
bñ. s. de hoc est plen. in p. cedenti titulo pno
tatu. **S**cdo si moza i restituēdo pcessit cāu vt
q. candelā ardentē in camera plena palea di
misisti. et oburat dom. i q. liber erat deponit.
Vel si rem deponitam p. nūciū incertum re
misisti. 3. si dolo casū pcessit vt si alijs rem
deponitam vendidit. et eaz postea redemit. ut
haberet eā in cā deponiti. etiā si sine dolo eius
perit tē. q. semel omisisse dolo sufficit ff. e. l.
1. §. si rem. si tamē p. n. a ducet eā redumat et
in p. statu habeat viam. purgat ff. de vsu
fruct. l. se. §. item labeo. **E**t idem est fm gof.
si dolo nō in alienando s. in vtendo omitterat.
vt ff. de con. furti. q. furtū. 2. fm alijs. s. fm

gof. si apud aliquē tñ grā cuius res deponita
fuit. ff. e. l. 1. §. q. sepe. alij vtra. **I**mpredictis
cāibus tenet deponari. etiā si res apud deponē
tem silimō pisset. sufficit enī q. res potuit nō
pire. ff. de le. 1. cū res. §. vlē. h. bñ. et gof. ex
e. c. 2. et h. s. **I**tem nō q. in deponiti repetitōne
nō habet locū o. pensatō in toto n. deductō i
pte. ut ex e. c. 2. §. sane. **V**bi etiā notat q. de
positū cū deponito nō o. pensat s. q. pmo deponit
pmo reapit. c. e. l. vlē. **N**ō habet etiā locū
p. expēsas retentō fm gof. s. accur. diē dñi
um. s. i cāu qñ deponarij fecit expēsas rē
rā deponite. petē enī p. eas a deponēte ff. e. ac
tōe. **N**ec doli exceptō ff. e. l. plē. **V**nde deponi
ari. nō potest exape vtra deponentē deponitū
repetentē de dolo. dicens repetis dolo. q. fecit
tū michi pactum q. vsqz ad meā mortē non
repeteres. deponitū enī qñcūqz repeti p. et si co
pacto deponitū fuerit vt post mortē deponarij
repetat. poterit enī deponēs mutata volūta
te repetē ff. e. l. 1. §. vlē. n. apud seqstrū res de
ponita fuerit que repeti nō potit n. lege seqs
tratōis impleta. **N**ec etiā ibi locū h. excep
tio spolia tōis fm alijs. **A**li dicit vtrius q.
bene habet locū exceptō talis saltē in modum
reducentōis que fauorabilior videt q. actio
deponi. licz illa sit bone fidei. h. bñ. ex de or
cog. c. 2. et h. s. **N**ō insup q. deponari. vtr
to re deponita cōmittit furtū si sit exp. p. p. bi
bituz. ne ea vtatur ff. e. si stichus. alij nō cō
mittit dñm d. hoc putet dñm pmissuz. etiā
si h. min. p. b. b. putet ff. de furtis. q. rem
o. mittit etiā furtuz si deponitū cā incipit
abscondit ff. de furtis. l. 1. **N**ō h. etiā nota q.
ea que rebus deponitis accedūt deponita n. s. s.
vt si homo vestit deponat. vestis nō est depo
nita s. homo. vl. si equ. cū capistro deponatur
sol. equ. est deponitus ff. e. l. 1. §. ea que deponi
tis. vbi attēdendū fm accur. q. si quis dicat
sic depono equū cū capistro tūc deponit non
tñ equū s. et capistrum. Si uo dicat depono
equū q. est capistrat. nō deponit capistrum. tē
tamē de custodia. cū ille apud quem deponit
equ. alij deponit age. vtra eā n. tñ vt p. depo
sito s. vt p. accessorio deponito. ar. ff. o. mo. siue
cto. §. vsqz adeo. tē. **R**e. peti aut deponitū
qñcūqz placuerit deponēti nō obstat aliquo
pacto vt dictū ē sup. ex e. bona. i. tex. et glo.
Si q. qd. est de actōe deponiti scēdō q. h. actō
dat deponēti. hoc tamē fallit in cāibus sup. dic
tis. dat etiā h. actō dñō et dñis deponentis
ff. e. l. 1. **D**at ec. furti et p. deponēti n. ob
stante suo delicto ut et dictū est sup. **A**gunt
enī ex suo o. c. tū ff. e. si p. d. s. furti nō possūt
agē n. o. sequit actōz ex suo scelere ff. de fur
dat aut h. actō vtra deponarij. uel ex here
dem ex dolo defuncti. et m. romag. ex suo ff. d.
acc. et obli. ex deponiti. et tenet heres etiā de p.
ao rei ignoratē vendite ff. e. l. 1. 2. et 3. **N**ō q.
uō et in qñ h. actō de p. patz ex sup. dicitis. est

aut h^o actō bone fidei. iſtituē. de acc. **S.** actō:
nū. eſt etiā famosa et mēn ut heres ſuo noīe
dampnatus fiat infamis C. e. q. de poſitum.

De feudio

XVIII

Deinde oſiderandū eſt de feudo. et p^omo di
cendū eſt qd fit feudū et vñ dī. 2° qd et
que ſūt dīe feudi. 3° qd res pñt infeu
dari. 4° que pſona pñt infeudare. 5° quis pñt i
feudari. 6° quō oceſſio feudi fiat. 7° in quos
feudū ex ſucceſſione pueniat. 8° qd ex cāis
feudū pdaē. 9° coram quo debet qſtio feudi
vñtari. **C**ir p^o ſaenō qd feudū ē immo
bilis rei ob homagiū beniuola cōceſſio. et hec
deſcēptō colligit ex legibz feudoz articlō qd
cāis feudi amittat. **S.** bñficiū p h^o qd dī im
mobilis rei. nō qd feudū pñt ſcedi tñ in re
bō ſoli ul' ſolo coherētibz vt ſūt fruct^o in ſolo
pēdētes q tamqz pſ fū di ipī fūdo coherē dicū
tur. ut ff. de rei ven. fruct^o aut. et in hijs que
int immobilia ſputant vt cū de camera feu
dum datur. vt ff. de iur. do. l. vlē. **S.** pterea
dī etiā ob homagiū. i. ob fidelitatē et fidelita
tis debitū a vaſallo pſtandū. Vñ homagiū
qſi hōis actō dī. h^o enī vaſallus ſe hōiem dñi
agit et eidē certis ex cāis ppetuo hōi ſe ſuppo
nit. dī aut beniuola. qz fit ex gta beniuolen
tia. vñ vocat bñficiū impoſito. **S.** bñficiū. per
hoc aut qd dī cōceſſio et nō tñſlatō notat q
apud dñm dīrēm dominiū et pietas dīrē
remanēt. Vaſallus uō acqrit ſibi vſufruc
tū. et habet etiā nātales poſſeſſioez ff. de acq.
poſ. nātalit et l. poſſeſſio. poſſidz enī ſibi et hz
qſi dominiū et vñlem rei vñdica cōz ff. ſi ag.
vñdical. ul' emph. pe. l. i. **D**icē aut feudū
a fidelitate ul' fide quā vaſall^o dño iurare et
pſare tenē vt in li. feudoz titulo p quos fiat
inueſtitura. **S.** nulla. Fidelitas aut hīc dicē
iurandū qd a vaſallo dño pſtaē. **C**ir 2°
ſaenō qd feudū aliud ē patnū. i. qd a cōi pa
tre eſt acquiſitū. aliud matrū qd eſt p mrem
acquiſitū. a^o nouū qd. ſ. de nouo ē acquiſitū
nō eſt aut feudū nouū. ſ. qd iēto cōferē eē
e. expte. Vñ aliud eſt infeudare qd nō licz. a^o
re infeudare. qd licz. Item fm gwil. dur. du
plex ē homagiū. ſ. ligūz et nō ligūz. ligūm
eſt illud qd fit impatori vl' regi nllī^o altius
fidelitate ſalua et dī ligūz qſi ligatū ul' qī
legalitatis otenm. **N**ō ligūz eſt ill^o qd fit
alijs ſalua fidelitate impatoris l' regis. **S.**
quē vidē de 3°. ſ. que res pñt infeudari. eā
qd ſaenō qd res q. phibeū alienari nō pñt in
feudū ſcedi ut in titulo p quos fiat inueſti
tura. **N**ā in oceſſione feudi fit alienatō ſal
tē vñlis dñij. vñde fm gōf. res feudales. i.
que in feudū dari cōſueuerit poſſūt in feudū
ſcedi. que uō feudales nō ſūt feudari nō pñt.
niſi in qtuor cāibz. **P**rim^o eſt ſi feudatarius
moriaē et feudū ad ecclm reuertat. tūc enim
plac^o pñt illud feudū alci dare. nō obſtante
iuramēto qd fecit de nō infeudando o nouo

eē e. expte. 2° eſt ſi vaſallus feudū ecclie alie
nauit. et pñt hoc illud pñdit. tūc enī plac^o
poſteſt illud dare filio alienātis ul' ei^o ſang.
neo ſine lñia pape vt ibidē. 3° eſt ſi vaſallus
ecclie feudū alienauit qd ecclia facile recupare
nō poſſit. tūc enī plac^o dare poſteſt illud ali
cui la yco q ipm recuperet et ab ecclia recogno
ſcat. 4° eſt ſi plac^o aliquis aliqbus pñt obſe
quūz ſibi ab eis pñtū conceſſit de lñia pape
terrā aliquā ſub certa mēſura infeudū. et illa
terra pñea ſub illa mēſura fuerit inuenta de
ficē. tūc enī ſucceſſor mēſurā illā poñt inte
grare. eē de don. a. p. tuas. **E**xpoſit^o patz et
habet q iuramētūz denon feudando de nouo
nō extendit ad feuda antiqua. ſ. tñ ad illa
que nūquā fuerāt in feudum data. **I**te nll^o
debet cogi p ſpūalibz homagiā facē. hoc enī
eſſet ſymonia. eē de ſymo. ex diligēt. **V**t
aut de ame in feudū poſſunt ſcedi reqre infra
titulo de decimis. **A**d videndū et que res in
feudari valent. ea que dicta ſūt immediate p
deſcēptōz feudi. **S.** quē vidē de 2°. ſ. quis pñt
infeudare. aut qd ſaenō q archiepc. **E**pū ab
bas et ppoſit^o ſi oſuetudo fuerit feudū ſcedere
pñt. **I**te marchiones duces et valuoſores.
ut in li. defeu. ti. i. **I**tem mīores et mīmi ut
in eodē li. ti. de nā feudi. **E**t hoc eſt verū ſi ha
bēt lēime ſuoz bonoz admīſtratōz. q enī rōne
qlibz phibeū aliq de bonis ſuis alienare n^o in
ueſtiturā feudi poñt facere. **N**ō tam q qñ fit
inueſtitura p mīorem. aut fit de bñficio vetēi
et tūc valz. aut de nouo et tūc nō valz. **S.**
quē vidē de 4°. ſ. quis poñt infeudari. vñde ſa
enō q ar hoc nō diſtinguit. **N**ā et ſu^o infeu
dari poſteſt niſi ignozātia pñdaē vt qz liber
putabat. et hoc verū eſt ſi ſit talis q ſuīre de
feudo poſſit. i. gīe mutus ſurdus claudus ul'
alias impfect^o. clerici etiā et omīs reſoſi feu
dum accipe nō pñt pñmo ſi habēt pñnt. vt i
aut. an mut^o. poſteſt et mīor. i. impubes in
feudari. nō ſadet tam fidelitatē anteqz vene
rit ad pubertatem. et ſi eam añ fecerit nō tē
qz fidelitas illa ut dñm eſt ſup. fit p iuramē
tum qd firmamētūz nō habet ab impuberibz
factū. vt ti. ſi defeudo ſtroſia fuerit. **P**oñt
etiā femie ſcedi feudum. et dī feudūz femie
um. vt in ti. de bñfio feie. poñt aut infeudatō eē
p nundū l' pcuratorē a pñe qlibz expediri. vt
in ti. p quos fiat inueſtitura. **S.** quē vidē de
6°. ſ. quō oceſſio ſue iſtitutō feudi fiat. ar
qd ſaenō qd fit p honore dñi et amore vaſalli
et p inueſtiturā. ut in ti. quibz mōis pñt feu
dum oſtitui. **E**ſt autē inueſtitura pñe poſſeſſio
nis rei edicō. im pñe uō eſt alicui^o corpe loco
poſſeſſiois in māibus poſitō. vt qñ dñs va
ſallo porrigit baſtā ul' aliq ſile dicens ſe fa
cere inueſtiturā. ut in ti. qd eſt inueſtitura. **D**e
bet aut inueſtitura coram teſtibz fieri. nō quidē
qz ſine teſtibus ul' iſtō nō valeret. ſ. ut ve
ritas pbari poſſit ſi oporteret. **E**t ſi pñm dñs

inuestitiam faciat de benefi^o nouo. tunc si pa-
res. i. vasallos habet coram tribus ul' salte^z
duobus ex illis eam facere te. Si uero non habet
pares sufficere q^{uod} faciat ea coram alijs ydoneis te-
stibus. Si uero inuestiat de uet^o b^{on}o faciat coram qui-
bus scilicet testibus ydoneis sine paribus suis alijs h^{ab}
facere potest. ut in titulo q^{uod} testes sunt necessarij. Si uero
clericus faciat inuestituram et de rebus p^{ro}prijs. tunc
ide^o d^{icitur} seruare q^{uod} in inuestitura laica. Si uero faciat
de rebus ecclesie testes adhiberi p^{oss}unt in d^{ist}inctis
pares et ex^{tra}ne^{os} s^{ed} h^{ab}et. Facta uero inuestitura
d^{icitur} vasallus d^{omi}ni sac^{ra}mentum fidelitatis p^{ro}stare. Hu-
iusmodi autem sac^{ra}mentum s^{ed} in d^{ist}inctis curiarum vari-
as consuetudines ordinat. Et quidem in summa ro-
landina talis ordo tradit. s. q^{uod} vasallus p^{ro}mit-
tit d^{omi}no et corporali^{ter} iurat ad s^{an}ctam dei ewangelia de
ce^{ro} sibi et fidelibus suis esse fidel^{em} vasallus ip^{se} m^{ag}is
et h^{ab}edes suos. res. iura. et honores eor^{um} p^{oss}esse
fidelit^{er} seruare et nullaten^{us} aliq^{uod} q^{uod} in d^{ist}inctis
tunc p^{er}icul^{um} sui dampn^{um} p^{er}one ul' p^{er}sonar^{um} re-
rum iur^{um} et hono^{rum} sui suozq^{ue} h^{ab}endum verti
possit p^{er} se ul' p^{er} aliu^m stractare ul' m^{od}o alio ma-
chmari. ymo si q^{uod} hoc ul' eoz aliq^{uod} tractare l^{it}
p^{er}curare sentit q^{uod}ato potest ei indicare et q^{uod}q^{uod}
sibi de fide et cred^{en}tia ab eod^e dep^{os}iti t^{em}p^{or}e fuit se-
cret^{um} tenebit. et p^{er}sona^m res iura et honores o^{mn}i-
bus de^{bit}o fidelitatis ip^{se} p^{ro} s^{ed} astrictus erat
tueri et totis uiribus adiuuare. et g^{ra}ti^{am} uer^{am} et
pura^m fidelitatem sibi suisq^{ue} h^{ab}edibus reddere ac p^{ro} oia
imp^{er}ari. h^{ab}is uero sic factus te d^{omi}ns vasallu^m in-
ducere in vacua^m possessione. ut in t^{it}ulo. q^{uod} sit in-
uestitura. Mortuo autem d^{omi}no vasallus ul' ei^{us} heres
d^{omi}ni ul' ei^{us} successor^{em} infra annu^m et die^m honozifi-
ce d^{icitur} adire et inuestituram petere et fidelitatem p^{ro}-
mittere. d^{omi}ns uero inc^{on}tinenti d^{icitur} inuestituram facere
et fidelitatis sac^{ra}mentum recipere. q^{uod} si non fecit vasal-
lo n^{on} d^{icitur} obesse ex q^{uod} inuestituram sic debuit postu-
lante. q^{uod} ymo si d^{omi}ns ul' annu^m et die^m hoc facere
differret p^{ro}prietate p^{ro}uari d^{icitur}. sic et si vasallus
ul' annu^m et die^m inuestituram petere differret b^{on}ifici^o
d^{icitur} p^{ro}uari. articulo qual^{iter} d^{omi}ns p^{ro}prietate p^{ro}ue^{it}. et
in t^{it}ulo. si de feudo strouisa fuit. d^{omi}no o^{mn}ittit
te. Ex p^{ro}cis p^{er} s^{ed} h^{ab}et. q^{uod} licet vasallus g^{ra}ti^{am}
iuret q^{uod} i oib^{us} cas^u inuabit d^{omi}ni. et o^{mn}i quib^{us}
n^{on} t^{em}p^{or}e inuabit eum o^{mn}i d^{omi}ni antiquiore nisi sit
exco^{mm}unicat^{us} ul' a rege b^{an}it^{us}. q^{uod} in t^{em}p^{or}e vasallus
est a sac^{ra}mento fidelitatis absolut^{us}. nec ei inuabit
eum o^{mn}i impiu^m ul' pap^{am}. ex de iureiur^{amento}. veienter
al' vasallus d^{icitur} inuare d^{omi}ni o^{mn}i h^{ab}et et o^{mn}i
frez ul' filiu^m. Sciendu^m autem q^{uod} vn^{us} p^{er} est vasallus
pluriu^m. ex de p^{ro}u^{er}biis. cum capella. t^{em}p^{or}e null^{us} p^{er} est
homo ligius diuisoz d^{omi}noz. s^{ed} b^{on}o homo n^{on} ligi^{us}
p^{ro} diuisis feudis q^{uod} tenet a diuers^{is}. ex de supple-
ne. p^{ro} grandi. Est autem h^{ab}o ligi^{us} alie^{us} q^{uod} est homo
ei^{us} iurisdic^{ti}oⁿi subiect^{us} q^{uod} ad p^{er}sona^m. et q^{uod} ad alia
bona sua q^{uod} h^{ab}et ab alio in feudu^m n^{on} ligi^{us}. eo eni^m
ip^{se} q^{uod} p^{er}sona^m sua^m ei p^{ri}ncipali^{ter} subiacet v^{er}o ip^{se} bo-
na sua subiect^{us}. ar. ff. de adop. si p^{ro}. Homo
uero n^{on} ligi^{us} alie^{us} est q^{uod} n^{on} est ei^{us} iurisdic^{ti}oⁿi subie-

ctus n^{on} m^{ag}is feudu^m se extendit. Si igit^{ur} sit ali-
q^{uod} h^{ab}o n^{on} ligi^{us} duoz d^{omi}noz o^{mn}i se inuice^m bella
t^{em}p^{or}e inuice^m illu^m p^{er}sona^m al^{ter} cui p^{ri}mo fecit homagi^{um}
et al^{ter} inuice^m s^{ed} m^{ag}is uires sui feudi p^{er} aliu^m substi-
tutu^m. h^{ab}et g^{ra}ti^{am}. Quid si vasallus m^{ag}is plu-
res filios reliquit. R^{es}pon^{detur} h^{ab}et. q^{uod} o^{mn}i facit fi-
delitatem et feudu^m h^{ab}et ind^{ist}inctu^m. si uero ad vnum
eoz ex d^{ist}inctione p^{ro}ue^{it} ille sol^{us} iurabit. Ad
h^{ab}et n^{on}. q^{uod} pactu^m o^{mn}issoru^m ita est i feuds sicut
in pignozib^{us}. p^{ro}hibitu^m puta si pactum fuit q^{uod}
si pign^{us} infra certam die^m n^{on} redimat^{ur}. creditori
b^{on}o in feudu^m d^{omi}ni. n^{on} val^{et} ut d^{icitur} in l^{it}ulo. de feudis
Quid autem sit pactu^m o^{mn}issoru^m. uide sup^{ra} tit^{ulo}
de pignozib^{us}. ar. 6. ar. si. S^{ed} nu^mq^{uod} vasallus
sequitur d^{omi}ni ad exercitu^m sub sumptib^{us} d^{omi}ni uel
suis. R^{es}pon^{detur} g^{ra}ti^{am}. q^{uod} sumptib^{us} p^{ro}prijs si p^{ri}nci-
pale feudu^m h^{ab}et. si uero modicu^m sequetur sumptib^{us}
d^{omi}ni. ff. de opi. lib. suo iuctu. h^{ab}et t^{em}p^{or}e mag^{is} p^{ro}nd^{us}
ex p^{ro}cis. Nu^mquid vasallus tenet sequi d^{omi}ni ul-
tra mare. R^{es}pon^{detur} quida^m dicunt q^{uod} sic. si antecessores
d^{omi}ni o^{mn}suenerunt pugnare cu^m barbar^{is} ut rex fra-
cie. Instar p^{ro}ni q^{uod} o^{mn}suetas opas indicere p^{oss}it li-
b^{er}o. ff. de pigno. acc. vniu^{er}sioz. rex t^{em}p^{or}e t^{em}p^{or}e sibi
p^{ro}uide de exp^{er}sis in toto uel in p^{ar}te arbit^{rio} boi
viri o^{mn}siderata q^{uod}itate feudi. Si uero n^{on} o^{mn}su-
uerit n^{on} tenet. h^{ab}et g^{ra}ti^{am}. Est q^{uod} aliq^{uod} s^{ed}us
h^{ab}et aliq^{uod} villam in feudu^m a rege et de illa ba-
rone in feudat. et rex postea emat ea a baro-
ne. nu^mquid rex facit homagi^{um} ecc^{lesi}e. R^{es}pon^{detur} q^{uod}
da^m dicunt q^{uod} n^{on} te^mp^{or}e si faciat quanda^m o^{mn}en^{ti}am
dicet^{ur} ep^{iscop}o. tu tenebaris m^{ag}is homagi^{um} facere p^{ro}-
tali villa. et tal^{is} baro in cui^{us} locu^m successi tene-
bat ill^{ud} facere tibi. v^{er}o si lib^{er}atus ab homagi^{um}
p^{ro}stac^{ti}one. ar. ff. si p^{ro} h^{ab}et tatis petat. l. 1. p^{ro}pe-
nul. post. c. Alij dicunt q^{uod} debet homagi^{um} sibi
inuice^m facere ut sic sibi inuice^m fuit bona fide.
ar. ff. si cer. p^{ro}. ei^{us} qui i p^{ro}uicia. h^{ab}et g^{ra}ti^{am}. Nu^m
q^{uod} fili^{us} vasalli mei est vasallus me^{us}. R^{es}pon^{detur} homa-
giu^m p^{oss}it fieri p^{ro}pter tria. p^{ri}mo p^{ro}pter emenda^m in-
iurie illate. et tunc fili^{us} hois mei n^{on} est me^{us} q^{uod}
fili^{us} n^{on} portabit iniquitatem p^{ro}is. Nam si p^{ro}pter
delictu^m p^{ro}is fili^{us} n^{on} p^{oss}it bona. multo m^{ag}is d^{icitur}
perde stat^{um} p^{er}one. ar. in aut. ut nulli iudi. S^{ed}
ul^{ter}. Secundo p^{ro}pter bona ut cu^m q^{uod} m^{ag}is subiacet bo-
na sua et a me recipit in feudu^m illa. et tunc
q^{uod} v^{er}o in ea tradidisse si fili^{us} a hois p^{ro}is absti-
nere uoluit h^{ab}o me^{us} n^{on} erit. Tercio p^{ro}pter tunc o^{mn}i
p^{er}one ut cum q^{uod} p^{ri}ncipali^{ter} se facit hois me^{us}
ut a me defeudat. et tunc et p^{er}ona filij erit ho-
magio astricta. p^{ro} ei^{us} filiu^m impubem sub tuto-
ris p^{ro}ate o^{mn}stituere p^{er} g^{ra}ti^{am} et p^{ro}sequis sub d^{omi}ni po-
testate. ff. de tutel. l. 1. h^{ab}et g^{ra}ti^{am}. Quid de va-
sallo vasalli mei. nu^mquid est vasallus me^{us}. R^{es}pon^{detur}
q^{uod} n^{on}. Nam lib^{er}us lib^{er}us mei n^{on} est lib^{er}us me^{us}
ff. de v^{er}o oblig. nam soci. Sciendu^m autem q^{uod} sicut
d^{omi}no fide^m suare tenet vasallus sic et vasallo do-
min^{us}. et sic vasallus si n^{on} seru et fidelitatem d^{omi}no
feudu^m p^{oss}it. sic et d^{omi}ns si non seruet fide^m va-
sallo d^{omi}no p^{oss}it q^{uod} in eo habuit et ad sup^{er}io-
rem feudu^m transit ut in t^{it}ulo. quoda^m mod^o feudu^m

amit. h. 10. 22. q. ult. ex dilecti. Et idē vult
host. i. sūma. **P**otē tamē vasall⁹ feudū inui-
to dñō retinere. et tūc nō tenet dñō fūire. in
memoriā tñ antiq dñij nō dñ eum offendē vt
in eodē li. de feudis. **N**ota tamē q. sic inuicē
eē de excel. p. grauent. et in glo. bñ. ibidē cū
dñ q. p. p. fidelitātē nō fūataz ad dñm amit-
tat feudum. intellr p. sūia; sup h. latā non
ipō iure. filr et exūso. si dñs aliē se habeat cū
subditū q. debeat vidē q. subiect⁹ ipō iure nō
debeat ei obediēciā denegare vt inuicē. di. 94.
esto subiect⁹. agat g. p. supiorē. ar. 11. q. 3. si
epc et idem vult host. **I**n qbus dñ tam casib⁹
pōit ipō iure. vt si feudū sit alienatū fm iur-
noē. ex e. s. c. 2. **A**d hoc nō q. dñō indigentī
debet vasall⁹ alimēta p̄stare ff. de lib. agnosce-
necare. **I**n sup nō fm hostē in sūma e. ti. q. va-
sall⁹ fūire dñ fm q. puentū est et feudū nācā
regrit fm diūsa; sūetudines regionum et
ipīs deficiētib⁹ vti iure sc̄pto. **V**nde in feu-
do ante oīa fūanda sūt pacta qbus deficiēti-
bus sūetudo regionis dñ inspicā. q. deficiēte
iure sc̄pto pōit vti. **S**equit vidē de 1. s. ad
quos feudū iure successionis pueniat. cū qd
sc̄nō q. in feudo nō succedūt ascendentes vt
p. filio s. descendentes. pmo fili⁹ nō filia p. ea
nepos ex filio nō nepē. et sic in īfinitūz mas-
culi descendētes ex masculo. hns iūo deficien-
tib⁹ p. succedūt fr̄es et fr̄m p. mortuoz filij.
deinde agnati vltiores et sic in īfinitū. vt i. ti.
de nā successiōis feudi. c. 1. **D**ic tamē host. q.
de sūetudine impy nō succedit nisi fili⁹ qui
descēdit. pmo feudū ad impy redit. et sic in
alamāia p. pares iudicari vidit. **Q**uod autē
dictū est q. in feudo filius p. succedit. intellr
de filio nāli et lēino. **A**bitūō enī nō succedit
ad optin⁹. nec nālis ul' natns ante desponsa-
tōez nisi p. ea facit sit lēim⁹. ut in ti. si de feu-
do cōtrouērsia sit. s. ad optin⁹. et c. nālis. hoc eē
vlt hostē ex q. si. sit le. c. 1. **N**ō succedit etiāz
nat⁹ d. fa. vxore morigmatica lege accepta.
dñ aē lex morigmatica qñ aliquis habēs li-
bos de pma vxore ea mortua ducit fm tali
pacto q. n. ipa nec filij ei⁹ succedāt nec de bo-
nis p. ris habeāt n. qñ. tpe spōsalioz acceptit.
et talis in fundo nō accedit. pmo nec etiā i.
p̄p̄tate ex tantib⁹ libis vxoris pme. vt i. ea.
de; l. ti. de filijs natis de m̄fio. c. qdaz habens
filiū. **Q**uod aē dictū ē sup qd deficiētib⁹ mas-
culis ex masculo descendētib⁹ succedūt p.
fr̄es. et est intelligendū de feudo acq̄sito ab an-
tiquo. i. ab eo qui fuit pater cōis tot⁹ agna-
tōis. aliē secus est. si enī aliquis fuit de nouo
bñfio inuestit⁹ eo sine masculo lēimo defunc-
to. nō succedit fr̄ ei⁹ ul' fili⁹ fr̄is i. feudo. s. ad
dñm reititur. vt in ti. de nāli successiōe feu-
di. **V**nde etiā duob⁹ fr̄ib⁹ inuestitis. vno sine
ple defuncto. nō succedit ei alē i. feudo. pmo
pars eius ad dñm redit. nisi ea lege inuestit⁹
fuisset. vt sibi inuicē succederēt ul' nisi illud

de cōi pecunia a vasallo emissent dñō p̄sentē
ente. q. al' vendi⁹ nō teneret. ul' nisi fuisset
acq̄sit⁹ p. vcl⁹ q. fr̄is fūidū. puta fil' fuerūt
in exercitu regis hostes debellādo. fm hostē. vt
in ti. qui feudū dare p̄nt. s. cū iūo. **Q**uō vero
dictū est sup q. filia vel ples ex ea descendēs
nō succedūt in feudo. fallit in duob⁹ casibus.
vñus est si sit feudū femineum vl' femie p̄ces-
sum. tūc enī deficiētib⁹ masculis ad femias p.
tinebit. vt in ti. de bñfio femie. **S**ec⁹ est si sit
tali pacto acq̄sit⁹ vt. s. deficiētib⁹ mascul' ad
femias deuoluat. q. qd fuit actū est fūandū.
ut in ti. de successiōe feudi. s. filia. **N**ūquid
fili⁹ p. feudū retinē repudiata hēditate pa-
tris ad hoc vt nō teneat solū debītū eius.
Respōd⁹ hostē in sūma q. nō. s. aut totū debet
repudiare. aut totū retinere. nisi dñs eū tāz
q. de nouo bñfio inuestiat agnatis cōsentit.
tibus q. tunc illud bñ retinebit sine aliq onē
hēditano. secus autē ē si agnati nō p̄sentāt.
q. sibi ipīs possūt feudū retinē repudiata hē-
ditate sine aliquo onē hēditario. **V**t in sū-
tūde fr̄idici de feudo. an agnatus ul' filius de
funct⁹ retinē possit repudiata hēditate feu-
dum. c. si p̄gerit. **Q**uid si diūse sūetudies
de feudis inueniūt in diūsis locis. **N**ūdet
ibidē hostē. q. saluis legibus impialibus que
p̄ueniūt i. sūone fr̄idici feudi nā et causa fm
diūsas regionū sūetudies est diūsimōe ter-
mi. mda. et sūetudie deficiēte in aliqua re-
gione recurrendū est ad aliāz regionūz sūe-
tudines. et si nec illa appareat sūone vel le-
ge sc̄pta sine calumpnia vti possūt. **A**d hoc
nota q. si vasallus sine hēde mascl'o decedat
et feudū ad dñm redeat. aut decedit p. au-
gustū et ante kl'as marci. et tunc omēs an-
ni fruct⁹ pendētes p̄ueniūt ad dñm. **A**ut post
kl'as marci vsq. ad augustū. et tunc fruct⁹
ad hēdes mascl'i p̄ueniūt. vt i. ti. lex regni h.
finitur. c. si vasallus. **I**tem si vasall⁹ fecerit
in feudo aliq̄ edificatū vl' i. pecūia sua melio-
rauerit. et p. ea sine liberis decesserit hēdes iūe
p̄nt auferre illud edificatū n. dñs soluat me-
liozatōis p̄ciū. vt in c. p̄dicto. **I**nsup nota q.
ducat⁹ marchiat⁹ comitat⁹ n. diuidunt. s. q.
feudum diuidi pōt. ita tamē q. p. vno feudo
vasall⁹ ples dños n. cogat habē. vt in sūone
fr̄idici. hac edictali. **S**equit vidē de 8. s. q.
bus ex cāis feudūz amittat. cū qd sc̄ndū q.
amittat. 18. mōis. pmo si vasall⁹ fiat mut⁹
si tamē feudum sit magnū. et ille non possit
sine feudo sustentari tñ sibi debet de feudo re-
linq q. inde possit sustentari. vt i. ti. q. b. mōis
feu. amit. s. vlt. et hoc dñ intellr de feudo no-
uo. s. feudū p̄mūz retinebit totū. s. iud⁹ mu-
tus et claudus. 2. si fiat clie⁹ vl' religiosus. vt
in ti. qui arma bellica deposuit. 3. si ipē nō pe-
tat post mortē dñi ab ei⁹ hēde infra diem et
annū inuestitiam. vl' si hēres vasalli infra di-
em et annū nō petat inuestitiam. et hoc ē vñ

si sit maior. 12. annis. secus est si sit impubes.
impubes uero dicitur eam petere infra annum et mensem
ut in 11. q. 1. tpe miles inuestituram petere debeat
c. 1. et hec vera sunt quando dolose obmisit. secus est si
ex iusta causa ut propter inimicitias capitales uel
ab inimicis iustis. 2. si mortuus non velit iurare si
delitatus domino inuestituram pollicetur. 4. si infeudauit
feudum tali qui id deservire non potest. uel si in
feudauit id alia lege quam ipse habet. puta habuit in
se et in suis heredibus masculis et ipse infeudauit
sibi in se et in suis heredibus masculis et fecit filium
per tunc feudum dare vasallo alii in feudum debitorum
circumstantiis obseruatis si sit feudum primum.
ut in 11. de feudis. alii si clientulus. 6. si fe
loniam. i. fraudem in domino commisit contra tenorem
iuramenti fidelitatis. ut si dominum relinquat in bel
lo campestri non mortuum nec ad mortem vulnera
tum. 7. si cum uxore uel cum concubina domini co
cubuit uel turpiter lusit. uel si cum filia uel uxore
filii uel nepte ex filio. uel cum sorore domini in domo
domini concubuit. ut in 11. q. 1. b. mo. feudum amittit.
8. si occidit fratrem primum uel filium fratris ut
ipse solus habeat totam hereditatem in qua casus si feudum
sit primum potest id tunc redire ad suos feudatarios.
os non ad dominum ut ibi dicitur. 9. uel. Expositio autem huius
hoc de fratre domini. ex. e. c. 2. in fi. glo. si male. fm
hoste. et accur. 10. si alienauit feudum uel eius
partem non iuret quod hoc ignorans fecit nullo titulo
vasallo licet feudum uel aliquod partem eius uendit impi
gnorare uel quocumque modo alienare uel et in dote
dare non maiori domino promittente ad quem feudum
spectat. et si secus fiat. irritum est. nulla prescriptio
impediens et per alienata redit ad dominum ut in co
stitutione friderici hac edictali. Et si nec id
transferre potest feudum in alium sine assensu domini ut ibi
dicitur. Non prohibetur tamen feudum primum alienari inter
agnatos cum potest refutari quod alienatio uideatur
ut ibi dicitur. Potest et irrequisito domino feudum primum
ad uiam vasalli in dote dari. ex. e. c. 2. in glo.
11. aut feudum possit per aliam ecclesie dari. requiritur
infra in 11. de immunitate ecclesiarum. c. 1. tunc b. non
ex. e. ex pre. quod si vasallus alienet totum feudum uel
maior partem potest feudum cum dominus a quolibet pos
sessore possit id reuocare. si uero minor partem
det in libello. uel obliget pignori domino rema
neat in feudo domini non potest propter hoc feudum. ut
in 11. q. 1. feudo. quibus modis amittitur feudum. l. 2. 110.
si negauit feudum uel partem eius. 11. si dominum accu
sauerit. uel si eum testimonium tulerit uel aduocauerit
uel perit fuit in actione civilis uel criminali et per
pres alias causas magnitudinis que numerantur in libro
feu. si tamen persequatur in iuriam suam per dominum accare
12. si in causa publica expeditione uictus ad
dominum non uenit. nec alium per se misit uel dimidius
reddidit feudum unum annum domino non misit. ut in
constitutione hac edictali. 13. si tamen delin
quat quod feudum potest deat. tunc ei propter hoc delictum
filii sui potest feudum. uel tamen quod id potest non deat
si primum non fuit questio mota. ar. ex. de dona. c. fi.
14. aut allegat ad hoc per et contra. et tandem dicit

quod recurrendum est ad consuetudines et constitutiones
feudorum. 15. si non fecit obsequium que cardinalium
inclusionem in electione pape sunt statuta. ut in
11. q. 1. de elect. c. ubi tunc. 16. si filium suum ad
satisfaciendum domino non induxerit. si ei filius na
tali offenderit dominum pro requisitis a domino indu
cat filium ad satisfaciendum uel seper a se filium alie
feudo puer. si uero pro eum ad satisfaciendum indu
cat et ipse stemmat. et pro mortuo ei in feudo
non succedat nisi prius satisfaciatur. ut in constitutione
hac edictali. l. 1. 17. si suum uasallum non indu
xerit ad satisfaciendum domino si est uasallus de suo
feudo uasallum alium habeat. et ille alius uasallus
uasalli domini domini sui offendit. non fecit hoc pro
sequendo domini propter quem sine fraude prius habuit feu
do puer. et ad dominum a quo id habuit reuertetur non ab
eo requisit. par. fuit satisfacere maiori domino quem
lesit. Et si filius non dominus uasalli requisit a suo domino
requisierit eum qui illum dominum suum offendit ut satis
faciat illo feudo puer ut ibi dicitur. 18. si dominus
infeudauit suum allodium et postea illud reuocauit
alicui ecclesie uel per oblationem uel per aliquem tractum
tunc uasallus non potest id reuocare nisi per gratiam ipsam ab
ecclesia recipiat tanquam nouum. potest tamen tunc uasallus
agere ad intercessionem contra dominum uel ut det sibi feudum
uel eam bonum. ut in 11. q. 1. de pace iuramento firma
ta. l. unica. 19. si placet ecclesie uasal
lus alie per principis contra dominum feloniam committit
ecclesia feudum potest dominus ille placet uenire. si postea
recuprat illud. si cum ille obierit. ut in titulo
si clericus uel episcopus. hoste. 20. et placet ex hoc
potest. ex. e. c. 2. 21. Quid si uasallus committat cri
me lese maiestatis contra principem propter quod publi
catur omnia bona sua. nunquid ad principem pueni
ent bona feudalia. 22. Quid si uasallus. dur. quod uis
in re quod sperabat uasallo. si uale dominum pueni
et ad principem si directum dominum apud immediatum
dominum remanebit. quod uero non deest principem per feu
do finire nec per se nec per substitutum ymo princeps
potest recipiat per estimationem uel dominum dominus im
mediatus recipiat partem aliam per per directum dominum.
ff. de le. 2. qui solidum. 23. si fiscus ei potest uendere re
qua cum alio habet sem restitendo alii per rata per
preem. 24. de coi. 11. aliena. l. 2. li. 10. 25. Sequitur
uide de 9. si coram quo questio feudi de uelari. ar.
quod non. quod aut agitur de feudo possessorio aut pe
titorio. si possessorio tunc coram ordinario uel de
legato de causa tractari. ex. de foro petendi. ex pre
b. In multis tamen locis dominus cognoscit de feudo
sua agere de possessione sine de perate. fm gof.
et hoste. 26. b. intelligit dominum. c. de psois mi
serabilibus quod loquitur de uidua que feudo fuit spo
liata ymo coram ordinario uel legato erit trac
tanda. quod episcopi dicuntur seruatores uiduarum et mi
serabilium personarum. di. 84. c. 1. r. c. 2. q. 23. q.
4. administratores. Si petitorio sic est distinguen
dum. si ei questio utatur in domino et uasallos su
os aut utatur per feudo. si uel uasallus deat illi
hoste uel non et tunc debent pares. i. uasalli cum
tractare. dominus ei et uasallus prout de coi. consensu

iudiciū admittē parū. qz hoc neū pūdicat
Si uo dñs pares nō habet arbitri succedūt ī
 star iudiciū suspectorū. ar. 1. q. 1. si clieo clie
 cum. **A**ut dñs habet pares. et ex illis eligit
 vñ. s. dñs. et vasallus alius. ar. 2. q. 6. pla
 cuit. **I**n mltis tam locis solus dñs eligit pa
 res. **A**ut vñ p iure dñi. s. qz petit se recog
 noscā dñm. et vasallus hē negat qz negat feū
 dum et tūc cā debet ēctari coram ordinario l'
 delegato. et si vasallus succumbat pōit ius qd
 in feudo habebat. vt in ti. si de feū. sten. fuit
 vasallus. **S**ūto qd vñt inē duos vasallos. s.
 quis eoz sit podor. tūc dñs feudi debet recog
 noscere. vt ibidē. qz dñi enī dñs feudi patet
 est iusticiam facē. et vasallū pati sūt corā dño
 rñdere. nll' al' se debet de illa cā intmēte eē
 de iudi. cētm. n' osuetudo vl' puill' iuz obuiet.
 vt ibidē in c. nouit. s. si negligēs eēt tūc iu
 dex ali' ordinari' vl' delegat' iudicare posset.
 eē de foro spe. ex tñsmilla. **S**i aut inē dñm et
 vasallū ul' etiā inē vasallos agat actōe pso
 nali que nō sit de iure feudali. licz sit cā rem
 feudale ut pignoratitia ul' depōit. tūc semp
 coram ordinario est agendum. et hēc sūt vera
 vbi tñ res et iurisdicō est mfeudata. alias
 dñs feudi agnoscerē oībz cāis iure ordinario
 et appellabit ad illū qz sibi iurisdicōez ifeu
 dauit. tales aut sūt epi. abbates. duces. et co
 mites. qui nō tñ rem. s. iurisdicōz habēt in
 feudatam. vñ in talibus appellari debet ad
 dñm supiorē pxiūm feudi. qz ille hz iurisdic
 tōez ordinariā a lege frōdia. **S**i uo qstio vñt
 inē vasallos et alios qui nō sūt vasalli. ut si
 agat de re illa rei vendicōe tē dñs nō cog
 noscet. qz tūc in sua cā iudex esset. **S**i ordina
 ri' ul' delegat' cognosceret. **S**i aut qd vñt inē
 dñm et aliū qui nō est vasallus ei' puta emp
 tozē feudi ul' alias feudū possidētem. tūc cog
 noscet ille iudex sub cui' iurisdicōne est res
 ipa ul' re. hēc hōst. eē de iudi. cētm. **A**d hoc
 nō qz ecclia vacāte caplm de feudis ecclie cog
 noscē nō pot. eē de foro spe. vñ. **I**nsup nō qz
 qñ est prouisa inē dñm et vasallū. vasallus
 nō debet exigē a dño iuramentū calumnie et
 p dñs nec dñs a vasallo. qz qd quisqz iuris
 tē. vt in libro de feudis. **De solutionib'**

Postea qz p soloez ei' qd debet obli' tol
 liē. id postqz cōsideratū ē de obligōib'.
 nūc cōsiderandū est d' solonib'. **V**bi p'
 videndū est qd sit solutō. 2° quot et que sunt
 spēs ei'. 3° quis soluere potest et debet. 4° cui d'
 solui. 5° quid sit soluenō. 6° quis est solutōis
 effect'. **C**irca p' scendū qz solō est ei' qd debet
 reddi. et colligē h' desēpō instiē. quibz mō
 dis tolli obl'. ul' largo mō sumpto nōie so
 lutōis. solō est ab obligōe libera'. liberatō in
 qz quocūqz mō facta. vt ff. e. solonib'. **C**ir
 2° scendū qz solutōis spēs sūt due. s. nālis sū
 vera que fit p reddidētem ei' qd debetur. et auil'

sue imaginaria. et h' fit mltiplr. et qz p solu
 tōez tolli obligō ut ex pōictis. id ad maiore
 euidēciā nōndū qz aliq sūt mōi quibz oīo tol
 liē tam auilis qz nālis. **A**liqui uo sūt mōi qz
 bus tolliē oīo ipō iure obli' nālis. s. auil' nō
 oīo tolli' s. debilitat'. 3° est quidaz mōd' qz tñ
 obli' auil' elidit'. s. nālis nll' ten' ibi pcutiē
 qz aut quibz oīo tolliē oīis obli' auilis
 s. et nālis sūt mlti. hoc enī pmo fit p veram
 et lēimā solonez. 2° p acceptatōez qua tolli
 tur obli' verb'. s. stipulatōe pēcta d' qua. s. ac
 ceptatōe. reque infra de v. sig. c. 3. 3° p acqū
 anā stipulatōez qua tollunt pōres obligōes
 aliē qz vōbis stracte. puta re et sēnsu l' l'ris.
 et de hys ēbz mōis habet insti. qz bus mōis ob
 li. tolli. pōictē enī obligōnes p acceptatōez
 nem nō tollunt quia p eam sola obli' vōbis
 stracta tolliē. et hoc est verū. nō dicte obligō
 nes pmo reducunt p stipulatōez acqūanaz.
 vt si mērogē te hoc mō id qd debes michi ex ta
 li mutuo ul' comodato ul' depōito. **I**tem id
 qd debes michi ex obligōne sēnsu stracta ex
 tali venditōe vl' locatōe vl' societate. **I**tem id
 qd michi debes ex obligōne stracta ex talibz
 l'ris tuis pmitis te michi daturū et solutu
 rū. et respōdeas pmitto. ecce mō pōres obligō
 nes re ul' sēnsu stracte ul' l'ris nūc de nouo
 reducunt istiploez acqūanā sic dictā a gallo
 acqūio qui eam inuenit p quā tollunt. qz fēto
 sequi debet acceptatō ad tollandū stipulatōz
 acqūanā vt dicat hoc mō. qd nūc stipulatōe
 pmissi tibi habes ne hoc acceptū. et rñdeat ha
 beo acceptū qz tuli. **V**nde in hys talis forma
 debet ī mīstro suaria. bsoluit eum p acqūanaz
 stipulatōez pcedētem et acceptatōez sequen
 tem lēime mēpōitas. 2° p obligōnez. vt si de
 bitoz pecūiam offēat pntibz testibus eo loco q
 debet fieri solutō. 4° p depōitionez. vt si quis pe
 cūniā apud se depōitam deponat corāz pōre
 vl' psonis honestis apud eam sacrā. ff. d' po
 l. 1. **S**i pecūiaz. 6° p oblatōez totā pecunie de
 bite sollempnit factā. c. e. obligatōe. **A**liq
 tamē vt gōf. hos modos pxiūe dictos acqū
 piūt p vno mō. vt si creditore nolente solu
 tōz acapē debitor sibi eam offerat demū depo
 nat et cōsignet. vt ibidē. **O**portz aut depōitō
 nem esse diuēnam. qz si debitor refuat pecūi
 am nec depōuisse vidē eam ff. de vsur. debi
 tor. 1° p mēituz spēi que erat ī obligōe ff. e. si
 ex legatū. **V**ñ dī qz si ex legatū cā l' ex stipu
 latū certū hōiem michi debes et ille pūis quā
 des eum michi mortuus fuerit nō aliē tene
 beris nisi p te steterit quo mō eum viuū mi
 chi dares. tūc aut p te stetit si mēpellat' nō de
 disti l' occidisti. 8° si debitor suo malefī suā
 actōez amittat p l. siqz in tātam et edēm di
 ui. marci. vt. **V**nde vi. si quis in tantam et
 ff. ad l. iul. deui. pua. l. plē. 9° p nouatōez sic
 dictā p nouā obligatōez in quā pōr obligō
 debiti tñsit puta si id qd debes mī stipulatus

fini a tico michi dari. **N**am inuentu noue
psone nascit obligaco noua. et fit fm iura
nouatio cu expse agie in e strahetes q tolla
tur obligaco pma. et inducat noua. ut isti.
quibz mois tol. ob. s. ptea. al. manet obliga
co pma cu noua ita ut ex vtraqz sit debitor
obligatus. licz de eade tm sel exactio fiat. ut
ff. de re. iur. bona fides. 10. p. delegaco: ut cu
quis dat suo creditori cosententi p se aliud reu
sentientem. ff. de noua. delegare. 11. p. openfa
cionem q est debiti et crediti in e strahetes tribu
cio. ff. de openfa. l. 1. 12. per successione vt si
creditori debitor l. eo succedat. ff. de fideiuss.
stichu. s. actio. 13. p. nudu pssm. ille ei obli
gationes q solo pssu strahuntur ut ex vendi
to locato societate et madata sic pssu indu
cunt ita uoluntate sria dissoluunt. si tm res sit
integ. ut ecce ego et tu inuice ouem? ut pdi
um meū empcdis ca hres p pao. x. lib. demu
re nondū secuta. i. pao nondū in toto ul' in
pre soluto et re nondū in toto ul' in pre tra
dita uoluntate sria recedē pssum? ab ipa vē
dicōne et empcōne. certe h' mō libam inuicē.
et obligaco et actio ex ipa vendicōe et empcō
ne descendēs extinguit. **S**z qd si res non est
integ. **S**z tūc sol' pssus srius nō suffic ad
resandendū p' stractū s; non ex eo dat actio
ad repetendū qd est solutū. ff. de pac. si ab em
pcōne. s. ulē. d. g. actū pōzi silez intendē. ut
C. qn lice. ab emp. dis. l. 1. h' est vñ fm azo.
ut emptor tradat rem et veditōr pāu. et idē
itellige de alijs stractibz ex pssu descendētibz
ut insti. quibz mois. tol. obli. in fi. 18. per
fractū adepcōez. ex de pigno. cum sra. **N**o
di aut quibz tm nālis actio tollit ipo iure. s;
quilis remanet elisa. tm ut de facili ei p excep
cois auxiliū resistat. sē ples. hoc ei fit p tras
actōne. **E**st aut trasactō de re dubia. lite scer
ta necdū finita nō gtuuta pactio. d. aut tras
actio qsi actiois trasactio. qz trasfigit transit et
discedit ab actōne. et ita d. pzie trasfigē is
qui agit ut recedat a lite. p hanc ei tollit ob
ligaco nālis et remanet auil qz trasfigēs p i
tm agē et petē i' sup q est trasactū. s; reus se
defendē p' p excepcoz trasactiois. ff. e. l. 11. 2.
p pactū de nō petēdo de q itellige id qd dictū
est de trasactōne a q dte qz pactū de nō peten
do p' fieri gratis et nō gtu. trasactio uo non
fit gtu. 3. p mlti debiti reddicoz ul' cancel
laco: de q et i' idē itellige. ff. e. stichum. s. nā
lis. 7. h' si fiat de uolūtate creditoris. al' sec
est. **E** e. si debitori. **S**z nūquid erit idē si red
dat pign? **S**z q nō. rō hui' est qz reddico
instrumta in nullo eet uti' creditori n' esset a
debito libatus. s; reddico pignoz p' al' uilis
eē debitori qz p' eo uti. 8. p iuramētū delati
receptōz vt si debitor defēte creditore iurauit
rit se nichil debē ipo iure sublata ē obligaco
nālis. auil uo elidit p excepcoz iuramētū. **N**o
dus aut q tollit obligaco auil 7 remanz nā

lis ē p snie absolucōz. ut si obligat auil et
nālis eras 7 sra te fuit actū in iudi' 7 fuisti
p sniaz absolut'. sublata ē obligaco auilis
ita ut p excepcoz rei iudicate nō fordat effe
ctū. remanet tm nālis. ut insti. de excep. s. itē
si i iudi'. **R**es ei iudicata cu sit de iure auili
p' tollē ea q sūt iur auilis. nō aut ea q sūt iu
ris nālis. Sequit uide de 3. s. quis tenē 7 p'
soluē. at qd sciendū q tenē et p' soluē obli
gatus ul' heres ei' in quem obligacois actio
trasit. si tm sit opos mentis et maior. 24. an.
si ei pupill' sit debitor alit' et velit soluē cre
ditori si talia d. in quibz alienandō decretū exi
git d. in eis soluēdis adhiberi tutoris auctori
tas et decretū. al' solucō ipo iure nō tenet. et
qd est solutū si extat a mōzi p' vendicari. si
tm psumpsit i' creditor libat mōz facto cre
ditoris. ut isti. qbz alie. licz. **S** ulē. **S**i uo pu
pill' det ea i qbz alienandis decretū n' exigē te
net solucō scā ab eo cum tutoris aucte uel a
solo tutore. **S**i aut adult' est debitor et non
hēat curatōrē et ipe soluat solucō tenz. 7 ipe
soluēs libatur. sū qd solutū est suan possit si
ue nō possit. **S**i n' hēat curatōrē 7 ipe soluat
solucō tenet ipo iure. licz in hys oibz et qn so
lucō ipo iure tenet adhuc restat ei bnficiū re
stitu cōis in itegrū si doceat se soluēdo lesūm
quo bnficio puabit si iurauit. **S**ūt aut q sol
uē tenent q tm nō sūt obligati ut tutores et
curatores 7 oēs lēimā admiſtracōz hntes ff. d.
admi. tu. quodēs. s. sic aut. **I**te quelibz psoā
lēimā p debitorē soluē p' et soluēdo ignozā
tē libat et mutū. ut isti. quibz mois. tol. ob.
1. rñso. **I**te quelibz lēimā psona p' soluere
creditori multo noie debitoris si spēs ul' qn
titas erat in obligacōe. secus ē si scā vt ff. e.
int. **I**tem nō q si tutor sit debitor pupilli sui
soluē d. ei nec d. expectare quousqz oueat
p iudicē 7 qd soluit d. admiſtrare cu alia sub
stātia pupilli. et eo' si pupill' sit debitor tu
toris qz tutor fuit creditor p'is pupilli p' a
pupillo exigē et sibi ipi soluē dūmō sit pecu
nia pupilli de q possit sibi soluē. Sciendū aut
q fili' tenē soluē debita p'is si est hēs. ex. e.
c. 1. vbi nō. fm bñ. q fili' aut ē hēs aut non
si nō. nō tenē p p'ē n' in cā pmpulari. **C**. de
pmpulo. cum ex sola. li. 12. **S**i autē est hēs
aut est institut' hēs in certis rebz et sic nō tē
soluē debita p'is qz q in certis rebz instituit lo
co legatarij. hētur. **C**. de hē. isti. quodēs. **A**ut
vlt' in oibz et tūc aut feat inuētariū aut nō.
si feat sic nō tenē soluē n' quantū hēditatis
uires se extēdūt. **C**. de iure. delib. l. sancamus
si nō feat. tūc in iudicō poli nō tenē soluē n'
qntū hēditatē uires se extēdūt. s; in iudi' fo
ri tē soluē oia debita ex stractu ul' qsi descen
dentia. ex maleficio sū delicto ul' quasi. nō tē
soluē n' quantū ad eū pueit ul' si lis cū defun
cto fuit ptestata. **C**. de delic. defūc. l. vna. **N**ō
tm q in duobz caibus nō dat actō sra hēde;

in quantū ad ipm puenit. vn^o ē qñ aliq̃s agit
ptra mēsozem male renūciantez. vt si aliq̃s
fuit michi p̃dempnat^o ad 10. iugēa soluenda
et ip̃e soluit mē^o q̃ 10. et idē depōsui q̃relā corā
iudice. et idē iudex mīsit mēsozem q̃ renūciā
uit sibi q̃ 10. iugēa tēdita essent michi et p̃p̃t h̃c
ille fuit absolut^o. actio m̃ dāe ptra mēsozem
s̃ nō ptra et h̃redē n̄ qñ^o ad eū puenit. ff. si
mēsoz flm mod. di. si duobz. §. vlē. Scōus ē
cū quis agit ptra aliquē actōe tributoria que
nō dāe ptra h̃redē n̄ qñ^o ad eū puenit ff.
de t̃bu. ac. i. d. §. 1. Scdm autē canōes h̃res tē
ex delicto defuncti. ex de sepul. c. vlē. et de rap
to. in lris. Vñ nō. q̃ quilibz h̃res siue suis
siue exēiens solue teneē oīa debita defuncti sū
ex cōtractu vl̃ quasi. siue ex delicto ul̃ quasi.
h̃c r̃ch. et bñ. ex e. c. 1. et d. sepl. c. ulē. et si q̃dē
tñ sit vnus h̃res ille teneē insolidum. siuo
sit h̃des pl̃es q̃libet tē. p̃ea p̃re. p̃ q̃ h̃res exis
tēt n̄ forte in duobz cāibus. Vñ ē qñ res
furtiua tota puenit ad vnū ille tē restitue to
taz ff. pmo. l. 3. §. h̃is. h̃ec gof. 2° est si ante re
stitutōez rei furtiue alē h̃redum fiat nō sol
uēdo. ar. ex de vsu. cū tu. et. c. tua i glo. Itē
si filius ex cōnectu p̃ris iussu ei^o mutuo pecu
niam acapit nō tē eā soluere cōitori nisi sit
h̃is p̃ris. c. q̃d cū eo q̃ in aliena potestate ē ex
p̃tractu. h̃c est vey. fm glo. si acapit vt nūc^o
et mīster. Nō solū aut p̃napal debitor et ei^o
h̃is soluere teneē. s̃ etiā i defctuz h̃oz fideiuf
sor et ei^o h̃redes. ff. de fideiuss. p̃t. §. 1. Debet
aut plar solue debita sui p̃decessoris p̃ecclie
vtilitate p̃tracta. ex e. c. 1. alr p̃tractu esset i
ualidus 10. q. 2. hoc ius. et refundi p̃ i integz
restōez ex de resti. i i tegrūz req̃siuit. plar^o enī
q̃si sui p̃decessoris h̃is eē vidē. di. 20. c. 1. fm
enī innoc. ecclia uel ciuitas nūquaz obligat
nisi sit vsūm in vtilitatē ei^o ff. si certū p̃. ciui
tas. Quid de illo qui solue teneē nō tam p̃e
q̃ nō habet vñ soluat. Itē q̃ talis teneē vel
sueniē. aut ex malefī. aut ex cōtractu. si ex
malefī tūc si nō est soluendo puniri p̃t et ṽ
berari. ne notat 12. q. 6. si res. nec ei^o pena est
p̃cio redimēda 1. q. 2. debem^o et ex quo talis pe
nā corpalē sustinuit p̃ debito nō teneē solue.
ymō liberaē. q̃ p̃ eodē nō debet bis iudicari.
vt in c. si res. Si autē sueniē ex p̃tractu nō
est corpalē puniēdus. s̃ suffiat q̃ cedat bonis
c. q̃ bonis cedē po. l. vlē. tam si postea venerit
ad pigwioez fortunaz. vt ex e. odard^o. teneē
solue s̃ n̄ totū. s̃ qñ^o p̃ h̃ita rōe ne egeat. i
stie. de acc. §. 1. tam i iudi^o aīe totū restituet
etiā si nichil remaneat sibi q̃ nō dimittatur
p̃ctm n̄ ablatū restituaē. vt i c. si res. h̃c bñ.
et h̃st. ex de h̃oiad. sic dignū et 10. di. 26. non
satis et 9. q. 6. c. 1. Ad hoc nō q̃ qñ iudex du
bitat vt^o quis totū ul̃ p̃tem solue possit si
ferat sniam ex cōicatōis ptra n̄ soluentē te
net. Sed si certus esset q̃ nichil solue posset.
ul̃ si bonis cessisset nō teneret. l. si teneret q̃d

est tuā^o dicē iusta eēt. et iste sine difficul
te absolui deberet. et teneē iudex ad mēesse. h̃ec
bñ. ex e. odard^o. Inanis ei ē actō quā iopia
debitoris excludit ex d̃ restiē sp̃o. olim. 1. Nō
etiā q̃ soluendo nemo intellr esse. n̄ qui potest
insolidum soluere ff. d̃ ṽ. sig̃ soluēdo. Quid
si m̄ p̃mittas pecūiaz quā mutuauit tibi sol
uere certo loco et nō soluas in isto loco. Itē
teneris michi quātū mēerat mea fuisse solu
tū in illo loco. et idē p̃ offiā iudicē ad intesse
p̃dempnaberis michi q̃ abtulisti m̄ vtilitatez
loci. et ita in hoc teneor tibi. h̃c enī actō vali
tatē p̃anet ṽeu sqz. s̃ actoris et rei ff. de eo. q̃
certo loco. l. 2. Et dī h̃ec actō certi cōdi^o tūc
debet intesse p̃eti offi^o iudicē et h̃c in p̃tractibus
stricti iur̃. s̃ in cōtractibz bone fidei. vt i emp
tōibz et loca tōibz. et huiōi. si p̃misisti michi
soluere cōto loco venit intesse iure actōis. h̃ec
bñ. ex d̃ offi. d̃ le. p. et g. Et idē ṽl̃ dicēd^o d̃ eo
q̃ nō soluit in t̃m̄io p̃fixo. S̃ nūquid dies so
lonis a debitore potit pueniri. Itē aut dies
solois est adiect^o in fauorē debitoris. et tūc
debitor pot̃ illū puenire. q̃ plus soluit q̃ an
temp^o soluit. instiē. de acc. plus aut. Aut in
fauorē creditoris et tūc nō pot̃ puenire. ff. de
au. et ar. le. eū qui h̃ec 10. de p̃se. di. 1. solent.
Sed repetē n̄ pot̃ quis an t̃m̄m pecūiaz debi
tam. ex de plus pe. c. vno. hoc tam fallit. p̃
in marito ad inopiā ṽgente. de quo req̃re ēca
fi. ti. de m̄tio. Scōo in debitore fugiēte. ff. q̃
in frau. cre. ait p̃tor. §. si debitor. 3° in debi
torē suspecto q̃ pot̃ cogi dare cautōez. ff. q̃ sa
da. cog. si fidaussor. §. si. h̃ec h̃st. ex de plus
peti. c. vno. Quid si aliq̃ bona cōia habet et
vn^o eoz p̃bit es alienū et p̃ea diuidāt nūc
q̃o ambo debita soluat. Rñd^o gwil. dur.
q̃ aut es alienū fuit p̃tractū ab oībus et tunc
oīis soluet. aut ab vno tñ et tūc aut est p̃e
tum occone oīm bonoz et i cōem vtilitatē et
p̃fectūz vsūm. et sic soluet de oībus bonis si
p̃bitens hoc p̃bauit. ff. de ne. ge. pōponius. 1.
Aut nō est in cōem vtilitatē. vsūm vl̃ nō p̃
bat q̃ sit et sic tñ p̃bitens soluet. ff. de re iur̃
nō debet alē. Nō q̃ si debitū sit scriptū et de
bitor vlit. p̃bare p̃ testes sine s̃criptura soloez
bz q̃ ipse p̃bet p̃ 4. testes rogatos. et isti pos
sūt testificari p̃ solone quā debitor facere vo
luit. ul̃ p̃soloe facta ipi creditori. vl̃ p̃ p̃o
ne creditoris. 3. q. 9. si nō debitū. Et fm 10.
oēs illi testes rogati dicunt q̃ rogati audue
runt. licz ad aliud venerit. ff. de testam. h̃ides.
Siuo debitū sit cācellatā liberaē debitor n̄ p̃
rū p̃bet creditor ff. de p̃baē. si cyrogphum.
Sequit^o vidē de 2°. §. cui sit soluendū. ar̃ q̃d
sciend^o q̃ soluendū est creditori ul̃ ei^o succes
sori cui op̃eat actō obligōis. si tam sit com
pos mentis. et maior. 24. anis. In m̄ioribz
aut sic distigue. cū creditor tu^o est pupill^o et
ipi soli. solius ipo iure nō tenet solō nec es
liberat^o. ymō si pupillus pecūiam n̄ habeat

saluā pē itē petē qđ soluiſti. Si uo pecuniāz
hēat saluā. liberat quidē non ipō iure ſ; p re-
mediū excepcois. qz ſi itē petat amouebit ex-
cepcone doli mali. Si uo ſoluas pupillo cuz
ſui tutoris aucte. t; ſolutio et libatus es ipō
iure. ſi tamē ipē pupill^o pecuniā ſumpſerit
aut vi ul' furto amiſit repetet itē p bñfi^o
reſtitucōis i integrū. Si aut ei ſoluas aucte
indidit ul' eo uolēte deponas iuſſu iudicē pe-
cuniā ap^o edem ſacrā ne ipē pupill^o pdat eā
ipſo iure ſolō tenz. et reſtitucōis bñfi^o ceſſat
et ſi tutoris auctas intueat. De adoleſcētib;
aut ſic diſtingue. ſ. qz adoleſcēs aut h; curato
rē aut nō. ſi nō ſic ei ſoluēdo libaris ipō iure.
pcurab tñ qz ipſe iuret moze mīoz ne al' pōi-
ta pecuniā reſtituat i integrū. Si aut h; aut i
ſolone intueit auctas curatozis aut n. ſi ſic
ſolō tenz t libaris ipō iure. licz ipē adoleſcēs
pōita pecuniā reſtituat i integrū qz reſtitucōne
pūabit ſi iurauit. Si uo nō intueit. ſolō n t;
t id nō es libatus nec dat ei reſtitu^o ipō iure
nō valēte qđ actū eſt. Item ſolui pē tutori l'
caratozi mīozis t; ſolō ipō iure licz mīoz
reſtitucō deſ. Item i ſtipulacōne adiecta qui
cūq; ſit ille et nō lēte creditoze n pmo cum eo
litē pteſtē ul' n ſtatus adiecti mutē in pōicōz
deſiozē. ff. e. ſi quis ſtipulat^o. Itē ſuo credito
ris. ff. e. ſi quis ſuo. Itē ſi ſoluo creditozi cre-
ditozis mei liboz n forte intēſſet creditoz mei
n fuiſſe ſolutū. ff. de neg. ge. lib hō. t hē e vñ
ſi quātitas debet. ſecus ē ſi ſcñ. ff. e. int artiſi-
ces. hē hoſē. Itē ſi aliq; mandauit vt tiao ſol-
uam. demū phibeat eū reape ſi phibicōz igno-
ro ſoluēdo tiao liboz. ſi aut ſao nō liboz. ff. e. ſi
quis ſtipulat^o. Itē ſi mūito et ignozāte credi-
toze alē ſoluā nō libatur debitoz. ff. e. inuito
n ille alē eēt ſoc^o. ff. de pac. ſi vn^o. ul' pcur-
cui^o mandatū ignozare eē reuocatū. ff. e. ve-
rū. cuiūq; aut uolūtate creditozis ſoluā li-
berat. ff. e. nichil. pcuratozi uo litis n ſoluiſſe
ff. e. hē iure. Item qz ſoluit pōigo nō libat pu-
ta qz ſoluit luxurioſo vt det mētria ff. de anu-
le. eum qz regat. Quid ſi debeo tibi centum
lib. t omne cogit me ſibi ſoluē illas cētum
nūquid potis a me petē illā pecuniāz. Rñdit
gwil. qz aut tua bona erāt obligata oī ex cō-
tractu aut non ex ſtractu. ſi ex ſtractu iure
retinz. t nō potes a me petē. ſi uo nō ex ſtra-
ctu. aut ſunt publicata ppter delictū et ſic ſi
libatus. nec teneoz tibi i aliq. aut ſunt alicui
data ppter utilitatē publicā ul' ppter ſtatutū
auitāt. ſ. pro ſtipēdiariis militib; t hmdī. t
tūc teneoz tibi. ff. de rei ven. Itē ſi vberatum
q. i. Sequit uide de. q. ſ. quid t quantū eſt
ſoluendū. Cū qđ ſcendū. qz ſoluendū ē illud
qđ eſt in obligacōe. ſ. res ul' qntitas ab obli-
gato debita ſi tñ ſit res corpal. qz incorpalia
nō reapiūt ſolone ul' traditionē. ff. de acq-
rerū. do. ſu^o. ff. incorpales. non g^o aliud ē ſol-
uendū n qđ erat in obligacōe qz aliud p alio

ſolui non pē n creditoze ſentiente. vt inſti. q.
bus moīs tol. ob. q. i. Alñ tñ cogit aliud pro
alio acipe. ut in ecclia debitrice et meo qz debz
aurū. cum i ei^o ſuba non repit aurū. t i eo qz
d; ſuū cui^o vult ſoluē pñ. qz dīc eum ſuū eē
agnatū. ut. C. de ſacroſanc. eccl. hē ius. et. C.
e. aut. n debitoz. t. ff. dele. i. ſi dom^o. ff. in pecu-
nia. Item i noxali actione. ff. de rei iudi. mi-
les. q. i. et. 2. qz qual moneta dabit i ſolone
qz ſolō fieri d; ad illā monetā qz currebat
tpe ſtract^o. ex de cenſi. c. pñl. hē glo. ex de in-
iur. olim. Nota ſm hoſē. qz i moneta tria re-
qumt. ſ. pond^o. matia. t fōz. vñ reprobat ſi
deficat in matia ul' pondē ul' fōz debita. ut
qz n eſt tal' forme qz currat t reapiat. vñ cre-
ditoz mutuās pūdeat qz i inſtrumēto ponat
qđ ſibi debetur pecuniā eiūſdē matie valoris t
pondis t in eodē curſu. qz qđ ſi mercator de-
bet ſibi n pūdit et dñs tēre curſū mutuate pe-
cunie phibeat. et ſic dimmuta ſit libra i duo-
bus ul' trib; ſolidis. cui^o erit damnu. Rñdz
hoſē. ex de iureiur. veiens. qz moneta aut re-
pbat ex cā iuſta. ſ. qz dimmuta ē in valore. t
tūc damnu erit debitozis t nō creditozis. ff.
e. creditoz. Aut ex cā iniuſta. ſ. qz dñs vult
pſeq lucrū. t tūc aut debitoz fuit pſans frau-
dis ul' culpe. aut nō. ſi ſic erit ſuū damnu.
ff. ſi cer. pe. qz nichil. ſi nō. ſuffic qz debitoz pe-
cuniā in eodē pondē et valore qz ad pond^o red-
dat licz ſit dimmuta qz ad curſū. n aliud dñi
ſit. vt ibid. l. 2. Quid ſi alieni nūmi ſcdo
ul' inuito dñō ſit ſoluti. Rñdz azo. qz ſi di-
ſcerni pñt ab alijs manēt ei^o cui^o ſunt. t eos
vendicare pē. Si uo nō pñt qz ſūt mixti cum
alijs ſūt ei^o qui acceperit. n pē eos dñs vendi-
care ſ; ei^o ppetit actō furta in dante. ff. e. ſi alieſ
Nō eē qz qñ qz tenē ad alē duoz ſub alē a-
done libatur qđ uoluit pſtando. inſti. de here-
dū inſti. q. ſi plures. Hoc aut fallit pmo in le-
gatis. 2° in ſidicōmiſſariis libatib; qz quidam
duo ſi relinquant ſub diuſ pōicōib; et incer-
tis nouiſſime parcendū eſt. ff. de cō. t demō-
ſub diuſis. et. l. pſidicōmiſſum. 3° qñ duo te-
nenē inſolidū ſub alē acōe ad aliq. tūc ei cre-
ditozis ē elcō. ff. de pōi. ide. plane. 4° i lega-
tis i gñe vt cum teſtator hñs duas conchas
legat conchā ſine detiacōe. tūc ei elcō ē lega-
tarij. ff. de le. i. qui duas. hē bar. ul' brocardi-
as. et gwil. ex de teſta. indicante. Sed bñ. ex
de reſcp. int cetas loqñs de pōicto 2° cā dīc
qz hñs h; opcoz n ſit in moza. qz tūc ad lega-
tariū opco pñt. Quid ſi qz ſoluit ampli^o
ſuo creditozi qz debuit. qz cū quis indebitū
ſoluit. aut ſoluit ſcient aut ignozant. ſi ſcient
aut ſponte. et ſic nō pē repetē. qz vt donalle.
ff. de pōi. inde. l. 2. Aut coact^o p mēti iura-
mēti t ſic pē repetē. vt ſi quis iurauit vſura^o
ſoluē d; ſoluē t poſtea repetē. ex de iureiurā.
debitores. in glo. t tex. Si uo ſoluit ignozā-
ter. aut p ignozantiā iur et ſic non pē repetē

Nut fā. r. tūc aut p ignorantiā pbabilem r
 sic pē repetē. ut si is cui successit satisfecerat
 de debito qz cui successit i locū altū iustam hz
 ignorantiā cām. aut mī. pbabilē sic nō pōt
 repetē. C. ad l. fal. error. **N**ō insup ad maiore
 euidēciā qz in iure auli aliqd dī mdebitum
 mltipli. vno dī mdebitū iure tū auli qd
 tam est debitū iure nālī. ut illud qd pē retine
 ri p legem fal. et filr si fūns pmittat teneē
 nālī nō auli. et qui soluit tale p ignorāciā
 am factū pē illud repetē. ut si legatuz de quo
 faladiā dēhere potui itegre solui credēs hīdi
 tatē ad onīa sufficere tē legatariū restitue.
Si aut p ignorantiā iuris sic nō repetē. C.
 ad l. fal. error. nisi soluat a psona pūillegi
 ata. s. a milite rustico mīore ul' mliere. ff. de
 pbaē. cū de mdebito. **S**imiliter si aliqd p p
 scēptōz pletā pmissit se solutūz sciēntē tē. s.
 si ignorānt nō teneē. ff. si qz cautōibz. s. et si
 hec givil. 2. dī aliqd mdebitūz iure nālī tū.
 s. debitū iure auli ut p instm si tenebar tū
 in aliq pēciā qntitate. fecisti aut michi pac
 tum denō petendo ul' iurasti nō petē soluta ē
 obligō nālī. remanet tū auli. vñ si p solui
 repetē possū. 3. dī aliqd mdebitūz iure auli r
 nālī fil. ut si tibi tenebar i aliq pēciā p instm
 et fecisti m pactūz de nō petēdo. ul' iurasti nō
 petē et reddidisti instm soluta ē obligō nā
 lis p pactū ul' iuramentūz. et auli p instm rō
 ditōz. r in hoc cāu p quācūqz ignorantiā
 soluat repetē. s. si scēs soluat nō repetē qz
 donasse vidē. ff. de cōdi. inde. l. 1. 2. dī aliqd i
 debitūz p exceptōz qd tū est debitū iure nālī
 ul' auli. ul' et vtroqz. hec aut exceptō aut est
 tempalis aut ppetua. aut introducta ad fūā
 dum iuris rigozē. Si g. sit aliqd mdebitūz p
 exceptōz tempalez et soluat repetē nō pē. ut
 si pmissi aliqd dare cūz moriar. si dederō an.
 repetē nō possū. ff. de cōdi. inde. nā si cū mo
 riā. **S**ūo sit mdebitū p exceptōz ppetuā. i.
 gñalez. aut g. illa est fauorabil' et si solutū
 est p errorē idēbitūz. pē repetē ut omgīt i vel
 leyano. qz pē fauorē mliēz qz nō fidei iubeat ē
 statutūz. **N**ut est odiosa ut si filiūssail' ptra
 macedōianū mutuū accepit r p fālias sol
 uerit nō repetē. macedōianū enī i creditōis
 odiū dā. pmo si idēbitūz p ipm p ignorantiā
 am siue iuris siue facti soluat nō repetē. Si
 aut exceptō sit dubia puta pmissi tibi centū
 libras si veniret d. as ya nauis mea. hec ei ex
 ceptō est dubia an sit tpalis uel ppetua. qz si
 nauis veniat fuit tpalis si nūquā veniet ppe
 tua. sic pcedit ac si esset ppetua r fauorabilis
 unde idēbitūz solutūz repetē. et de hys tbo
 mēbris habet ff. de cōdi. inde. p exceptōz. **S**i
 uo sit exceptō itroducta ad fūandū rigozem
 iuris. ut exceptō rei indicatē tūc idēbitū. si
 sciēntē soluat nō repetē. ut ibidē. hec bñ. ex
 e. is q. et de pcur. in nra. **N**ota itē qz inde
 bitūz solutūz nō repetē in. 6. cāibz. pmo qñ

soluit ex cā indicatū. ut p xime dēm ē. 2. qñ
 debitor creditōri detulit iuramentūz r ille fal
 so iuravit ipm in tū esse obligatū. instiē. de
 accē. itē si qz postulauit. 3. qñ cā tñ factōis
 soluit. C. de cōdi. inde. l. 2. 2. qñ soluit ex cā
 que crescit p infidatōz ut actō legis acqūe q
 dā in simplū ptra pfitentē r i duplū ptra ne
 gātē. ut si occidisti aīal vianī tui. ff. ad l. ac
 qū. vñ neraq. **S**ec accō. 4. qñ soluit ex pte
 tate. ff. de cōdi. inde. cū is. s. pte. 6. qñ aliquis
 sciēntē soluit. C. de cōdi. inde. mdebitū. hē tū
 fm canōes fallit in vsura q mdebitē soluta
 repetē. ex de iniurā. debitorē. hec accur. C.
 de cōdi. inde. l. 1. **N**ū vs. **J**udicat et iurat
 tñ facta negat pietas scit. **Q**uid si sup ma
 iori qntitate qz sibi debeat fecerit quis sciēntē
 et dolose a debitorē sibi cāu. **R**ndz bñ. ex d
 plus pta. C. vno. et givil. qz si talez penituit
 fraudis et pfitēat vīta tēz an litem ptestataz
 debitū nō pōit. s. puniet i expensis. quas rē
 fecit. **S**ūo pfitit in criē. et tandē de adiecta
 falsa qntitate cōuincat i toto debito puniet.
 n in duobz cāibz. vñ est qñ creditōr cōuic
 tus tñfigit cū debitorē sup pena et sup dolosi
 tate illa. pmo si qz est dolo iduct. ad tñfigē
 dū de illa dolositate nō pē exape de dolo pri
 omissio in extorquēda cautōe. s. de dolo pnti.
 2. est qñ pri. extortā dolo cautōz debitor pfi
 cet se totū debere. C. e. l. 1. **Q**uid si qz bis cre
 ditorē pēciāz soluat quia nesciuit se p. sol
 uisse. et post recordē. **I**ndēbitū pē repetē.
 s. ipe tē pbare qz soluta sit idēbitē nō credi
 tor negaret solōnez sibi factā fuisse. et tunc
 si pbabī sibi solo facta. d. qz creditōr pbet
 qz illa pecunia sibi fuit debita. ex e. is q. hoc
 intellr de psonis nō pūillegiatis. **S**ecus est i
 pūillegiatis ul' d. pupillo siue mīore. mliere.
 milite rustico. simplicitate gaudere. isti enī nō
 tenent pbare mdebitū fuisse. s. qz reapit pba
 re debet debitū fuisse ff. de pbaē. cū de idēbi
 to. s. si aut. hē bñ. **N**ō qz q pmo negauit pē
 cāniā mīataz r ptea d. hē cōuic. fuit pponē
 nō pē exceptōz solōnis in penā mēda. C. d.
 nō. nu. pe. aut. q. piam. **I**tem neqz delicatus
 debitor n. c. onos. **E**ditor a iudice audiat ff. d.
 pigno. accē. si fu. **E**t qdēz fm glo. delicatus
 debitor est qui n. c. vñ vult solue nūmum. s.
 onosus creditōr est qz sibi vlt solui vsqz ad qz
 dantē vltimū. **S**equit vidē de. 6. s. de effēu
 solōis. est ac effect. solōis dūmō lūme fiat
 eo mō quo dēm est sup. ut tollat oīs obli.
 quecūqz sit illa tam pncipal' qz fideiussoziā.
 ut instiē. quibz mōis toll. ob. in pñ. **A**d hē
 aut ut tollat oīs obli. d. ut solō plene et i
 tegre fiat. et tūc sit libacō p illa solū. **S**i qd
 si ples debitorē erāt in solidum obligati. r
 vñ p se ptem virilē soluit et ditor admi
 sit. **S**ec p hoc obli. eoz in solidum tollit et
 alē p alēo ptea nō exigīt aut ouenit. s. qlibz
 eoz tū p se et pte virilē exceptione opposita

pacti tacti nisi dictum sit in contrarium. *vt. c. de*
pac. si creditor. Item quando plures aliquo promittunt
 tunc aut promittunt pecuniam et tunc quilibet libere
 soluendo pro sua. *ff. de adi. inde. cum duo. aut*
spem. et tunc non libere. ff. de v. obli. l. 2. Aut
 factum. et tunc ab omnibus impleri debet. *ff. de manu. tes.*
sta. et si ita fuit seruus. hec hoste. ex de peis. con
stitutis. Item si quis promittit. xl. libras in aliquo ter
 mino sub pena. x. lib. si soluit. 30. lib. infra ter
 minum non debet exigi pena. *in p. x. non soluit. ex de*
peis. sua. Vbi nota. si non habet. quod id promittitur
 sub pena. aut consistit in dando aut in faciendo.
 si in dando sic in totum pena committitur. licet pro parte
 sit satisfactum. *ff. de v. ob. stipulonu.* Si sortem
 ita dicit omnis legiste proest dominum meum quod dixit
 quod opposita doli exceptione repellit a pena pro ra
 ta parte solute. et est cum eo gressu. *de peis. ar.*
fm eos. ff. de v. ob. l. 2. §. ult. et h. equitas. si
uas in. c. sua. q. non debet quis cum alio iacta
ditari ut ibidem dicitur. Si in faciendo. aut quod id
 fieri debet in idem. *i. tale quod non potest diuidi in*
partes et sic in toto pena committitur si non fiat. ut
si in sit a te seruus constituta sub certa pena. et
decedas plures heredes relictis et vni eorum tantum
me impediat pena committitur in totum. ff. de ver.
ob. ead. §. caro. in prin. Aut est diuiduum ut cum
 quis stipulatur generaliter heredes vel uas quolibet et sic pro
 parte tantum committitur pena in partibus. ut si procurator
 sub certa pena promittit dominum ratum futurum si re
 certum. et si plures super quibus stipulatio rata est ha
 bita. si dominus in vno stuerit non committitur pena in
 parte. *ff. de re. ra. ha. si procurator. si in iudicijs pe*
na committitur in solidum. exceptio tamen doli opponitur
pro parte. ff. si quis cau. si seruus. In primo tamen casu
 si cum pena consistit in dando distinguitur generaliter.
 si quod aliquo dari debet. aut ab vno aut a pluribus. si
 ab vno tunc si pro parte debet pena in solidum committitur
 ut in l. stipulatio. Si a pluribus tunc pena pro parte
 committitur et exigitur. *ff. de adi. inde. quod duobus. nisi*
illi plures loco vni habent ut ibidem dicitur. Si cui fu
 dus. Item si quod sub pena promittitur et non solui pena
 est remissa. si tamen postea soluo liberos a pena. *ff. de*
ar. l. ult. h. est vni fm accur. si soluo an in
diu. ceptum et anque creditoris interest ut in. l.
sic dies. §. ult. **De donationibus inter**
uiuos

Demum quod deum est super de vocatione et per
 mutacione in quibus rerum dominum transferre
 in gratuito. Nunc dicendum est de donacionibus
 in quibus transferre dominum rerum gratuito. Vi
 dendum est quod primo quod sit donacio. et vnde dicitur. 2.
 de speciebus donacionis. 3. quod sit donare. 4. cui pro
 donari. 5. quid pro donari. 6. quomodo donatio fiat
 7. ad quod donator tenetur. 8. ex quibus causis donatio
 renouetur. Circa primum sciendum quod donatio est mera
 liberalitas qua nullo iure cogente aliquo ceditur.
ff. e. l. 1. et 2. Vel si non habet. est rei licite nullo
 iure cogente mera liberalitate facta collatio. So
 la aut obligatio cuius precedens non impedit do
 nacionem. quod illa non est efficax ad agendum vel retinendum

dum vel constituendum. si nalis sit. quod sufficit ad con
 stituendum. *ff. e. h. iure. §. ult.* Vera ratio dicitur quod si
 sit ex necessitate non est donatio. *ff. de adim. le.*
ga. rem legatam. Dicitur autem donatio a dono. quod
 si domini datio. *ff. de dona. ca. mortis. senat. §.*
1. Circa 2. sciendum quod donacio alia est simplex
 alia ob causam. Simplex est illa quod non habet causam et
 est irrevocabilis ita ut nullo casu donator velit
 ad se reuerti rem donatam. *ff. e. l. 1.* Donatio ob
 causam est cum imponitur ut aliquod fiat vel non fiat.
 ut est donatio propter nuptias et causa mortis et do
 tis. Secus est forte de donacione sponsalium fm
 azo. quod ipsa sit pure et simpliciter licet in sit dicitur taci
 te. *p. l. ff. e. h. iure. §. ult.* Item donatio alia est
 inter viuos. ut quando rem quam dono malo habere il
 li cui dono quis me. Alia causa mortis. ut cum re
 quam dono malo me habere quis eum cui dono. sed
 magis ipsum quam habere meum. *ff. de dona. ca. mor.*
l. 1. Ad primum autem intencio est dicere de donacione
 inter viuos. hoc autem ut deum est debet esse mera. debet
 esse pura. non ficticia. ut si donator habeat
 oppositum transferendi proprietatem. aliter est dominum transfi
 re non potest. *ff. e. in edicto. §. ult.* debet esse simplex
 i. sine causa et irrevocabilis ut deum est super. id est
 in instrumentis de donacionibus inter viuos debet dona
 uit pure libere simpliciter et irrevocabili inter viuos.
 De donacione vero dotis et de donacione propter nu
 ptias et de donacione inter sponsalia habetur infra
 l. 1. §. 1. de matrimonio cum fine. De donacione autem
 causa mortis habetur infra titulum sequenti. Item donacionis
 alia personalis alia realis. si est episcopus donet re eccle
 siasticam alicui persone magis est donacio personalis
 lis quam realis. *x. q. 2. hoc ius.* Si vero donet pluribus
 personis immediate sibi succedentibus presuntur esse
 reales quod presuntur donasse dignitati. ex de dona
 cum vellent. Si autem donet ecclesie presuntur etiam
 esse tales. si reales. quod ecclesia non potest mori. et iste pre
 sumitur perpetuo donasse. *16. q. 1. c. si. h. b. in*
c. cum venissent. Circa 3. sciendum quod donare
 non potest monachus vel coenobitus. dicitur. 48. abbat. nec
 abbas fuit ecclesie non deus ecclesie duo fuit eiusdem
 munitatis et peculij. *12. q. 2. episcopus qui mancipium. al. ve*
ro eos cum assensu capituli vel soli donare potest. sed
cum soli donat quantitas danti et consuetudo terre
diligenter debet attendi. et fm hoc donatum est ratum
vel irritum iudicandum. ex. e. cetm. Dicitur autem ibi
 b. quod si monachus abbas potest facere donacionem loqui
 to de pauperum erogacione quam potest facere quilibet p
 lat. ecclesie ita tamen quod non proroget ad munerum
 quantitate ut inuit in dicto. c. cetm. ar. di. 86.
 non satis considerata consuetudine et facultate ec
 clesie. ex de censu. cum apud. in fi. Vel potest et
 dicitur quod abbas potest facere donacionem veram quam potest
 facere platus si habet locum consuetudo quod dat iurisdictionem
 et liberiores aditum. ex de hys quod si. ama. p. ca.
 nouit. ita tamen quod ecclesia enormiter non grauetur. ex. e.
 firmitate. Item donare non potest minor. 24. an. non ma
 ior facit ratum habuit. ut in. l. ult. in c. furio
 sus nec prodigus. *ff. e. modestum. §. p. n. l.* et de
 cura. fur. l. ult. Nec ignoras. nec is cui est

alienatio in dicta. ut quia omisit crimē lese
maiestatis vlt est hūc. C. ad l. iul. ma. l. vlt
et de hūc. et ma. l. māicēos. et ex de here. ad
abolēdam. In alijs autē cribz donare non pē
quis post sūiaz. secus est si donet añ. ff. e. p. 9.
etuz. Nec etiā fūns nē filiuffa. n̄ habeat pe-
culū castrense ul' q̄si. vlt nisi hēat liberam ad
mīstratōez peculij pfectiā. et hoc ipm sit spā
lit ei ocellū. vlt nisi sit fili' comitis vel mar-
chionis vlt senatoris. aliē nō q̄n' cūq; mag-
nus et discret'. ex e. filiuffa. Item si impa-
tor donet domū interpretam' eā cum oībus in-
ribz et pūcāis suis esse donataz. C. de bonis
va. here. l. si q̄n. li. 114. **C**irca 2° scēdū qd do-
nari pōt pūti et abūti noto et ignoto ff. e. l.
vlt. amico et āice et meretā. n̄ sit miles ille
q̄donat amice. qz miles n̄ pē donare mētrā.
doctozī. vlt nō doctū ff. e. affectōis. et C. de do-
na. mē vi. et vx. l. 3. p̄fisa. et filiofālias. ex
tra neo tñ C. e. sū emanapat. ovxori aut mēe
donare nō possum C. de dona. mē vi. et vx. et
diē hōfē. in sūm. 1. ti. d. dona. mē vi. et vx. qd
quicq; de donatōe mē vi. et vx. dī. p̄bituz
idem pene intelligas de donatōe mē p̄em et
filiū. Item si aliq; de curia vlt de curialibz de-
derit subam sūā aliē quocūq; mō siue mē vi.
nos sū i vlt volūtate q̄rta p̄s debet curie. exā
pūmē aut loca pia quibz pē dare totū ita qd
curia n̄ dēlēt q̄rtā. 23. q. s. quāuis etiā. **C**irca
4° scēdū qd i^o et solum i^o pē dari qd pē i do-
minū aliē tñsferri ff. e. i. edibz. §. vlt. Itē n̄
pē a plato dari n̄ cū oīfensu capli. ex e. pasto-
ralis n̄ res modica. vt sup̄ dictū est de abba-
te. **P**ret' q̄inquagesimā et centesimā ad ecclī-
am oīstruēdaz vlt oīstructā ampliandaz. vt ex
de hīs q̄ sūt. a pla. pastoral. alias nō pē fici
ab eo p̄petua donatō nisi forte moderata sūm
oīfuetudinē patē l. n̄ cā elie sū exēneis siue p̄pī
quis. ex de testa. **A**d hoc in fi. et c. relatu. vlt
nisi ex cā de oīfilio pape uel maioris p̄as sūi
capli. ex e. p. tuas. et caplo pastoral. **C**ōsue-
tudo etiā gñalis tenet qd plati sūi opotes pecu-
niaz equos frucc' et res se mouētes et mobi-
les donāt p̄libito voluntatis. possēt tamē si
nimis excederēt replēndi qd est oīmittendū ar-
bitrio boni viri. ar. ex e. aplice. cētū f̄nita-
tem. h̄c hōfē. e. ti. Itē n̄ pnt aliq; donari iēnoz
mē lesiōez ecclīe. ex e. f̄nitate. S; qd si p mlti-
tas donatōez plat' ecclīam ledat. nūquid ille
donatōes reuocant. **I**tem sup̄dictā q̄inquagesimā
et centesimā donare pē ep̄c tam de redditibz
ecclīe q̄z de possessiōibz. dū ecclīa n̄ ledat ex e.
aplice in tex. et i glo. 3. in fi. et. **C**irca 6° scē-
dū qd donatō olim sūm veta iura fiebat tñ
stipulatione. hodie autē pē fieri solo pacto p
vba p̄ntis t̄pis vt dono. s. nūd v̄bis. oīfensu
tam donatoris et donatarij mēueniente. aliē
nō ff. e. nuda. yñō mē p̄ntes et abūtes p nū

cū vlt epl'am in scriptis et sine sc̄ptis fieri pē
C. e. ambigū et l. si aliq; n̄si forte ouenerit
mē p̄es qd in sc̄ptis fiat. C. de fide instrozū
stract'. vlt nisi forte fiat a p̄re in filiū emāc-
patū. vlt nisi fiat mē p̄sonas oīunctas. C. e.
siq; in emācapatū. et l. se. **S**ed n̄ excedat q̄n-
gentos aureos nllā debet fieri i sc̄ptis. **E**t dē
hic sc̄ptā insinuatō apud m̄grat' oueniē-
tes. hoc est qd donator ap' eos exp̄mat qd tali
donare velt et sc̄ptā mē fiat adhibitis p̄-
sonis publicis n̄ p̄uatis. et h̄c si fiat i act' n̄
d; adhibē testes. C. e. in donatōibz. Sūt tamē
q̄dam cāus in q̄bus donatō vlt q̄ngentos au-
reos sine sc̄ptis tenet. vt cū sit p̄is loc'. i autē
de n̄ al. autē. d. p̄ mu. re. ec. §. si mī. et cū sit a
p̄hape in p̄uatu. C. e. sc̄m. l. es. a p̄uato in
p̄hapiem. vlt a m̄gro militū in milites vel a
p̄uato in p̄uatu in repatōe domoz. vlt a p̄i-
uato in p̄uatum in donatōe p̄pē nupcias. C.
e. in aut. Itē et a p̄uatis. et in aut. vt si fiant
pignora. §. i^o quoq; et C. de dona. añ nup. in
autē eodem cursu. vlt cū vsure fūci t̄pis remie-
tunt ff. e. modestin'. sit etiā donatō p vba fu-
turi t̄pis ff. de v̄ ob. stipulatōnuz. **Q**uid si
p̄les donatōes aliē facit sine oīfensu tempori-
bus quaz nllā p se excedit sūmā p̄dicam-
s; oīis in sil' excedūt. **R**ūdit hōfē. qd dona-
vlt licz n̄ sit insinuata C. e. sc̄am. §. si aē
Quid si dona^o facta sit i singulos annos ei^o
q̄n' t̄atis que nō excedit sūmā s; oīis sil' ex-
cedunt. **R**ūdit hōfē. qd est dona^o vna ff. de
dona. cā. mor. senat'. §. si. si tñ p̄sonal' fuit
qz. s. nllā de h̄idibz fca est mencō nō exigē-
si autē de h̄idibz vlt qz. s. donatoris et donat-
tarij. vlt alē eoz mencō fiat exigē etiā sc̄p-
tura C. e. sc̄m. §. si. **C**irca 7° scēdū qd dona-
tor tenet tradē qd donauit l' equipollēs. istit-
e. §. p̄ficiūt. n̄ tenet autē de euictōe. ff. e. aristo.
nisi ex pacto ouenerit. C. e. l. 2. et hoc q̄n' ice-
pit a traditōe vlt vbi dona^o incepit a p̄mis-
sione ff. de v̄ obli. vbi autē n̄ appet. §. vlt pos-
sū agere de dolo oītra donatōrē si michi det sa-
enē rez alienā ff. e. aristo. §. vlt. sūm jo. A. q. 1.
c. 3. tenet autē dare in q̄n' facere pē. i. habita-
rōne sūi ne egeat ff. de re iur. in oīdempnati-
one. **N**ō qd idonatōe nō obligat quis abūti
nisi in cāu. p̄mo si mittat qd rem sibi ferat.
2° si rem penes se habeat et eam sibi donataz
esse sciat. s; si nesciat eam sibi esse donataz. vlt
nō dūz accepit eam sibi missā nō fit do' rei
donate. que si p ei^o fūuz fuit sibi missa. n̄ ea
mente fuit ei^o suo data vt statz ei^o fiat. 3°
si habeat aliquē p̄ntez qui nomie ei^o accipiat
rem illam C. e. abūti. et ff. de neg. gest. si ego
Item q̄n' duobz res aliq; dat vlt vendit semp
est potior is cui res p̄o tradit. nō cui p̄o dat.
C. de rei vendi. quozēs. h̄c hōfē. ex de spō. du-
tuas. Item donatarius donatori n̄ alit ē ob-
ligat' ad antēdoti. ff. de peti. h̄r. s; et si lege.
§. p̄fuit. **S**equit' videre de s^o. s. de cāis ex

q̄b̄ donatio reuocatur. cū q̄ scien̄ q̄ reuocatur
p̄mo p̄ defectū cāe. p̄t̄ quā res data ē. ex de
cleri. cō. q̄d a te. 2° p̄pter dōicōz adiectā. ex
de dōi. ap. vñ. 3° p̄pter dantis impotētiā de q̄
dōm̄ est in. 2° articulo. 4° p̄pter pactū turpi-
tudine. ex de simo. venies. 5° p̄pter datū enor-
mitatē. 12. q. 2. si quis irascit. ubi d̄z q̄ si p̄-
t̄m̄ donet q̄ filiū exhiberet d̄z dōicō reuocari. 6°
p̄pter recipiētū fraudē. 1. q. 1. ul. 7° statuit. ubi
d̄z de ill' abbatibz q̄ inducūt aliq̄z ad deponēdū
pecūiam. p̄pter turpe lucrū. q̄ res eorū hēdibz
reddē d̄z. 8° p̄pter supueientē filioz natitatē
1. q. 1. quicūqz. ubi d̄z q̄ quidā nō hñs fili-
os res suas ecclie dedit usufructu sibi retēto.
Postea uo natis sibi filiis res sūt sibi reddē
de. et hoc nō iure fori. s; poli vt dīc bñ. ex e.
c. ul. 9° quaten^o modū excedit. 12. q. 2. si q̄s
ubi d̄z q̄ epus p̄t seruū bñ mīcū māmīttē
7 ei. 20. sol. dare. et si ultra dedit p̄ successorē
pōit reuocari. 9° p̄pter ingratitudinē. ex e. c. fi.
Vñ si q̄s impugnat eū a q̄ bñficiū h; bñficiū
pōit. ex de postul. c. ul. sic et pōit feudū. di.
96. si impz. l. legatū. ff. de inoffi. testa. papi-
nian^o. §. manūisse. sic et reuocatur i seruicū
libtus qui p̄sonū impugnat. C. de obseq. pa-
p. si māmīssio. et. 12. q. 1. liberi. Sunt aut̄ et
quedā alie cause quales. p̄pter quas donatō re-
uocatur. reuocatur ei donatio scā libto. p̄mo p̄
obsequiū nō p̄stitū patrono. ita et q̄ reuocatur
empta de pecūia donata. C. de reuocā. do. l. 1.
Ex hac tñ cā nō reuocatur libtus. qz in nō faci-
endo leuē deliquit. C. de liba. cā. solo. si tñ deli-
querit p̄tra p̄sonū i faciēdo offensā et leuē
pōit reuocari in fuiturē. et sic d̄z itelligi. C. de
libtis et eoz libis. l. 2. q̄d autē dōm̄ est q̄ p̄pter
obsequiū nō p̄stitū nō reuocatur libtus in fuiturē
ē vñ de libto p̄uati. sec^o est de libto ecclie
q̄ redigē in fuiturē de q̄ uide ifra li. 6. de ser-
uis nō ordi. Secūdo dōno libtis scā tota reuo-
cat p̄pter libos. postea a p̄ono susceptos. qñ
p̄mo et ipe fili^o postea gēitus totū reuocare p̄t.
C. de reuocā. dona. si nū. 3. et. 1. q. 1. ul. qui-
cūqz. Donatio uo scā filio emanapato sū ali-
cui de libet nō exñtibz in p̄tē donatoris. siue
et exñteo reuocatur. p̄pter qñqz cās ingratitudis.
p̄ma si dōtari^o atroces iniurias donatori itū-
lerit. ut qz dixit ei i platea ul' loco fili^o q̄ erat
far ul' aliud sile. Secūda si man^o impias in-
eum iniecerit. Tercia si ḡue dammū rerū sua-
rum itulerit. Quarta si uite piculū ei i ferre
attemperauit ut qz eū intoxicare uoluit. Qñ-
ta si dōicōz appositā nō iplēuit. de hñs casibz
hētur. C. de reuo. donat. l. ul. p̄me uo q̄tuor
cause tangūtur. ex e. c. ul. Mater uo q̄ dona-
uit filiū 7 p̄ea trāsiuit ad secūda uota dona-
cionē reuocare nō p̄t n̄ ex t̄tibz casibz. s; si uite
et i insidiet ul' in eā man^o inferat ul' iacturā
totū eū s sube moliat. C. de reuo. dō. aut. hec
quay. et aut. de nup. maxie tñ. h̄c et nōē per
gof. in sū. e. ti. et p̄bñ. ex e. c. ul. Est aut̄ h̄c

ius reuocandi p̄sonale ab utraqz pte. Vñ nō
trāsit ad hēdes dōtoris q̄ tacuit sup h̄c in uita
sua. qz tacēdo renūciasse vñ. Nec ad hēdes do-
natarij. C. e. l. ul. in fi. n̄ donator i uita sua
se p̄parauit ad agendū ut dīc hōfē. ex e. c. ul.
ar. C. de inoffi. test. si patz 7 n̄ in donacōe scā
libto q̄ libis postea susceptis et a filio reuocatur
Quid si i donacōe pactū fiet q̄ donator do-
nacōz p̄textu alic^o ingratitudis nō reuocaret.
Iste tale pactū nō tenet qz eq̄tati nāli dñū
et. s; q̄ aliq̄s impune ingratitudis uiciū omie-
teret. C. de muti. stip. ex eo. Ad h̄c nō. q̄ si qui
clia illis ecclis quibz fuerant itulati i pos-
sessioibz ul' alijs boīs aliq̄ donasse noscunt.
cum ab earū mīsterio et bñficio fuerit amoti.
ad eas debēt reuē. ex de cli. gñ. q̄d a te. 7. 16.
q. 6. de lapsis. S; dñū vñ. 12. q. 2. nulli liceat
et ex de dōi. ap. vñ. Iste sup h̄c fuit diuersi
modi dicēdi ut d̄z in glo. illi. c. q̄ a te. Sed
dīc bñ. ibid q̄ i. c. q̄d a te. et filia loquūtur
de benignitate 7 dispēlacōe. dñia uo de stricco
iure. Vñ dō^o q̄ si tpe igress^o res sit exp̄sse dō-
te nūqz p̄ea sē restituēde. C. si re^o l. act. mor-
fuit. l. ul. n̄ clia ei uellēt ḡraz facē si uo sine
tacte donate p̄sonā secūtur 7 sic intelligi p̄t
c. q̄d a te. qz bona sūt accessoria p̄mo secūtur
p̄sonā. hec bñ. fm aut̄ 10. 16. q. 6. de lapsis. bo-
na sibi reddētur si sint imobilia qñ^o ad usu-
fructū. qz tpe uite sue vte. s; p̄prietas apud
ecclia 7 remanebit. S; q̄d si aliq̄s multa vxore
monasteriū itret 7 postea reuocet ab ea. nū
quid illa q̄ p̄tulit mōsterio sibi reddent. Iste
bar. in q̄stioibz dīc q̄ sic. qz ille nō fuit aliter
datur^o n̄ tenet igress^o. Insup nō. q̄ donatio
p̄t modū acapē. vt do tibi h̄c ut facias m̄ i^o
condicōz vt do tibi h̄c si fecis m̄ i^o. cām vt do
tibi hoc qz fecisti m̄ i^o. demōstracōz. ut do tibi
seruū meū stichū cocū. vide de h̄c ifra de modo
p̄trahēdi spōsalia sub dōicōe li. 8°. Si g^o fiat
donatio sub dōicōne nō t; n̄ dōicōne extante
nec donatari^o petē p̄t rem sibi donatā anteqz
dōicō et si cauē uelit de dōicōne implenda. ff.
de con. et demō. q̄ hēdi. §. fi. Vñ si pendēte cō-
dicōne res tradat 7 postea dōicō non tenet
res tradita repetit. ff. de dōi. mde. q̄d aut sub
dōicōne. Si uo fiat sub mō donacō statū tenet
et donatari^o statim p̄t petē rem sibi donatā si
cauē uelit de mō implendo. ff. de cōdi. lib. cū
in testō. et ex vt eccliaistica bñfi. c. vno. i glo.
n̄ sub mō ubi magis obligat^o est q̄ donat sibi
mō qz q̄ sub dōicōne. 7 h̄c donatio nō reuoca-
tur qz dui mod^o seruatur. Si aut̄ mod^o nō ser-
uatur. tūc aut in dōicōne exp̄ssa fuit reuoca-
et^o modo nō seruato aut nō. si sic donatio reuo-
tur mō nō seruato. si non. nō reuocatur s; agit
ad intēsse. vt fiat q̄d ouēit. C. de resan. vñ. ea
dōicōne. h̄c bñ. ex de dōi. ap. vñ. Si aut̄ fiat
donatio ob cām. aut sit ob cām fuēam aut p̄-
teritā. si p̄t fuēam. aut cā illa nō exp̄mit 7
tūc non p̄t repeti q̄d donat. cā ei nō impedit

donacōz n̄ exp̄mae. **C** de con. ob cām da. si re-
petōi l' n̄ itelligat a iure. ff. d. iure dot. stipu-
la. **V**bi dicit q' stipula q' sit ob cām dotis n̄
h̄z i se taciā dōicōez si nupae fuerint secute.
Aut exp̄miē t' ēc ā daē p̄p̄e dōitōz honestā. t'
tūc repeti p̄t si illud p̄p̄e qd est datum nō ē se-
cutū. **A**ut p̄p̄e cām turpem. et tunc aut illa
turpitudō est expte acapiētis tūc. et sic p̄t re-
peti t' si res sit secuta. vt si dedi tibi ne michi
facias iniuriā. l. q. 2. i. iubeat. et c. se. **A**ut ex-
pte dantis. sic nō p̄t repeti. vt i' qd daē me-
retrā. illa enī turpiē facit q' est meretrīx s; nō
turpiē acapit cū sit meretrīx. p̄t tamē pign^o
ab ea repeti. nō actōe pignoratīcia s; rei ven-
dicatōe. **C** si ob epem cām. l. 2. i. glo. **A**ut ex-
pte vñsq; ut si detur pecūia iudici vt m̄ iur-
dicet. et tūc repeti nō p̄t. l. q. 3. q. rēe. **H**oc aē
fallit in m̄gro qui dat p̄licēa docendi q' p̄t
repetē qd dedit. et hoc fit in odiū ei' qui rece-
pit. ex de m̄grīs. phibeas. fallit etiā in symo-
niaco reglari cui pecunia reddiē vt cū ea in
monastium art^o recludat. p̄mo monastio
pot^o q; p̄sone daē. ex de syo. veniēs. **N**ō tamē
q' qñ epitudo est expte dantis vl' vñsq; tūc
licz dans nō possit repetē. fīstus tamē repetere
p̄t. ff. de do. mē vi. et vx. cū hic statut. **S** vlē.
Si uo aliqd dē p̄p̄e cām p̄teritā. vt do tibi qz
hoc fecisti michi. tūc nō repetat etiā si cā sit
flā p̄p̄e qd daē. ff. de condi. inde. casus. **S**i aē
fiat dona^o p̄p̄e demonstratōez tūc et nō repetit.
et si sit demonstratio flā. qz demonstrā^o l' cā flā
legatū n̄ p̄mit. ff. d. flā cā. ad l. 2. **N**ō h̄c nō
q' si vñq; in instro donatōis sit dubiū largi-
fime est interpretandū. qz in p̄cāb; plena. i. tes-
tis plenior. in bñficijs est mēpre ta^o plenif-
sima faciēda. ex e. cum dilect^o ad fi.

De donacionib; cā mortis XXI

Ullo de donatōe int' viuos. vident^o est
dō donatōe cā mortis. t' p^o qd ē dona^o
cā mortē. 2° q's p̄t donare. 3° cui p̄t dōa-
ri. 4° quid p̄t donari. 5° quor et que sunt spēs
ei'. 6° qñc fiat. **A** ex quib; cāis reuocet. 8° in
quib; hui^o donatōes sūt siles et dissiles le-
gatis. 9° de effēu hui^o donatōis. 10. de forma
instri ei'. **Q**uid aut sit dona^o cā mortis dic-
tū est p̄r^o p̄p̄e p̄hapiū tituli p̄cedētis. p̄t etiā
dici q' ē quedā ex mortis l' alē^o instātis l' fu-
turū p̄iculi cōsideratōe vl' metu dispēsatio vo-
luntatis ff. e. l. 2. **E**t addit in diffōne p̄dicta
hōsē libalitē facta. quia si q's cā mortis sibi cō-
minare rem suā p̄ferret nō valeret. licz p̄icu-
lum immineret. ff. q' me. cā metū. et h̄c itel-
ligit qñ met^o iō michi inferē vt aliqd donez
al' sec^o est. ff. e. l. 3. **C**ir^o 2° sciendū q' hui^o do-
natōes facere p̄t omīs qui testari p̄t. qui aut
testari n̄ potest eam facere nō p̄t. hoc tñ fallit
in filiōfiliis. qz licz p̄re cōsentiēte testari nō
possit donatōez tamē facere p̄t p̄te i' cui^o po-
testate ē cōsentiēte. **C** e. l. plē. q's aē testari pos-
sit dice^o infra. **C**irca 3° sciendū q' oībus dona-

tiō fieri p̄t quib; legatūz de iure relinq p̄t. de
quo etiāz habet infra ti. se. ff. e. oībus in quo
quidē temp^o nō donatōis s; mortis inspicitur
ff. e. mortis. g^o si sit excōicat^o dona^o euanes-
cit. ex de app. pastoral. **S** fi. **C**ir^o 2° sciendū q'
donari p̄t res mobiles t' immobiles corpa-
les et incorpales. ff. e. si mortis. et si cyrogra-
pha debitorū dent debita vl' empta ibi cōten-
ta donata vident^o ff. e. mortis cā. **E**t breuiter
donari p̄t cā mortis quicqd mē viuos dari p̄t
de quo vide sup^o. **C**irca 4° sciendū q' hui^o do-
natōis tres sūt spēs. vna que fit ab homīe
sano eo q' cogitat se qñq; moritur. alie uo
due sūt ab hōie qui cōcone languoris vl' al-
tē^o cause amet sibi mortē vl' aliud p̄iculū de
p̄ximo imminere. quāz vna fit ita vt res dōa-
ta. et statim fiat acapiētis cum donat^o deceffe-
rit ff. e. l. 2. **C**adit aut hāz donatōnū quelib;
int' vi. et vx. de quo vide li. 8. ad fi. tractat^o
de m̄rio. **C**ir^o 6° sciendū q' h̄c donatō fit tri-
pl'r. s. traditōe. pollicitatōe. et stipulatōe ff.
e. senat^o. **S** s; qui mortis cā. sub quacūq; aut
spē fiat vel quocūq; mō inseri d; in ea q' fiat
cā mortis vl' alit^o p̄icli talis. qz alias eēt do-
nat^o simplex int' viuos qñ cūq; fiēt i' articulo
mortis. qz nō eo ipso q' quis moriēs donat do-
nare mortis cā vidē ff. e. senatus. **S** vlē. fm
azo. **S**cōm aut hōsē. h̄c estimandū erit ex vñq;
rum affectōe et qñtate p̄sonaz et stat^o. et si
nichil appet p̄sumit int' viuos donatum. vt
dī m̄ fi. p̄dicte legis. et debēt i' ea qñq; testes
adhberi. **C** e. l. fi. debet etiā p̄ns eē p̄sona cui
fit vl' alia que vice ei' recipiat ei'. vñ si vlt
donare cā mortis paupib; vl' ecclie donet no-
tario stipulantū recipiētī noīe paupēz l' ecclie.
ff. e. int'. **C**irca 7° sciendū q' h̄c dona^o cui^o cūq;
spē vel mōi sit ipso iure tripl'r reuocet. s. si
donat^o supuixerit seu de p̄icli in quo erat cō-
ualuerit vl' eum penituerit l' donatari^o p̄r^o
decefferit instiē e. impn^o. **S**i tñ donat^o irreu-
cabile eam dixerit esse irreuocabile erit. vt si
dicat sic. donatōez h̄c qñ cūq; donatariūz
aut me supuixit vl' penitē cōngat tamē irro-
nabile esse p̄dictor. et iubeo volens eā nulla
rōe vl' cā infrigi vl' irritari posse. ff. e. senat^o.
S mortis cā. t' sic habebit effēuz simplias do-
natōis licz dicat fiēt cā mortis. **C**ir^o 8° sciē-
dū q' h̄c dona^o differt a legato. p̄mo qz lega-
tū sp̄ daē ab hōie s; dona^o cā mortis vl' ab h̄c
vl' a defūcto. **S**cōdo qz fili^o filiā p̄re p̄miten-
te h̄c donatōez facē p̄t. nō aut p̄t legare vel
testari. qz h̄c ex alieno arbitrio pendē nō d; ff.
e. tā is. 3° qz testē si accuso legatū p̄r^o. n̄ aut
donatōez ff. quib; vt in dig. leg. antē. p̄ lega-
tum. et instiē de dona. **S** i. in glo. fere. vbi et
p̄les alie ponunt dñe. **C**ōuenit aut cū lega-
to qz in morte cōfirmat. et ex ea faldia dē-
bit^o **C** ad l. fal. l. fi. et in tñ est filis ei' vt cūz
ipso fere p̄ oīa cōnuereē. instiē de dona. **S** i. in
tex. et glo. **C**irca 9° sciendū q' effectus hui^o

donatōis est vt res si fuit edita retineat. vñ si nō fuit tradita vñ dicet nō obstante vsucapione. ff. e. senat. §. i. expēse tñ nōcīe ul' vñ les p' doli excepcoe; recuperant. ff. e. si mortis. Itē vt iustus titul' vsucapiēdi trāsferat. ff. e. qui aliena. et hec sūt illa nō donatio fuit reuocata. **C**irca. x. scēdū q' si fiat donacō cā mortis p' obligacō; ab hoīe sano q' nullū instans piculū ēret dicet sic. Petrus sanus exis scēns tñ se qñq; moriturū pñtē cā mortis fecit donacō; donauit enī cā mortis iohi ffrī suo ibid pñtē pñtē tale pollicatōne offerens ul' sic solemni stipulatōne intueiēte p mittēs dicto iohi dare tradere et exhibē post mortē ipi' donātis dñm pñtē. et volens atq; paciscēs. vt statim p' mortē ei' ipi' iohi pet' et exactio dicti pñtē optat pleno iure nō vñ donatariū pñtē vñ donatorē donacōis pñtē penitē et eam in uita sua spālīe reuōre contingat. Horū ei' duoy alio pñtē donatio euanescat. **S**i uō donacō cā mortis p' tradicō; fiat metu mortis pñtē ul' alci' piculū de pñtē mo immentis dicet sic. petrus languēs et pñtē me mortis piculū metuēs. vñ sic. pet' de pñtē mo mare trāsferat ul' ad bellū iturus amēs naufragi ul' bellū piculū p' dei reuētia et suozū delictoy venia mortis ul' dñi piculū causa donauit iohi pcuratori ouent' taliū religio; soz noīe ouent' eusdē reapiēt pñtē tale et dans et tradēs in pñtē ipi' iohi dñm pñtē. vñ sic. pñtē se ex nūc dñm pñtē ipi' iohi. dona tari pñtē noīe possidē ul' qñ. et uolēs vt ex nūc dñi pñtē donatio i' eundē donatariū pñtē dicto noīe sit trāsferat. et pñtē pñtē de ceto ei' noīe sepe dicto fiat nō ul' donatorē ipm ab hac egritudine libari ul' donacōis penitē contingat. ita. f. vt qñcūq; horū pñtē donatio euanescat. **S**i uō filia filiās nupta faciat donacionē cā mortis dicet sic. Dña berta filia petri et vxor tñ spos mente et egra corpe q' i pñtē pñtē pñtē testari nō potat ifra scriptā cā mortis donacō; piculū mortis imminē de pñtē agnoscēs pñtē pñtē suo pñtē et pñtē nō modo ifra scripto facē pcurauit. pñtē nāq; de donib; suis et uirib; ad se spectatib; cā mortis donauit pñtē sua. c. lib. expēdas h' mō. Itē pñtē suo. x. lib. tē. Reliquū vero sū residuū donū bonozū et uirū suoy mortis cā donauit pñtē uo viro suo reapiēt uice et noīe. et h. filioz ei' ita tñ q' si aliq; pñtē toz filioz ei' decesserit an ipam ei' portio supueniat donacōne cā mortis. pñtēs solemni stipulatōne intueiēte cuilib; pñtē toz donatariy ibid pñtē reapiēt suo noīe pñtē nacōne sibi fci et uice illi' siue illoz cui' vel quoy noīe est donatū h. nōrio supscripto reapiēt tē. eidē dare ul' tradē ul' exhibē qñtē rem ul' res ipas donatas ipi' donātis morte secuta. et volēs atq; paciscēs. vt qñtē rei ul' rerū dñtariū illico post mortē ei' petio

et exactio optat pleno iure nō dñtariū vñ donatarios ipos pñtē aut eam ab hac egritudine libari vñ donacōis penitē pñtē quocūq; enī istoy pñtē donacō reuōre sit penitē et euanescat. **De legatis**

Deinde q' vt dñm est legatis valde sūt files dñtiones cā mortis. idē pñtē dñm est de ipis legatis. Et pñtē quid sit legatū et fideicōmissū. 2. quis pñtē legare. 3. cui pñtē legari. 4. quid pñtē legans legare. 5. q' ultima volūtatē pñtē legari. 6. qual' et quibus vñ sit legatū. 7. quot et q' sit species legatorū et q' ordine debēt scribi legata. 8. de formis scribēdi legata relicta pñtē restitutōne male ablatoy. 9. de formis scribēdi legata vxori relicta. 10. quid int' de legatis in gñe relictis. 11. de legatis relictis epō ul' ecclīe cathedrali. ul' aliq' ecclīe qño debēt diuidi int' epm vel ecclīam cathedralē ul' aliā ecclīaz. 12. de dñtatione quozūdam dubiozū circa legata. 13. quib; modis legatū extinguit. **C**irca pñtē scēdū q' legatū est donacō quedā a defuncto relicta s; ab hēde pñtē q' debet post mortē testatoris et post aditam hēditatē ab hēde. ff. de le. si ē. cum seru. Non ē dñt legatū occupādo legata ius sibi dicē s; ab hēde penitē. ff. quoy lega. l. i. rñso. i. q' si pñtē aditā hēditatē legatū occuparet actio legatū denegaret sibi. C. e. nō dubiū. et sic in possessione et pñtē tate sibi pñtē dicaret. si uō ante hēditatē aditā occuparet sibi in actōne et pñtē tate non pñtē dicaret. possessionē tñ nō restituer. ff. quoy lega. l. i. §. q' actor. Vñ si ex testō adeat hēditas defiat legatū nō sit ifra relictū q' aduē enitib; ab intestato pñtē. **D**e fideicōmissis. eā q' Item nō q' licet legatū peti nō possit nō aditā hēditatē. si tñ legatari' post mortē testatoris decedat et ante hēditatē aditā trāsferat ad hēdem suū legatū. **D**e cadu. toll. l. cum igñe. et hoc est vñ nō legatari' hēat substitutū ul' diuictum. q' tñc transit ad eum. et pñtē ad substitutū. **S**i uō legatari' testōre viuo decedat defiat legatū et remanet ap' hēdes vt ibi dē. **S**i vt manifestē. et hoc est vñ cū legatū relinquit pure ul' in diem certū vt in pasca. si aut relinquit sub pñtē in diē incertū putat cū tñc moriet tñc si an diē ul' pñtē legatari' moriat nō trāsferat legatū ad suū heredē q' nūq; valuit. vt ibi dē. **S**i aut aliq' ab pñtē. Fideicōmissū fere idē ē q' legatū. s; fideicōmissū dñm ē q' fideicōmissa oli pñtē debāt ex fide heredū. s; hodie fere adeqta sūt legata et fideicōmissa. et quicq; int' est in vno est et in alio. Commissarij autē ul' et fideicōmissarij dicūt quib; legatū aīe soluendū pñtē. Vñ in multis locis testoy executores vñt q' legatū aīe execut. **C**irca 2. scēdū q' legare pñtē solus ille et oīs ille q' pñtē testari. ff. de le. l. i. l. 2. que antē pñtē testari possint hēbitur ifra. Legatū enī relinq non pñtē nō in testamēto

ul' codicillo. Nam ad hoc equipollent ista. scilicet testari codicillari. et legari. unde qui per unum illoz. per et reliqua. ff. de codicill. diui. §. codicillos. **C**irca 3. sciendū quod potest illi soli legari. quod per his institui. si quis sit ille habebit infra. dicitur aut legatarij persona esse etiam alie non valz legatarij ff. de statu. ho. duo. **C**irca 2. sciendū quod legatarij per res testatoris et res heredis. non refert an scilicet ul' ignorauit testator rem esse suam. ul' heredis instituit. et si quis rem suam. Item his legatarij per erogari ut non tamen rem sibi legatam si est ipsam alie restituat. hoc obfuito ne plus restitueret rogatus. quam cepit ex testamento. instituit de singulis rebus. per fidei commissum. re. §. per autem. Item res aliena si tamen testator alienam esse sciebat. et tenetur eas res heredes emere et prestare vel etiam estimatoz legatario. et hoc est unde si res illa sit talis que vendi possit alias non. instituit et si non soluz. et si quod autem. et si heres eam non redemit ul' pasci et legatario non dederit. nichilominus ipse legatarij si rem illam alienam habeat tamen eam reddere si contra hunc per agere. Si uero testator ignoret illam rem esse alienam non tenet legatum nisi cum legatario perone diiuncte. ut uxori ul' alij persone cui tamen de relictis erat de suo. C. e. cum alienam. et nisi cum libertas relinquitur suo. ff. de fidei commissis. lib. pau. lus. Oportet autem legatarij probare testatorem rem alienam sciens se legasse. instituit et si quod autem. hoc notat per hostem. et bene. ex de testa. filius. et potest promissa distinctio ut dicit hostes. in quatuor casibus saluari. nec obstat. C. filius. ubi dicitur quod hies cogit secundum leges scilicet non secundum leges dei solue si testator rem alienam sciens leget. quia loquitur in casu in quo res legate erant cuidam ecclesie in quibus legatum non tenuit. **P**otest etiam intelligi et in alijs rebus legatis quoniam hies egenus remaneret si redimeret ul' pasci solueret. Non enim debent vniuersales esse exactores importuni in graue per indi. alioz quibus potest debet de suo in necessitatibus subuenire. ex de censu. ex parte. Sed et laici etiam ad hoc secundum hostem. tenentur ar. ex de censu. licet quod et ad eos non debet extendi. ut per ex de testa. filius. **I**tem si quis legat rem obligatam creditori suo sciens. quod si sciat eam esse obligatam tunc hies de eam luere. id est redimere. si tamen noluit et hoc expressit quod legatarij eam luere. tunc hies non tenet eam luere. secundum autem est si legat ignorans instituit. et si rem. tunc enim heres non luere. si legatarij nisi cum legatario perone diiuncte. ul' per talis est res obligata quoniam vbi ff. de fidei commissis. lib. obligata. et ff. e. l. si res obligata. Item si quis rem suam edens eam esse alienam leget vbi legatum. et si putat eam esse legatarij. valz etiam instituit et si quis rem suam. Item si cui legatus res non potest non qualescit legatum si legatarij eam alienet. instituit et si si rem legatarij. et hoc est verum. non testator legauit eam sibi sub conditione hac. si si eam alienaret ipso testatore viuente ar. ff. e. l. cetera. Item si alicui fundus alienus legatus fuit. et etiam peratatem detracto usufructu eme

rit. et usufructus ad eum ex causa lucrum a per ea peruenit. ipse legatarij potest fundum petere. et hies officio iudicis cogit peratatem illi estimatorem ei prestare. instituit et si cui. Item si quis res suas legauit. et per ea eas vendiderit nichilominus legatum tenebit nisi vendendo legatum adimere noluit. instituit et si si rem suam. et in dubio per habit hies voluntatem defuncti mutatam quatuor testibus glo. ibidem. Secus est si eaz donauit quod tunc indistincte videtur adimere legatum. ut in eadem glo. et idem est de eo qui prius quod legauit per ea pignori obligauit. potest ei legatarij agere cum herede ut prius luat. habita tamen distinctio supradicta. instituit et si e. i. tex. et glo. Sulo pretem rei legate testator alienauit per non alienata omnia debet. De pretem uero alienata idem dicendum est quod prius est de re tota. instituit et si si uero quis. Item testator per legare rem quam habet com in alio. et tunc legatarij tamen habet pretem et ff. de le. i. l. si. Item potest in legari ut michi liceat cedere lapides in solo et hoc tamen legatum non transibit ad heredem meum non sit nomen adiectum. ff. e. l. apud iul. §. si quis. Item per res que nondum est in re natiua. dicitur sit futura legari. vel fructus qui in illo fundo nati erunt. aut quod ex illa ancilla natus erit. instituit et si ea quoque res. Legari quoque potest et ea que sunt. et ea que fuerunt. si legari non potest ea que nec sunt nec fuerunt non erunt ut chumera. non ea que fuerunt. si esse desierit ut homo mortuus instituit de iud. stip. in prius. Sulo dubitet et tpe testamenti an res legata sit in re natiua. puta an homo legatus uiuat agi quidem per ex testator. si officio iudicis peruenit ut cautio imponatur. cauet enim hies rem illam persecutur et si natus eam fuit ipsam legatario restituitur. ff. e. suo legato. Item si tpe testamenti huius legatus esset in fuga vel longe ab his. tunc de his opam et pauz et sumptus impendere ut recuperet. Sulo per testator fugerit impensis et periculo legatarij debet queri. quod hies rem legatam in illo loco de prestare in quo relicta fuit a testatore. ff. e. cum huius. et l. si huius. **I**tem legari potest non tamen corporalia. si etiam incorpalia. ut iura actiones et fuitutes. et id si testator michi legauit quod alii sibi debet. hies debet michi cedere suas actiones dando. quoniam etiam sine hoc habeo ualem actionem nisi testator uiuus exegit pecuniam. indubio enim semper presumitur tunc uoluisse legatum extinguere. non perarij perbe. vel quod eo non petere debitor ei ultro obtulit. vel quod ex acta per legatario deposuit. instituit et si cum autem i. tex. et glo. Item per quis debitori suo libacoez legare. et tenet legatum instituit et si si quis debitori. non testator uiuus exegit instituit et si cum autem. Sed et meo creditori legare possit quod debeat. et cum plerumque sit i legatum quod in debito. et si ex legato comode aliquid a repente. puta quod pure legatus quod in diebus vel sub conditione debebat. quod tunc ante diem vel conditionem ager ex legato. vel quod exceptioz habebat per debito. l. quod deficiebat et per bono debita

Et hinc est qd utile est legare et expmē illiāte
ablata illis a quibz sūt extorta. instiē. e. f. e.
Item pē legari factū vt lego tibi qd hēs me
vdat tibi rem illā et tūc heres tenē vendere
pao uo. S; si hēdem meū damnatū vendere
pao certo nēcio hēbit vde tāti qnti ē dānat.
ff. e. l. fideiussor. f. fi. **I**te vt heres me ēmar
a me rem talē pao iusto. ff. e. l. et si ego. **A**d
hē nō qd legari nō pnt res de quibz nō est cō
mertiū l. qd alienari phibent. et si tales res le
gent nec ipe nec earū estimatō debet instiē. e.
f. f. si talis res. vt ibidē in glo. **E**t fm azo.
ti. de lega. distigue qd rei legatē ul nullū est
omertū ul est quidē s; cum grandi difficulta
te vt in pōis nēcis cesat. et tūc nē ipa res
nec ei estimatō debet nē volūtas testōis pēria
apparēt. ff. e. f. si qd inqūnos. exapiē et casus
ali vt in hōie libo et alī sibi legari pēvt si re
demerī eum ab hostibz. pfidet ei sibi legatum
ad libatōz vnculū pignozis qd habui in eo ta
dte qz redemi. ff. e. l. senat. **S**i uo illi rei cō
mertiū sit in qd s; nō hūic siquidē nō sit ei qui
damnat sit pētare. pētabit nichilomī legatū
tū. si aut sit ei qui pētare d; s; nō ei cui d; pēta
ri. aut hē est ppter ei delictū ul sectam vt qz
hēticus ē ul iude qd manapiū xpianū possi dē
nō pnt. et tūc nec res nē estimatō debet. aut
ppter pōicōz stat vt qz est seru cui milida le
gat. **A**ut ppter viciū corpis cum ptracto le
gat stipendiū cursor. et i hīs si testōz sciebat
hui qualitatē psonarū estimatō debet al non
Item nec ea qd sūt edibz iūcta ne vzbz defoz
meē rumis. ff. e. l. cetā g. **I**te si res eadē i du
obus testis. i. duoz hōim eisdē legata sūt. et
ipe ex pmo testō rem suā execut sūt tūc ex
2o testō nichil petē pē. qz due cause lucratie i
eundē hōiez et in eandē rem pcurrē non pnt.
si uo ex pmo testō execut est rei estimatōem
tūc nichilomī ex 2o testō pē petē rem. instiē.
e. f. si res aliena. **C**irca qntū sciend qd legatūz
relinquē in testō pfecto et in codicill pfectis
nō in donacōe cā mortis qz legata in multis
dnt ab eis vt hīcum est sup tūlo pcedēt. **C**ir
6o sciend qd legatam pē relinq pure. vt talī le
go. c. lib. et in diē vt lego vsqz ad pasca. et ex
die vt a pascate in antea et sub pōicōne qd ap
poni p si ul p cum. vt lego tibi si filiā meam
in vxorē accepis. ul cum. i. g. ānoz sūt. et in
est ei pōicō lxx. f. si ppleueris. i. g. ānū. ff. e. l.
si ei legē. et. c. e. l. fi. **I**n libtate tū est spāle vt
uideat eē pōi relictā in diē si dicat testōz il
lū seruū esse libm iubeo cum fili me ērit. 24.
ānoz. c. de fideiussor. lib. fideiussor. **I**te
legatū pē fieri quibuscūqz vbis aptis tam et
ydoneis. vt si dico do lego dari iubeo uolo ro
go posco opto vt des credo te daturū et filia.
c. gīa de le. l. 2. **C**irca. 4o. sciend qd triplex
est spēs legatōz. legant enī aliq p restituendū
male acqstis si testōz acqstuit et h; aliqd tale
Aliq uo pfuitis impenis et elis et alijs aīme

suffragis. **A**liqua uo vxori et pxis et alijs
cañibz amicis. **E**t quidē pgrue psoā d; pmit
tū in scribēdo alijs legatis qz nulla alia lega
ta debent nē deducto ere alieno. c. e. si vniūse.
Vn illa itelligunt bona qd non sūt alieno ere
deducta. 2o loco poni debet scda tanqz dignio
ra. **P**ost uo has duas spēs legatōz d; eligi
certa psona ul certe psonē qd pmissariū ul fi
deicomissariū seu executores dicunt qd ad pōi
cta legata pstituant. raro ei hēc fidei pmissariū
tur hēdum quibz ita pōitis. tūc debet pōi cer
ta legata quoz quedaz solō hēdi solet relinq
Circa. 8o. sciend qd cū restitucōz male abla
toz ul acqstioz qtuoz solēt ptingē et fm hē
variat fōz eoz qd legant p taliū restitucōe. p
qñ testōz pauca taliū h; et est meoz earū et per
sonaz a quibz habuit. et iō pnt breuē notari
i testamto. **V**n tūc pōito plemio diceat sic.
pmo quidē voluit disposuit et mādauit qd re
stituant petro. x. lib. et iohi. x. et sic de alijs
quas quantitates habuit a pōis pvsurā vel
aliā exactōz illiatā et hēc est via tutissima.
Secund casus ē qñ testōz psonas res quantita
tes et cās illiatas ppter timorē infamie in te
stamto non vult expmī. et tūc solet hēc ea
notata manu sua ul alci secreto in aliqua
cedula quā suo pffessorū alci psonē fideli corā
duobz testibz ignorantibz qd pteat sigilla
tam tradit. qd fco in testō dice. pmo quidē ul
Ite reliqt de boīs suis tali psonē c. lib. soluen
das in hīs. et circa ea qd sibi secrete cōmisit.
Terc casus est qñ longo tēpe multa illiate
acqstuit. qd picularit i testamto n pnt expmī
et tūc ita dice. pmo quidē voluit disposuit et
mādauit qd restituant oīa et singla qd ad eū
ul aliū eius noīe puenerūt ex cā vsure ul ex
alia quacūqz iniusta acqsticōne vel exactōne
oībus et singul psoīs ul vniūsitatibz a quibz
ipm ul aliū ei noīe hē ul aliqd eoz apparuit
hūisse ul pcepisse sū hē appareat ex libris sine
ex scriptis rōnū suaz sine ex alia lēma fide l
pbabili rōne. et ex quibz restituendū videbit
pmissariis suis de simplia et pura pscia eozū
Quart casus est qñ scit se aliq illiatē hūisse
et hē. s; a quibz habuit est icertus. vñ tūc d;
ea p eoz aīabz relinqūe dicēdo sic. **I**te cū sciat
vl credat quedaz illiate hūisse a quibz tū ea
habuit ē icert reliqt p aīabz eoz a quibz ha
buit ipa c. lib. soluedas et dispēandas a suis
pmissariis i fra scriptis de cōsilio taliū fratū
eo mō qd eis meli p libatōne aīe sue videbit ex
pedire. **F**orme uo legatōz scde spēi et tēe p
sui facultatē notari pudent relinqūe qui
diligēter ea formet fm qd exegit itentio ipi
testatoris. **S**equit uidere de. 9o. f. de formis
scribendi legata vxori relictā. circa qd sciend
qd si vir dotē vxori legauit legatū est vtile si
bi et si nichil vltra dotē ei reliqt qz plenior
est actio ex legato qz de dote ista. e. f. si vxori
qz sic dic ibi glo. legatū stat debet dos uo si

existat in mobilibus debet per annum. Si autem non in
 mobilibus debet statim. Item de dote agitur in qua
 tunc potest facere vir vel alius his suis de legato uero
 insolitum non obstat falcidia vel beneficii inuentarii
 Item si qua fca predicta sit in pendi mlieris tol
 lenit beneficii legati. tamen si quoniam vir non accepit do
 tem legauit simpliciter legata erit inutile. si uero in
 legando certam pecuniam et certum corpus vel instrumentum
 dotis. si in quo fuit confessus se dotem recepisse
 quam non recepat demonstrauit. legatum ualebit
 ut ibidem. Testator ergo uolens aliquam uxori sue in
 testamento reliquere. primo ei dote sua reliquere debet. et
 tunc debet eius quantitate specificare alias testam
 non sufficeret. non ipsa quantitate dotis per instrumentum vel
 testes probaretur. de falcidia l. 3. solet etiam ei quod
 aliquod de suo reliquere et tunc debet perquiri diligenter
 intentio eius. quoniam quod enim uult quod tamen habeat alimenta
 et tunc dicitur sic. reliquo uxori mee alimenta et
 victum et vestitum quod idem est in uita eius dum
 uixerit caste. et in hoc casu debet habere abum po
 tum vestimenta lectum et habitaculum et ea sine
 quibus uiuere non posset ff. de alim. et oba. lega.
 l. legatis. et de u. sig. ubi uice. Quod etiam
 uult quod uel alimenta aliquod dnum regimis domus
 habeat et familie sicut in uita eius habebat. et tunc
 dicitur sic. reliquo uxorem meam in domo mea do
 minam et usufructuaria omni bonorum meorum dum
 uixerit caste. per hoc quod dicitur dnum habet curam et
 gubernaculum familie. per hoc quod dicitur usufructuaria
 habet victum et vestitum. ita interpretantur sapi
 entes illa uerba ut notatur. c. si fo. nup. m. l. r. si
 autem hoc locum. Quod uult quod habeat omnes fruc
 tus omni possessionum suarum ut possit facere de il
 lis quicquid placuerit sibi etiam si esset uel quanti
 tate alimentorum. et tunc dicitur sic. reliquo uxori
 mee iure legati usufructum omni bonorum meorum
 dum caste uixerit. uel sic reliquo uxorem meam
 usufructuaria omni bonorum meorum in quo casu
 habebit insolitum usufructum omni bonorum. ut
 ff. de usufructu. lega. uxori mee. nisi filios habe
 ret in quo casu filii habent saltem legitimam partem
 in usufructu secundum dominum odefredum sicut ipse no
 tauit. de i. offi. testa. super autem. nouissima. ubi
 dicitur quod illa lex. s. uxori in. corrigitur in filiis et
 non in extraneis. Item si testator intendat in aliquo
 casu predictorum quod uxor dum habeat alimenta de
 domo uiri de domo dote non exhereditetur. nec fructus
 dotis papiat. debet hoc exprime. s. aliter sit et
 ea alias haberet verumque scilicet alimenta et fruc
 tus dotis. c. de ri. vx. acc. l. 1. §. sciendum. Sequitur
 uide de. 10. §. quid iuris est de legatis in genere
 relictis. articulo quod non secundum glo. et secundum glo. acc. in
 fine. e. §. si generaliter. quod legatum in genere relictum. et
 aut suis certis finibus naturaliter terminetur. ut hoc bos
 equus. aut non. si sic. oio tenet legatum suum existat
 in specie. et tunc dicitur in diuina uel tunc. siue existat
 in genere. s. illo quod dyalectica uocatur species. Et tunc
 potest dubitari cui sit elatio. Sed distingue quod tes
 tor legatis suis in genere. aut reliquit suos mlie
 reprobate sua aut non. si sic tunc legatarius ex eis

eligere debet ut tamen non eligat meliorem ff. e. l. lega
 ti. si non reliquit tunc his eligere debet. ff. de tritico le
 ga. l. 3. §. 1. ubi autem testator ex certis suis re
 liquit certum. aut sensit de certo. quod. s. ipsum pro
 noie in legatum expressit. et tunc his eliget. si non sensit
 de certo. quod. s. legauit unum ex eis. et tunc legatarius
 eligit. ff. e. l. quod duos. Si uero finis naturalibus fini
 bus non terminetur. aut eius sola destinatio osti
 tuat ut fundus. et tunc oio non tenet legatum. quia
 his prestare fundum unum digitum uel unguis possit
 quod esset derisorium. ff. e. l. quod in re. §. si quis ad.
 Aut ad ostensionem eius requiritur factum ut domus. et
 tunc aut legatis domum in genere reliquit domos ali
 quas. aut non. si non derisorium est ff. e. l. si domus.
 si sic cogitur his unam ex eis quam his ipse uoluit
 legatario dare ut ibidem. Si autem legatum existat
 in genere generalissimo. ut est suba res ens nullum est
 et idem est si in genere subaleno ut est animal. quia his
 libaret dando festucam uel muscam. Oportet ergo le
 gatum terminetur certam speciem uel quantitatem uel factum
 aliter nullum est. non in casu ut cum aliquod annuum est relic
 tum sine adiectione summe. papiet enim legatarius
 quod testator consueuerat ei dare uel certum aliquod sta
 tuere ex dignitate persone. ff. de le. 3. si cui.
 Sequitur uide de. 11. §. de legatis relictis episcopo uel
 ecclesie cathedrali. uel alii ecclesie quod debet diuidi.
 circa quod sciendum. quod si habet ex de testa. requisiti.
 aut testator legat sic dicendo. reliquo illud episcopo.
 aut sic reliquo ecclesie et episcopo. s. diuicam. aut sic
 reliquo hoc episcopo et illud ecclesie. s. diuisi. Si primum
 modo aut reliquit episcopo ab extraneo aut a propinquo. si
 ab extraneo generaliter uim est. quod presumitur esse relictum
 intuitu ecclesie non persone. et ideo tunc de illo ecclesia
 cathedralis potest petere canonicam portionem. et hoc
 uerum est si testator exprimat quod uelit id esse tamen episcopo
 i. ipsum non ecclesie. tunc enim nichil potest ecclesia cat
 hedralis petere. secus est si de aliquo episcopo inter ui
 uos. quia tunc secundum glo. presumitur intuitu amicitie
 uel spe remunerationis datum. Si uero aliquod datum
 episcopo a propinquo presumitur esse relictum intuitu per
 sone non ecclesie. non forte extraneum probaretur. Unde
 hoc est presumptio iuris non de iure in qua probatio
 inordinata admittitur. Talis est et presumptio in casu
 precedenti et in hoc casu nichil potest ecclesia petere. ma
 xime in uita eius et potest hic acapi secundum glo. propi
 quod usque ad quartum gradum. ex de consangu. et affi.
 non debet. quidam uero dicunt quod acapiat usque ad septi
 mum cum canon non distinguat hic. 13. q. 3. c.
 1. et ex de testa. quia nos. Si uero testator reliquat
 2o modo hoc est ecclesie tunc episcopo competat sua portio.
 etiam si exprimat quod uelit illud esse ecclesie tamen et non
 episcopo. quia priuata dispositio testatoris non potest generaliter
 ostensionem canonis immutare. qui. s. canon habet
 12. q. 3. potestates. Rationem uero huius diuisionis
 §. quod quoniam reliquit ecclesie tamen. nichilominus episcopo habet
 suam partem. quoniam uero reliquit episcopo tamen. ecclesia nichil
 habet. si uis inuenies ex de testa. requisiti. Secus
 est secundum glo. si dico reliquo hoc canonico. quia
 tunc presumitur esse relictum intuitu persone et non
 ecclesie. ideo episcopus de illo nichil habebit. Si uero

reliquat 3° mō. s. epō et ecclie. tunc int̄ ipsos ē
equalit̄ diuidendū. **S**i uō relinquat 2° mō
dicēdo lego h^c ecclie et ill^o epō siue relictā sint
eq̄lia siue ineq̄lia ad diuisionē sūt canoicam
int̄ epm et eccliam reducēda n̄ velint ambo eē
testōris disposicōne stent. quā satis decet. licz
nō sit neciūm obseruare ppter fauorē ultime
volūtatis. ubi nec fraus int̄neit n^c dolus n^c
quisqz nīmū fraudat debita pōcōne. qz decet
est p modico stencōz nō h̄re. **S**i quid si legē
sepātim aliqō epō et aliqō alicui ecclie. s. nō ca
thedrali aut monasterio l alijs p̄ijs locis. **R**e
ut h̄etur ex de testa. requisisti. s. secus. tūc ill^o
qō est epō legatū didē int̄ epm et eccliam cathe
dralē et de ill^o q legatā sūt ill^o ecclis epus h̄et
canoicam pōtionē. **A**d h^c nō q si aliqō spālⁱ
clico nō h̄nt placōz ul^o admīstracōz ecclie qui
p̄riū poss^t h̄re a p̄pinq̄lⁱ et exneo legē. relictū
eē intuitu non ecclie s; p̄sone intelligit̄ n̄ d̄nt
p̄bē. et idē de illo nec epus n^c ecclia inuita ei^o
aliqō p̄sequē et hoc ē vñ qñ fraus nō pcurat̄
ut ibidē. s. illud aut. **I**nsup nō q si q̄s in te
stamēto legauit epō p̄riā pōtionē et alia m̄l
ta monasterijs ul^o ecclis si eam ipi epō abso
lute legauit. nichilomī^o pōtionē sibi debitā
de cetis exigē potit. **S**i uō postea conuenerit
q epō pōtionē modicā fraudulēnt legauerit
ut. s. alioz pōcōne debita fraudat̄. pōcōne
debitā ex ill^o exigē potit. licz testōz p̄dicōz ap
posuerit et ipē p̄us acceptauit. ex de testa. offi
ci. qz testōz p̄tē epō debitā ex p̄dicōne auferre
nō potuit. ex de testa. requisisti. **V**idē et fm
glo. sup. c. offi. qz epus agē possit ad supple
mentū si relinquat ei m̄l l̄ima pōcōne. qz
h^c pōtio gūamē nō admittat sic nec q̄rta de
bita iure nate. **S**equit̄ uidē de. 12. s. de decia
dōne quozūdam dubioz aī legatā. ubi sc̄
endū q si aliq̄s q̄rtā p̄tem legare uoluit et di
midia scripsit debē tñ q̄rta. et si. 40. legare
uoluit et centū scripsit debent. 40. s; si plā le
gare uoluit et m̄l scripsit legatū ualebit. ff.
de le. 1. qui q̄rtā. **I**tem si aliq̄s ex illo dolio le
gauit q̄tuor amphoras. et ibi n̄ sint quatuor
s; pauciores. tñ accipit̄ qñ^o m̄ueit̄. ff. de le.
1. si quis suū. **I**tē si legauit tibi. x. lib. si uo
lūis tale legatū nō trāsit ad h̄edem n̄ exp̄sse
ris te noluisse. sec^o ē si legauit tibi. x. pure qz
illud trāsit. ff. de le. 1. si tibi legatū sit. **I**tem
legator si in noīe agnomie ul^o agnomie lega
tarij errauit dū tñ certū sit de q̄ senserit erroz
h̄mōi nichil vitatū offiat. ff. de testa. si i noīe
et idē est si infūdi uocabulo errauit. secus est
si errauit in appellatio. ut si q̄s credat appella
dōne aur̄i p̄neri auricālū et leget aurū non
dabit̄ illi aurū. ff. de le. 1. l. 2. et insti. e. s. qz si
aliud. **D**istiguit tñ glo. in appellatiuis qz si te
stōz parum erret ut si libz appellz mēbrana
ualet legatū maxie cū sic p̄sueuit appellare.
Si aut̄ multū erret nō ualet ut in dcā l. **I**tē
flā demōstratio nō p̄mit legatū. ut si q̄s le

get sic. Stichū suū quē emī a ticio lego per^o. li
cet sit emptus ab alio qz a ticio nichilomī^o te
net legatū dūmō p̄stet de suo. insti. e. s. hinc.
Et idē est fm glo. ibidē si nō emit. filr n^c cā
flā nocet legato. ut si quis leget sic. lego talē
illud qz fecit in seruiciū tale. licz seruiciū ill^o
nō fecit tñ legatū tñ. insti. e. s. longe. **S**i uō
cā illa sit cōdicōnalit̄ appōita sec^o erit. ut si
dicaē ticio si negocia mea curauit lego x. lib.
ut ibidē. **I**tem si lancem maximā minozē et
mīmā reliquit et legauit sic. s. lancem minozē
illi lego lancē medie magnitudis legatā eēv^o
si nō appareat de q̄ intellexerit. ff. de au. et ar.
le. qui lancē. **I**tē si quis leget aliqō sic. lego
h^c petro et filiis ei^o. tūc petr^o h̄bit medietatē
et filij ei^o p̄sequēter aliam medietatē. ff. de usu
fruc. actiōne. si q̄s ticio. et ex de testa. raynal
dus in glo. **I**tem si quis crogphū legauit. le
gauit actiōnes in eo p̄tetas. ff. de le. 3. q̄arog.
phū. **I**tē si quis legat alicui anellā bertā et
postea uēdit eam et emat anellas alias q̄rū
vnā uocet bertam h^c secūda bertā d̄r eē legatā
ff. de udi. de. filia. s. a ticio. **I**tem qñ aliq̄s h̄z
p̄les suos. et legat alicui vnū ex ill^o. s. illum
quē elegit l^o optauit. p̄tor p̄figē d̄z legatario
tūmū infra quē eligat. et si h̄s añ ei^o electōz
et añ tūmū seruos ul^o seruū uēdiderit ul^o ma
nuiserit uenditō ul^o m̄uissio irritat̄. et ser
uus ille cedet legatario quē ipē elegit. **S**i at̄
legatari^o infra tūmū n̄ elegit h̄s postea p̄f
uos uendē. nec h̄bit legatari^o actiōne legatū
s; in legatis fuēis nō p̄f tūmū p̄figi. ut si q̄s
leget vnū ferū nasciturū de grege suo. vi. de
concel. p̄bē. qz cūc. s. si extitit. et s. se. i. tex.
et glo. **I**tem si alicui legat optio ex suis uel
ex rebz alijs tñ semel optare p̄f. ff. de le. 1. l.
4. rñso. 1. **S**i aut̄ optio relinquit̄ plibz ul^o et
vni et ille decedat añqz optet plibz h̄edibz re
lictis et int̄ eos sit dissēio de optiōe sorte di
rimit̄ q̄stio int̄ eos et quē sors p̄legit ceteris
p̄ibus estimacōz paratū p̄stabit. **S**i aut̄ lega
uerit in seruū quē optauit tñ et ille ifra an
nū nō optet ul^o qz nolit ul^o qz nō potuit post
annū optio v^o in relictā. c. oia. de le. 1. l. 1. **I**tē
si quis leget in omia bona sua mobilia mei
erūt om̄s fructus a solo sepāt̄ tpe sue mor
tis dū nō adh̄eat solo ps fundi. ff. de rei ven.
l. fruct^o. **S**i nūquid p̄bē v̄ba h̄bo oia noia
i. relictā debita sua. **R**e qz nō n̄ aliē cōstet
de mente ei^o. qz noia nec int̄ mobilia n^c int̄
imobilia p̄tinent. s; in ecclā spēm cadunt. ff. de
re iudi. a diuo pio. p̄tēa nec est n̄m qd nob
debet̄. s; tñ id qd possum^o uēdicare. ff. de au.
et ar. le. 1. l. 2. et l. quia. **E**t idē d̄r de lignis et
lapidibz ad edificia p̄tis. ar. ff. de le. 3. ligni
appellatio. s. si. h̄c ḡuil. **I**tē si q̄s legauit ali
cui. x. lib. et si illas p̄dēt iēm reliquit ei alias
x. nō est oīandus h̄s ut quocūqz illas p̄di
derit tñdem ei restitue teneat̄. s; tñ semel ut
ibidē. l. fidei cōmissa. s. si quis. **I**tē si quis

leget monasterio scē marie .x. libras. et nō de
terminat cui mōsterio cū sint pl'a mōsteria scē
marie dabit paupiori. ar. in aut. de eccl. titu.
§. si quis i noie. et ex de testa. qz indicante in
glo. **Q**uid si nō appet qd sit paupior. **R**nd
hoste. qz epē cui gūficare uoluit dare potit. ex
de testa. tua. Item si eadē res duobz sit lega
ta siue diuicam. s. dicēdo ticio et petro stichuz
suū meū lego. sū diuicam. i. separati dicēdo
ticio lego stichū suū meū. et pet' lego stichū
suū meū si ambo pueniāt ad legatū eque
diuideat inter eos. nō al' mens appareat testōris
ff. e. si plibz. Si uo alicui alē deficiat. s. qd vel
legatū spreuit aut uiuo testōre p' testm decess
serit vl' alio' defecit. vt p' mortē huilē ad col
legatariū pmet totū legatum. Si uo testōre
mortuo decedat ēnsmi tū illud ad hūez suū
insti. e. §. si eadē res. i. tex. et glo. **Q**uid si qz
hūis duas conchas quaz vna ē melior alēa.
legat alicui conchā cui' erit optio. **C**l' f'm
bū. ex de testa. indicante. optio erit hūis. ff.
e. l. si quis a filio. §. si qz. et hoc nō hūis sit m mo
ra. qz tunc esset legatarij. Item si edificatū le
get vt fiat mōsteriū. nō in quo loco fieri deat
determinet hūis ad faciendū i' obligat nō vidē.
ar. ff. de v. ob. qz insulam. Sed f'm laur. dicen
dum est hic alic' cā religiōis vel fauore vltie
volūtatē. et f'm canones testamēta sūt ple
ni' interpretāda. ex de donac. cū dilecti. et res
ad pias cās relicte libe sūt ab mscēptionibz lu
cratioz. 23. q. 8. §. quāuis. h' bñ. ex de testa. §.
nos qdem. Silr si legatū sari nō p' ex testō nō
valz. vt si dicat des fundū ticio de quo roga
ui te. ff. de iure fil. fidei. Itē qñ dubitat de eo
dem legato cui pl' deat dari hūis eliger cui sol
uet. ff. de le. 2. si quis. §. si int' duos. Itē si res
aliena alicui fuit legata et p'ea uiuo legato
re legatari' illi' rei ex cā emptōis fact' fuit
dnis. ex actōe testi p' pauz qse. Si uo ex cā lu
cratua vt ex donatōe vl' alia fili cā. vt lega
ti agē nō p' etiā si sua desinat eē p'ea vt ibi
dem i. tex. et glo. Item si res legata sine fac
to. i. mora hūis pierit legatio pibit. vt ibi
dē. §. si res legata. **S**equē vidē de 13. f. quibz
modis legatū extinguit arca qd sciendū qz i'
qd reliquē in testō sit et dī caducū. vno' qñ
habet p' nō scēptō. et hoc ptingit triplr. s. quia
aut ei legat' q decessit quē testōr uiuē credit. ā
qz illud qd legat' nō est in rerum nā. vt equ'
qui est mortuus quē testōr uiuē credit. vl' qā
legat' suo pene. 2' dī caducū i cāu caducū. et
h' dupl'. s. ā qā aliqd legat' uiuo s; ipe p'mori
tur testōri. **N**ut quia graues iūmiccie intue
niūt int' legantē et legatariū. si tñ redeant
ad amicitiam redintegrat legatum. pp' vero
leues iūmiccias non extinguit legatum vel
fideiōssum. ff. de adim. lega. l. 3. legatariū
at aduocās s legatē potit legatū. ff. de ioffi.
testa. papiniam. §. meminisse. 3' dī p' cadu
cum quod post mortē testōris defiat quacūqz

rōne vt si legatari' legatū spernat vl' adiū
sub q' ē legatū deficiat. C. d. cadu. tol. l. vna.

De fidei omis

XXIII

Postea qz vt sup dictū ē i testō solēt or
dinari fideiōssarij. siue executores
testōz ad soluendū ea que sūt legata p
restōibz et elis faciēdis iō p'qz dictū est de le
gatis. dicendū ē de cōissarijs siue executoribz
testōz. et p' ponēde sūt forme ordinādi ipos.
2' soluendū quedā dubitatōes at ipos. **C**l' i'
p' sciendū qz ordinans legatis restōnuz et ele
mosinaz solet testōr ad ea exequēda omis
siū vl' cōissarios eligē de quoz fidelitate et ca
ritate pfidat qz ea diligētē studeant effici de
māare. vl' etiā ipm hūdem. qñ ymo etiā nul
lo alio omisario dato hūis exequi tē ipō iure.
huiōi aut cōissarij tñ et nichil pl' habēt de
p'tate qz eis dat' a testatore. qz sūt mādatarij.
et iō bonuz pfiliū est qz plenū mādatū et ple
na auctas eis de. **P**ositis g' legatis restōi
um et eliaz ita cōtinuabis. omisarios aut
suos et hūiōi testamēti executores ad p'dicta
oia et singla faciēda. et complenda eē voluit
et disposuit talez et talē. et h' mō simp' elēi
dicunt meri mīstri. vñ pecūiaz eis dataz pnt
dispsare. s; p'tra hūdes agē nō pnt. **S**i autē
testōr dare voluit eis auctem pleniorē potis
noibz eoz. ita cōtinuabz dans et tribuēs eis
plenā et oīodam p'tatem atqz mādatum pe
tendi exigēdi et reapiēdi ab hūibz ifrasēp
tis sufficiētē et integrā pecūiaz p oibz et sin
glis exequēdis. et p'tra eos ob hanc cām fien
di. et ipos cū effēu cōueniēdi. et mandauit
hūibz suis ifrasēptis ipam pecūiam dictis
omisarijs libere sine molestia vl' lite tradi l'
exhiberi. Alioqñ eos cā pene dampnauit m
centū libris dictis omisarijs eoz. p'pō noie re
apiētibz legati noie applic idis. et p'dca oia
et singla nichilomī' executōi mandari. vel
sic dans et attribuens eis plenaz et oīodā po
testatem. et mādatū agēdi et exēcēdi suas
actōes. p'tra suos debitozes. et q' quos ex eis
volūnt. et ab eis sufficiētē qntitatē ex debi
tis exigēdi et reapiēdi p p'dictis oibz et
singlis exequēdis. vel sic dans tē. et manda
tum vt sua auctoritate reape possit et accipi
ant de bonis suis et de quibz volūnt. et ea q
ex eis volūnt. distrahēre alienare vendere et
obligare. de p'cio ouenire i' reape possēdēs
tradē. de euictōe cauē. et ob iō bona cetā obli
gare. et omēz in eis et sup eis p'tra ctuz pficere
quē idem ipe uiuēs pficere possz. p p'dictis oī
bus et singlis exequēdis. **E**t i si hūz dispo
sitionuz addēs sic dans et attribuens sup oibz
et singlis sup'dictis gñale mādatum cā libe
ra admīstratōe. Item voluit et disposuit vt
si aliqz vl' aliqui ex eis p'morerent vel abes
sent. vt p'dicta exequi nō possent vel nollēt
ali' vl' ali. nichilomī' p'dicta oia et singula
exequant. **V**el sic. Item voluit et disposuit

ut ipsi omiffarii omnes filii et concordie omnia et singula exequantur vel de consilio et assensu talis hito et obsequio ceteri exequantur. **V**el si predicti omiffarii in aliquo differret id in quo maior pars consenserit executioni mandetur. semper autem disponatur secundum quod placuit testatori. **S**i autem testator plene non confidat de omiffariis quod faciatur ea que magis expediunt anime eius addatur quod ipsi omnia faciatur secundum consilium aliorum viri spiritualis et discreti notando eum. et id quod fecerint non secundum eius consilium irritum sit. **I**n quo casu nichil valebit quicquid fecerint nisi fecerint secundum consilium illius. ff. de admi. tu. quedam. §. pap. et ex de elec. cum in veti. **D**et et testator illi viro spirituali plenam et liberam potestatem quod mutare possit omiffarios. vel subrogare alios quodcumque ei videbitur expedire. quibus subrogatis det eandem potestatem omnibus quod debeat promissis iuribus hereditariis et firmiter perpetuum quicquid per eos secundum consilium aliorum viri fuerit factum. ar. quod talis omiffatio valeat. ex de testa. cum tibi. **C**irca 2° quoniam placet. §. ut religio si possint esse executores testatorum. **Q**uestio quod sic de legacia sui superioris. tunc in pluri est utile quod sit anime testatoris quia visibile est quod fideliter exequantur. **N**ec obstat quod ex ne. cli. vel mo. sacerdotibus. **C**lericis tuis denuncies publice ne ministri laicorum nec in rebus eorum procuratores existant. quod multum dicitur procurator et executor quod procurator res aliorum videtur administrare ad episcopalem eius necessitatem. **E**xecutor vero res mortui distribuit ad eius anime consolacionem. **S**ine litem autem placet sui si intret religiosus executor aliorum testamentum ut executor peccat quod facit quod de iure non potest. **A**. li. de testa. religiosus. quod qui recipit executionem aliorum testis se obligat ad exequendum. religiosus autem se obligare non potest nisi litem sui placet. hec rich. **U**t executores testatorum teneant infra annum executionem implere. **R**es autem testator determinat tempus infra quod vult testis esse impleri aut non. si sic non tenent de necessitate executores usque ad tempus id testamentum complere nisi uident se aliquid implendo anime defuncti magis prodesse. tunc ei ad aliquid implendum eos officia debent artare. **S**i autem non detinet tempus. aut executores habent libere bona de quibus statim potest testamentum impleri aut non. si habent tenent impleri quod aliquid potest quod sunt debitorum illi quibus sunt legata. et ut dicitur ff. de re. iur. in omnibus obligacionibus in quibus dies non ponitur potest die debet. **I**tem quoniam aliquid testamentum impletur tanto aliquid anime defuncti alleviatur ut dicitur in questione sequenti alias tales esse negotiatoribus egenum operantur. 13. q. 2. qui obligacionibus. **E**xecutores et si per se retineant illa bona fuerint committunt. ut e. c. si sacrilegium. 1. q. 2. sacrilegium. **V**el si executores infra annum saltem ad mortem ab episcopo prius voluntates defunctorum non implent cum implere possent per episcopum impleri debent. etiam si testator prohibuisset ne episcopus vel alia persona se intromitteret de suo testamento nisi soli executor res sui. talis ei prohibere non valet. ut ex de testa. nos quidem. et c. tua. in tex. et glo. et c. iohes. **S**i autem non habeant bona in promptu de quibus

possint infra annum testis implere. non credo quod propter hoc devoluatur per annum prius eorum ad episcopum. tenent enim facere quod in se est ut bona habeant et hita distribuerent debent quod aliquid potest. hec rich. **A**d hoc nota quod executor testis tenet reddere rationem de illi quod distribuit potestibus hereditibus et legataris. i. aut. de scil. ep. §. yconomus. et hodie quicquid religiosi etiam exempti deputati ad executionem cuiusvis ultio voluntatis. qui si sunt plati tenent de executione suscepta locorum ordinariis reddere rationem proutendi ab eis quocumque privilegio si ipsos in hoc intenerint deliquisse non obstante. **A**. de testa. religiosus. **U**t dilacio executionis in aliquo iudicio anime defuncti. **Q**uestio quod sic. c. ro est duplex. una est quod quanto clarius aliquid ecclesie et pauperes quibus legatum est recipiunt legata sua tanto aliquid et ferventius orant per anime defuncti. et per hoc aliquid alleviatur et expedit. **S**ecunda ratio est quod sic defuncti in caritate aliquo peragibile se cum portantes in hac vita mutantur. ut si deus per eis esse possint eis non ad augmentum gratie. sed ad alleviacionem et abbreviacionem pene. sic testis faciens et in caritate decedens testis faciendum metur. ut ei executionis post mortem sibi valeat ad alleviacionem et abbreviacionem pene hereditatis. **S**ic autem quoniam ad efficiendum esse. iudicat dilatio eius anime defuncti non quod per dilacionem anime perveniat. sed quia ei remedium non adhibet sed quoniam ad meritum esse ex hoc ei nullatenus iudicat maxime si quoniam in ipso fuit curam adhibuit. ut hereditatis esse cito darentur quod meritum principaliter ex voluntate et intencione dependet.

De hereditate

XXIII

Deinde quod ut hitum est super legata sunt ab herede placenda. id postquam deum est super legatis. dicitur est nunc de hereditibus. **E**t per de hereditate. 2° de heredis institutione. **C**irca quod sciendum quid sit hereditas et in quot et quas partes dividitur. **H**ereditas est successio in universum ius quod defunctus habuit tempore mortis. ff. de v. sig. l. nichil. et hoc dicitur a pondus vel pondus vel libra. hoc ei quatuor sunt synonyma. **D**istinctio autem hereditatis solennis fit a iure in. xij. vncias sui pres que assidue tenent. **V**el quilibet illarum partium. xij. est maior vncia et minor assidue. et quilibet suo nomine proprio vocatur. prima dicitur sescunx. ita quod eius etiam libra est quod spondit ex semis et vncia. etiam ei vnciam et dimidiam. secunda sextans. quod sicut sextam partem hereditatis. i. duas vncias. etiam quadras. quod sicut quartam partem hereditatis. i. tres vncias. quarta triens quod sicut etiam partem hereditatis. et ita quatuor vncias. vel potest quatuor nomina sumere in partacione ex eo quod sicut quotam partem hereditatis particionem. sequentia vero nomina octo habent etymologia ex eo quod sicut certum numerum vnciarum. **V**nde quinta dicitur quincunx. quod sicut quinq. vncias. sexta dicitur semis. quod tenet medietatem hereditatis. i. 6. vncias. **S**eptima dicitur septas. **O**ctava bes. **N**ona do dras. **D**ecima dextras. **V**ndecima decunx. **D**uodecima as. quod sicut pondus. xij. vnciarum. licet alii as assis ponatur per obulo. vel versus. as obulus pondus as est possessio tota. **T**estator autem

in ples ul' in pauciores vncias hereditate suam diuide pē. pbanē h' insti. de hēdi. insti. **N**o hoc nō q' hereditas est nom' iur'. sic et bonozū possessio. ff. de v. sig. hereditatis nom'. qū veniē hereditas. vendi vident' nō res hereditarie s; ipm ius succedēdi q' ipse res n' sūt hereditas s'm accursiū. **De heredis institutione xxi**

Postea ostendū est de institutione herediū. et p' quid est instituere heredē. et vñ dē scō qbus vbi instituat'. 3° in qua ultima voluntate instituat'. 4° de diuersitate herediū. 5° de instōe ascendentiū. 6° de instōe extraneoz. 7° quedā de formis institutionū herediū. 8° de cāis exhibendi. **C**irca p'mū sciendū q' heredē instituē est aliquē p' mortē loco sui in bonis suis dñm statuere. vnde dicitur instituere quasi intus statuere. q' sic sub intrat heres dñm sube dñi. ut eadē p'sōa estime cū eo. **D**icit' enī heres ab herō. i. dñō insti. de herediū q'li. et dñia. s. p' herediū autē. **C**ū s'm sciendū q' institutio heredis fit. vbi directis. ut tūc' mibi heres esto. ul' hereditatis mee dñs esto. et vbi inflexis. i. obliq's cāibz ut illū heredē meū facio. ul' instituo. ul' iura institucōis ei relinq'. **D**e testa. qm. **I**demq' est tibi relinq' mea bona. **D**e scōis nup. hac edāli. qd est vñ s'm guil. nisi aliū instituit. tunc enī p' legatario habet'. **C**e. q'ciens. **I**te s'm hōfē. n' refert qn' ad p'fectionē testi. ut dicit' petrū heredē instituō. ul' voluntatē meā ei' dispōni cōmitto quia tal' non v' decedere intestat'. ex de testa. cum tibi. qd ca' multi intelligunt de relictis ad pias cās. s; melius est q' simp' intelligat' siue gñā. **S**i tamen testōr testabat'. simp' nō solemnit'. quia si q's aliquē heredē in re ul' portione certa instituat de toto p'imoio sentire videt'. nisi de ipō aliē disponat'. **D**e hēdi. insti. quociens. qn' ymo s'm aliq's in tali cāu eadē o'io imp'fca heredē fac'. ut si dicat tūc' heres. vñ sufficit si dicat tūc' heres. ul' tūc' esto. **C**e. errore. **S**i t' nois error nō nocet si de voluntate ostet. **C**e. l. fi. g' multo fort' valet ex quo stat de p'sona p' quecūq' vba sit relictum. ar. ex de rescriptis. significante. **Q**uid si dicat tūc' hoc nomē. s. tūc'. **I**te nō sufficit. n' obstat illa lex errore que innuit q' valz. et si desit hīs esto q' hoc bñ dixerat. s; hoc obmisit nōri'. ut d' ibi. g' q' heredē instituit ei' dispōni sua bona relinqt. et eo'. **N**ec est curandū de vbi testōrum. q'a sepe aliē locunt'. **C**e. de testa. l. fi. **N**ec obstat ff. e. l. illa institutio. quia intelligit' qū fit in fraudē ul' qū p' talia vba nō intēdebat insti. tuere heredē. et si aliqd ius dñm inueniē. id intelligas qū testōr dix'. q' solemnit' testari volebat. bon' tūc' iudex inspectis p'sōis an instituti sint diuinci ul' extranei. testōr l'atus ul' simplex instituit' in articulo mortis ul' non facile pot' t' emiari. h'c hōfē. **S**cōm aut bñ ex de testa. cum tibi. licz ille qui voluntatē suā

extremā alē dispōni cōmittit de benigra: te canōica videat' testm fecisse ut in c. cū tibi tam reuera nō est testat'. q'a nullū est testm vbi n' exp'mit nom' heredis. **C**e. de testa. iubem'. **P**otest aut quis cōmittē factionē sui testamti alē dispōni. et tunc testm tenz. quia tunc nō cōmittit testm exp'sse arbitrio alē s; tacite alē voluntati. **A**ut g' voluntati heredis et hoc licz et tacite et exp'sse. ff. de vbi. insti. vba h'c. **A**ut voluntati exnei. **A**ut g' tacite ut instituo te heredē ul' lego hoc tibi. si tal' capitolū ascenderit et sic vñ. **A**ut expresse ut instituo illū heredē quē her. voluit. et sic non vñ. talis enī institutio est captatoria. i. adulatoria. **C**e. de admi. testa. captatorias. h'c bñ. **O**portz autē in instōe certū heredē dem'ari quociens enī nō apparz. quis est institut' institutio nlla est n' ex alijs aptissimis p'uationibz appareat de quo testōr senserit. nō tam ad designandū heredē d; dīcā cūstancia grumeliosa. hoc dico sp'ificando grumelie cām. sec' est si in gñe diceret fili' meus ip'ssim' de me male meret' et cām nō exp'met. tunc enī institutio valerz insti. quociens. **I**n cāu tūc' pnt mēte p'sone institui ut paupes intuitu pietatis. **C**e. de epi. et cle. id qd. **I**tem fieri p' institutio pure. et sub dōicōne. ex cōtō autē tēpore. aut ad certū tēpus hēs quis institui nō p' vñō uīdo tēpis sublato d' medio t; institutō. ut si dicat instituo te usqz ad pasca. ul' a pasca inantea. i. sū. de heredi insti. s. hīs. et pure. miles tamē hoc facē p'. ff. de re. nu. si miles. tñ si h' fiat ad temp' incertū ul' ex tēpore mēto bñ valz. ut si dicā. vxorē meā m' heredem instituō. qm diu vixerit. p' mortē meā tūc' mibi heredem instituo. heredem tūc' instituō cūz absolut' fuit ab excoicacōe. ff. de hē. insti. in temp'. **I**te p' q's institui i' vniūso et i' cōta pte et mēta re ul' qnitate. institut' tamē in cōta pte subire d; on' eris alieni p' ea pte qua est institut'. **I**nstituē uō in cōta re ul' qnitate p' legatario habet'. et id nō subit illud onus. **C**e. de hēdi. insti. q'a ens. et h' vñ qū alius est hīs institut' i' vniūso. **N**on est aut s'm hōfē. p'ermittēdū q' q's institui p' in certa pte dū tñ assignatō pendeat ex arbitrio testōris. q' voluntatē alē exp'sse cōferri nō possz. tacite tñ sic. ut dñm est sup' s'm bñ. quedā ei si in testamti exp'matur n' hnt effcā. ff. e. talē. **E**t idē est de legatis. ff. de le. l. i. h' hōfē. **I**tem pnt institui ples simplici p'ibus nō exp'ssis. et tūc' ex equis porcōibus sūt hēdes. insti. de hē. insti. s. si ples. **E**t nota q' si vñ heredum faciat sumptus in miliciā ul' in nupcis. aut fecit illos sumptus p' omnis et tūc' ille fili' p' hoc p'cipuū. aut ipse fili' fecit post mortē p'ris. et tunc erāt de sorte sua nō de cōibus bonis. nisi hoc inter hēdes sp'ā' actū esset. ff. famil. hē. si filia. s. idem scribit. et s'nerat'. **I**tem institutio fieri p' prim in capita et p'rim i' stirpes. ut petrū et iohēz filios

meos. s. quilibz eoz p ecia. et a. et b. nepotes
meos filios qndā. c. filij mei p alia ecia pre
hēdes in instituo. sic ei et ab intesto vocant in
stit. de hē. q. ab intesta. defe. s. et quia placuit.
Ad hē. nō. q. pactū de fūca successione psonē
certe nō t. n. de offu ei. cui. ē hēditas. ita tū.
q. i illo offu pserēt vsq. ad mortē. c. de pac.
l. ulē. Licz aut alij pascēta de hēditate mea
possim pserare. nō tū ex pacto possū me asti
gē q. q. s. in succedat in hēditatē. q. hē. eēt oīra
bonos mores possū tū hēdem sū pacto istituē
c. de trāfac. cum donacōis. Nec obstat. ff.
p. sodo. l. 3. s. de illo. vbi dī. q. societas ita co
iri pē vt si aliq. hēditas alēuēri obuenit oīs
sit. q. hē. intelligit hū accur. qū est pactū de p
sona incerta. Vñ pactū de fūca successione
in gñe t. nō in spē. Circa 3. saendū q. hēdū
institucō dīrēa nō pē fieri n. in testō. puta cū
quis rēo iure instituit heres. ad quē testōr. w.
hēditatē suā sū i. in q. eum instituit puerē.
et i. cape nullo mediāte. obliq. uō sū fideicō
missaria hēditas relinq. pē in testō. et codicillo
vt cum rogat in codicillo hēs institut. in te
stamēto ul. hēs ab intesto vēiens vt hēditatez
restituāt alēi. is enī cui restituē hēditas erit
hēs p fideicōmissū. insti. de codicill. s. pñl. et
de fideicōmiss. hēdi. s. pñl. Quid si sic dicat
testōr. in testamēto suo. instituo hēdem quē i co
dicill. noīatio ul. talē si eum in codicill. insti
tuerō. Rñdit hōfē. q. valz nō iure codicilloz
s. testi. et sub tali addicōne pē institui quilibz p
ter filiū. ff. e. asse. Sequit. uidē de 8. s. de di
u. eritate hēdum. Circa qd. saendū q. hēdum
alij sūt nēcū. tñ alij sūi. et nēcū. alij exnei. hēs
nēcari. ē seru. qui instituit hēs a dño suo ita
tñ si psequat hēditatē et libtatē fil. ex dñi te
stamēto. vt q. tpe testi. et mortis erat in dñi po
testate. sit et ignozās et inuitus lib. et hēs. vñ
velit nolit tē hēditatē. et suspectam adire. et
iō dī. nēcari. sūi. et nēcū. sūt libi. q. sūt i. pāte
testōris tpe mortis. vt fili. fa. et descēdentes ex
māculo filio. filij uō filie sūt i. pāte pñs eo
rū. et aui pñi. Distigue tñ int. filiū et nepotē
ex filio. q. fili. me. iō est in sū. hēs q. ē i. pā
te mea. et q. nichil ē mediū int. me et eū. et hē
2. deficiat in nepotibz ex filio ipō vniēte et ideo
nō sūt in sūi hēdes. s. si fili. me. me viuo mo
riat. tunc nepotes ex eo tpe mortis in sūt filij
hēdes q. in pāte mea sūt. et q. sublatū est de
medio caput pñmū qd. eos pcedebat. s. pñ. eozū
Et idē est de nepotibz et cetis libis. Dicūt aē
iō sūi. q. domestici et viuo pñe quodāmo est.
manē dñi. Deo uō dicunt nēcū. q. de iure ci
uili cogebant sūi inuiti hēdes fieri s. de iure p
torio pmitit eis ab hēditate abstinē si velint
Exnei hēdes sūt qui n. sūt subiecti iuri testōris
sic filij emancipati sūt hēdes exnei et libi et a
mīe instituti. q. seie non hñt libos in pāte.
pbanē hē. noīa. insti. de hē. q. li. et di. in pñ. et
s. finautē. et s. ceti. Item hēs ali. ē testamēta

n. vt qui ē in testō scriptus. ali. lēim. vt is
q. ipō iure et sine testō defuncto succedit. Alius
fideicōmissari. cui ex fideicōmissō est hēditas
restituata. Ali. est substitut. s. qui alij substi
tuit hēdi. Insup. quidā sūt ad quos in stricto
iure lēima spectat hēditas. vt nō instituantē
ul. rite exhēdēt. testam. aut ipō iure ē nul
lū. aut resandī. Ad q. s. agnoscendos nō tres
ēē grad. ul. lineas cōsanguineoz. s. ascendētū
sū. pentū. descēdētū sū. liboz. et collatālū. re
stōr. autē q. dī. h. aliq. de descēdētibz. tē illū
hēdem institue ul. exhēdare. et si illū heredem i
stituāt nō tē de aliq. ascendētū in institucōe
mentionē facē. ipi ei in infinitū cetis pferū
tur insti. de heredi. q. ab intesta. defe. in pñ.
Deficiētibz aut descēdētibz lēimis tē suos as
cēdētēs lēimos si q. s. h. hēdes institue ul. exhē
dare. c. ad sena. s. ful. orphi. c. quocēs. Colla
terales aut nūq. tē institue ul. exhēdare. s.
deficiētibz descēdētibz et ascēdētibz lēimis pē
q. s. vult sū collatāles siue alios sibi nō attē
nētes institue heredes nulla fēa de collatālū
bus mētiōe. Sequit. uidē de 4. s. de insti
tucōne descēdētū. Circa qd. saendū. q. descē
dētū siue liboz. quidā sūt lēimi et nāles fil.
quidā nāles tñ. quidā lēimi tñ. Te eoz. qui
sūt lēimi et nāles quidā sūt nati. quidā nati
turi sū. postumi. Itē quidā sūt pñi grad. vt
filij. quidā secūdi l. ul. ioris vt nepotes et de
inceps. Primo aut dō. est de institucōe liboz.
nāliū et lēimoz. pñi grad. 2. de institucōe
liboz. scdi grad. 3. de institucōe postumoz. 4.
de quibz dā documētis gñalibz at institucōez
liboz. 4. de institucōibz liboz. lēimoz. tñ. De i
stitucōe uō siue successione liboz. nāliū et spu
riorū vide ifra in tractatu de mīfōmō. et de
filij. De institucōe igr. liboz. nāliū et lēimo
rū pñi grad. saendū q. testōr. siue pñ. sū. mī
suos libos lēimos et nāles masculos et feias
virgīēs nuptas et uiduas in pāte ei. exites
et emancipatos institue dī. ul. rite exhēdare
aut rite ul. lēime pñre aliē testab. mutalē in
sti. de exhēda. lib. rñso. 1. et s. nra. uō. Et in
tellige q. seie licz sint nupte nichilomī. tñ de
iure romano sūt i. pāte pñs. s. de iure lom
bardoz. sūt in pāte vin. n. pñs isti. de sena.
s. ful. tercul. s. postea aut. Solet aut q.ri. vt.
dotatas deat instituere tñ i. dote. Itē dixerūt
aliq. doctozes legū q. sic. No. uō et aliq. alij di
cūt q. dī. institue nō tñ in dote s. et in aliq. salte
modico pñer dōtē. vñ pñ. piculū hñdī dñbi
tacōnis. tuti. est q. semp. instituant in aliq. ulē
dōtē. et sic agē nō pñt n. ad sup. lementū si qd.
deficiat de lēima in q. et dōtē sputare debent.
Nam si ab intestato succedere vellent eā fñbz
sferret. c. de ioffi. testa. qñ. nouella. Itē pro
fessi i. religione debēt institui sicut et ceti. c. de
epi. et cle. l. fi. s. et agnitum. Itē licz fili. suc
cedat mī. ex testō. et ab intestato. pñ. tñ in cui.
pāte ē fili. h. vsufructū i. possessioibz relicta.

a mŕe filio qui et omēz diligētiā tuende rei
d; hŕe. nō pē tam eā alienare. ul' donare. C. de
in inte. resti. l. i. et 2. et ex e. c. cōstitui i glo.

Pone q' aliq's hñs filiū ex scubina p̄bat
tamē cū alia ex q' hñs filiū. illa uō mortua cō:
trahat cū scubina et ita filius ei' est lēimā:
q's succedet p̄ri et sit p̄suetudo t̄re q' vn' solus
succedat. **R**ñd; hu. et bar. in q̄onib; q' succe
det ille q' p̄mo fuit lēimus. i. de p̄o mŕimoio
nat.

Quid si due mŕes p̄ eodem filio p̄ten
dant. et ambe lite pendente deficiant. nūquid
ille petet hereditatē utiq; **R**ñd; bar. in
q̄onib; q' nō s; tñ succedet illi que erat in
possessione filiationis ei'. si uō neuē possidebat.
tunc si velit alicui eaz succedē d; eum p̄bare
se filiū ei' eē. **D**e institutione aut' liberoz scōi
grad' sciendū q' si ego parens masculus ul'
femīa tpe testī mei filiū hēo l' filiā in possessione
mea siue nō t ex eo ul' ex ea habeo nepotē ul'
nep̄tē. et instituā filiū ul' filiā nō d; q' de ne:
pote ul' de nep̄te faciā mencōz.

Si tñ tēpore
quo testōr fili' me' ul' filiā p̄mortuus sit tē
nepotē ul' nep̄tē quē superstitē habeo ex ea ul'
ex eo q' emanapato ul' emanapata instituā.
insti. de hered. q̄li. et dis. s. fin autē. et ncā. t
idem est de cetis liberis. vn' p̄mortuo filio vel
nepote p̄nepos ex nepote natus institui debz
insti. de heredi. qui ab intest. defe. s. ita demū.

Item est eā de postumis et nepotib; et cetis
liberis vltioris gōus. quia si nurus mea ex
filio meo p̄mortuo cōcepit et testē ea p̄gnan
te debeat eum q' nascet ex ea heredē instituere

C. de postu. hered. quod creatū. **I**tem si post
meum testamentū filiū institutus me viuo
moriat. et demū moriar nullo alio p̄dito te:
stamento. incipit nepos nat' ex ipso filio in loco
ei' succedē t q̄si agnoscendo efficiē michi auo
suus heres. insti. de lēima ag. succ. s. p̄ximus
autē. **E**t id quia in testō tunc institut' non
inueniē rumpet testm̄. **N**ō fa' nepos ex filio
emanapato p̄mortuo institut'. s; s; piculū id
habet cōsiliū l. velley. quo potes dup' uti.

Vno ut fili' et nepos natus ex eo p̄iter insti
ta aut'. **A**lio ut fili' pure. et nepos sub con
dictione institut' aut'. ut petrū filium meū ul' eo
michi p̄mortuo nepotes ul' nep̄tes ex eo sup
stitutes natos et postumos in heredes instituo.

Pbanē h' insti. de exhi. liberoz. s. postūoz aut'
De institutione aut' postumoz nō p̄mo ad
maiorē euidētiā. q' postum' dī dup'. s. stricte
ut ille qui in uita testōris scep' post ei' mor:
tē est nat'. vnde dī postum' q̄i p' hūmū p̄ris
nat'. **E**t large. s. ille qui p' testm̄ p̄ditū viuo
eā p̄re est nat'. ff. de iustro. rap. testa. l. 3.

Si i. **H**os igiē postumos q' rite vult testari
d; instituē nō autem p̄ eos exheredare. cum
nullā ingēritudiez cōmiserint. isti. de exhi. da.
liberoz. s. nra uō. si autē postum' p̄erit' fuit
ut si instituat. t ip̄e nascet viuo. voce emissā
ul' nō emissā. dū tamē constet eū viūū natū

ul' exspecto vētre editū integrū ul' nō integrū
al' cum spū. tñ testm̄ rumpet. ff. de postu. hñ.
q' dī nisi declinet ad monstz ul' p̄digiū. ff.

De sta. hñ. non sunt. qui aut' nascit mortuus
nō videt scep'us. C. e. l. i. **Q**uō aut' dictū est
de p̄cōne filij postumi testm̄ rumpi. vn' est
q̄n' ad institutōz. s; stat firmū q̄n' ad legata
insti. de exhi. lib. l. 1. **E**t idē est de q̄si postūo
ut si testōr post testm̄ aliquē i filiū arrogauit

Nam q̄si agnitione sui hñdis rumpet testm̄
insti. q̄bus modis testa. insti. l. 1. **I**dē eā
est de eo qui est loco postumi. ut qui in tēpore
testi nō erat suus heres. s; tpe mortis testōris
inueniē suus ut dictū est in articulo p̄cedenti.

Et q' dictū est de postumo p̄terito a p̄re i cāu
tam postum' nō rumpet testm̄ mŕis. ut cū mŕ
in puerp̄io deced' et id nō rumpit ei' testm̄ p
q̄relā inofficiōsi. testi. C. de inoffi. testa. si mŕ.

De gñalibus documētis cēa instōz liberoz nō
q' si ea que dicta sūt de instituendis ul' exhe
redandis ul' p̄ficiendis liberis nō sūt obsua
ta. p̄nt ip̄i liberi diuisis vijs ad testā p̄ntū i

firmanda venire. vl' dōo testm̄ ip̄o iure nullū
ul' petendo bonoz possessorz s; tabulas testi.
vl' p̄ponendo q̄relam inofficiōsi testi. nō solū

autē inofficiōsū testm̄ reuocat p̄ q̄relā. s; eā
inofficiōsa donatio et inofficiōsa dos et inoffi
ciōsa vendit'. q̄ ad lēimā. ut C. de inof. dona.
l. i. et l. si totas. et l. si. que omīa relinq' iuris

p̄itis grā breuitatis. **I**tem si alicui p̄dictoz
liberoz qui nōcō sūt instituendi ul' exhi. da. di
aliq̄o in testō tñ legatū sit testm̄ nō tenebit.

quia is vl' p̄terit' qui nō est institut' ul' ex
hereditatē. p̄terire enī est aliquē obmittē eo nō
institutū ul' exhi. da. to insti. de hñ. que ab intest.
de. s. eadem. hec.

Nō tñ dico q' cuilibz p̄dictoz
legari nō possit dū tam sit in aliq' institut'.
Sed quid si testōr simp' dixerit filio meo. C.

relinquo centū lib. nūquid valeb' testm̄. **I**tem
q' si testōr dixerit filio meo. C. relinquo bona
mea. siue dimidiā siue eā p̄tē bonoz meozū
tenet. testm̄. quia iure instōnis intelligit' esse
relictū.

Si uō dixerit filio meo. C. relinquo
centū lib. ul' agz illū. non t; testm̄ quia iure
legati itelligit' eē relictū et filiū eē p̄teritū. C.
de hñdi. insti. quociens.

Item nō refert in
quo ul' in q̄nto aliq's p̄dictoz instituat. ut
in vniūso aut in p̄te. ul' in re ul' in q̄ntitate
cēa. et si sit institut' in eo quod est sua portio

lēima vl' vltra stabit cōtent'. **S**i uō i mŕori
t; testm̄ s; ager ad lēime supplem'tū. C. de ioffi.
tes. oī modo. q̄ eā lēima dī debita bonoz sub
fidū siue possessio debita iure nate. et est hñ:
die eā pars hñditatis. si sint q̄tuor filij. vel

pauiores. **S**i uō sint q̄nq; ul' p̄les. est medie
tas inē eos eque diuidenda. vnde si quis sit in
stitut' i sua parte eāe p̄tis ul' medietatis stab'
cōtent'. al' ager ad supplem'tū ut dictū est. de
eo uō q̄ sup̄est vlē partē eā ul' medietatē.
testōr quicq̄ vult facē p̄. vñ vsus. quatuor

L

aut infra dant natis iura trinentē. **S**emissē
ūo dant natis qnq; vl' vlē. **A**rbitrū sequit
suba cetā p̄ris. **D**ebēt autē dēa portio tantū
filijs et ip̄is mortuis debetur nepotib; ex eis
l̄ime natis. n̄ eis p̄ imponi guamē p̄ lega
ta et fideicōmissa. p̄nt tñ guarī p̄ debita. nō
p̄t eē eadem appoi oīū ul' modus. et si appona
tur p̄ nō addita hētur. **A**d h̄c nō. p̄ triplex
ē portio. s. l̄ima et trebellianica sic dicta a tre
bellio auctore. et falcidia sic dicta a falcidio au
tore p̄ma debēt iure nē de q̄ dcm̄ ē. secūda debēt
iure substitucōis. et est q̄rta p̄s hēditatis totū
vt cum aliq̄s est institut' hēs et rogat' vt resti
tuat aliq̄ hēditatē. si sū libis decedat. iste sic i
stitut' retinē p̄ q̄rtam p̄tem totū hēditatis
Tercia debēt iure institucōis ex̄neo instituto
hēdi. et ē q̄rta p̄s quā deducit et retinet sibi i
stitut' de legatis. et fideicōmissis. qñ sup̄ dōdā
tem. i. tres p̄tes hēditatis ē aliq̄d legatū. qñ
ei aliq̄s est institut' heres et illa hēditas est ex
iusta cā legata et fideicōmissa tūc institut' p̄t
detrabē q̄rtam p̄tē de legatis et fideicōmissis ex̄
de testa. **r**aynaldus. **I**n ista et scda portione
. i. in l̄ima et trebellianica op̄tante oīa hēdi
taria et legata et fideicōmissa. **V**n si fili' uel
rogatus aliq̄ p̄cepit de legatis ul' fideicōmissis
a testatore illa op̄tabit in l̄ima ul' trebelli
anica. **I**n t̄cia uo. i. in falcidia op̄tante so
la hereditaria nō legata n̄ donatan' fideicō
missa. ex̄ de testa. **r**aynaldus. h̄c bñ. **V**n don
cno falcidie est adicōis melioris. q̄s deductio
l̄ime qñ ad h̄c q̄ donacōes et legata nō cō
putant in ea. **V**n si institut' aliq̄d de legatis
ul' fideicōmissis a testōre p̄cepit illū i falcidia
nō op̄tabit. **S**ciendū autē q̄ falcidia cessat in
hys q̄ sic legant' vt ad successores ei' cui relic
ta sūt debeāt p̄uēire. **C**. ad. l. fal. aut. s. mea
te. cessat eē i relictis cā pietatē vt ibi d. s. aut
sil'r cessat eē in testamento militis. **C**. de testa.
mi. intestō. et ex̄ de testis **r**aynaldus. **C**. ulē. **I**tē
cessat falcidia in male ablatis incertis q̄ bñ
p̄nt dici legata eē p̄ aīa multomag' q̄s lega
ta alia. p̄nt eē dici legata ad pias cās qz ad
liberandā testatoris aīaz. **M**onaldus tñ scripsit
in sua sūma q̄ p̄pter male ablata incerta si
nō p̄nt p̄bari nō credit q̄ libi ul' p̄ntes si cō
sentire nolūt possint l̄ima iure nāse sibi debi
ta defraudari. al' possz testōr de leui fingē ma
le ablata multa vt p̄dōs illa l̄ima defrau
daret qd̄ miquū eēt. qz si t̄cia male ablata n̄
possint p̄bari nō tē heres solue vt debita. seu
vt es alie' s; vt legatū. **C**. de fl'a. mo. l. 2. et 3.
Et id̄ bñ. **S**iliū est q̄ ip̄e testōr satisfaciāt de
ill' dū uiuit ul' faciāt q̄ fili' obliget se ad sol
uendū insolidū illa l̄ima nō detracta. in q̄
caū tenebit ar. m̄sti. de execu. tu. **S**. sic p̄ sūm
Si autē nō possit ad h̄c inducē filiū nō faciāt
testm̄ s; codicillū in q̄ ordinet q̄ oīa bona di
stribuant' paupib; p̄ male ablati incertis. al
serens q̄ pl'a sūt sua male ablata q̄ oīa sua

bona. **S**il'r male ablata certa q̄ tñ p̄bari nō
p̄nt relinquat ill' p̄sonis a quib; iniuste hūit
ea et male ablata certa q̄ p̄bari n̄ p̄nt sūt sic
es alie'. **S**; nūq̄ p̄t q̄s iducere duas q̄rtas
. s. debitā iure nāse et trebellianicā. **C**. de
quidā q̄ nō n̄ qñ' est plus in scda q̄ in p̄ma
. **C**. ad. l. fal. l. p̄nt. **A**li' dicūt id̄sticte q̄ sic
Azō uo distiguit q̄ aut quis ē rogat' restitue
re hēditatē incōmētū et tūc ē vera sūa p̄ma
. **C**. de inoffi. tes. qñ nō nulla. ul' usq; ad ep̄us
vt si decedat sū libis et tūc est vera sūa scda.
. **C**. de inoffi. tes. qñ i priorib; et i aut. de resti.
aut. p̄nt. coll. s. **A**d hui' diuiscatis ē quia
ubi quis ē rogat' restitue hereditatē p̄t ep̄us
certū ul' si decedat sū libis potest incōmētū de
ducē t̄cia debitā iure nāse qz illaz sū oī guā
mie d; q̄rere. vt p̄bant autē tice p̄dē. **I**n p̄es
su aut ep̄us deducit trebellianicā in q̄ cā fruct'
p̄cepti op̄tante m̄ dimmuit suba hēditatis
qz si restituet incōmētū. et id̄ tūc nō deducere
qz tūc suba defalcare nō aut fruct'. **I**us aut
canoicū apte fouet sūiaz aliā ex̄ de testam̄
raynaldus. et c. **r**aynaldus in tex. et in glo. **I**tē
nō potest uti q̄s bñf' falcidie in trib; casib;
p̄m' est qñ ex̄neus institut' heres rogat' ē re
stituere hereditatē aliq̄ et nō implet volūtatē
testatoris infra ānū a iussu iudicis. et est si n̄
fecit inuentariū. et est si testator certus de qñ
tate sui p̄ionij. p̄hibeat exp̄sse deducē falcid
iā i aut. de heredi. et fal. **S**. illud et c. si non
fecit inuē. et c. si uo exp̄ssum. et h̄c uide infra
ti' de p̄uidētis testatoris. ar. i. s. de p̄hibi
one falcidie. **I**tē qñ vni p̄les res sūt legate
tūc si soluit aliq̄s illarū integ' potest in alijs
retinere plenā falcidiā p̄ doli exceptōez. ff. ad
l. fal. si ex plib;. **I**tē si legatū sit tale de quo
falcidia nō d; deduc. puta ad pias cās. per
hoc nō oīant aliq̄ legatarij. qz cuilib; legatari
rio suffic' onus suū vt deducat. **C**. ad. l. fal. i
aut. sil'r. **I**tē legatū aut ē relictū vni p̄sone
aut plib;. si vni aut legatū est vni' et tūc si
soluit totū nichil detraxet. aut incepit tātū
solue sic detraxet. **A**ut sūt legata plūm. et
tūc si soluit vni p̄t detrabē de alijs. **S**i uo sit
relictū plib; tūc si soluit vni totū nō detra
het. **C**. ad. l. fal. aut. s; cum testōr si ex plibus
h̄c gwil'. **I**tē qñ fruct' p̄cipiunt volūtatē te
stator' vt qñ q̄s ē rogatus restituere alci here
ditatē p̄t aliq̄d ep̄us tūc op̄tante fruct' in q̄
tam trebellianicā et qd̄ sup̄ q̄rtam recepit nō
restituet n̄ sit de libis p̄mi grad'. qñ ei ē ro
gat' ff. p̄mi grad' restituere ffib; hereditatē
si decesserit d; retinere q̄rtā sine op̄tacōe fru
ctuū. n̄ p̄cepit eos post litis p̄testacōz tūc enī
op̄tabit ip̄os i q̄rtam qz ē male fidei posses
sor. **S**i uo p̄cipiūt ex negligētia nō p̄tentis
sic nō op̄tante in q̄rtam. et quicq̄ ex eis habz
ulē restituet. **C**. ad trebell. i. iudem'. **D**e institu
cōne uo liboz l̄imoz sciendū q̄ p̄ arrogans
et auus nepotē adoptans tenetur filios suos

arrogatos et adoptiuos si tpe mortis sue hñt
eos in sua adoptiua familia in testō suo insti-
tuere ul' exhibere sic si essent filij eoz lñmi et
nātales al' mutū testabunt. ¶ Si uo tēpore
mortis sue essent emancipati ab eis tunc nō
tenent eos instituere nec exhibere. quia sūt lo-
co exñeoz. pñ ead nātal huiōi filios quādiu
sūt i adoptiua failia nec instituere nō exhibere
tē quia sūt loco exñeoz ex eo tñ tēpore quo
a pñe adoptiuo fuerint emancipati inapiūt i
ea cā esse sic si fuissent emancipati ab ipō nālī
pñe. insti. de hñ. liberoz. ¶ adoptiuu liberi. et. ¶
emancipati uo. ¶ Is aut qui adoptauit exñeū
cōdens testm filiu suū adoptiuū. nec instituere
nec exhibere tē cū nichil iur' hñt in boīs ei'
nisi q' ei succedit abintestato. insti. de adop-
t. §. hñe. Et nō q' illa documēta q' sūt edita
in articulo pñcedenti hñt ead locū in libris tantū
lñmis. ¶ Quid aut sit adoptatio. et arrogatō
vide in tñctu de mñmoio titulo de adoptiōe
¶ Sequit' vidē de 6º articulo pñcipali. s. de insti-
tutione ascendentiū ēca qd sciendū q' si ego
testōr ul' testatrix nullū habeam liberū a me
necio instituendū ul' exhibendū. habēā tam
pñtē ul' pñtes lñmos et nātales. et sim in
statu in q' liceat michi testari. ut q' sūt em an-
cipatus ul' aliē mei iuris scū s. tunc si testari
uolūt uolūo eos instituere debeo. C. ad sena. §. su-
orphi. quodens. licz si habēā ead descendentes
eos. s. ascendentes si uolo possū instituere. insti-
tuā gº pñtes meos nulla dñia habita mē
pñnos et mñnos salua tam gdu' progatua
puta si pñm et mñez habēā utrūq' instituā
ul' si solū pñm ul' solā mñez illū ul' illā in-
stituam. De alijs aut ascendentijs nō teneor
facē mencōz quia pñcedit eos vno gdu pñ ul'
mñ. ¶ Sed si pñez ul' mñem non habeo. tunc
pñmiores in in gdu ascendentiū instituere
debeo eodē enī mō succedunt abintestato. ut i
aut. de hñd. abintest. veni. ¶ si igit' defunct'.
possū aut instituere in toto ul' in ēta pte. tam
sufficiat si pñtem instituendū instituā in sua
lñma portione pñtib' debita iure nāte. que
est ēca pars bonoz meoz. ut in aut. de tēte
et semille. §. i. et si i mñori institutio nichilōi'
tenet testm. licz agi possit ad supplementū ut
de liberis dictū est. ¶ Possū autē meos pñtes
exhibere ul' pñre. s. noiatim et lñma cā ad-
iecta. al' testm meū resandere. in aut. ut cū
de ap. cog. §. si talis igit' coll. s. ¶ Sequitur
vidē de 1º pñcipali. s. de institutiōe extraneoz
ēca qd sciendū q' si illū ul' illos quē ul' quos
habeo lñmos descendentes ul' ascendentes in-
stituendos ul' exhibendos. instituā quidē nō
tñ in vñlso s; in pte. ul' re ēta. tunc exñeū
in residuo vlem herede instituere pofo. si enī nō
inueniret vñs tunc is q' esset institut' in pte
ul' re ēta habēt p vñ. C. de hñ. insti. §. ciens.
Si autē eos oīno exhibuio tunc extraneū i-
stituā al' testm nō teneret i q' institutio hñdis

non esset. insti. de fidei omis. hñ. §. in pñmis.
¶ Qñ uo nullū habeo descendentiū ul' ascenden-
tiū instituā herede aliquē extraneū siue sit me'
nātal. siue aliquis de collatilib' meis. siue
quecūq' alia psona puta dōo in pma ul' in
ēca psona sic. i. oībus autē bonis suis qtuor
actionib'. i. filiū ei' nātalem ul' patruū ul'
huiōi sibi herede instituit ul' talē ecclesiā vel
auentū ul' hospitale tanq' xpi paupes iuitu
pietatis sibi herede instituit. ¶ Notandū aut
q' si dicat gñal' paupes xpi sibi hñdes instituit
distributio competit epō dioc. q' est pcurator
pauperū gñalis sue dioc. et iō ad hñ uicandū
solet sic addi illos. s. paupes quos ei' omis-
sarij dixerint eligendos. quoz qdlibz tñ illā
portionē quā ipi cōmissarij ei' designauit ex
hac hñditate cape uoluit et disposuit et ipos
cōmissarios vice dictoz pauperū et heredu hñc
hñditatē adire. licz autē institutio tal' videat'
alieno arbitrio cōmitti. et iō non valē. tñ bñ
ualet. quia testōr pma facie suo arbitrio insti-
tuit paupes xpi qd facē potuit licz eos restitue-
rit ad certos paupes et hñdes ad cōmissarios
exposit' fctō declarandos. ¶ Si uo dicet illū in-
stituē quē talis uoluit tunc oīno cōmitteret
arbitrio alieno. et esset oīno inutilis institutio
¶ Ad pñctm aut dubiū vitand'. solet testōr
aliq' fidelē psonā herede instituere distribuēz
ipī' hñditatis p aīa sua ei' fidei cōmittendo.
dōo sic. in oībus autē bonis suis dñm talem
herede sibi instituit disponens et iubens qten'
p aīa sua hñditatē ipam erogat et distribuāt
in pias cās. et distribuēz ipam ei' fidei et cari-
tati cōmittēs. licz autē videat' esse qdā fidei
cōmissū. quē utz inde possit trebellianica
portio defalcari. et vidē q' nō cum in relictis
ad pias cās oīno faldia cesset. in aut. de ec-
ti. §. si autē. heredes. ¶ Ad hñ nō q' fr' nō habet
qrelam inofficiōsi testi. si fr' ei' herede exñeū
instituit n psonā infamē instituit. et hoc hñ
locum in frē. §. sanguineo et uñmo fil' et in frē
§. sanguineo tñ et nō in frē uterino tñ. ff. de
inoffi. tes. l. i. vñde qui hñ frēm ex pñe et mñe
tñ si instituit psonā turpē et infamē d; insti-
tuere frēm saltē in aliq' re. al' rūpet fr' testm.
n cōmiserit cām ingratitudinis ut q' s' eum
mortē intētauit ul' accitōz cñmalē inducē
uoluit ul' sube ei' iacturā grauē molit' fuit
pbanē hñc in aut. de nup. §. ingratitudiez hñ
guil. ¶ Item ad hñ ut quis institui possit tria
tpa cōsiderant'. s. temp' institutiōis. ut sciat'ur
utq' institutio tenuit. temp' mortis testōris.
ut sciat' ut' effectm habuit. et temp' adicōis
hñditatis qd temp' maxie expectandū est. q'
s. hñditas acqzaf. ff. de fur. actiō. medio aut
tēpore mē factū testm et mortē ul' condicōez
institutiōis existentē mutatio iuris heredis
nō nocet quia tria tpa cōsiderant' et hoc q' ad
extraneos et eos qui nō sūt in pñate testōz.
¶ In hñdibus uo suis et necys temp' mortis

tm̄ vñ expectandū insti. de hē. q̄li. et dñf. **S.** in
exneis. **r. s. sui.** In hēdibz uo nec̄is duo tm̄
tpa sūt expectāda. s. testamēti et mortis. ff. de
hē. insti. si alienū. et l. seruū. Vñ si hēs insti-
tut⁹ ab exneio sit excoīcat⁹ tpe institucōis ul'
mortis ul' adicōnis p nichilo hētur. Si autē
medio tpe nō nocz. vñ si p⁹ institucōz fuit ex-
coīcat⁹ et an mortē absolut⁹ hēs erit. s. de hoc
hēbif. ifra. plen⁹ li. A. ti. s. **In sup.** nō q̄ isti-
tutū non pnt isti. s. deportat⁹ in insulam. C. de
hē. insti. l. i. damnat⁹ in metallū qz pegrin⁹ ē
effcū. ff. de hīs q̄ p non scriptis hntur. si in
metallū. hēdā. **C.** de hē. insti. l. i. manichēos.
baptismi rēatores. apostate xpiani q̄ ydol sa-
crificarēt. C. de apostatis hū q̄ et l. manichēos.
collegia illicita. i. pūilegiū spāle nō hntia eo
q̄ non sūt a senatu ul' pñape approbata. **C.**
de hē. insti. collegiū. Itē spuri⁹ testōis ab eo i-
stitui nō pnt. Itē incestuosus. in autē. quibz mo-
nā. ef. sui. **S. fi.** Item nē mulier q̄ nubet ifra
epus luctus fm̄. l. in anē. de nup. **S. i. et. C.** de
scōis nup. l. i. rñso. 3. hē tñ fm̄ canones nō
tenz ex de scōis nup. c. pñl. et ulē. Itē incer-
ta psona nō pnt institui. hoc tñ fallit in paup̄i-
bus xp̄i. ff. de hē. insti. quocūqz. Item seruus
accatus de adulcō cum dñā sua omisso q̄eē
dñā de eodē crimie fuerat accata ab ipā dñā
nō pnt institui. insti. de hē. insti. **S.** est autē cas⁹
omēs uo psona a pōictis pnt institui. Ad hē
nō q̄ si seru⁹ sit institut⁹ hēs n̄ pnt in iussu dñi
adire hēditatē. et si dñō iubēte adeat acq̄ritur
dñō ac si eēt institut⁹. insti. p q̄s psonas nob̄.
acq̄. **S.** itē nob̄. Nō tñ fm̄ 10. 13. q. 2. illud. q̄
licz serui nō possint hēditatē possidē. s. uetudo
tñ est i plibz locis q̄ filijs relinquē peculiū qd̄
habuit p̄. **Sequit̄ uidē de. s. pñapali. s. de**
formis institucōz hēdū. vbi sciend⁹ q̄ dicta-
tor testi s̄siderare dz vt⁹ instituat vñ hēs l'
p̄les et an libi ul' ascēdentes l' exneī. et an plu-
res instituant equali⁹ ul' mequali⁹. et an in ca-
pita ul' stirpes. Et quidē si testōz hēat vnicū
filiū ul' filiā et eum instuat hēdem i vñiso.
positis oibz legatis dicē sic. In oibz autē boīs
suis iuribz et actōibz. c. filiā ei⁹ hēredē instituit
et si p legē velleianam puidere velit ne quasi
agnacōne sui hēdis rumpat testm̄ dicē sic.
talē ei⁹ filiū instituit ul' eo p̄moriēte libos ex
eo supstites natos et postumos i stirpes et non
in capita hēdes sibi instituit. Si autē hēat plē
filios et filias et velit eos equalit̄ hēdes institue
sibi dicē sic. C. et p. filios ei⁹ equis porcōibus
instituit. et si quis dictoz filioz ei⁹ ipo testato-
re vñ decesserit in locū et partē ei⁹ libi ex eo
supstites nati et postumi i stirpes et nō i capi-
ta sint hēdes. Si uo aliq̄s eoz velit institue sibi
hēdes in re certa ul' pte et aliq̄s i vñiso dicē
sic. petr⁹ bert⁹ ei⁹ filiā hēredē sibi instituit i cē
tum lib. q̄s et eam hēre uoluit cū nupsit ul' re-
ligionē intravit et interi i domo sua decētia et
sufficiētia alimēta. **S.** tñ dictas centū libras

anqz nubat ul' religionē i tret exegit extic i
hēat alimēta. Si autē filia sit nupta sic dicē
petr⁹ bert⁹ filiā ei⁹ ul' ea p̄moriēte libos ex ea
supstites in stirpes sibi hēredē instituit in eo qd̄
ip̄i berte dotis noīe dedit qñ nupsit et insup i
x. libris. Si uo filia sit dedicata in aliq̄ mo-
nasterio. p̄t eam p̄ l' monasteriū in q̄ si no
luit hēredē sibi institue in certa q̄ntate. Po-
test et filiū emancipatū hēredē sibi institue in
certa pte. p̄t et in vñiso p̄ter cū alijs in p̄te
sua retentis. p̄t et aliq̄s eoz quos habz in
p̄te hēredē sibi institue in certa pte. positis
autē hēredibz p̄cl' arbz dz institui hēs vñs sic
in oibz autē alijs tē. vt sup̄. Factis autē insti-
tucōibz vñbz et p̄cl' arbz liboz vñbz debet
fieri institucōes postumoz ne alias testm̄ rñ
pat̄ sic. Si uo ex ipā dñā berta sūge ei⁹ nati
fiunt ei filij vñ ul' p̄les masculi uel feie postu-
mi vel medio tpe nati ad lucē puenientes. si
masculi ul' mascul' fiunt ip̄m vel ip̄os cum
p̄dictis a t b iam natis parit et equis porcōi-
bus i oibz boīs suis sibi hēdes instituit. Si uo
feia fuit vna ul' p̄les ip̄am vel ip̄as sū q̄libz
earū i centū libis hēredē sibi instituit. De for-
mis autē institucōz ascēdētū et exneoz patz
ex p̄dictis. Attēdat et testi dictator q̄ si fiat
exhēdatio lēime fiat. et q̄ testa cōz ip̄a exhēda-
tio an cedat. quō autē forme exhēdatiō fiat
p̄z ex hīs q̄ dicent̄ in ar. se. **Sequit̄ uidē de**
9. s. de caus̄ exhēdatiōi. qz et hēti est sup̄. q̄
pentes filios et filij pentes exhēdare pnt. iō vi-
dendū ē quibz ex caus̄ exhēdatiō fieri possit. et
p̄mo quibz ex caus̄ exhēdatiō pnt filij. 2. ex q̄
bus pentes. Sciend⁹ q̄. 12. sūt cause. quibz
p̄ l' m̄r au' ul' auia filios et nepotes exhēda-
re pnt. p̄ma ē si fili⁹ man⁹ iniecerit in p̄rem
vt offēdit eum. scōa si grandē iniuriā ei fecit
et contumeliā. tēa si p̄rem accusauit in crimia
libz caus̄ p̄terqz de crimine lese maiestatis vel
de offēsa oīa s̄itate sue ciuitatis facta vel de
heresi. q̄rta si fili⁹ malefic⁹ cum maleficis cō-
uersat̄. q̄rta si fili⁹ machinet̄ vel insidiet̄ in
necē p̄ris. sexta si fili⁹ calūpniose litē moue-
rit p̄ri a q̄ si p̄r defecit dz eum damna grauiā
sustinē. septia si fili⁹ rogat a p̄re ob debitū i
carcere detruso vt fideiubeat p eo et non vult
fideiubere in illo. p q̄ creditores ei⁹ fideiussozē
reape volūt qd̄ tñ in filijs mascul' locum hz
Octaua si fili⁹ phibuit p̄rez testari. Nona si
fili⁹ sit ioculator cōtra voluntatē p̄ris n̄ p̄
eandē habuerit p̄fessionē. Decia si filia non
s̄sensit p̄ri volēt eam honeste maritare et do-
tare fm̄ uires p̄rioni. s. p̄ca vult luxuriari
Vndecima si fili⁹ misceat cū sua nouica aut
scubina p̄ris sui. Duodecia si fili⁹ neglexerit
p̄rez furiosū in q̄ casū et ipo iure est exhēdat⁹
13. si fili⁹ p̄rez captū a saracenis redimē no-
luit in q̄ casū si p̄r in captiuitate decedat hēdi-
tas ad eccliam spectat. 12. si p̄r sit catholic⁹
et fili⁹ heretic⁹. Cause autē p̄ter q̄s filij pentes

et nepotes anū et auia exhibere pnt sūt octo.
pma est si p filiu de crimie accūit pterqm
de crimie lese maiestatis. scda si p vite filij p
venenū ul alie insidiat filie. tda si p vxo
ri vl scubine filij se imiscuit. qta si p phi
biit filiu testari de his d quib potat testari.
quita si p nō redemit filiu captum a sara
cenis subueniēdo sibi. qz tunc si filius in cap
tuitate decedat bona de quib ipse potat testa
ri debent esse ecclie. ul dari p captiuoz redēp
tione. si uo redeat rite ptem exhibere p. sex
ta si p neglexit curā filij furiosi. septima si
p sit hūc et fili catholice. octaua si p vxo
ri filij dederit venenū ad mortē ul mētis alie
natōez. ul alr insidiat filie vite ei. et eodez
mō si mī marito filie. pbanē hec oia in auē.
ut cum de ap. agnos. s. cās et s. omīs coll. s.
Et omīs iste cāue ingitūdis tollunt p ingi
sum religiōis. ut dic bñ. ex de apost. l. rāu.
Ad hoc nō q exhibē nō tenet n cā aliq de su
pōitū nomiatum expmā. ut dicēdo sic. i. su
per petrus filiu ei. qz man⁹ atroces in eum in
ieat oio exhibuit. et ex omī suba et hōitate
sua alienūz ostituit. **B.** vero sibi hōdem insti
tuit. Si uo nec institue n exhibere velit pot
pterre inferendo tū cām. sic petr⁹ b. filiam ei
nec instituit n exhibē. qz cum eam honeste
maritare vellet maluit luxuriari p. uo hōdez
sibi instituit. talis enī pteritio facta ēca eam
tū valz sic exhibē. et fili libi et ascendētes
suos exhibere ul pterire pnt inferendo aliqz
de cās supōitū. Item si testōr dicat exhibē
filiu meū sine expōsione noīs cum plēs filios
habeat nll⁹ erit exhibē. ff. de libis et postu
mis noiatum. Insup nō q fili⁹ excludi ab he
reditate pīs. ppter plā crimiā. pmo ppter cri
mē heresis. ex d hēc vgetis mī. 2⁹ ppter crimē
lese maiestatis. ar de pe. di. 1. si quis tū in mi
liabus. Et fm qsdam symōie qd ei pificat.
3⁹ ppter crimē mīfēcōis ul mutlatōis rec
toris ecclie. ex de penis in quibusdā. 4⁹ ppter
crimē icesus cum mōcha omissū. ar. 22. q. 1.
si quis sollicitauerit in tex. et glo.

De substitutione

XXVI

Dēinde qz institutis hōibz plerūqz sū
stituit alij. id viso de institutōibz vi
den dū est de substitutōibz. et pmo qd
est substō. 2⁹ quor et que sūt spēs siue dñe ei.
3⁹ de substitutōe vlgari. 4⁹ de substōe pupilla
ri. 5⁹ de substōe exemplari. 6⁹ de spendiosa.
7⁹ de substōe breuiloq. **C**irca pmoz saen d
q substitutio est saria et dñcōnal institutio.
substō enī ptenet mīe instōez. ut cū. a. m. heres
dem instituo. et si a. nō fuit hēs ul si decesser
it. p. sit hīs. et patz q a. hīs instituit pure et
pmo gdu. s. p. heres eligē sub dñtōe et 2⁹ g
du. Et licz substitutio possit ab vno in aliūz
multiplicari. quelibz tū substitutio dī gradus
2. sic scde nupae dicunt omēs que secumē p
mas. **C**irca 2⁹ scēdō q substō alia directā

alia obliqua. directā est p quā quis capit here
ditatē defuncti nllō alio mediante ul sibi co
opante. ut cum dī a. m. heredes instituo. et si
ipe nō fuit heres. p. sit hīs. tunc enī adueniē
te dñtione statim imēdiate hereditas pueniet
ad p. et ipe p se nullo alio coopante potit eaz
adire. Substitutio uo obliqua sū fideiōmī
saria ul pcaria est illa p quā quis capit here
ditatē alio mediante. ut cum testōr fideiōmī
serit hōi ut hereditatē restituat alij. dicēdo
sic. a. hōdem m. instituo. s. rogo eum p fideiō
missū ut ipam hereditatē restituat p. licz g⁹
p fideiōmissū p. sit substitut⁹ ipi. a. pmo tñ
a. d. hereditatē adire. et aditam p. restituē
et sic a. mediante et opante hōitas pueniet
ad p. **S**ciēdō aut q si a. adierit sponte here
ditatē tunc defalcata et retenta sibi pōdōe
trebellianica. s. qdante. i. qta pte heredita
tis. reliquū dōzantem. i. reliqz tres ptes he
reditatis restituet petro. **S**i uo iudicis officio
spulsus adierit totā hōitatem restituet. m
sti. de fideiōmī. h. s. m. pms. **S**i hō substitut⁹
tio sū dicta vboz forma raro fieri puenit. sū
alijs autez verbis sepe attingit. ut qñ instituo
a. filiu ul frēz meum et subido. q si dicit a.
qñqz decesserit sine libis substituo ei p. hec enī v
ba rēpstant fideiōmissariā substōnez ut in
fra dicet cū de spendiosa ageē. **S**i qd si ecclia
sit heres et rogata restituē hōitatem alē. **N**ū
quid dēbere p quartā trebellianicaz. **A**d hoc
nō. 10. 12. q. 3. c. plē. q p eam dēbere si d. hē
ditatē restituē p sone puatē. si aut ecclie nō
dubitāt legiste ut possint dēbere. c. cōia de
le. l. 1. **P**ter si quis rogat sit restituere plibz
hōitatem si sine libis morient et vnus illorū
pmoziaē et relinquat filios alē aut supnuat
illi soli supnuenti debet hereditas ul fideiō
missū. qz tpe extantis dñtōis solus mueni
tur et filijs pmortui nichil debet. quia decessit
ante diē fideiōmissi cedētem. c. de cadu. tol.
l. vna. **S**i aut aliqd. et ex de testis. raynal.
dus in glo. **A**d hoc nō fm bñ. et gwil. ex de
pba. i. pñcia sup illud nō mēllr sine herede d
cedē qui mōsteriū sibi instituit hōdez. q qñ qd
est rogat restituere hōitatem alij ul legatuz.
aut est rogat restituere loco religioso uel ec
clie ul paupibz ad pias cās. et tunc p mōssū
meū nō euānesat substitutio. **N**ut puatē p
sone. et tunc aut fit mentio de libis vl hōi
bus aut nō. si nō puta instituo a. herede tñ
dñtōe ut restituat p. hereditatē. et tūc euā
nesat substō. si a. p. ea filiu ul nepotē ex filio
pmortuo habuit licz mēdo de libis nō sit fac
ta. c. de fideiōmissi. cū accuissimi. **N**ut fit
mentio de liberis puta instituo a. talī dñtōe
ut si sine liberis decesserit hōitatem restituat
p. tunc substō euānesat in plibz cāibus. pmo
si substitut⁹ decedat pri⁹ qz institutus. unde
filijs substituti pmortui nichil debetur. ul si
sint mortui ante diē fideiōmissi cedentē.

C. de cadu. tol. l. 1. **S**ecundo si instituitur ingratum
monasterium vel assistentium ita quod monachatus tene-
at. quod tunc monasterium vel assistentium his est intel-
ligit esse. Si vero non intret monasterium. tunc
grauatur subditio non potest instituere monasterium
hidem. unde illud quod dicitur in c. pndia. non videtur si-
ne herede decedere. unde est monasterium ingratum non
tamen instituendo. 3. si habeat filium nobilem. ff. de tre-
bell. ex facto. 2. si non habeat filium sed nepotem ex filio
primogenito. Non eualescit autem predicta subditio
si instituitur filium habuit et ille primogenitus. quia
tunc videtur sine libris decessisse. ex de testa. ray-
nua. Non eualescit etiam si fiat clericus non duo
occurrat ibi. s. quod in ecclesia perpetuo maneat. et
quod relicta expendantur vel reliquantur in pias causas.
Non eualescit etiam si se et sua edat ecclesie se-
culari non occurrat etiam ibi predicta in auctoritate sancti
episcopi. s. si pndia. Si vero fiat mentio de huiusmodi puta
instituto a. etiam additio ut si sine herede decesserit
restituatur hereditatem potest tunc nomine huiusmodi soli fi-
lij intelliguntur. ut in l. ex facto. et nomine filiorum
nepotes et alij vltimi descendentes. Directa autem
subditio alia vulgaris alia pupillaris alia ex-
emplaris alia compendiosa. alia breuiloqua. de quibus
per ordinem est videndum. **S**equitur videtur de 3. s. de
subditio vulgaris. ante quod sciendum quod talis alia est ex-
pressa alia tacita. expressa fit per istas negationes
non. hec modo instituo michi hidem a. et si ipse
noluit vel non potuit habere esse potest fit huiusmodi. vel per
substitutio. tacita est quando negatio non exprimitur sed
includitur. ut cum dicitur a. et per michi huiusmodi insti-
tuo. ex hoc est colligitur quod si alii eorum huiusmodi non fuerit
s. quod noluit vel non potuit. quod decessit ante aditam
hereditatem alii fit heres insoluitum. Dicitur autem vul-
garis substitutio talis quod a quolibet de vulgo. s.
testatore masculino vel femina pence vel extraneo potest
fieri. potest et fieri cuiuslibet. s. pupillo. adulto et ma-
iori in pence substituto vel emancipato suo vel ex-
traneo. Effectus autem eius est ut bona testatoris
perueniant ad substitutum. s. illa tamen que perueni-
re debebant ad institutum qui noluit et non po-
tuit habere esse. et non bona illius huiusmodi instituti. quod
testator per tales subditioes substituere potuit in bo-
nis suis. non autem in bonis huiusmodi. unde substitui-
tus directe fit huiusmodi ipsi testatori. insti. de pupil-
lari subditio. s. quo casu. Exspirat autem hec sub-
stitutio quando adierit hereditatem. siue per ea
decedat cum libris siue sine libris. c. de impubez. et
alijs substiti. per aditam. **S**equitur videtur de 2. s. de
substitutione pupillari. ante quam sciendum quod
ad eam quatuor occurrunt. primus est ut ille cui fit
subditio sit de libris testatoris. 2. quod sit impubes
3. est quod sit in pence testatoris. 4. est quod ille cui
fit substitutio instituat vel exherede. et per ban-
hec insti. e. Potest autem hec subditio fieri non tamen
impubi filio iam nato. sed etiam postumo. si tamen
ipse postumus nascatur erat in pence testatoris
si testator ipse vivet. potest etiam fieri nepoti ex fi-
lio si tamen non sit recusus in pence patris sui per
mortem aui. ff. de vl. et pup. substiti. l. 2. s. postu-

mus. de autem hec subditio pupillari. quia fit soli
pupillo. nec potest tempore excedere pupillare. quia
exspirat ad introitum pubertatis. potest autem fieri in
minore tempore. ut dicatur si filius meus infra 2. l. 4.
annum vel etiam minore decesserit ille fit huiusmodi. ff. e. s.
masculo. Est autem substitutio pupillari alia
tacita alia expressa. Expressa est illa que fit per
verbum affirmativum et facta expressa mentionem de
pupillari etate. ut cum dicitur sic a. filium meum he-
redem mihi substituo. et si ipse non fuerit huiusmodi. et in etate
pupillari decesserit. potest fit huiusmodi per substitutio.
tacita est que habet expressa formam pupillari. s.
sub quibusdam alijs verbis includitur. ut cum dicitur
a filium meum heredem mihi substituo. et si ipse non
fuerit per fit heres. hec est subditio vulgaris expressa
et sub hac includitur tacita. puta ex eo quod dico
si non fuerit heres resultat verumque substitutio. s.
vulgaris et pupillari. unde si a. non fit heres su-
sit. si in etate pupillari decesserit hereditas di-
recto iure perueniet ad per sed ex vulgari succedet
tamen in bonis testatoris. ex pupillari vero succe-
det in bonis testatoris et pupilli. et filius sub pu-
pillari expressa includitur vulgaris tacita. insti.
e. impub. et ff. e. n. a. h. iure. Effectus substitui-
pupillari expressa est quod ille qui est substitutus in
puberi decessenti infra tempus pupillare fit di-
recto iure heres testatori et pupillo. et capit
hereditatem verumque. Item effectus eius est quod ex-
cludit matrem impuberis et omnem aliam per-
sonam que ipsi pupillo ab intestato succedere po-
tuisset. insti. e. ff. e. l. u. unde licet testator vide-
atur esse unus propter ordinatorem unum. s. perem. e.
tamen duarum hereditatum. s. patris et filij. cum enim
pupillus non possit testari. permittitur patri
testamentum ipsi filio facere. et de herede eius providere. et hoc
tamen infra tempus pupillare. insti. e. s. quo casu
In pupillari autem tacita. aut ipsi pupillo sub-
stituitur alii filio testatoris et fit eiusdem pupilli. et
tunc substitutus totaliter admittitur. et mater et qui-
libet alia persona veniens ab intestato repellitur.
Aut substituitur extraneo. et tunc mater admitti-
tur et substitutus repellitur. c. de impub. et alijs sub-
sti. cum quidam. Eualescit autem subditio pupillari
primus si pupillus erit pubes. insti. e. s. qua ratione.
Secundo si hereditas patris non sit adhuc adita. quod
cum testamentum primum sit destitutum ex quo nullus
apparet heres. Eualescit et pupillare ff. e. si
plures. 3. si nascatur postumus de quo non fuit facta
mentio. ff. e. si per. 2. si pupillus padat capitis
diminutionem maximam vel mediam vel et minimam
3. ff. de adoptioib. l. n. et et quibusdam et
alijs modis quos reliquo impubis gratia breui-
tatis. **S**equitur videtur de 4. s. de subditio exem-
plari. ante quod sciendum quod ipsa fieri potest in quicunque
pence mare vel femina filio furioso vel mente cap-
to. existenti vel non existenti in pence patris deus
tamen sit pubes vel maior. Nam impubi furio-
so vel mente capto. potest per subditioes pupilla-
rem. ff. de tutel. l. 3. debet enim testator certas per-
sonas et certo ordine substituere furioso. si enim

pupillare expellam que omne in ea ut dicta
est. et si dictator testi voluit q. iste tres sub:
stitues clari ex p. dicta forma surgant. dice
sic. p. pupillare vulgare et p. fideicommissu sub
stituto. **I**nsup no q. si testor habuit filium in
pubem cui no tm in pupillari etate. s. et ab
ide sup substitue h. dem voluit. licz q. rta for p
missa sufficere videat. bonu tam est osiliu q.
qualibz substoez p se faciat et pmo pupillare
sic. a. filiu meu michi h. dem mstituto. si tam
dicit a. fili me m heres fut. et in pupilla
ri etate decesserit p. sic h. s. vl sic f. res ei sup
stitutes sint h. des. vl sic f. res ei supstitutes et pre
mortuoz fratrū ei libi in stirpes et no i ca
pita sint h. des. p. ea faciat fideicommissaria sic
Si uo dicit a. f. res pubes qucumqz decesserit
sine libis. vl sic i fra. xx. annu vl ad tale tem
pus etatis sue decesserit sine libis p fideicom
sum ei substituo p. vel p fideicommissu ei substi
tuo supstitutes f. res ei. et p mortuoz frim ei li
beros in stirpes et no in capita. **E**t qd d. de li
beris p mortuoz frim in v. qz substoe poni dz si
testor exte de velit vsqz ad libos frim. substoe ei
n exte de vl illos qz testor expmit. **V**n si i
stitue tribz vl plibz addat sic. et si aliqs eozū
decesserit sine libis substituo supstitutes. certe si
decedat vn illoz relicto filio deinde moriat
ali sine libis. fili ei qui pmo decesserit n ad
mitat cu patruis. siue si patruis ad fideico
missaria h. ditatez illi filij mei q sine liberis
decessit. qz no exte de odi substois in psona
p. ris ei. illos eni tm ego testor substitui qui
supuient illi qui decessit siue libis. **S**equit
videre de A. s. de substoe breuiloq. ul red. p. ca.
ai qd scend q testor h. s. duos filios ul ples
impubes in sua p. te substoez hac facere pot
hoc mo. a. et b. filios meos impuberes in he
redes instituo et eos inuice substituo. et d. h.
substoe breuiloq. qz in breui pmet qtuor substi
tucōes. s. duas pupillares expsas. et duas
vulgares expsas. **V**n si a. fut h. s. et in pu
pillari etate decessit b. supuies h. s. erit deu
re dirco et eo. t. m vtroqz excludunt mater
et ceti venietes ab itestato p effectū pupillar
expse. et sic sunt ibi due expse pupillares.
vna vni illoz. et altera alci qrum v. qz est
expsa quo ad effectum licet no quo ad v. ba.
surgunt etiā ex eisdem v. bis due vulgares.
qz si vn illoz no fut heres. qz nolit vl non
possit alē n ē isolidū h. s. **D**e et h. substoe red. p.
ca qz fit ibi reprocacō vni ad alē. **N**on
p. autē substitucō fieri nisi mstituto sint filij
pupilli in p. te testoris. al. no esset substitucō
tio breuiloqua. s. tacita vulgari ut patz p su p
dicta ti. de substitutione vulgari. **E**t attende
dum q. licz in hac substoe pona hoc v. bum
substituto. no tam ouert eam ad fideicommissa
faria. **I**n qcumqz eni substoe pona nature
illi substitutionis se coaptat et eam indirco
iure oueruat. excepta sola compendiosa in q.

si ponat statim eam ad fideicommissaria ouer
tit. ut dictum est sup in titulo pcedenti.

Qui testari possunt

XXVII

Postq. habitus est de legatis et h. dum
institucionibz et substois que habent
fieri in testis. pnter dicend est de ipis
testis. pus aut vidend ē qui possit testari. h.
aut patebit si numient illi qui testari n pnt.
qz qd no est phibitū vidē esse ocessū. **E**t de ap
pel. papim. m fi. **U**lli aut qui testari no pnt
sūt isti. s. filijfamilias etiā ex osensu pntum
de aduēctio ul pfectio. ff. de testis. qui in po
testate. et si testm fecit licz sue p. tatis face de
cesserit no ideo mag valebit. insti. e. s. p. preter
hos igi. et h. sūt vera de filiofamilias pagāo.
filiofamilias eni militi pmissū est in arma
ta ul l. rata milicia de peculio castrensi ul qsi
ea facere testm. et pre p. ris volūtatez. ff. de
macedo. l. 2. **I**tem impubes insti. e. s. p. preter
hos furios. si tam moribz resipiscat ad tē
pus interim testari p. dū tam testm opleat
anteqz furor supueniat. insti. e. s. itē n. fur
osi. **E**t idem itellige d. mētecapto. ff. de v. ob.
a. tido. **S**ciend aut q. qn ostat testatorē p. ris
fuisse furiosū. legatar. tē p. bare eu fuisse sa
ne mētis qn fecit testm. 3. q. 1. g. indicas. qn uo
hoc no ostat tunc h. s. tenē p. bare eu fuisse fu
riosū qn odidit testm si negauit legatū. ex
de suc. ab inte. c. fi. m. tex. et glo. **I**tem poig.
cui est bonoz suoz ad mīstratio mēdēta. licz id
qd ante mēdicōez fecerit ratū. sic. insti. e. s.
itē poigus. **I**tem ille qui n. aliē a natuūta
te est fil. mur. et surd. ita tam q. oio nec lo
qui nec audire p. siqs aut ex cau ul aliquo
accnti loquelaz et audituz poidit siquidē sic
l. rat. p. testm et codicillos manu scribē non
aut p. alin. n impetret hoc a phape. et idem ē
de eo qui est accnti mur. tm. ille uo qui ē tm
surdus siue n. aliē siue cau dum tam possit ar
ticula te loqui p. testari. insti. e. s. itē surdus
in tex. et glo. **D**e testamto uo ced. habet i fra
ti. spāli. **I**tem obfides dati p. capuis p. li ro
mani. **I**tem p. dampnati de crimie famoso. **I**tem
dubitantes de statu suo. an sint manumissi l.
em. āpata. **I**tem serui. **I**tem dampnati ad mor
tem. i. ut moriantē ul ut f. it serui pene. siue
sint in isulam deportati. **R**elegati aut q. no
amittit ciuita tē vel libertatem testm facē pos
sūt. si quis tm eoz fuerit dāpnat. et appellauit
rit interiz testari p. p. banē h. s. ff. de testa. ob
fides. l. 1. is cui. et ff. d. sta. l. 2. l. si filius fa.
et l. ei. qui. **N**ota q. suus no p. testari. qz pe
culiuz ei est dñi. 13. q. 2. illud. fm tam 10. licz
no possit h. de h. s. s. uetudo tm est plimoz lo
coz q. peculiu qd p. e. habuit reliquit filijs. n
tamqz h. d. ibi. s. tamqz suis. **M**ēp. aut tes
tari p. s. d. epis et cle. si quis p. b. lib. lib. as uo
testari p. si reliquat p. rono l. em. ā. portionez.
insti. de succes. lib. **I**tem n. h. d. nisi filios ha
beant fideles qui in eis pnt testari. **E**t de h. s. et

maiech. maicheos. vbi dicitur bona hincorum deuol-
uuntur ad filios orthodoxos. Sed hodie sunt ca-
nes ex de hinc. videntes. filijs hincorum etiam catho-
licis nichil est reliquum de primis bonis. et hoc
est expressum in constitutione fridici. hac edicti.
hoc notum in glo. c. vident. Item credentes. recep-
tores. defensores. et fautores hincorum sunt ex-
coicati. et quanto quilibet talium fuit excoica-
tione denotatur. i. in ecclesia per suam excoicationis
expresso pro noie publicatur. nisi satisfecerit in
fra annum non potest testari facere. nec aliquid ex tes-
tamento capere. ex de hinc. excoicam. i. c. creden-
tes. Item excoicatur non potest nec ex testamento aliquid
capere. si non. hinc. ex de excep. pia. et garc.
ex de usur. qm. Item nec usurari manifestum
nisi prius satisfecerit. vel pdoneam cantorum de
satisfacendo pstitit. 6. de usur. qua. Item non
ra puelleionis et qui commiserunt crimen lese
maiestatis. c. ad l. iul. maie. l. plet. Item mo-
nachus et quilibet alius religiosus professus. c. de
sac. sanc. ecc. aut. ingessit. et si testari fecerit an-
te professionem affirmat se per mortem. c. de epis. et
cle. de vbi. et ex de testis. quia ingressibus in tex.
et glo. heremite et alij solitarii vitam ducen-
tes qui nulli ecclesie se tradiderunt testari possunt
19. q. 3. s. maria. et s. paulus. Quid de ban-
nito nuquid potest testari. Item aut est bannitus
propter cam leue vel propter pecuniam et sic potest testari
Aut propter cam guem. vel propter maleficiam. et
sic non potest. ff. de testis. l. ei. s. q. insula. q. banni-
co loco deportacionis habet. et olim propter male-
ficiam in insula deportabatur. hinc g. uil. Sed quod
de clericis secularibus beneficiatis. nuquid possunt
testari de fructibus beneficiorum ecclesiarum. Item bni-
ex de pecu. cleri. si quis. et de testis. q. nos. dicitur
q. si nisi cum quodam modamine. de quo habet e.
c. ad h. c. et c. relatu. 2. s. licet. Vbi sunt bni-
in c. si quis. et c. q. nos. clia uero possunt usufructuarius
operari quibus ut licet tamen ad cotidianum usum. in-
sti. de usu et ha. s. i. De moderamine predicto dicitur
in c. ad h. c. q. clericus viuens et sui compotes
moderate possunt aliqua de bonis mobilibus non rone
testi. si intuitu elie erogare i. egritudine osti-
tuti. Et i. c. relatu dicitur q. i. morte de hys pau-
peribus et religiosus. et hys qui sibi finit sine co-
sangumeis siue exneis possunt aliquid finit huius me-
ritu largiri. Quid de hoc sentiat g. o. vide
infra li. 6. de pecu. cleri. Scdm autem gar. 6. de
rebus ec. non alii. h. c. s. ult. s. i. et h. c. et in-
noc. ex de pecu. cle. si quis sane. et jo. an. 6. de
offi. ordi. p. senti. distigue sic. s. q. aut clia h. c.
ad ministracionem aut non. si habet quidam viuunt et
sanus est potest de eis suam facere voluntatem. dum tamen
donet moderate. ex de don. cetm. opat enim usu
fructuario. quia ius ei morte finitur. sic ius
usufructuarij. ut in c. si quis sane. cum aut i.
apit infirmari opat usufructuario et ita nichil habet
nisi usum. etiam tamen facere potest. ex de testis ad h. c.
testari uero non potest. ut ex e. c. c. cu in offi. Si
uero non habet administracionem si sit personam aliam et simp-

beneficiat. opat et in vita et in morte usufructu-
ario. quo ad faciendum fructus suos. et de hys
testari potest. ecclesia tamen succedit eis in istis si de-
cedant ab intestato. ex de testis relatu. pbat
hec distinctio ex e. c. et requisisti. Illud. et s. fue-
tudo generalis quasi approbat eam. Et quod dictum est
de clero simplici beneficiato q. facit fructus suos de
intelli de fructibus pceptis et receditis. Alij
uero fructus pro iura allegata ad ecclesiam pertine-
bunt. De rebus uero alijs siue eas ex prionio ha-
buerit siue pretem acquisierit. siue eis intuitu per-
sone date vel relicte fuerit. testari possunt clerici
indistincte. ex de testis. c. i. et c. cu ioffi. et c. q.
nos. **De testamentis XXVIII**

Dicendum est de testamentis. et primo
quid sit testamentum et unde dicitur. 2. de
effectu ei. 3. ad quem pertinet defensio ei.
4. de speciebus sui dicitur testis. 5. quot et que sint
pres ei. et quod debent ordinari. 6. de phemio
testi. 7. de clausula finali. Circa primum sciendum quod
testamentum est voluntatis nostre sententia iusta de eo quod quis
ult fieri post mortem suam cum institucione heredis
ff. e. l. i. Dicitur autem sententia iusta. i. dispositio liti-
ma. i. secundum ius ordinata aliter non valeret. c. e.
testandi ca. Et dicitur testis qui testamento mentis. i.
declaratio voluntatis. insti. e. in p. Oportet
autem quod fiat vno contextu. nullo alio actu interpo-
sito non fiat ex necessitate. ut depositio predictis. super co-
medicamentis. vel languor breuius infirmitatis.
c. e. c. cu antiquitas. Circa 2. sciendum quod effec-
tus voluntatis est ut ei oio stet. ex e.
nos quidem. vbi voluntas testatoria est lex. ut
in aut. de nup. s. disponat. Circa 3. non quod tes-
tamentum defensio pertinet ad ecclesiam. ex e. si heredes.
non aut publicatio. c. e. s. ult. diuina. Circa
4. sciendum quod testamentum aliud est ad iura in scriptis. ad
nuncupatiuum in scriptis. testamentum nuncupatiuum
sine scriptis dicitur illud in quo testatoris heredis et lega-
tarij nomina et oia que i eo continentur coram testi-
bus nuncupant. i. manifestant. et dicitur sine scrip-
tis. i. sine scripione testium et sollempnitatibus
alijs que requiruntur in testamento in scriptis fecerit. et etiam
quod potest quis nulla scriptura inde facta nuncu-
patie testari dummodo coram testibus nullo et adicione
litis nuncupet herede et suam explicet voluntatem
scriptura enim nichil ad testis substantiam operatur. si tamen
ad hoc ut testis tenor facilius appareat. insti. de tes-
ta. s. fi. Si 5. testator nonnullus heres non possit sal-
tem legitimum numerum legitimorum testium adhibe-
bit. coram quibus voluntatem suam apte narrabit
expressis legatis heredibus mistis et alias suas
testamentarias disposiciones. et demum prius ipse
rogabit ut sint testes. Mortuo autem testatore iu-
dex ad instantiam alius cui ex ipso testamento ius com-
petit. ipse testes citabit. Citabit et nuncio vel
voce propria eos qui possunt ab intestato succe-
dere. vel quod ex alio ius se dicent in testamento ha-
bere. et ipsorum testium testimonia recipi sollemp-
niter faciat. et si concordauerint in testatoris nomine
etate et mentis sobrietate. et in legataris et

legatis et heredum institutionibus. et alijs que p disponētis volūtatē et iur' nēcitate i hijs scurrē debent. ipa testimōia pntibz. et ad hoc ltime atāt pōictis q ius haberēt. et etiā pntibz septē alijs testibz reatābit. et finalit ea extunc p plena ipi pbatōne testamēti haberi pnuatābit. **Nōr'** autē iudias in bono pgrameno appositis annis dñi et cetis publicacōibz ipas attestacōes iudias pnuatōes et pñāā ul' atacōez testuiz pōictōz ordinariē scribet. et demū supponet illoz septem testuiz nōia qui reatācōi et pnuatācōni iudias fuerint adhibiti. et hec oīa rediget in publicāz et autenticāz formā. **Expōictis** patz q testm nūcupatiū nō soluz pē fieri cum scripā. s; etiā aliqñ sine scripā. **Sequit'** vidē de 4° articulo. s; quot et que sūt ptes testi et quō debēt ordiari. **Cū** qd scēndū q ptes testamēti sūt septem qruiz qtuor requirunt ad fōm cuiuslibz testi eleganti ac debite ordmandi. s. pñemiuiz. in situatō hōdis. clausula finalis. et nūis testuiz ltimoz. p p^o hōz testm decozā. p 2° robozā qz sine eo nullū est insti. de fideiōmiss. hē. s. m pñmis. p tēuiz pñculo casual frustacōis volūtatē testōis occurrē. p qrtū pbaē. **Alia** uo tria ex sola testōis volūtatē dependēt. qz sū hijs et qlibz hōz testi forma subsistit. et hē sūt legata substōes. et quedā alie testamētariē dispicōes. **Elegās** atē et ltim^o ordo pōictōz septē in testō est. ut p^o pōnā. pñemiuiz. 2° legata. 3° instōes hōdum. 4° substitucōes. 5° volūtatē puidendē testatoris. 6° clausula gñalis et et finalis. 1° testes. de tribz hōz hēuiz ē sup f. de legatis institucōibz et substōibz. vnde restat agē de reliquis qtuor et pmo de pñemio. **Sequit'** g vidē de 6° s. de pñemio. at qd scēndū q tenor pñemij d; esse talis ul' filis. qz nichil ē cera^o morte. et nichil scēndū hōz mortis. iō dñs tal' saluti aīe sue puidē volēs i statu sobetāe corpis et aīe p dei grāz pñetur rerū et bonoz suoz dispoicōez p pñs nūcupatiū testm sine scēpis addidit in hūc modū. p^o quidē tē. **Si** uo testō sit eger dicat sic. iō dñm tal' licz eger corpe tam san^o mente tē ut sup. **Sequit'** vidē de 1° s. de clausula finali. at qd scēndū q ad hoc ut testōr suā hōditatez ltime ordinet et ei^o dispō testata rite pcedat. mltā debēt scurrere. de quibz infra dicē tēl^o quibz ex cāis testm reddiē inutile. **Ite** licz in tota serie testi nichil vñt l' iur' defuit. et nullū accūs viciōsū emerferit. adhuc tamē pteē hec omīa lex ppe suspectāz hōi^o mfidelitātē. et ppter suandā testōz sinceritatē. adhiberi voluit quāsdā spāles sollempnitates ad faciēdā plenā fidem et pbatōez. puta ltimū nūm testm ltimoz. et testuiz quidez rogatoz. **Ite** in testō i scēpis subscēpiones testuiz et sigilla et quedā alia d quibz suo loco dicē infra. **Si** qd igit hōz defuit siue iur' sū sollempnitatis debite vires testi dicuntē expirare. **De** tes. nō du

biū. s; illud. **Hijs** itaqz pmissis cū dicat in clausula finali. si nō valz iure testi valeat iure codicilloz. **Scēndū** autē q si testamētūz pāat defectū ul' repugnāciāz iur' in hijs que sūt de suba ei^o. nullo^o resurgē pē in ius codicilloz qñ cumqz testōr hoc expōierit in testē mēlibz sūm cōez opionē. et iō tē final' clausula nichil opat. et est rō qz deficiēte iure velut spū et vita testi nichil addi potē ut resurgat. **Si** uo pāat defēm sollempnitatis debite pmissē. tāt si clausula final' appōita nō fuit illa voluntas vltima. nec iure testi. nē iure codicilloz valebit. **Si** uo appōita fuit i iur' codicilloz resurgit. **De** codi. l. si. dum tñ tot et tales sollempnitates sūt q sufficiāt codicilloz mōioribz sollempnitatibz est ptenē. vbi grā ut testōr adhibuit tñ sex. vl' qñqz testes. vl' etiā septē nō rogatos. et adiecit si nō valeat iure testi tē. tē licz nō teneat ut testm. tenet tñ ut codicill^o cui sufficiāt qñqz etiā nō rogati. et idem est vbi cumqz fuit adhibita sollempnitas i sufficiēs testō. s; sufficiēs codicillo. **Erit** autē illi^o talis codicilli effēs duplex. vnus q legata in eo relicta debentē isti. de codi. m pñ apio. **Ali^o** q institutio que in eo erat scēpta licet dirēa videat. tñ in cāuz fideiōmissi pñtē ff. ad treb. l. sceuola. vnde cum ipē pñfamiliās mtestat^o decesserit. veniētes ei ab intestato restituet p fideiōmissū hōditatez ei qui i ipa vltima voluntate in codicilluz redacta institut^o erat. qñ taate videantē rogati hōditatez restituerē. ar. ff. de fideiōmiss. eam qñ. **Erit** at clausule finalis forma tñs. et hanc suāz vltimā voluntatē a sseruit esse velle quā valē voluit iure testi qd si iure testi nō valeat saltem eam iure codicilloz ul' cui^o cūqz ali^o vltime volūtatē valē voluit et tenere. vel sic. ita q pōea oīa et sigla dispōez sue vltie volūtatē asseruit esse velle. qm ut testm et iure testi voluit valē. et mādauit q si aliqua cā pñta ul' fūca iure testi nō valeat. saltem eam ius et effectuz codicilloz hēe voluit et tenē. sū ali^o cui^o cūqz voluntatis vltime. et ipam et oīa et singula in eis ptenēta ab omīi herede et successore suo inuolabilit obfuarī. et efficaē adimpleri.

De pñemio testamēti XXIX

Postea considerandū est de volūtatibz puidēis testōis. et pmo quō puidetur ne his detrahat faladiam de legatis. 2° ne rem aliquā alienet. 3° quō puidet pupillo de tutore. 4° quō alijs vltimis voluntatibus deroget. 5° quō puidet ut testm fuerit. **Cū** p^o scēndū q testator pē plegē faladiāz tres ptes bonoz suoz legare et nō vlē. ita q hōi instituto remaneat integra qrtā bonoz **Si** uo legata excedāt tres ptes hōditatis. his plegez faladiam deēhere pē de legatis. s. de q cumqz legato p rata tñ qñ eidem est legatum ad qrtam habēdam. mñi. e. i. l. e. et hoc est vñ nisi testōr phibuit hōi ne faladiam

debat de legatis dicendo sic. preterea scies ino-
dum prionij mei phibeo expisse meum heredem
debere falcidiaz de legatis. tunc enim oportet
bit hiderem stare contentum eo quod superat a legatis
et integre soluere legata non repudiavit here-
ditate. insti. de l. fal. §. exduso. Preterea his
non sequetur falcidiaz nisi fecit inuentarium.
C. de iur. d. li. scim. Si tamen his institutus sit obligatus
testatoris ad quem pertinet portio naturalis. pro ex to-
ta hereditate deducet ipsam legatam portionem. s.
etiam. i. quoniam vncias. ex reliquis duo octo un-
guis defalcabit per le. falcidiam iure istius quartam
i. duas vncias. reliquas vero sex vncias. i.
medietatem hereditatis diuidet inter legatarios
per rata insti. e. §. cum aut. Differt autem hoc por-
tio. s. falcidia a trebellianica. quia per falcidiam
deducitur quarta non ex tota hereditate. sed ex singula-
ribus relictis. ut dictum est. si illa. s. trebellianica
habet locum quando his rogatus hereditatem alii resti-
tuere. et tunc debetur quarta ex tota hereditate.
Item testator non potest auferre heredi quartam trebelli-
anicam. insti. de fideicommissis. h. §. si quis. si bene potest
phibe heredi ne debeat falcidiaz de legatis. ut
dictum est. Ratio huius diuisionis quia per fidei-
commissum his cogitur hereditatem adire et restituere
ut dictum est super. et sic in hoc grauatur quod adire co-
gitur. et ideo grauatur in alio releuatur. s. ut trebellia-
nica perari non possit. Sed heres propter legatam non
cogitur hereditatem adire. et ita in hoc releuatur. et
ideo in alio grauatur. s. ut falcidia perari possit
sic ne eam debeat de legatis. Sequitur videre
de 2. s. quod testator puidet possit ne his rem alii
quam alienet. Ad cuius euidentiam distingue quod ta-
lis phibitio. aut sit ad tempus. aut impetuum.
Item talis phibitio siue preceptum aut est simplex
et nuda. s. non tenens causam sufficientem. aut est
vestita vestimento cause adiecte propter fauorem alicuius
personae. Si phibitio fiat ad tempus. bonum est sci-
re quod pena adiecta. dicitur sic. Item dicto he-
redi meo phibeo talis portio alienationes. vel
quodque pleuit. 24. etatis sue. vel usque ad. xx.
vel. x. annum post obitum meum. uel aliud
tempus quod si extra factum fuerit ipsum hiderem meum
pene causa dampno in centum libris standis ab
eo tunc uel tunc monasterio iure legati. legata enim
que causa colicendi heredis pene nomine reliquuntur
tenentur insti. de leg. §. vlt. demum cogitur his legatam
lucratum testatoris suare. uel legatam prestare. Ideo
autem in hoc casu dicitur adiecta pena. quia huiusmodi preceptum
testatoris non fuerit metu legati standi non est ne-
cesse suari eo quod est nudum ut infra dicitur. non com-
mode infra illud tempus breue vestiri possit causa
sufficienti annexa fauore personae. Si autem phi-
bitio fiat impetuum. et sit simplex et nuda. et
non adiecta causa personae cuius intuitu rem alienari
phibuit cum preceptum eius sit nudum non habet his in-
dicio obsuare. primo tali precepto non obstante
potest rem alienare. et dominum eius in acceptationem
transfere. quia non appropinquat persona que ex voluntate tes-
tatoris ius habeat rei vendicare. Si autem tenetur

causam respicientem fauorem alicuius personae. ut quia rem
alienari phibuit eo quod voluit eam ad descen-
tes. et liberos eius uel ad personam aliam impostum per-
uenire. tunc res phibita non potest alienari.
quia quodammodo per fideicommissum peruenire dicitur ad per-
sonas quarum intuitu est phibitio facta. unde quodam appa-
rebit aliquid ex personis illis rem vendicare potest. si
res fuerit testatoris. quia ex voluntate eius dominum tamen
fuit in illas quando cumque indum natus. quando
cumque et ignorantes. Nam et in legatariis etiam
ignorantem dominum tenent. per ban. l. ex ff. de leg.
l. si. §. diu. Nec videtur alia causa sufficere non fa-
uor personae que ius habeat rei vendicare. ut
dictum est. Forma autem huiusmodi vestite ac effica-
as phibitionis potest esse talis. s. ut dicatur sic. Item
phibuit omnino impetuum tunc rei alienacionem dis-
tinctionem longi temporis locacionem et cessionem. et
omnes actum ex quo alienatio sequitur uel que in
fraudem alienacionis fieri presumuntur uel presumi
posset. et hoc ideo. quia voluit rem predictam ipso-
teros et liberos eius mares. et ex masculina linea
ex eo uel ex eis descendentes impetuum perueni-
re. Et si testatori placet addi possit. quod si aliquis
exigerit ut nullus ex ipsis libris supsit uel appa-
reat voluit rem ipsam ad tale monasterium per-
uenire. ea tamen additione et lege ut nullo possit im-
petuum alienari. Ad hoc non quod his substat gra-
uatus non potest alienare uel obligare res quod sub-
stat subiacent. non quatenus exigerit eum ratione tunc
uel quarte. C. co. de le. l. vlt. Exapiunt autem
aliqui causas. primo est quod quando rogatus uel rogata est
pauper non resistit per stimulis sathane. tunc per causa do-
tis uel donacionis propter nuptias tales res aliena-
re uel obligare pro modo personarum honestati con-
gruo ut ibidem. Secundo quod libertatem prestare per. ff. de
trebell. quodam. §. si. 3. quia per res illas obligare
causam redemptionis personae medie. in autem de restoe.
ad medium. §. si uero coll. §. tamen quartam trebellianicam
per se sibi retineat. et si filius sit rogatus potest
sibi retinere quartam trebellianicam cum quarta debita
sibi iure nature. ut ex de testis raynaldus. et c.
raynuus. Si autem sit rogatus restituere quicquid
superest de hereditate. tunc ad medium quartam resuab-
stitutio. C. ad trebell. at si si rogatus. h. bene
ex de perba. impudica. et hoste. ex de testis ray-
nuus. Item non quod quando mouetur alicui questio de
hereditate quam possidet phiberi dicitur ne quod distra-
hat de hereditate. non potest cauere de restoe heredi-
tatis. permittit tamen aliquid distrahere in causam. et pro
ratione sepulchre faciende. 2. pro sustentacione fati-
lie. 3. pro redemptione pignori quod. s. distuleret
non redimeret. 2. quod res paret non distuleret. ff. de
perba. diu. Sequitur videre de 3. s. quod testator
potest puidet alicui pupillo de tutore. ad hoc autem
est distinguendum quod alicui pupillo datur in testa-
mento uel codicillo tutor. aut a patre. aut a ma-
tre. aut ab extraneo. si a patre aut datur filio pupil-
lo extraneo in potestate. aut non extraneo. Sciendo
quod per habes filium pupillum in potestate quem heres
redem instituit per ei dare tutorem in testamento uel et

codicillo. Si tamē testm pcedat ul' sequat ip
sum codicillū alit nō. Item si quidā tutores
sint datū in testō et quidem in eo omēs tutores
manebūt nō testōz dando posteriōrē cassauerit
pnuiz. Item dari dicitur tutor etis. nō incertus.
vnde si sint duo pē pī et fili. et datus est pē
er. nec appz de quo sensu testōr nō defect uir
sz pbatio. vñ neut erit tutor. Item pā ē dare
pē tutorē nō tñ natis sz etiā postumis. Si tñ
nascitur erat in potestate ei' si uiuēt. Potest
etiā auus dare tutorē nepotibz natis ex filio
in potestate ei' exmibz. si tamē i potestate pīs
nō sint recasuri mortuo auo. h' pbanē oīa i
sti. de tute. Item pater dare pē tutorē vñ ul'
ples mares. nō tñ femias pē mēm et auā
pupilli. potest etiā p' mortē vñ' tutoris de
alio puidē dicendo sic. p. filij mei tutores esse
volo. et si decesserit anteqz officiū tutele depo
suerit ei' tutor sit talis. Item si mīorem. 24.
an. tutorem reliqrit. qz nequit esse tutor nisi
compleuit 24° annuz. pē itē aliū tutorez da
re. qulqz fact' sit ille maior. ff. de testa. tu.
iure nro. et l. tutor dat. et l. tutor incertus.
Tales g^o tutores sic datū. et a tli pī et tali
bus pupillis sūt verī et ppi testamentarij. et
gandēt pūilegijs mltis. pcedūt enī oēs alios
legitimos datos et donatos. et nō indigēt cō
firmatione iudicis. licz pē ad mīstracōez idē
geāt sic ceti de ceto iudiciali. nō cogunt etiā
satisfare. insti. de satisfda. tu. sz h' nō est.
Sūo p' pupillo lēmo et nāli emāpato v'
etiā tñ nāli in eo q' ei' vsqz ad tēminū lēmuiz
tutorē reliqrit. et fil' si māt filiū pupillū hē
dem instituerit. et ei' tutorez reliqrit. licz i hīs
cāibus nō teneat ex testō ipō iure dato tu to
ris. tamē tales tutores debent p iudices pfr
mar. et illi nō erūt tutores testarij. sz datui.
qz ex tli pfirmacōe vident' a iudice datū. satisf
dato enī remittit' eis. insti. de tute. sz vlē. Si
autē exne' pupillū aliqūē hīdez instituit. et ei'
tutorē reliqrit. et pupill' nichil hēat pter bo
na illa in qbus est institut' nō male iudi'
est seqnduz. et ipm tutorē p iudicem pfirmā
dum. qz eum nouit et pupillū ita dilexit vt
eum hīdem instituit. sz forte satisfdato nō re
mittit' in hoc cāu. ff. e. tutorez. Cētm cum tu
tor teneat muentariū facere. recepta et data
in scēpis redigē. tutela depōita sue gestōnis
actus exhibē. admīstracōis rōez reddere. et ex
hīs et alijs mltis iudi' teneat tutele. et aliqñ
pīs in pfeccōe testi vebement' instet vt testōr
ab oībz pōictis eum absoluat. si voluit eum
absoluē pōit nōr' absolōez sic formare. tñ
aut pōicti filij sui tutorē esse. p. noluit et dis
posuit absolūēs et libans eū ab mūetarij cō
fectione ac et ab admīstracōis sue reddenda
rōne. Talis tamē absolō est semiplena. qz et
si sit tutor libat' ab hīs que debebat ex negli
gencia. nō tñ ab hīs q' debebat ex dolo et cul
pa. qz dolo ex hoc nō est remissus. ff. de liba.

cōe leg. aurelio. sz. et idē tutor aliqñ sapiens
dū pilio iformar' pett se a testōre plene ab
solui. ita vt nllm in eum ul' ei' hīdes redun
dare piclm possit quibz si testōr assensit ita
formari pōit. tutorē aut filij sui pupilli. p.
voluit et disposuit eē. c. nolēs et oīo. phibens
eum iuramētuz pīare inuentariūz pficere ac
cepta et data. et cui' cūqz gestōis oīs ei' acē i
scēpis redigē et redactos ostendē. Item rōez
admīstracōis aliquo tpe reddē ul' exhibere a
qbus oībz et singlis ab onī lege tutele eum
eiusqz hīdes libauit penit'. et absoluit damp
nās hīdem suū ne quid ab eo petat ul' exigar
n' pōictis occasiōibz pē eum suam accōez ex
erceat. et si dicit' c. vl' ei' hīs occasiōe pōictoy
ul' ali' eoyz siue eē pēcta cōe dicte tutele bene
ul' male geste. obmisit vl' neglecte siue doli
culpe ul' negligēcie in aliquo tenetur ul' dāp
naret' i' totū ul' tñdem de suo ei' iure legati
reliquat. **Ad h' nō ad maiorem euīdēdam**
q' triplex est tutela. s. tutela testaria. vt qñ
pī dat tutorez filio i testō. et tutela q. s. defer
tur a lege. fm quā qñ nlls tutor dat' ē a pa
tre filio in testō ille qui deberet ab hīestato suc
cedē tē tutelam hui'ōi acapē. et tutela datu
na. s. que dat' a iudice qñ. s. nllō tutore da
to in testō. et nlls ex tātibz p sangumēis ydo
nās ad tutelam iudex dat tutore de offi' suo.
Item nō q' religiosi vt mōchi et canōid re
glares de licēda sui placit' reape pnt tutelas
mīabiliū psonaz. ul' eē lēmas. 16. q. 1. mo
nach. tutela tñ testaria et datuā nllō red
pē pnt. et ita pnt intelli iura pīria. di. 88. c.
fi. et 16. q. 1. gñ aliē. et 12. q. 3. cypan'. **Sequit'**
vidē de 2°. s. quō testōr pē alijs vltimis volū
tatibz pcedētibz vl' seqtibz derogare. at qd fā
enō q' si quis fecit duo testā et fm iura pfec
tuz vñ pus. alē pnt. quoz vt qz formā
cōem habet. qz. s. i neut' aliqō pntet p qd al
teri deroget. certe fm regulas iur' posteri' ipō
iure rumpit pri'. qz nouissima volūtas sua
ri dicit' insti. qbus mōis testa. ifirmant'. **Pos**
tēorem. dū sit rōnabilis. qz si quis suū filiūz
siue cā exhibere ul' ossa sua picā in mare ve
lit. talis volūtas non est suanda. ex de testis
tu. nos. in glo. **Contingit tñ aliqñ q' testm**
licz nūcapatū tñ qñ pē facit secretū in q
suam volūtatē diu delibāt ordinar a qua
disponit vlē recedē. tmet autē ne qñ erit in
guis infirmitatis arctlo pstitut' sibi a ppi
quis suis suadeat. l. forte q' pī est cogat mu
tare volūtatē. l. forte testm ne aliqō falsum
p' i' verū appareat factū et idē vlē q' hui'ōi
picula puidere. et qñ pē hoc testm roborare
ita q' et pualeat pōictoribz. **Querit ergo**
vt hoc facere possit. **Ad cui' euīdēdam est**
scēnd q' pē successus varios stat' et fortune
hoīs q' sepe mutant'. **Volunt leges q' aliqz**
suaz volūtatē ifirmare possz vt ipi ab eadez
recedē nō liceret. qz tñ q' demergūt de nouo.

nouo indigēt remedio. ff. de mīoribz emili.
et de ambulatoria ē volūtas hoī. vsqz ad ex
tremū vite. ff. d. ad mōdū leg. l. 3. et si pactū
intēuerit ne mutare possit. C. de pactis. pac
tum qd totali. et si p pnapem firmatū fuit
C. de testis. oīm. licz aut ita sit. pē tam testōr
in testō qd hodie facit aliq vba inserere quibz
ad dō derogabit pōtiori voluntati vltime vt
possibile sit hācpmaz tenē. et pteriorē nō va
lere. puta dicendo sic. Item iubeo et dispono
hanc meaz vltimaz volūtatē oīb alīs qd
de ceto apparuit me fecisse. plenissime pualē.
et si quecūqz ul' cui'cumqz gñis alia volūtas
vltime p hanc dīet ul' appareret p me facta
volo illā oīo nichil valē. nī ea scēpti essent
testes tñ tres tales. vl' siccat in ea scriptum
esset h' vbu' surgite mortui venite ad iudi
ciū. ul' aliqd aliud vbum qd diuinarī nō pos
set. certe si talia vba derogatiua addantur i
pōri vltima voluntate. et ptea appareat pō
terior in qua de illis vbis nll'a mēto i gñe
vl' spē fiat. tenebit pōr et nō pōtior. qz nō
vidē testōr recessisse a pma volūtatē eo q i
fa nō appōnt i qd in pma dixerat i ea appo
ni debere. nec aliqd in pma dī p qd volūta
te mutasse vidē. ff. de le. l. 1. si mī tē in fi.
Sed obi' qz hoc possz esse valde piculosū. esto
enī q aliquis fecerit ianue testm habens vba
derogatiua. deinde velit apne cyprum facere
aliud testm vbi nī bz p. nē ē memor q pte
at aliqd tale. **N**ūquid valebit i dī fm. **I**tem
q bñ pē p' cassari p fm qñ cumqz nō fiat i
eo spālīs mēto de illis derogatiuis. Si tamen
testōr dixerat in so. pteia testm olim a me
factū manu elīs nōrū scriptū. et omēz aliam
vltimā volūtatēz cui'cūqz gñis et cui'cumqz
nōrū manu scēptam hacten' a me factaz re
uoco penie et casso si in aliqua eaz pteat p
qd pñti vltimē volūtatē derogare in aliquo.
ea oīa et singla spāl' et nōiam volo et iubeo
nō valere. Nam me penite oīo qrumcumqz
derogatiuo. et cui'cūqz prioris vltimē volū
tatē. pbanē h' ff. de le. 3. si quis mpti. **A**d
hoc nō q glo. dī. 18. dīc. q nō bz i 2o testō fa
cere mētonē de pmo nī in duobz cāibz. vnus
est si p' sit factuz int libos. C. de testis hac cō
sultissima. 2o est si testōr imposuit sibi legem
cassandi. vt si dixerit in p' si fecero testm ad
valeat ff. de le. 3. si quis. **S**equit' vidē de 4o. s.
quō testōr puidē potest vt ei' dispositio obfue
arca qd scēnd q testōr aliqn disponit aliq p
mortē obfuarī que ipō iure hnt aucta tem.
et h' hēs nēcio bz fuare et nll'a pena adiecta
qñ sit fere oīa q dēa sē de volūtatēz puidē.
qñ testōr. aliqua uo aliqn papiat q nō hēt
hīs nēcio fuare vt si papiat filiis hereditibus
suis vsqz ad certuz temp' fil' et cōir habitare
et ad diuisionē nō venire. **V**l' si papiat filio
qd nō fenētur. ul' q filiā suam tali hōi nō co
plet iungio et filia. et tūc qz hui' dī nō papi

unē fuari aliqua spālī lege testōr dī adicē pe
nam et hīdē. si q fecerit i legato cā pene psta
de dampnare ac colicere. tle enī legatū hōdie
bene teneret. dū qd papiat nō sit impossibi
le ul' turpe vl' legibz mēdictū. insti. de leg. 2.
pene quoqz. et. s. si. **A**dicietur aut pena sic.
Item voluit disposuit et mādauit q filij sui
fil' et cōir hīrent. et ad diuisionē bonozū oīm
cōmūnz nō veniāt vsqz ad. 20. an. p' mor
tem ipi' testōris. vl' sic qñqz quis minor int
eos fuit 24. annos compleuit q si q fecerit.
vl' sic q si aliquis aliqz vl' eoz cetos ad dīoez
puocauit dampnauit cā pene illū uel illos
ex eis qui cetos ad diuisionē puocauit i cen
tum libis tali mōsterio ul' psonē nōie legati
psoluendis. vl' sic in centū libis cetis qui di
uisionē nō pferit psolendis. et in alijs fili
bus pceptis ul' phibicōibus pñr adiciat pe
nā. **P**otest aut testōr penaz adicē qñ ad il
la que tenent hīdes fuare etā nll'a pena ad
iecta h' mō. Item voluit statuit et manda
uit q si hīdes qd dixerit l' impediant quocū
qz mō ne legata sua soluant ul' male abla
ta restituant mō supdictō. hoc ipō cadit ab
hīditate. et hīditas tota ad tles deuoluat qñ
eis substituit hīdes. vl' p suos fideiūssarios
tali mō distribuāt. vel si vn' tñ hīdum p
dicat vl' impediat alē tota hīditas applicet
Ad h' nō. q volūtas testōris ad pias cās dī
execucōi mādant ab hīdibz qd si nō fecerit et
ad iudi' ēet legatuz pūz negauit cedat in
dupluz. insti. de accō. s. itē mixta. secus est si
testm decet nō tenere. fm gof. ac accur. ibidē
Item hīdī dicto mō negligēt dī epus mēdi
cere res oīs sibi relictas cum oīb fructibz
et emolūntis donec impleat vota defūcti. eē
de resti. si hīdes. debet etā epē ei' negligētiam
supplere. vt dī ibidē c. nos quid. **N**ec ob
di. 88. vbi dī q epē nō suspiciat tūcōez testō
rū. qz hoc intell' fm 10. q nō suspiciat vt ad
uocat. s. dī susape vt ordinari. et hoc ei tel
tor mēdicē nō pē. eē de testis tua nob. **I**tem
hīdī qui nō implet volūtatēz defūcti tota he
reditas est auferēda. eē de voto licz. et 11. q. 1.
siluef. **V**bi bñ. distinguit q hīs aut ē eēne
us. et tunc pōit totam hīditatē. aut fili'. et
tunc aut hīditas ē diuisibil' aut nō. si sic nō
pōit totū. s. refuat lēima sibi. C. de fidei con
miss. aut. h' ampli'. si nō est diuisibil' vt sūt
dignitates que nō debēt diuidi. vt regnū du
cat' vl' pnapat' sic pōit totuz. eē de voto licz
in fi. **N**ō pē tñ ouenit nī p' dies. 9. nunian
dos a morte defūcti. C. de sepul. l. fi. i aut
ibi poita. **De testibz testamentoz XXX**

Dicenda dicendū ē de testibz ad hīdēdis
in testis. arca g' hos attendēda sunt
tria. s. nūs dī. et mod' siue forma.
Circa nūm nō q regulatē i testamētis nū
cupatuis adhiberi debent septem testes lēimi
iut quos etā nōr' opūat. insti de testis. s.

fi. et ubi non habet unum testem pro eo adhi-
bet. decre. tamen vult quod duo. ex de pba. qm d.
Fallit autem hoc regula in aliquibus casibus. quia in
testamento ceci sunt necesse octo. in testamento rustici quod sit in
illo rure in quo plures inveniunt non possunt quinque
sufficiunt. in testamento facto inter liberos filii sufficiunt
quinque. quod si ad solenne prius fecerat dum tamen illud
non valeat dicat. In testamento vero cuiusque facto in
patria impatoris prebent sibi porrectis ut audi-
at sufficit unum testem. In testamento autem in scriptis co-
dito si scribat id testator sufficiunt septem tes-
tes. si vero testator scribere nesciat vel non possit ad-
hiberi debet scriptor et septem testes. pban. h. c. d.
testis. hac consuetudine. et l. oim. consilium tamen est quod
in testamento precipue nuncupatiui valeat numerus legitimus
aliqui addant. ita quod si aliqui ex eis essent mi-
sericordie saltem de legitimis numeris super sit legitimus. Item
quod testator dicit quod non vult stare suam voluntatem
priori sufficiunt tres. c. e. scilicet. et idem est qui
vult declarare suam voluntatem. c. e. hider. Quid
si quis dedit testem nuncupatiui in patria septem
testium et tabellio inde officiat instrumentum in quo du-
os vel tres testes tamen possit. Numquid probat testa-
mentum per tale instrumentum. Item azo. io. b. la. fra.
emon. dixerunt quod non. testem enim probari non potest per
tres vel quatuor testes. g. nec per instrumentum coti-
nens totidem testes. c. de fide instru. i. exercen-
dis. et ex de fide instru. cum iohes. s. porro. s.
pla. et mar. dicunt quod bene probari possit per duos
testes et per tale instrumentum ar. c. de arbi. tu. l. fi. et
ex de dona. in donacionibus. et hoc opus. secundum hoc.
approbat expresse. ex de testibus relatu. cum esses.
licet aliqui has decales intelligant de leg. ad pi-
as causas. Quid si quis fecit testem in quo uxori
sue centum libras legavit. et deinde coram duobus
testibus ita dixerit centum libras. quod si testis meo le-
gavit uxori mee nolo ipsam habere. Numquid
uxor possit legatum petere. Item dicit per secundum hoc.
quod si testis fuit nuncupatiui valz adiecto. ut ex
de testibus relatu. cum es. Si vero in scriptis additum
fuisse non tolleret legata nisi consilium solenne
adhibita esset. ar. ex de reg. iur. oes res. Et secundum
has duas vias possunt diuimode intelligi diuersa
iura quod autem hoc possit allegari. secundum tamen ioh. idest
adiectio tenet. Item milites dum sunt in domo ppa-
ul aliena testari debent iure cōi. dum vero sunt iuxta
actu testantur cum duobus testibus. duz autem sunt in
bello testari possunt sic volunt et sine duobus testi-
bus sciendo et sanguine pro i. clypeo. isti. de mi-
li. tes. s. illis. et c. e. milites. Ad hoc non quod secundum
canones in legatis ad pias causas sufficit quod testator co-
raz presbitero pothiali et duobus vel tribus testibus ea
faciat. ex de testi. cum es. et c. se. in relictis vero
ad alia legalis solennitas est servanda secundum bene.
ibidem. et c. vlt. et ioh. 2. q. 2. placuit. Secundum vero
gruill. et bar. predictae decales locum de oibus
relictis. s. nūquid est ibi semper necessaria predicta pre-
scribitur. Item per d. sapo. dicit quod sic quia a regula iur.
secundum quam requiruntur coram septem testibus recedi non potest
nisi quatenus est expressum. Gruill. autem dicit quod in re-

lictis ad pias causas sufficiunt duo testes si presbitero
tero. ex e. legatu. host. vero sic distinguit circa
hanc materiam. s. quod si agatur in foro ecclesi-
astico et inter personas ecclesiasticas tunc duo
vel tres testes sufficiunt. ex de testibus. cum esses.
quia non scripta exigit de sac. sac. ecc. generaliter in fi.
Si vero agatur in foro seculari et inter seculares tunc
iudex secularis secundum legem suam iudicabit. ar. di.
96. duo sunt. et c. si impator. Si autem in foro ec-
clesiastico et inter personas seculares qui sunt de epa-
li iurisdiccione ecclesie iudicabunt secundum canones. ex de
fo. spe. quod claus. et idem est si laya se subiecerit
progrado episcopi iurisdiccioni in se. quia tunc per idem
ac si cognosceret ordinarie. ex de offi. de le. p. r.
6. et hoc ubi dictum esset apud quod secundum legem huius-
modi iudicari volebat. Si vero iudex ex legatione
alicuius principis forte in quilibet agnosceret. et
secundum legem humanam iudicaret. et idem est si in foro
quili inter clericum agentem et laycum reum sit quod
exape tamen relictis ecclesiis vel al. ad pias causas. i.
quibus in utroque foro duo testes sufficere debent.
ex de testibus. relatu. Iohes tamen scripsit quod in hoc cor-
riguntur leges. quia secundum legem divinam et canonicam
in ore duorum vel trium testium. s. fide dignorum stat
omne verbum. non obstante lege vel consuetudine
contra. ut in c. oim. et c. relatu. Secus est quod
testes sunt suspecti in quocumque lex loqui videtur. c. d.
fidei missi. l. fi. ibi lex eterni. et ex de testibus in
ben. hoc de host. Sequitur videtur de 2. s. de adi-
tione et qualitate testium. aut quod non quod adhibe-
ri possunt testes omnes qui non prohibentur a iure. phi-
ben. aut a iure istius. s. mlt. propter instantiam
ei. licet in aliis causis et actibus admittantur et in
codicillis etiam cum prohibeant. ff. de tes. qui testi.
s. mlier. Item hmo frodita in quo pualer
mlebriz. ff. de statu hoim. qritur. Item ipu-
bes et si facerent sit pubes tpe mortis testoris. li.
al. testificet de hoc quod videtur in etate pupillari
ut d. hmo d. ff. de v. sig. not. s. mlt. Item
mut. et surdus. Item furiosus nisi tpe inter-
missionis. Item is cui hoc interdicitur est a le-
ge vel a iudice. Item finis in illo tpe lib. cor-
reputet. Item is qui est in pte testoris. Item
hies sepe. Item ois qui hiderit per potestatem
stangit. ut pater qui ipm hideret h. i. pte et fi-
lius vel nepos et deinceps. et frater hideris que
ipse hies habet in potestate. et frater hideris que
cum eo est in eadem potestate. in hac enim re do-
mesticum testem reprobant. Item si filius. faciat
testem de peculio castrensi. per emissionem per eius
non potest esse in eo testis nisi illi qui in eius pte
sunt. Si vero ante emissionem. s. de milicia faciat te-
stem de peculio castrensi. per ei. possit esse testis.
pban. h. c. oia insti. de tes. s. testes. et c. se. Item
non adhibetur testis qui non est testi capax. unde
non spur. testatoris. non hider. non iator bap-
tismi. non apostata. non deportat. in iulaz. n.
dampnat. in metallu. Item non huius quos le-
ges improbos et intestabiles iubent esse. ut de
crimine famoso dampnat. mlebriz. passi. ff.

de testibus. ob cam. **S**z quid de commissario et de legatario pnt. numq. p. esse testis. **¶** **I**tem q. ipe et is qui p. p. tatem eu. p. angit no. e. ydo. ne. testis. si si q. v. t. e. m. e. u. et h. idem occone sui legati tuc no. habet p. teste. si uo. m. e. h. idem et ex. t. e. u. q. o. m. o. n. e. r. e. t. u. c. v. a. l. e. t. t. e. s. t. i. m. e. i. **¶** **O** tes. o. i. b. et i. n. s. t. i. e. t. f. legatariis. et i. d. n. legatariis. si mag. ali. qui pnt h. i. debet i. testes as sumi. **¶** **S**equit. vid. de 3. f. de m. o. s. u. e. f. o. f. al. sumendi testes. **¶** **C**u. q. o. n. o. q. l. e. c. t. o. t. e. s. t. o. et p. t. e. l. t. o. r. e. z. a. p. p. r. o. b. a. t. o. u. e. l. s. i. i. n. s. c. r. i. p. t. i. s. e. c. l. a. u. s. o. e. t. m. u. o. l. u. t. o. t. e. s. t. i. b. o. b. l. a. t. i. s. e. o. s. q. u. i. p. n. t. e. s. a. d. i. p. s. m. t. e. s. t. i. n. v. o. c. a. t. i. s. u. n. t. t. e. s. t. o. r. r. o. g. a. r. e. d. z. t. e. s. t. e. s. o. e. s. d. i. c. e. s. r. o. g. o. v. o. s. v. t. t. e. s. t. e. s. s. i. t. i. s. q. q. u. i. d. e. r. o. g. a. i. n. s. u. p. e. a. z. p. u. b. l. i. c. a. r. e. d. i. g. a. t. e. q. d. q. d. e. m. s. i. n. o. f. i. e. r. e. t. t. e. s. t. i. n. d. e. f. i. c. i. e. t. f. f. d. e. t. e. l. h. i. d. e. s. f. v. l. e. **¶** **V** n. n. v. a. l. e. r. e. t. t. e. s. t. i. n. m. q. u. o. t. e. s. t. e. s. d. e. t. e. r. m. i. n. a. r. e. n. t. m. u. i. f. f. q. u. i. t. e. l. f. a. c. e. r. e. p. o. s. s. u. n. t. q. u. i. t. e. s. t. o.

De testamento in scriptis

XXXI

Dicendum est de testamento in scriptis. et primo. f. quod officium et quare sic notat. 2. q. n. et coram quibus apert. **¶** **M**o. g. q. q. n. q. s. arbitrium sue voluntatis ultime cupit secretum esse. p. testam. in scriptis p. de cuius tenore ut voluit leges celare. licet si sponte velit eis possit aperire. tunc si si scriptus sit et scire possit sciat et velit testam. manu sua scribere alioquin scriptore quemcumque alium adhibere potest. **¶** **A**ssumet autem membrana bona et solida in cuius pte superiori relinquitur spatium trium vel quatuor digitorum. et sicut tunc dicitur in latere dextro et sinistro. in pte autem inferiori superius debet tunc spatium p. q. n. palma manibus extensis prehendit. vel autem h. et in medio horum spaciolum scribitur series testi. quo facto plicabitur carta. p. n. g. e. t. s. p. a. u. z. i. n. f. e. r. i. u. s. c. u. m. s. u. p. i. o. r. i. et figentur ibi tres cordule. implicatae uo dextre spaciolum due. et sinistrae alie due. ita q. cordula quilibet habeat duo foramina lram interiorez n. attingenda. quibus cordulis singula spacia singulis diuisa ligentur. ita q. interior lra videri n. possit. porro de illo magno spatio inferiori tunc d. relinquitur distans p. et vacuum q. possint patentes et apte scribi subscriptiones testium et testoris. **¶** **Q**uibus vno et eodem die vel plurius diebus antea sic inscriptis factis et ordinatis p. ea q. n. placuit testori vocabat septem testes viros utiq. lratos et scribere scientes. et nullum uir impedimentum habentes. et coram eis ipaz scriptaz clausam et involutam et dictis cordulis ligatam in manibus tenens d. offerre dicens id esse suum testam. suum vel tunc manu scriptum et eos i. testes rogare. et rogando m. d. r. e. q. u. o. i. p. s. e. t. e. s. t. o. s. u. b. s. c. r. i. b. a. n. t. et id designet. et ipe et se subscribere sua manu d. ut dicet infra. **¶** **I**tem ibidem et in pnti vno p. t. e. x. t. u. a. n. t. e. q. i. p. e. t. e. s. t. o. r. u. l. a. l. i. q. u. i. s. t. e. s. t. i. n. d. i. s. c. e. d. a. t. i. d. e. d. z. q. u. i. l. i. b. z. e. o. z. a. n. u. l. u. z. v. l. s. i. g. i. l. l. u. c. a. r. a. c. t. i. z. a. t. u. z. a. d. v. n. a. e. x. d. i. c. t. i. s. c. o. r. d. u. l. i. s. p. e. n. d. e. s. a. p. p. o. n. e. s. u. u. v. l. a. l. i. e. x. t. e. s. t. i. b. o. s. i. q. u. i. s. e. i. t. e. s. t. i. u. z. n. o. h. e. a. t. s. i. g. i. l. l. u. z. p. o. t. e. r. u. n. t. c. u. m. a. l. i. e. i. s. i. g. i. l. l. o. s. i. g. n. a. r. e. p. n. t. e. i. s. i. g. n. a. r. e. a. n. u. l. o. d. u. h. e. a. t. c. a. r. a. c. t. e. m. f. f. d. e. t. e. s. t. i. s. a. d. t. e. s. t. i. u. z. e. t. a. l. i. e. n. o. a. n. u. l. o. e. t.

omnes testes et vno anulo. insti. de tes. f. pnt. vident et tabule sigte si signa sint impressa li eteo quo tabule sunt involute. ut i glo. ad tes. f. fi. **¶** **P**ost hoc statim iniori spacio discoperto fient subscriptiones. pmo ei si testator testam. sua manu scripsit se subscribet sic. ego. a. quodam pte pntem paginam clausam et ligatam i manibus tenens infra scriptis testibus oibus fil. pntibus p me ad h. adhibet et rogat obtuli ab eis s. m. uir oz diez signam et subscribendam asserens q. i ea scripta est meum fore testam. et oia et singula in eo pnta esse a me scripta. necno coram eis ibidem subscribes p. manu subscriptione pntes. no tam requirit nctio q. testor se subscribat ul. alius. p eo i ca su p. dicto. f. q. n. ipe totum testam. manu sua scripsit. et h. ibi spaliu posuit. f. q. manu sua confect. si autem de mandato testoris alius testam. scripserit. ipe talit se subscribet. ego. **¶** **C**. m. a. d. a. t. o. a. n. t. h. o. n. i. l. r. a. z. i. g. n. a. r. i. l. s. c. r. i. b. e. r. e. i. p. e. d. i. t. t. e. s. t. a. m. e. t. u. z. e. t. b. o. n. a. et singula in eo pnta suo mandato mea manu scripsi. et eo p. ea pntem paginam clausam et cordulis ligatam infra scriptis testibus ab eo vocatis et rogatis oibus fil. pntibus offerente et asserente id q. d. i. eis pntetur suu esse testam. et a me scriptum pntem subscriptione mea vice et nomine suo et ei. m. a. d. a. t. o. a. p. p. o. s. i. t. et in testimonium me sub scripsi. **¶** **S**ilr et quilibet ex testibus ibidem in continenti talit se subscribat. ego. **¶** **C**. a. c. i. n. f. r. a. s. c. r. i. p. t. i. s. u. l. s. u. p. s. c. r. i. p. t. i. s. e. t. i. f. r. a. s. c. r. i. p. t. i. s. t. e. s. t. i. b. u. s. a. d. o. i. a. et singula et hoc pagine pntis inferiori spacio fca pnta et scripta oibus fil. pntibus et rogatis in ipsa pagina et v. q. z. testam. antonij suo mandato mea manu me in testem subscripsi. et eam sigillo p. o. l. sigillo infra l. sup. s. c. r. i. p. a. p. e. t. s. i. g. n. u. h. u. t. e. i. c. u. l. o. f. o. r. m. a. t. a. l. e. m. q. d. a. d. v. n. a. z. e. x. c. o. r. d. u. l. i. s. p. o. d. i. c. t. i. s. c. e. r. e. i. m. p. r. e. s. s. i. **¶** **P**remissis autem oibus et singulis mo. p. m. i. s. s. o. r. i. t. e. a. c. o. r. d. i. a. t. e. p. f. e. c. t. i. s. t. e. s. t. o. r. i. p. m. t. e. s. t. i. n. i. n. a. l. i. q. u. o. l. o. c. o. s. e. c. r. e. t. o. et tuto deponet p. ei. o. b. i. t. u. u. t. i. n. f. r. a. d. i. c. e. t. l. i. m. e. p. f. e. r. e. n. d. u. a. p. e. r. i. e. n. d. u. e. t. d. i. s. t. r. i. b. u. e. n. d. u. **¶** **E**xpmissis paz vera forma mod. et ordo testi inscriptis hec eni sunt scripta sollempnia siue sollempnitates ppter que d. inscriptis. i. in l. i. m. i. s. s. o. l. l. e. m. p. n. i. t. a. t. i. b. o. f. a. c. t. u. m. e. x. q. u. i. b. o. e. i. s. u. b. a. p. e. n. d. e. t. et ideo si qua eaz defuit testam. est irritu n. forte fuit iure su. **¶** **O**. s. f. quia esset testatoris sui heredes alias si essent extranei. tunc aliqua dictaz sollempnitatu deficiente oio deficeret testam. p. z. p. r. o. b. a. n. t. h. o. i. a. **¶** **D**e tes. hac o. s. u. l. t. i. s. s. i. m. a. e. t. l. c. u. z. a. n. t. i. q. u. a. t. f. i. et insti. e. f. p. o. s. t. e. a. u. o. **¶** **S**equit. vid. de 2. q. n. et coram quibus testam. inscriptis aperiat et describat. ar. q. d. sciendum q. mortuo testatore aliquis cui. i. n. t. e. s. t. p. o. s. t. u. l. a. b. i. t. c. o. r. a. p. r. o. r. e. t. e. s. t. i. n. a. p. i. r. i. et exhiberi. et eo iurante se illud no calumpniosio aio per. p. t. o. r. v. o. c. a. t. i. s. s. i. g. n. i. f. i. c. a. c. o. i. b. o. i. b. o. s. i. c. o. m. o. d. e. p. o. t. u. e. r. i. t. r. e. p. i. r. i. i. n. b. e. b. i. t. t. e. s. t. a. m. e. n. t. u. e. x. h. i. b. e. r. i. **¶** **I** p. i. s. t. e. s. t. i. b. o. a. s. s. e. n. t. i. b. u. s. s. e. s. i. g. i. l. l. a. e. t. s. u. b. s. c. r. i. p. t. o. e. s. s. u. a. s. o. g. n. o. s. c. e. f. a. c. i. e. t. i. l. l. u. d. c. o. r. a. e. i. s. a. p. i. r. i. e. t. r. e. c. t. a. r. i. e. t. m. a. d. a. b. e.

notario ut illud observata insinuati omni
sollemnitate debeat exemplare et huiusmodi et huius
quibus interit exhibere. quo fieri iteri designari et
deponi iubebit originale. ut ad id quod necitas
vel utilitas exegerit recurrat. Ceterum multa alia
ad hanc materiam panacea per se brevitatem gratia
papue cum in usu raro veniat huiusmodi testi for-
ma. et si volueris de huiusmodi actionis et descriptio-
nis processu apertus videre poteris in summa domini azo-
nis. **Rubrica.** s. quemadmodum testis apiatur
Mondum autem quod siue per modum exempli sui autem
et siue originaliter exhibendum fuit testis quodcum-
que exhibebis in huiusmodi totum et integrum. quod ipse est
huiusmodi testis velis dominus et successor. et cuilibet here-
dum institutorum et substitutorum et fidei commissari-
um. de acquirere. possit cum huiusmodi imperio. legatario autem
siue alii cui aliquod particulare relictum est a scriptis
exhibebit certam partem testi illi. s. quod de relic-
to sibi facit mentionem huiusmodi. **Petrus** per dei gratiam
sanctam mente licet languidus corpe suorum regem et bo-
norum omnium disponentem per prius autem testis in scriptis fe-
cit in huiusmodi. **In** primis relinquit de bonis suis
per aia sua. 20. lib. 10. et me alia que meo de-
disposuit. et de legatario fecit huiusmodi verbis expressis
preterea de alijs bonis suis relinquit iure legati. a
suo nepoti quinquaginta lib. in fine autem ipsius testi sic or-
nat. **In** omnibus alijs bonis suis mobilibus et immo-
bilibus. iuribus et actionibus presentibus et futuris. C.
filium autem sibi huiusmodi instituit. et hanc suam voluntatem
voluntate esse velle quam valere voluit iure testi
quod si iure testi non valeat. valeat saltem iure
codicilli vel cuilibet alii vel etiam voluntatis. **Et**
sic non quod quod per summi de testi principium et finis
et specialiter institutio huiusmodi et in legatario occasione
per summi de in medio positi huiusmodi forma predicta
Insuper non quod viuo testore siue expresso autem man-
dato inveniunt nulli petenti testis vel alia vel
tamam voluntate de non exhibere. aut legi vel vi-
deri permittit. quod viuo testore non debet apertam ta-
bule. ff. quemadmodum testis. ap. l. 2. §. si dubitet.

De testamento testis

XXXII

Dilectum deest de testamento ceterum. s. nullo vel ex
a cadenti. lumine oculi velusque puat in
cuius quidem testis debet quedam specialia ob-
servari. quod si quod defecit testis non valebit. **Q**ui
endum quod per ceterum testari volens vocare de nonnullis
que si huius non possit tunc deinde alius quicquid
scriptore adhibere ei licebit. vocabitur etiam septem
testes legitimos et scilicet scientes. et coram eis di-
cet se velle testari siue scriptis. **In**super huiusmodi
nomina que instituit et indicia. in presentia et digita-
tes et officia. et in quo et in quanto eos instituit le-
gata et fidei commissaria de coram eis ore proprio decla-
rare. deinde dicit ibidem huiusmodi omnia in presentia scribi et sep-
ta recitari. vel si ante fuerint scripta nichilominus tunc
coram ipsis testibus debet ab ipso testatore ore tenus
explicari. et scripta ab ipso notario per ordinem recita-
ri. non enim refert ut eodem tempore vel diverso testa-
mentum scribat vel perferat. **Q**ue de testamento hac consuetudo
summa. quibus recitatus et lectus ceterum dicit illi esse

sui testis. et predictos in testamento reuocator roga-
bit huiusmodi sui iudicis testes esse. **P**ost hoc autem
in inferiori parte spacio quilibet ipsorum testium sub-
scribet se. **In**super appositis septem cordulis et in
qualibet eorum cera sufficiens tam notarius siue scrip-
tor quam quilibet ipsorum testium signum suum. s. sigillum
vel anulum caracteratum ad unam ex cordulis ce-
re imprimere et prout quod instat testis in scriptis po-
tuit quilibet ex testibus siue suo siue alii aliorum sigil-
lo signare. **D**icit autem hoc testis nuncupatum. quia
omnia que in eo continentur debent coram testibus nun-
cupari et declarari. licet sit valde sile testis in scrip-
tis. **In**super non quod omnia predicta sicut in testamento ita et in co-
dicillo ceterum sunt servanda. per banem huiusmodi omnia. **Q**ue tes-
ta. per l. hac consuetudo summa. **F**orma autem predicti
testis erit talis. **N**uncupatio oculorum visione privatus
corpe tamen et mente sanus. vel mente sanus et corpe
languidus vocatis me notario et testibus infra scrip-
tis per testatorem est se per nuncupationem et siue scriptis
velle testari. declaratis et exprimens infra scrip-
ta legata et infra scriptorum huiusmodi nomina digita-
tes officia et indicia et ceteras infra scriptas dis-
positiones luade ore proprio coram nobis. **I**taque bona
sua testando disposuit in huiusmodi. primo namque
quod per aia relinquit de bonis suis libras centum. per
testatorem voluit disponere. **C**um autem scriptum fuerit
omnis autem disponentes legibus concessit. et de eis arbi-
trio predestinatus. et de inde apponit fuerit clau-
sula finalis subiecta sic. **I**gitur predictis omnibus cor-
ram dicatis testibus apte recitatis et lectis dic-
tus. a. prestat est huiusmodi esse sui testis rogatus in-
fra scriptos ad testis adhibitos testes esse. et ut
infra scriptos suas et sigilla huiusmodi iurisdiccionem subia-
ant et apponant. post hoc autem se statim subscribet
quilibet testium hoc modo. ego. **I**ndam petri filii
cum infra scriptis vel supra scriptis alijs testibus. a
contra testore adhibitis et rogatis huic testis et
eis recitatis omnibus et singulis supra dictis prius in
estui. et ab eodem testore rogatus in testis me sub-
scripsi sigillum meum vel infra scriptum domini. huiusmodi in
culo formam agni in una ex cordulis cere expri-
mens et apponens. et sic quilibet aliorum testium se
subscribet. **I**n fine vero notarius siue scriptor sub-
scriptores suas sic subiect. **E**go 10. notarius ab ipso
a. testore vocatus predicta omnia et singula et man-
dato scriptis. et scripta coram dictis testibus testi-
tui et legi. et in publicam formam redegit ab eo
rogatus in testem me subscribens et sigillum proprium
vel talis huiusmodi talem formam pendens ad unam
ex cordulis subiacens et apponens.

De causis quibus testamentum in utile redditur rumpit

XXXIII

Dilectum deest de causis quibus ex causis testam-
tum vale reddat vel corrumpat. **C**irca
quod sciendum quod sunt quedam testamenta que
non iure facta dicuntur. sed postea rumpi et irri-
tari possunt. in quibus modis testis in firmo alio
autem modo. **I**ntelligitur autem testamentum ab initio
factum non iure nec legitime factum plibus modis
s. si testator non erat habilis ad testandum. vel si
testator non instituit aliquem heredem. l. si instituit

hōdem nō tamē capacem hōditatis. vñ si pte
rit iam natū quē institue vñ exheredare debu
it. l. si defect⁹ aliq⁹ appareat in solēpnitate.
puta si nō sit adhibi⁹ lēim⁹ mīs testiu⁹. et
testiū lēimoy et testiu⁹ rogatoz. vñ si desit in
testō aliqua de solēpnitatib⁹ debitis. de hōdī
aut impedimētis oib⁹ dictū est sup. **T**estnū uo
a pñ lēime ac solēpnitē fēm dī p⁹ea rumpi
vñ irritari etiā plib⁹ rōibus. s. si testōz nō p
uidit de postumo q p⁹ testnū est nat⁹. Si tamē
idem postum⁹ viuo testōre moriat⁹. testnū quo
ad effectū nō rumpiē. ff. de iusto tes. l. postu
m⁹. et si solui⁹ sūm⁹. C. de postu. hī. mī. l. 2.
Item est etiā de qī postumo. vt si testōz p⁹ tes
tamentū adoptauit illū q veniet abintesta
to. C. de adop. cū adoptauis. vñ si arrogauit
rit exneū. mī. l. e. s. q. intellige masculū. testnū
enī femie nō rumpiē h⁹ mō. ff. de lib. et pos.
gall. agit tam postum⁹ de inoffi. tes. l. de in
offi. tes. l. 3. **I**tem est et de eo qui ē loco postumi
s. q tpe testi nō erat heres suus. tpe uo mort⁹
his sup mueniē vt dēm est sup tī. de instōne lī
bezoy nāliū et lēimoy. **I**tem licz testōr eū quē
institue l exheredare debebat rite vñ exp̄ssa cā i
gūitudois exheredauit. si p⁹ mortē ei⁹. s. testōris
p̄posita qrela iofficiōsi testi restitū ē p sūam
testnū. C. de lib. p̄terit aut. ex cā. **I**tem si his n
adiuit vñ ante aditā hōditatez decessit vñ cō
di⁹ sub qua iſtitut⁹ erat defect⁹. tūc enī testnū
remanet destitut⁹ nll⁹ ex eo hōde apparente.
Item si testōr padat⁹ capiti⁹ dimmucōez nisi
iēm fiat quis roman⁹ vñ sui iur⁹. et ille mo
dus et p̄cedēs approban⁹ insti. q b⁹ mo. tes. m
fū. s. postiore. et. s. alio aē mō. et. s. n tñ p oīa
Item si ab eodez testōre p⁹ea testnū aliud rite
et p̄fē factū appareat ex q hōditas adit⁹ pos
sit. vt in. s. postiore. n p⁹ sit derogatoz iur⁹ 2⁹.
vt dictū ē sup. et n i pmo insti tuit hōdes libos
suos. et in 2⁹ exneos. tūc enī nō tollit p⁹ n
hoc exp̄sse dicat testōr i 2⁹. s. nolle p⁹ testnū
valē. C. de tes. aut. h⁹ mē liberos. **I**tem si a tpe
p̄dicti testi pmi elapso decēnio testōz dicat se
nolle illud valē hoc corā trib⁹ testib⁹ exp̄mē
do. C. de tes. scim⁹. **I**tem si testōr iaderet vñ ab
stulerit lumē l signacula illi⁹ testi qd dicitur
est inſcriptis. C. e. l. fi. **Q**uid si hīs duo tes
tamēta tenoris eiusdē mōdit alēm. nunq⁹ p
hoc reuocasse vidē itegz. **R**ūdz hōfē. q n
nisi p̄bē q h⁹ fecit hac intēcōe. s. q decedet i
testat⁹. ff. de hīs q in testō. dele. l. fi. **I**tem si tes
tamētu⁹ cū nūcupacōe vñ macula appareat l
aliē sit suspectu⁹. ff. de fide instru. l. 2. **A**d hoc
nota q qñ testnū ē nllm exp̄tericōe iā natū l
rumpiē ex p̄tericōe p̄tuz. vñ resand⁹ p sūiaz
p̄posita qrela et oī tabulas. tūc in qlib⁹ horū
casuū dī defice quo ad institucōez. s. i legatis
firmū p̄seu at iure nouoy aut. **V**nde licz isti
tutio nō teneat legata tamē debent. C. de libis
p̄terit. aut. ex cā. et agit p̄dicti legatis accōe
ex testō. l. p̄dicōe ex lege n i testō fūnt adiec

ta illa vba. s. si nō valz iure testi valeat tē.
tūc enī petunt abintestato sūm quosdaz vt i
dicta nōtur aut. **N**ō etiā q licz testamentu⁹
sit falsū legata tamē ex eo p̄standa sūt. ff. de
hī. insti. l. fi. vbi grā. p. instituit b. filiū tūc
et substituit ei ipm tūc p̄terit. moriē tūc
et iō p. mutauit testnū qī etiā b. mort⁹ essz
dicens. qz heredes quos habere volui habere n
possum. tu. a. esto heres. moriē p. quis habeb
hōditatem ei⁹. **I**tem b. et dabit legata ex 2⁹
testō licz sit fīm qz p̄tinet fīlitate. **N**ō etiā
q qñ p⁹ testnū p̄fectum rumpiē p p̄terit imp
fectū. vt qñ in p⁹ instituti sūt hōdes qui nō
pōtunt venire abintestato. et in 2⁹ insti tūnt
qui abintestato vocant⁹ ad hōditatem tūc enī
postior sēptura licz imp̄fca fuabit. n ut tes
tamentu⁹. s. qī volūtas testat⁹ in qua depo
sicioes qnqz testium iuratoz sufficient. aliē va
lebit p⁹ testnū. C. de tes. hac sūlūssima. **S**i
quis. et sūm imp̄fectū nō valebit iure codicil
li. qz ille testōr voluit nō testari quia nō po
tuit. C. de codi. l. 1. **I**tem licz p p̄terit imp̄fectū
nō iſfirmē p⁹. qz testnū nllm est. insti. e. **E**x
eo aut. si tamē testator in 2⁹ testō imp̄fecto de
clarauit p̄mos hōdes n mēri volūtaez suam
vñ eos indignos esse eis hōditas auferē. et fī
co aplicabit. C. de codi. hōditas. **A**d habendā
aut plēiorē h⁹ matie sūiaz distiguit sic hōfē.
cū quis testat⁹ aut est p̄terit. aut mater aut fi
lius aut collatilis. si sit p̄terit et instituit sibi fi
liū planū est q fili⁹ succedet ex testō et imp̄fec
to. C. de tes. hac sūlūssima. si uo instituit ex
neū et exheredat filiū adiecta cā in lege scripta
nō pē ei subueniri n p qrelā inofficiōsi testi. **C**
de inoffi. tes. oīo. Si uo p̄terit filiū et fili⁹ erat
su⁹ his elcōez habet an dicere velit testamen
tum nllm vñ p bonoy possessionē cōtra tabu
las subuerrere testamentum. et sic loquitur
C. de libis p̄terit. vñ exhi. maximū. **S**plē. **N**ō
obstat q dicat sublata dīa patrie potestatis
et emācapa cōis. vt in aut. de hī. abintest. coll.
9. quia i⁹ est verū quo ad successionē abintest
tato. aliter enī antiq iura manent firma. Si
uō testat⁹ mater ibi si filius agit qrela inoffi
cōsi testi. quia p̄teritio matris et matie linee
habet p exheredatione patris vñ patie linee. vt
C. de ioffi. tes. filiā. sūm h⁹ itellige. C. de libe. p̄
terit. aut. ex cā. testnū ex cā hōdationis vñ p̄terit
cōis esse irritū qñ ad institucōez. cetera aut
manent firma exheredationis. s. quo ad lineaz
paternam. p̄teritōnis quo ad matiaz. **I**tem
exheredatōis quādo cā nō est adiecta. si enī ad
iecta esset filius nō haberet querelam. vt sup
dictū est. in quo cāu testō p querelā subuerso
nec legata nec libertates relicte in testō debent.
ff. de inoffi. tes. vetani. **S**i. **R**atio hui⁹ dū
sitatis est quia vbi nō est adiecta cā nllm ē
testamentū quo ad institucōez. et sic legata
dependē nō possunt ex testō sine institucōne q
nlla ē. s. p se et ex vi legis firma subsistit. qñ

uio non est adiecta cū tenet testm̄ et institutō
ip̄o iure. et sic legata pendēt ex eo. insti. de le.
§. an hōdis institucōez. ¶ Deoq; testō p̄ q̄rela
subiūso legata ex eo pendētia sūbūmē. ar. ff.
de re. iur. cū p̄napalē. Si autē testē fili⁹ i po-
testate sūstituit de castreñ. vñ q̄i p̄ facē testm̄
it̄m q̄ n̄ de iōfficialo potēt impugnari. de i
offi. tes. l. si. tñ fili⁹ fa. clie. quedā de aduēt.
testari p̄. ex de tes. tua nos. Si uio em̄ apat
erat et filios hēat distigūe eo mō vt sup̄ dēim
ē de p̄re. si uio nō filios s; tñ p̄ntes habebat. et
eos hōdes sibi iūstituat. planū est q̄ hōditabūt
si autē ext̄neos iūstituit et p̄ntes exhēdauit ad-
iecta cā in lege sc̄pta nō p̄ eis subueniri nī
si p̄ q̄relam inoffi. tes. q̄ rumpēt testm̄. et suc-
cedēt nisi hōdes sc̄pti p̄bent exhēdacōnis cāz
esse verā. qz tūc p̄ q̄relam nō rumpēt. Si uio
nllā cā i legib; sc̄pta sit adiecta nllm̄ sit tes-
tamētū q̄n̄ ad instōez vt sup̄ dēim est. q̄n̄ pat
fecit testm̄. et h̄c oīa p̄bant in aut. vt cum de
ap. cog. §. et h̄ q̄dem. et §. sc̄im. itaq; coll. s.
vbi aut p̄rem nō exhēdauit. s; p̄terit. cōpetit
p̄ri bonoz possessio s̄c̄ta. ff. de inoffi. tes. p̄.
Si autē testē collatā cōpetit q̄rela turpi p̄so-
na iūstituta nō alia s̄ri suo s̄ anḡneo. et n̄ ali
alicui. de inoffi. tes. ff. s̄. Ex hys patz q̄ in
ducūt q̄relā inoffi. tes. exhēda. i linea p̄ma.
et p̄teri i linea m̄ma. et h̄c q̄n̄ exhēda. facta
est sine cā. si enī sc̄ta sit ex aliq̄ cā adiecta i le-
gib; sc̄pta et p̄bē tūc cessat q̄rela. ¶ Et cessat
elapso q̄nquēnio ab adita hōditate n̄ q̄rela
it̄m exposuerit is cui cōpetebat. et cogit heres
sc̄pt⁹ adire l̄ repudiare si sit in ea dē p̄uicia
elapsis mētib; 6. si aut i alia elapso āno. Ces-
sat et si legata agnouit. l̄ al̄ testm̄ exp̄sse l̄ ta-
cite approbat̄ nll̄ l̄m̄ā recepit. C. de iōff. tes.
l. plē. §. si. et l. cūz q̄ntē. et l. p̄ntib; Excludit̄
etā si ei possit aliē subueniri. vt q̄a cōpetit ei
bonoz possessio. vñ s̄c̄t⁹ ex lege diui. p̄. i bo-
nis arrogatoris ist̄. de inoffi. tes. §. cā aut.

De codicillis

Distea cōsiderandū est de codicill. et p̄mo
q̄d est codicill⁹ et vñ dī. 2. quis codicil-
lari possit. 3. q̄n̄ p̄nt fieri codicilli. 4.
in q̄b; suenūt codicilli et testm̄. 5. q̄n̄ q̄b; dīf-
ferunt. 6. de fōr codicilloz. s. q̄lis debeat esse.
¶ Cū p̄m̄ sc̄iendū q̄ codicill⁹ est q̄dāz sine hōdis
institucōe dispositō vltie volūtat̄is. dīc̄ autē
vltie. qz sic testm̄ ita et codicill⁹ morte s̄fir-
mat̄. C. de cadu. tol. l. 1. q̄re aut dicat sine he-
redis instōne patebit in 4. articulo. dī autem
codicill⁹ a codice. qz est ei⁹ dimmutiū. dī enī
testm̄ codex. qz p̄fēam dispōez et̄nē dī p̄fimo.
nū t̄palis. s; codicill⁹. i. p̄nus codex dīc̄ ē. qz
i eo de vna rel̄ aliq̄b; reb; aut de p̄te l̄ d̄ q̄n̄-
titate c̄ta dispō et̄nē. ¶ Cū 2. sc̄iendū q̄ oīs
ille et sol⁹ ille q̄ p̄ de iure testari. p̄ et codicil-
lari. C. de codi. n̄ codicillos. iō dīxi de iure qz
si aliq̄s de fēo nō possit testari eo q̄ nō h̄z septē
testes. habet tam̄ q̄nq; q̄ sufficiūt codicillis po-

tit codicillari ff. d. l. cōssaria. §. codicilli quō
¶ Circa 3. sc̄iendū q̄ p̄ quis codicillos fa-
cere et an testm̄ et p̄. et om̄s valebūt n̄ 2. s̄c̄
dicat p̄mo. C. e. cū apponas. Vnde licz q̄s tes-
tamētūz n̄ fecit n̄ factur⁹ sit s; sit moritur⁹
abintestato. p̄ tñ codicillos facit in q̄b; lega-
ta nll̄ fideiōmissa relinq̄t que tenebūt et eius
hōdes veniētes abintestato p̄rare. Et sic patz
q̄ abintestato p̄nt fieri codicilli. insti. e. §. non
tñ aut. ¶ Cū 2. sc̄iendū q̄ testm̄ et codicill⁹
ueniūt. p̄mo i disponēte qz cui p̄hibē testari
p̄hibē codicillari vt dēim ē sup̄. 2. qz vt q̄z fie-
ri p̄ nūcupatie et in sc̄ptis. C. de bonis libroz
l. 2. 3. qz eis dē mōis q̄bus iūfirmant̄ testamēta
iūfirmant̄ et codicilli. n̄ fiant ab eo q̄ vlt̄ de-
dere intestat⁹. qz tūc nō iūfirmant̄ a ḡnacōe
postumi. C. e. l. 1. ¶ Circa 4. sc̄iendū q̄ testm̄ et
codicill⁹ dīnt. p̄ qz i testō fieri p̄ iūstitutio di-
recta et fideiōmissaria. s; i codicill. tñ fideiōmis-
saria. is enī q̄ codicillat̄ p̄ hōdem p̄nt testō i
iūstitutū siue l̄m̄ū. i. abintestato veniēte p̄ fi-
deiōmissū in codicillo rogare vt alī restitui-
at hōditatem. Inueni tam̄ cāus i quo dīc̄ta
institutio fēa i codicillo ēbitur ad fideiōmis-
sū. qui nō ē sup̄. de effēa clausule final. 2.
p̄ codicillū nō adimitt̄ hōditas hōdi iūstituto
i testō. n̄ vno. vt si quis in testō plib; hōdi-
bus iūstitut. deīde faciat codicillū in q̄dicat
vñ ex hōdib; suis. s. tūc mereri volūtatez
sua. tūc enī hōditas auferē. a. vñ iōigno in
alijs tam̄ hōdib; instō tenet. ff. de hys q̄bus
vt in dīg. hōditas. Itē et si dicat om̄s nō me-
rerī volūtate ei⁹. l̄ si filio vno iūstituto dicat
enī nō mereri. ff. de adiōdī. l. diui. S; liz ita
sit de hōditate legata. tam̄ et fideiōmissa i p̄-
ti testō vñ codicillo relicta p̄nt in sc̄ptis codi-
allo adim̄ et t̄nsferri. et eis p̄ addi et dēbi.
insti. de adēp. leg. p̄ totū. 3. exhēda. sit i tes-
tamēto nō aut i codicillo. insti. e. §. codicill.
2. hōdi pure iūstituto in testō nō potēt adidī
dīcō in codicillo que ob̄sit sibi. insti. e. §. di-
recto. 4. qz hōdi iūstituto i testō nō p̄ fieri di-
recta substō in codicillo. licet si fēa fiant ēbaē
ad fideiōmissaria. vidē enī testōez roga s̄e i
iūstitutūz hōditatē illi restitui q̄ i codicillo s̄b
iūstituit. ff. ad trebell. scenola. 6. qz in testō re-
q̄runt̄ iūrit. A. testes et rogati. s; i codicillo suf-
ficiūt q̄nq; nō rogati. C. e. l. vlt̄. ¶ In codicil-
lo et m̄l̄r est ydone⁹ testis. licet s̄c̄t⁹ sit in testō
ff. de tes. qui testi. §. m̄l̄r. A. qz nemo p̄ decedē
duob; testib; relicta ita qz teneat vt q̄z. s; bñ
potest quis decedē plib; codicill. relicta et oēs
tenebūt. ff. e. diui. s. qz si quis dū ēēt fili⁹ fa-
in testō vñ fm̄ fideiōmissū i codicillo relinq̄t
et p̄ea p̄familias decesserit eadez volūtate
durante valebūt codicilli. h̄c aut ē nō p̄ in
testō. ff. de le. 3. §. fili⁹. ¶ Sequit̄ vidē de 6. s.
d̄ fōr codicilloz. cē q̄d nōn d̄ qz forma codicil-
li facta aut testm̄. nll̄ fēa nll̄o ante nll̄ p̄ s̄c̄to
testō est talis. A. p̄ dī ḡram m̄te et corpore.

san^o. vl' mente san^o. licz corpe languidus vo-
lēs hac pteclari dispōe puidē sue vltie volū-
tati pntes infra scēptō mō addidit codicillos.
p^o elegit sepulch^o suū apud elēz ecclīaz. Itē p
aia sua reliqt. tē. et ad h^c exequēda voluit eē
suos fideicōmissarios tēs. Itē reliqt dñe berte
uxori sue dotes suas q̄ fuerit. C. lib. Itē reliqt
eidē de bonis suis iure legati. x. lib. Itē lega-
tali am ico suo q̄n qz lib. et sic legata et fideicō-
missa pnt testōr voluit disponē pōit. Si at
substōez fideicōmissariā facē velit dicē sic. In
sup hīdes suos lēimos. i. abintestato ei succe-
dēs rogauit p fideicōmissuz hīs pntibus vt
ipaz hīditatē l' elēz ei^o pte restituat pet^o. In
fine uo ita ocludet. et hāc suaz vltimā volū-
tatē asseruit eē velle qm valē valuit iure codi-
cilloz. ul' cui^oqz alē^o vltie volūtatis. q̄ me-
li^o valē pte etiam ab oī hīde suo firmiē et mu-
olabiliē obfuari. Si uo fiat codicill^o p^o testa-
mētuz dicē sic. vñ est a. testm sup bonoz su-
oz dispōez fecisse manu elīs notarij scēptuz. s;
qz volūtatis hīs ē deambulatoria vsqz ad dex-
emuz vite. Ideo a. p^o testm pōictū volūtate
q̄ q̄pam mutata delibato o filio pntes super
vltio velle suo addidit codicillos. p^o nāqz le-
gati. 10. lib. q̄ in ipō testō pet^o reliqrat hīs
pntibz codicill^o adimittet et subxit eidēz. Itē o
alio legato. 40. lib. q̄s ipē tali reliqt i ipō tes-
tamento ademit eidē. 10. lib. Itē elī cui lega-
tū ipō testō. 40. lib. addidit alias. 40. ex de leg-
cēm. Si aut fideicōmissariā substōez facē vo-
luit dicē sic. pteera. c. qz sibi hīdez in dēo tes-
tamēto instituit hīs pntibz codicill^o rogauit
p fideicōmissū vt ipam hīditatē vl' talē ei^o p-
tem restituat petro. Si uo alicui de plibz hīdi-
bus institut hīditatē adimittet velic sic dicē. In
sup vñ ex hīdibz suis. s. b. dixit et declara-
tū nō mēri volūtate suaz p^oea oībz codicillanibz
dispōibz ordiatis mferē sic. in cētis aut i ipō
testō cōtentis ipm testm plenissie o firmavit.
et hanc suaz vltimā volūtate tē. vt sup. Si
uo fiat codicill^o p^o testm et codicillū vl' codi-
allos dicē sic. vñ est. a. fecisse testm scēptam
manu mei notarij l' elīs notarij. et p^o ipm
testm fecisse codicillū scēptū manu talis no-
tarij qz tñ vbi suadet rō libez est vsqz ad finez
vite mutare cōsiliū. idē a. iēm pntes addi-
dit codicillos i quibz reliqt p aia sua. tē. de
legatis pōit eē in codicill^o filiis suis pupillis
de tutore ul' tutozibz puidē. ul' eos de nouo
ostituendo. eo qz in alia vltia pnti volūtate
de illis nllaz fecit mēcionē. l' aliqō pōitbz ad
dēo. In fine aut dicē sic cēta uo in ipis testō
et codicillis pntibz otena approba^t et o firma-
uit. et hāc suā vltimā volūtate tē. vt sup.

De successione ab intestato

Dēinde o siderandū est de successiōibz ab-
intestato. vbi p^o vidēduz ē quot et q̄
bus mōis dī quis decedē abintestato
i^o quibz abintestato hīditas defera^t. 3° in spili

de successione ab intestato. **C**ir^o p^o sciendū qz sex mōis pē q̄s dīa decedē
intestato. p^o si moriēs nllm fecit testm l' qz no-
luit. vl' qz nō potuit. vl' q̄a fili^o fa. vl' pupill^o
erat vl' aliqō filie iur impedimētuz habebat. 2°
qz et si testm fecit nō tam iur. qz. s. nō habu-
it lēimū nūm testm lēimoz. vl' defuit alia so-
lēpnitas lēima. 3° qz si testm fecit i^o tamen
p^oea factū est ruptuz. s. postumi gñacōe. vel
irritū. s. p capitis diminucōez testōris. 4° si
testm ex oī pte sit lēime factuz nlls tamē ex
eo hīs apparet. qz. s. vl' institut^o esse noluit l'
vno testatore aut eē ante aditā hīditatē de-
cessit. vl' q̄i^o sub q̄ institut^o erat defuit. p bā-
tur aut isti q̄tuoz mōi. insti. de hī. q̄ abintef-
defe. in pñ^o. **C**ir^o 2° si fili^o nōiatū et euz cā lēi-
ma sit exhibat^o. et p^o mortē testōris pōita q̄
rela inofficiōsi testi et hīdis cām ingratitudis n
p bante testm p sūiaz est recissum. **C**ir^o si tes-
tamētū de iure ptozio p tabulas relandat^o. et
hīs duobz vltis modis dī quis exp^o fēo tes-
tamēto decedē intestat^o. C. de coll. n^c libis. In
sup nō. qz nō vidē^t decedē intestat^o l' sñ libis
q̄ reliqt ecclīam hīdem. ext de pba^c. impñtia.
Cir^o 2° sciendū qz si quis decesserit intestat^o et
relinqt filios lēimos et nāles. vel eos qui lēi-
moz loco adoptati sūt ipi filij tam femie qm
masculi. tam emāpati qz sui. tam postumi
qz nati. taz m mōsterio qz i seclō ad hīditatez
equis pōitōibz adimittunt. exclusis oñibus
astendētibz et collatālibz ipi^o defūcti. qz libi
vsqz ad infinitū cetis pferunt. insti. de hī. q̄
abintef. de s. i. **S**i si euz pōictis filiis relinqt
et nepotes ex o filibz p mortuis libis natos
ipi nepotes cū suis patruis et amicis admit-
tent. patru tamē et amici in capita. nepotes
uō instirpes adimittent. et h^c ē vñ etā si sint
in gñu q̄rto ostituti. Idē dicendū est qñ supsūt
soli nepotes et adinceps. qz tūc eē vocant^o in-
stirpes. insti. de hī. q̄ abintef. **S**i euz fili^o. et plī-
bus alijs. **S**i aut moriēs intestat^o reliquat
astendētes lēimos tūc vocabunt^o p^o p^o et matē
vl' alē eoz qui supsūt idē exclusis cetis astēden-
tibz. **S**i uo n^c p^o n^c m^o ei supsūt. tunc voca-
bunt^o alijs ascendētes gñous pxiimior tam pa-
tē qz matē ut pñis quedā lēima. matris
uō alia lēima debeat^o licz dispar sit eoz nūs. et
hoc qñ in eodē gñu ocurrūt fil^o patē et matē
alī is qui pxiimior ē defūcto siue pñus siue
matris fuit admittat^o. **S**i aut nlls descen-
denti ul' astendēduz supsūt. s; supsūt tñ col-
latāles tūc vocabunt^o in capita. pmo frēs et
sorores ex utroqz pnte diuncti defūcto et etiā
o filiaz frim et soroz p mortuoz filij. licz in stir-
pes. **S**ed nunq̄ cum frībz vocabunt^o nepo-
tes. i. filij filij alē^o frīs. vidē^t qz sic q̄a nomie
filioz omenē etiā nepotes. ff. de v. sig. liboz.
Sed dicendū est otriuz fm gñvil. qz h^c pūilegi-
um datū est filiis. vnde nō tñsit ad alios. ff.
qz tam eo qui in aliena pos. sūt. s; et si. **S**i uo

pmortuorum oim frim et sororum filij pdeorum soli sui
patruis et amitis supesset. et fm a 30. et hos
vocarent in capita no in stirpes licet secus sit o
nepotibus natis ex filijs. ut dictu e sup. s. si sic
pdictis. vñ tunc excludentur freres et sorores ex
vno tñ pnte pñcti defuncti et filij frim et
sororum filij. Si uo intestat tñ reliquat freres et
sorores ex alio pnte sibi pñctos ipi ad eius
successione admittentur. et cu eis filij frim
et sororum filij in stirpes. Si aut ho ab intestato
decedat nlls oio supsit frat sine soror sine ex
vetroqz sui ex alio pnte pñcti. ul nlls ex eoz
libris. s. supsint ei alij collaterales. tunc q prior
est ex eis in gdu potior est i successione subla
ta omi dñia sex pñe pñtis et agnacionis et
succedut i capita. Si uo is qui moriet testa
tus sil relinqt pntes et freres. tñc pñ ul mñ ul
alē eoz q supesit. aut eis pmortuis au et auia
ul qlibz alē ascendēz. pñmior defuncto freres
et sorores ex vtroqz pnte pñcti defuncto pñter
et equis portioibz in capita vocabuntur cā qbz
et filij frim et sororum pmortuorum filij succedut
in stirpes exclusis fratribz et sororibz ex alio tñ
pnte pñctis. hñ enī freres ab ascendētibz repel
lunt. pñantur hñ in auē. de hñ. ab intest. ne. et i
auē ut frim filij et intellige illuz pntes eē gra
du pñmiorē. qz nlls pñdit. i. mñ qz et defūcti
cum nlls medi erat. ff. de v. sig. pñm. si qz
erit. Si qz autē relinqt aliqz freres vñnos tñ
et aliqz sangneos certe in rebo pñtis pñferū
tur freres sangnei. In matris uo vñi. In
alijs uo hois vocabuntur cōr. qui uo ex vtroqz
pnte sūt cum vñqz admittentur. ut. C. de legi.
bi. emāpat i fi. et. C. cōia de le. suc. l. fi. fm
a 30. s. la. fran. cremoñ. diē. qz mōdistincte ad
mittentur et si nō supsint freres ex vtroqz latere
ut. C. cōia de le. suc. auē. itaqz. et hñ i alio dñs
Nā i feudalibz o pñuetudie i mñtis regiōibz
fēctia azonis vñdicat locū ut diē hos. hñ dic
ta sūt de fratribz nālībz et lēimis. Sed qz de nāl
libz tñ. hñ fm a 30. succedut sibi iuicē. isti
de suc. agna. s. vñgo. s. hosē. pñcti i auē. qbz
mo. eff. sui. s. filij coll. A. Defūctibz aut oī
bus tam ascendētibz qz descendētibz et et col
laeralibz succedut vir vxori et eo. i. auē de hñ.
ab intest. ne. mñ. qbz succedut fise. C. de bo
nis vacan. habē. l. i. et l. g. hñ vñm n pactū l
pñuetudo pñdicet fm hosē. Itēz si mñio sit
sine dote aut donacōe pñt nupcias. et pñx p
moriēs sit diues. supstet uo paup succedet illi
cu libris cōibus alio mñionij in qñta si sint
tres libi vl paucares. Si uo sint plēs succe
det iurilez. i. eqlem pñcōnez ita tñ qz si ha
beat liberos eiusdē mñionij pñt illis pñuet. il
lis aut nō exantibz dñiuz habebit. C. vñ vir
et vx. auē. pñtea. Et idem est si nō supsint li
br s. ascendētes fm accur. Silr cū vir sine cā
dimittit vxorē. vxor hñe dñ qñtā pñem in bo
nis viri. C. o repu. mariti. s. i. hñ bñ. ex o tes.
ra ynuat. Itē pñpñat p crimie ad mortē def

cedētes et ascendētes vsqz ad tñuz gñuz suc
cedut in boīs eoz. Si uo vxorē hñt ille et do
tem et donacōez pñter nupcias accipiet. si uo
pñctoz nemmē hñt eozū bona fisco cedēt pñ
crimē lese maiestatis in q bona eoz infiscantur
in auē. ut nlls iudic. s. fi. coll. 9. Itēz si quis
moriēs donacōez fac i mēsurā ille q succedē dñ
renocare nō pñt donacōez illā n quātuqz suffi
at ad qñtā. C. de moffi. tes. l. i. qñela qñt de i
officiosa donacōe nō dñt n quibz nō ē ali
qñ relinq. C. de inoffi. don. si totas. pñbz aut n
tenet aliqñ legare de suis pñis n velit. iō hñ
qñela locum nō habet in eis. hñ bñ. ex e. c. fi.
Ad hoc nō. qz filiofa. intestato moriet hñt
castrense vl quāsi castrense peculiuqz succedent
filij ei lēimi exclusis oībz alijs. et si libi non
supsint vocantur ascendētes. pñmiores. et cū eis
freres vñqz pñcti defuncto. Filiofamilias uo
habenti aduēctuz. s. in iure qd habebat i ad
uēctio eodē mō. et ab eis dñ succedut mō q pñt
tuz est. in sti. qbz nō ē pñmissa fa. te. s. si uo test
tati. Qualitē at et in qñto succedat ab intest.
tato. libi nālēs et eis succedat. dñm est sup in
ēctatu de mñio. et de filijs. Circa 3. nō. qz
omīs elia pñt in vita et i morte facit quicqz
placit eis de rebo illis q obuenit ipis itutu
pñone. Si uo decedat intestati. tñc distingue
qñ aut certū est qd habebat aliquas res tales
aut dubiuz est. si sit certū. aut tñs res ipori
sūt distincte a rebo ecclie. et tunc succedut con
sangnei fm ordinē pñota tuz. 12. q. 2. si sē ma
nifesti. Aut sūt pñmixte. et tunc aut scit que
res fuerit elia et q ecclie et sic et succedut pñg
uinei. Aut nescit tñc et fm rich. et gof. pñu
mīe p illo qui est i possessione rei de qua ē qñ.
vñde si ecclia possidēz icumbet hñdibz pñā. si
hñdes incūbet ecclie. ar. 12. q. 2. c. i. et. 2. Scdm
uō 10. et bñ. ex e. sancto. in hñ cāu peculū di
uidi dñ m qñtuor pñes. quāz vñā erit epī. hñ
ecclie i qua admīstrant. tñc paupibz dabit.
quarta erit pñtū si sint ydonei. si uo nō sint
ydonei. puta qz sūt hñā. tñc epī illam iurā
lia rez ecclie distibuet. ut in dicto c. lēo. Sed
pñt hñ esse vidē. 12. q. 2. c. i. vbi dñ qz si dubi
um est eqñr diuidē mñ eccliam et hñdes. Qñ
det bñ. fm laur. qd c. lēo intelligit de pñbris
ill qui ex suis facti sūt pñbz. et sic pñtes n
erant ydonei cu essent hñi. et sic acñrere sibi
possēt. vñ qz dñ si sūt ydonei subaudi. qñ sūt
māumisti. Sed i dñ aliud c. loquē in alio cāu.
diē et bñ. qz nō credit qz hñdie talis diuisio lo
cu habēt. yñm qz i hñdibz rebo sangnei suc
cedent. 12. q. vñ. c. vñ. Si aut sit dubiū ut
hñt aliquas res pñas totū vendicabūt ecclia.
qz p eis pñsumit nō pñtū pñt. ar. 12. q. 3. qñqz
ff. de rebo dubijs auibz. Qñd si elia ab in
testato decedēs fuit in plibz ecclijs bñficiatus
Qñ bona ei si nō habeat agnatos distibui
dēt mñ eas p rata bñfidozū que obtinuit i
ei dñ. ex de testis relati. 2. s. vñ. ut. s. plus

ei de a qua pl^o recepit. Et fm bñ. ibidē at
tenēdōz est vt^o fuerit vñi mag^o qz alē. ar.
ex de feu. c. 1. et de pben. cuz fm aplm. vbi dē
qz qui altari fuit de altari vñē dō. g^o si n̄ fuit
uit l' parz fuit pl^o ei restitui dō. h^o bñ. Ad
h^o no. qz si clīc^o vxoraz nō hñs agnatos in
testat^o decedat vxor ei succed^t i ppijs bonis et
pferē ecclie. c. de epis. et cle. si qz p l' bñ. deficiē
tibz aut agnatis et vxore succedit ecclia qz fil
cus. ex. e. c. 1. n̄ ecclia eēt sibi ingra. tūc ei n̄
succedēt sibi. c. de moffi. tes. libi. vbi mī ex
cludit a possessiōe filij ppe mīgritudinē omissā
erga filiu. h^o gwil. et bñ. ex de postul. cū sa
cerdotis. c. qz intell^r h̄ noīe ecclie. **R**ñ
det hōfē qz intell^r ille a quo bñficiat^o erat vbi
eccliam vl' certuz bñfi^o nō habebat al' intell^r
successor. vt ex de pecu. relatū. 2. f. noīe ecclie
fie. c. c. regis. f. fi. ideoqz rector ecclie bona
successoris dō habere. n^o ea dō ep^o occupare al'
furti crimie vretit. 10. q. 2. c. fi.

ad quid heres tenetur XXXVI

Prostea piderandū est ad qd hīs tē. cū qd
saedū qz hīs tē ad totū i^o ad qd defūc
t^o tenebat. qz vt dēcū ē sup. hīditas ē
successio i vñiū sū iū^o qd hūit defūct^o hīta tñ
distictōe an fecit iuentariuz ul' nō. an adi
erit hīditatē ul' nō qd soli^o aīmi ē. ff. de acq.
hī. p hīd. Tenet et hīs defūcti volūtatēz im
plere. 12. q. 2. vltima volūtas. Tenet autē he
res sū fili^o siue exne^o oīa debita defūcti solue
siue sint ex dēctū sū qz. siue ex malefī^o sū qz.
siue res p qua debitū fuit dēctū ad ipm hēre
de puenit siue nō. sū lis fuit cuz defūcto cō
testata sū nō. et h^o de iure canōico. 16. q. 6. si
epm. et ex de pigno. ex lris. et de solu. c. 1.
fm jnnoc. laur. jo. et ray. et hōfē. videntē eē
siue hūi^o dī. licz alā^o distictōe de maleficijs
vt^o lis ptestata fuit cuz defūcto vl' nō. p l. c.
ex delicto de fūc. l. vna. **Q**uid si nō suffi
ciat hīditas ad debita soluenda. **H**ic distig
ue fm leges an fecit iuentariuz ul' nō. si sic
nō tē vlē vires hereditatis si nō. tenet. c. de
iure deli. scim^o. et idēz vidē fm ius canōicuz
ex de testis raynald^o. f. plē. et fi. **I**n iudicio
autē aīe fm hōfē. et ray. nō tē vltra qz ad enz
puenit de ipa hīditate. licz possz imputari si
bi. quo ad falsā dīa dēctū dī. **S**ed quibz sa
tisfaciet p^o. **R**ñ dōz hōfē. qz pmo debitoribz
2° dāpna passi^o i foro cōtencōso. et h^o i solidoū
siue aliqua dēctōne. 3° legatarijs et alijs qui
cām lucūaz psecunē dēctā falsā dīa si nō
fuit de legatis. qz in illa gūari nō potuit in
autē. de tes. f. plē. coll. s. et ex de tes. raynu.
c. et. c. raynald^o. et h^o si fecit iuentariuz. si
iū nō fē tē et in vtroqz foro insolidū ipa le
gata solue inqñ^o hīditas patē. nō enī tenet
vlē i iudic^o aīe. vt et poictū ē in pcedēti qone
et sic et intellⁱ pē qz ibidē de iuentario dī. **S**
et pmi debitoribz p^o satisfaci dō. 2° scōis. et
sic p ordmē. ita tñ qz rō puillia toy hēat et h^o

si fil^o veniūt cōdiores et legatarij. **N**ā si sepa
tim libat hīs p ordmē soluēdo cuiusqz veniēti
dum tñ sit siue dolo. qz. f. nō est fci qdā nec
aliqd de hīditate subēxit i qd cām restitue tē i
duplū i^o qd celat alr n̄ tē de ppo satisfaciē. 2°
veniētibz l' eēt pōctōes i iur. qz tñ accōez hñt
3° cōdiores pōctōes l' legatarijs qbz iaz satis
factū est. et nichilomī^o qz hēdēz si penes eam
aliqd de hīditate remāsit deductis tñ oībz ex
pensis nēcīs quas fecit occōne hīditatis siue
cā fuit sū cā iūctarij cōfidēdi. vl' alia pōlī
et breuē si nō fa^t lucz vbi hīditas nō ē sol
uēdo. ita nō dō gūari i aliq. pbanē h^o oīa. **Q**
deposi. l. fi. **S**i tam hīs pōictū ordmē i solue
do mutauit nō absoluit i foro pōctōe. n̄ facta
h^o ignoratē credēs hīditatē ad oīa soluenda
sufficē. vl' nēstēs hūc pōctōez esse de hoc sup
ti. de vsur. ar. **A**q. **S**ed quoz et q. **S**ed nunq
pri^o. et qone seqz. licz aut obligat^o sic tñseat
ad hīdem pena tñ pūrii vl' voti facta. et qd li
bz a^o qz ex sua vi vl' fōi nō pē excedē psona
singulare nō tñsit ad hīdem. sic intellige. **A**
q. 1. deniqz. et ex de iniuriā. vītatis. h^o hōf.
et ray. **S**ed qui sūt intē creditozes potiores.
Iste potiores sūt illi qui hñt pignora. f. vt
soluat eis qñ^o valz pign^o. qz qui hñt psona
les tñ accōes. **I**ntē uo cōdiores ppoctōarios
prior in tpe ē potior i iure n̄ in qbusdā cātibz
spālibz. qui solēt notari in c. qz pōct. i pi. **I**ntē
uō hñtes accōes psonales tñ estimant pūile
gia. nō ex tpe. f. ex cā. f. fise. et m l' i dore p
ferendi qz sūt cetis nō pūilegiatis. **I**te actio
tutele et actio depositi siles sūt pūilegiatē. vt
f. pri^o debitū soluat qz qd debet ex alijs accōi
bz n̄ puilliat. h^o aut solet notari pleni^o. c.
de hōis auēte pñ. pōf. **Q**uid si sint plēs he
redes nunqz quilibz cōdioribz i solidū obliga
tur. **R**ñ dōz hōfē. et ray. qz nō. f. pportiona
bilr tñ. c. de hī. ac. l. 1. et 2. **E**xapūmē tamē
cā^o i qbz insolidū qlibz obligat^o. p^o ē si aliqd
indiuiduū est in obligacōe. vt si testōr pmi
sit se op^o aliqd factuz. ff. de v. obl. in execu
cōibz. 2° si res que restitui dō ab vno i solidū
possidēt. c. o hī. ac. l. 2. **I**n hīs enī cātibz hīs
i solidū tenet. 3° si alimēta sint legata tūc enī
p volūtatē defūcti l' iudic^o pē pñt ab vno
insolidū vl' a plibz p pñbus designatis. ff. de
alim. le. 1. 3. **Q**z si testator ab vno hīde lega
uerit creditori hīditario ppenfandi aīo. tunc
enī hīs ille vsqz ad qñtitatē debiti sustineb^t
on^o legata. ff. de le. 2. cū ab vno. qz in expēsa
fuit vxor que n̄ tñ astringit heredes p por
tionibz hīditatis. f. virū p portione que ad
eum puenit. ff. de reliq. et sup. fu. qdēns. hēc
hōf. et ray. **Q**uid si hīs sit pupill^o. nunqz p
textu pupillat^o etatis differe^t solō debitorū
Rñ dōz hōfē et ray. qz nō dū^o habeat tuto
rē. c. de hī. ac. sub pñtū. si tñ tutor debitorū
qd n̄ debebat solue soluit restō opet. c. si ad
iū^o soloz. l. 1.

Uiso de testis i qbo testa tores solēt ali
qua legare p suffragijs p mortē eoz
p alio fiendis. psequēter considerand est
de suffragijs defūctor. 1. pmo in gñali. vtrū
suffragia facta p vnū valē possint alijs. 2. q
rū suffragia pñt defūctis. 3. quibz suffragia
pñt. 4. que suffragia pñt eis. 5. qñ pñt.
Primo g qñt vtrū suffragia facta p vnū p
desse possint alijs. **U**trū q sic. vñ pñt pñt
ego sum oīm tñmēu te. **A**d cuius euidēdā sc
end q act nō ad duo valē pñt. pñt ad aliqz sta
tūz acqñend sic p opz mitorūz hō acqñit sta
tū bñtūdis. 2. ad aliqz psequēs statūz. sic hō
p aliqz actū mereē aliqz pñtūz accitale uel
dumissidēz pene. **A**d vtrūqz aut horū act nō
dup valē pñt. vñ pñt pñt mī. alio pñt pñt
ofonīs. 1. est dñā mē istas duas vias. quia
meritum in nītur iustidē oī. misericōdie qz
ozans impetrat pñtūz exhibilitate et qñ ora
tur. **D**icend g qñ opz vñ nō pñt alī va
lere ad psequēdu statūz p modū mī. vñ. f. ex
hīs que facio aliqz mereē vitaz etñaz. quia
fors glie reddīt fm mēsuraz acapiētis. vñ
qñqz aut ex actu suo disponit et nō ex alieno
1. hoc dico de dispōe dīgnitatis ad pñtūz. f. per
viam ofonīs etñā qñ ad statū psequēdu opz
vñ alī duz est in via valere pñt. sic cuz vñ
homo alī impetrat pñtūz gñam. cuz enī im
pēctio ofonīs sit fm libtatez dei qui orat. ad
oīa illa impēctio ofonīs se pñt extendere qñ po
testatū dīne subsūt ordīate. **S**ed qñ ad aliqz
qñ est gñs vñ accessoriū ad statū opz vñ po
test alī valē. nō solūz pñt vñ ofonīs. f. et per
vīaz mī qñ quidē dup pñtūz. vñ. pñt. pñt
cōicidēz i radice opīs qñ caritas mitoria.
1. sic oēs qñ iūicē caritate gñectūmē aliqz emo
lūmēu ex mutuis opībz reportāt fm mēsu
raz stat vñ cūm qñ. qñ vñ qñqz i pñtā gau
debit de bonis alī. et inde ē qñ artīclis fidei po
nīt cōionez scōz. **A**lio ex intencōe faciētis.
nō enī qñ aliqua opa spālīe ad hō fat vñ tñbz p
fint. vñde ista opa qñāmodo efficiunt eoz pñt
bus fñt qñ eis afacēte collat. vñde pñt eis
valē. vñ ad implecōez satisfaccōis. vñ ad ali
qñ hūidī qñ statūz eoz nō mutat. **S**equit vñ
de de 2. f. qñ suffragia pñt defūctis. 1. qñ hō
qñmē plā. f. vñ mortui possit inuari ex ope
rībz vñoz. **U**trū q sic. qñ hō pñt pñt macha.
12. scā gñ et salubris ē cogita. 1. caritas nā
qñ qñt vñclm ecclīe mēbra vñiēs. nō solūz
ad vños se extēd. f. et ad mortuos qñ incan
tate decedūt. **C**aritas enī cuz vita corpīs nō
fñt. 1. coz. 13. caritas nūqz exadet. **S**ilr cē
mortui i memorijs hōm vñiūt. 1. iō intencō
vñēu ad eos dīngi pñt. et sic suffragia mor
tuis dup pñt sic et vñiis. f. pñt caritatis
vñionē. **A**ppē intencōez ad eos dīcām. **N**ec
tam sic eis valē credēda sūt vñoz suffragia
vñ dīctā ē. f. vñ stat eoz mūtē de miseria ad
felicitatē vñ eoz. f. valēt ad dīmmī tōez pene

seu mitigacōez et abbreviacōez vñ aliqñ hū
mōi qñ statūz mortui nō tñsmutat. qñ vñ di
ct au. m. encl. c. 64. dum i hac vita vñiūt
meruerūt vñ hō sibi pñtā pñt possēt. **N**ō ob
stat i. 2. coz. 4. oēs nos mñifestari dñz an tri
bunal xpī vñ referat vñ qñqz pñtā corpīs p
ut gessit sū hō sū malūz. qñ bona corpīs dī
cunt qñmē in corpe meruit sū mīto abso
luto sū pñcōnālī. sic aut qñmēqz decēdit me
ruit inuari pñt suffragia ecclīe si fñt. qñ nichil
a fñt qñ facē se habiles ad recipiēd ea si p
eo fñt. **V**el pñt alī dīcām dup. vñ vere
qñ ipz fat. vñ interpretatīe que alī fat. pñt. vñ
fm dñm. lī. qñqz de suffragijs mortuoz illud
intellr qñ ad rēbucōez que fñt in finali in
dīcō que erit etñe glīe vñ etñe mīserie i qua
qñbz recipiet tñm fm qñ in corpe gessit. mñm
aut inuari possūt vñoz suffragijs. **N**ec ob
stat i. 2. coz. 9. vñ dñ de mortuis qñ nō hñt pñt
tem in ope qñ sub sole gerit. qñ hō pñt tanto dñ
qñ mortui tali ope nō coopant. hñt tam pñt
in fructu opīs pñt rōez pñtā. **V**trū suf
fragia pñt pñt facta pñt. **U**trū qñ mñt
fragijs que pñt malos fñt duo pñt pñtāri.
pñt ipm opz opatūz sic sacri. altaris. 1. qñ
nñt sacra ex se ipīs efficiāt hñt absqz ope
opantis quā equalr explēt pñt qñmēqz fñt.
iō qñ ad hoc suffragia pñt malos fñt defūctis
pñt. 2. ipm opz opans. 1. sic dīstīguo. quia
suffragiū potest fñt pñt malūz dup. vñ vñ ac
torē. 1. sic nō pñt nō forte ex gñt 1. pñt accūs i
qñ. f. pñt elias malī hōis bñi paupes exatāt
orant pñt defūctis illis pñt qñ ille malī eis de
dit. vñ vñ mīsterūz 1. hoc dup. vñ qñ fñt
vñ mīster publici dei vñ ecclīe. sic sacdos qui
celebrat exēqas mortuoz. 1. elia semp pñt
qñ malīa mīstri nō nocz opī boni actoris. l.
vñ mīster pñt. f. pñt pñt pñt. **A**ut gñ ad
mñdatū pñt exīstēt i caritate sū defūcti
sū alī. 1. et ad pñtūz exīstēt i caritate vñ
cu z duo legūt pñt almos sū vñ bonī alī ma
lus 1. elia pñt. **V**ñ si aliquis i caritate dece
dens pñt sibi suffragia fñt. alī caritatem
hñt valēt ipī defūcto licz illi pñt qñ fñt sūt in
pñt si tam in caritate essent magis eis vale
rēt. qñ tñ ex duabz pñt mitoria cēnt. **A**ut
ad mñdatū pñt nō exīstēt i caritate. **A**ut
gñ nō erat in caritate qñ mñdat fñt. aut qñ
opz mandātū est exēcūcōi. f. pñt tunc illa
opa defūctis nō pñt pñt qñ fñt licz sūt i ca
ritate pñt qñ illa opa mandātū exēcūcōi nō
tñt illa itēm fñt mñdat. 1. demñdacōez facē
de nouo acceptet. qñ nō sūt opz nō mñt mñ
dat l. acceptat fñt illa. **A**ut erat i pñt mñ
tali qñ mandātū opa illa exēcūcōi erat tam
in caritate qñ pñt illa fñt. 1. tunc defūctis
pñt pñt qñ fñt. qñ maxie sūt a pñt rōe
illi act volūtatis que hñt qñ ea fñt pñt
hec tñ. et pñt. **S**equit vñ de 3. f. qñ suffra
gia pñt. 1. qñ hō qñmē plā. f. vñ suffragia

que a viuis p mortuis fuit facientibus p sunt.
Iste op^o suffragii qd p alio fit p^o dup^o ofi-
 derari. vno^o inq^o est expiati^o pene et non
 absoluit facientē a debito pene ppe. qz in tali
 recōpensacōe ofiderat equalitas iusticie. opus
 autē i^o satisfactoriū ita potest adequari vni
 reatu qd n^o adequatē alii. reat^o enī duoz pec-
 catoz maiore satisfecit requirit qz reat^o vni^o.
 p^o sunt tamē ei ad remissionē aliquā pene p mo-
 duz mīti de agnō. h^o est qd dicit aliq^o qd ad
 h^o p^o sit ei ex grā nō ex debito. **A**lio^o potest cō-
 siderari inq^o est mītoriu^o vite etne quod h^o
 inq^o pcedit ex radice caritatis. facit enī p^o
 defunctus suffragia ē op^o v^outis. t^o iō facienti
 ē mītoriu^o augmētū p^o mīi sui in vita etna. et
 fm h^o nō soluz p^o sit ei p q^o fit. s; etiā facienti
 mag^o. vñ p^o o^o mea in sinu meo dūte. h^o
 eto. **V**t^o reapiēt mltos ad p^oapacōez bo-
 noz suoz sua opa sint mī^o v^olia. **I**ste q^o nō
 qz p^o ofert sibi i^o op^o caritatis. s; recep^o tal^o
 in bona sua cōicando quaz sibi deēbat et qd
 pene sue remissionē de fructu bonoz cōicato-
 ru^o. t^o bona et sic cōicata facient ea in nullo sē
 v^olia mī^o. s; mag^o quo ad augmētū glie p^o
 mīi in glā. h^o nich. **V**t^o suffragia p^o sunt ex
 i^ostētib^o in inferno. **I**ste q^o nō. t^o h^o patz p^omo
 autē ecclie q^o canit q^o ibi nlla ē redēp^o. dicit
 et au^o. in ench. c. 64. q^o hui^o opa p valde ma-
 lus fca nlla sūt adiūmēta mortuoz. sūt tñ
 q^oleicūqz solones vmoz p^o qd dicit au^o. de d.
 dicit q^o si saret p^oem suū i inferno nō ozaret p
 eo sic n^o p dyabolo. 2° p^o h^o rōe triplia quaz
 p^oma sumit ex pte culpe. quia manētē culpa
 manet pena. Culpa autē nō p^o minui. ul^o etiā
 ad temp^o suspendi p suffragia ecclie. qre nec
 pena fa expte pene. si enī pena minui posset p
 suffragia ecclie aut quo ad acbitatē. aut qd
 durōez. si p^omo cū acbitas n^o sit i^o finita p ali-
 q^ota suffragia potē tōliē tolli. si 2° mō. g^o p^oea
 i^o finita p^o minui et finiri. tca ex pte caritatis
 cōicatie. suffragia ei cōicantē v^oute cōis carit-
 atis. dāpnatū atē nō sūt mēbra ecclie. n^o hūit
 caritatē. quare suffragia ecclie ad eos nō de-
 uant. **S**ed ob^o p^odicta i^o au^o. in ench. 6.
 vbi dicit q^o qbusdā suffragia vl^o ad hoc p^out
 vt sit plena remissio vl^o ad h^o q^o tollerabili
 or sit eoz dāpnā. **I**ste q^o i v^obis ill^o dāpnā
 tō large sumit p quacūqz pūidone. et sic in-
 eludit et penā p^ogatorū que totalr qnqz expi-
 at. qnqz autē nō s; diminiuit. **O**bt^o et q^o i vi-
 tis patz legē q^o et dān. in fmone quodā re-
 fert q^o machari^o iuenta in via caluaria cōdā
 defuncti ofone pmissa q^o fuit c^o caput fuiss;
 et caput nōd^o q^o fuit sacerdotis gentil^o q^o i mē-
 no fuit dāpnat^o. et tñ ofess^o est ofone ma-
 chari se t alios inuari. **I**ste q^o i^o adiutori-
 um nō erat q^o pena eoz diminiuerē. s; in h^o so-
 lo ne ibidē d^o q^o eo ozāte scedebat eis vt mu-
 tuo se vidēt. t^o in h^o aliq^o gaudiū nō vñ
 s; fantastiū habebāt duz implebat qd deside-

rabant. sic et demones gaude dicunt duz ho-
 mines ad pēta dēhūnt q^ouis ex h^o pena eozum
 nullaten^o minuat sic n^o minuit gaudiū an-
 glōz p^o h^o q^o mal^o n^ois opati dicunt. **O**bt^o
 et vl^o q^o dān in qdāz fmōe narrat q^o gg^o.
 o^oz p trayano fundēs audiuit vocē sibi di-
 nit^o dicentē. vocē tuā audiui et veniā tray-
 ano dō. et hui^o rei vt dicit dān. in dēo fmone.
 testis est oriens omīs et occidēs. ofat autē tra-
 yanū in inferno fuisse. qz mltōz marty^oz necē
 amarāz iustituit vt ibidē dān. dicit. **I**ste de-
 facto trayano h^o mō p^o p^oabiliē estimari. s;
 q^o p^oab^o bēi gg^o. ad vitā fuit reuocatus et ibi
 grām ofecut^o sit p quā remissionē pētoz ha-
 buit. t^o p^o o^ois imūtatē a pena. sic et apparet
 in oīb^o ill^o q^o fūnt miraclofe a mortuis susci-
 tati. quoz pl^oes ofat ydolatrias t dāpnatos
 fuisse. de oīb^o enī silr dicit q^o nō erant in i^ose
 no finalit deputati. s; fm pūtez p^ooy iusticiā
 mītoz. fm aut supiores cās q^o pūdicaban-
 tur ad vitāz erat alr de eis dīponend^o. **V**el
 dicend^o fm quosdā q^o aīa trayani nō fuit si-
 plicē a reata pene absoluta. s; a^o pena fuit
 suspensa ad temp^o vlqz ad diē iudicij. n^o tñ
 oportz q^o h^o fiat cōir p suffragia. qz alia sūt q^o
 lege cōi acādūt. et alia q^o singlr ex pūllio cō-
 cedunt aliq^o b^o. **V**t^o suffragia vmoz p^o sunt
 exātib^o in p^ogatorio. **I**ste q^o sic. t^o h^o p^o p^omo
 autē bā au^o. dicitis. q^o suffragia n^o p^out val-
 de bonis n^o valde mal^o. s; mediocrit^o bonis et
 mediocrit^o mal^o. t^oles aut sūt q^o sūt in p^ogato-
 rio. Scdo patz rōe. qz suffragia q^o quis facit p
 alio sūt in suplemētū satisfaccōis p eo. **V**ñ
 sic p^o homo satisfaccē p alio viuo q^o p se non
 p^o. ita p^o p defuncto. **A**d h^o autē q^o hui^o dī
 satisfaccō in mortuo op^oet duo expte ei^o re-
 ranē. s; idigētia iō nō p^oest b^ois. et mītu^o cō-
 dīcōnale. **V**ñ au^o. in ench. c. 64. h^o omē me-
 ritū op^oet quo possit hāc vitā releuari. iō nō
 p^oest dāpnatis. **V**t^o qz iō ē i eis q^o sūt i p^oga-
 torio. iō p^oest ill^o h^o p^o. **Q**ñ ofecunt defū-
 ti fructū suffragioz. **I**ste suffragia valent ex
 duob^o. s; ex ope opante. et ex ope opato. t^o dī-
 co op^o opatu^o nō soluz ecclie sacm. s; et effec-
 tu^o seqtem ex opacōe sic ex collacōe eliaz cō-
 secunt paupm releua^o t eoz ofo p defuncto
 apud deū. **S**ilr et op^o opans p^o accipi ul^o ex p-
 te pūcipal^o agētis. vl^o ex pte exequētis. **D**icen-
 dū g^o q^o qz dīto moriēs dīspōit aliqua suffra-
 gia sibi fici p^o suffragioz ofequit ante qz fiat
 qn^o ad efficacā suffragiū que erat ex ope ope-
 rante pūcipalis agētis. s; qn^o ad efficacā suf-
 fragioz que est ex ope opato vl^o ex ope ope-
 rāte exequētis nō ofequit fructū ante qz suffra-
 gia fiant. t^o si p^o dūgat ipm a pena p^oga-
 ri qn^o ad h^o fraudab^o suffragioz fructū q^o i
 eos redundat q^o rā culpa defraudat. nō enī
 est inueniēs q^o aliq^o defraudē p culpa; al^o
 i tpalib^o. pena aut p^ogatorij ē tpalis. lic; qn^o
 ad etnāz retribucōez nll^o defraudari possit nisi

per piam culpā. Vñ si legata que quis facit
nunq̃ soluerent vñ male ablata q̃ pcepit re
stitui p̃ executores nō restituerent nō p̃ hoc
p̃petuo remaneret in pena. licz m̃to tardius
liberaret a p̃ea. **V**ñ suffragia valeat p̃iis
exñtibz in limbo. **I**ñ q̃ nō et h̃c patz aucte
sc̃i au. q̃ dīc. q̃ suffragia nō p̃sūt illis q̃ sñ
fide opante p̃ dīlcoez h̃m̃c exiuerūt. 2º patz rō
ne qz p̃iū nō baptizati nō detinent in limbo n̄
qz deficiūt a statu gr̃e. vñ cuz p̃ opa viuoꝝ n̄
possit stat⁹ mutari defunctorz maxie qñ ad
essēiale p̃miuz. vñ eñoz supplicā p̃iis exñ
tibz i limbo p̃de nō p̃nt suffragia viuorum.
Vñ aliq̃ mō p̃sint b̃is. **I**ñ q̃ non. vt
p̃ ex sup̃dictis. vñ dīc au. q̃ iuria ē i eccl̃e
sia p̃ m̃re ozare. s̃z ipe intelligit de eo q̃ certū
est nobis m̃rem esse. de h̃is uo de q̃bz nō con
stat nob q̃ sint b̃i dīc i ench. c. 64. q̃ sac̃ia
siue altaria siue q̃rūcumqz eliaz p̃ defunctis
valde bonis facta gr̃az sūt actōes. **N**ec ob
stat p̃dictus iº q̃ habet i coll̃ca misse. sic sac̃
tis tuis p̃sūt ad gl̃az. s̃. sac̃ia. ita nobis p̃sūt
ciāt ad medelaz. qz hui⁹di collecte n̄ sūt sic in
telligēde q̃i sc̃is i gl̃a p̃ficiāt qñ ad se q̃ eoz
festa recolim⁹. s̃z qz nob p̃ficiāt q̃ eoz gl̃az cele
bram⁹. sic ex hoc q̃ deum cognoscam⁹ vñ lau
dam⁹. et sic quodāms̃ ei⁹ gl̃a i nobis ēlat. t̃
nichil deo s̃z nob acēscit. h̃c p̃. **S**equit̃ vidē
de 8º. s̃. que suffragia p̃sūt defunctis. t̃ aī hoc
q̃runt pl̃a. s̃. quot et que suffragia p̃sūt eis.
Iñ suffragia p̃sūt defunctis ad soloez pene n̄
ad p̃miuz vīte et̃ne. absolui aut p̃nt a pena
duobz mōis. s̃. p̃ viā gr̃e vñ p̃ viā iusticie. p̃
viā gr̃e dupl̃ vt p̃ incessionē publicaz que
est ip̃i capitis. s̃. p̃ obloez sac̃i altar. vñ p̃ i
cessionē puataz mēbroz. s̃. p̃ orōnes mēbro
zuz sc̃ozū. **I**tem p̃ viā iusticie dupl̃. qz vel
p̃ modū redempcōis pene. s̃. p̃ eliaz largicōz
vñ p̃ modū solois pene. s̃. p̃ ieiunioꝝ affliccōz
Sz h̃ic distinguunt̃ q̃tuor modi g̃iales suf
fragioꝝ ad quos om̃s alij reducunt̃. et hos q̃
tuor modos assignat g̃. dīcēs. q̃ aīe defunc
toꝝ q̃tuor modis soluunt̃. s̃. oblacōibz sac̃do
tum. **A**ut p̃abo sanctoꝝ. aut el̃is carozum
Aut ieiunijs cognatoꝝ. **A**u. uo ponit tres
modos t̃m̃ p̃termittēs vltimū membz tanq̃
m̃i⁹ efficax. **S**c̃dendū enī q̃ oblacō sacerdo
tis seu sac̃m̃ eucharistie et si p̃ modū sac̃i nō
p̃ficiat n̄ ip̃m sac̃ralit̃ manducantibz. mor
tuis tam̃ p̃dest p̃ modū sacrificij. sic enī p̃dest
oibz indigētibz eccl̃ie mēbris p̃ q̃bus of
ferē. h̃c p̃. **Q**uod istorū p̃ualet. **I**ñ ista
suffragia cōicant̃ ex caritate. vñ s̃m qd̃ plus
p̃cipat de vīte caritatis pl̃ p̃sint. melius
est aut opus caritatis qd̃ dirigit̃ in deū q̃z in
hoīez. vñde qz duo p̃mi modi dirigunt̃ i deū
iō meliores sunt q̃z duo vltimi n̄ p̃ accūs in
qñ. s̃. el̃ia impetrat orōes sc̃oz. quia uo me
li⁹ est op⁹ caritatis cōis. s̃. toti⁹ eccl̃ie q̃z puata
seu sp̃alis. iō meli⁹ est suffragiū sac̃i altaris

q̃z orōnis sc̃oz. quia et bonū humanū quāto
cōi⁹ tanto meli⁹. iō el̃ia melior est ieiunio. h̃c
p̃. **V**ñ missa lēta p̃ viuis eque p̃sit defū
to sic missa p̃ defunctis. **I**ñ q̃ qñ ad vī
tem sac̃i equalit̃ valet defūcto quecūqz mis
sa. s̃z quātuꝝ ad vītem orōnū pl̃ valz mis
sa p̃ defunctis. q̃z t̃n̄ excessum p̃t recōpensare
maior deuotio ul̃ celebrantis vñ celebrare fa
cientis. vñ sc̃i p̃ cui⁹ reuerēda dī p̃roamuz. h̃c
p̃. **V**ñ indulgēcie quas eccl̃ia facit p̃sint
defunctis. **I**ñ q̃ indulgēcia p̃t alicui p̃de
dupl̃. vno p̃n̄ alio fario. p̃n̄ p̃dest ei qui i
dulgēciā acapit. s̃. q̃ facit hoc p̃ quo indul
gēcia dat̃. vñde cū mortui nō possint aliq̃
eoz facere p̃ q̃bus indulgēcie dant̃ eis iō
gēcie directe valē n̄ p̃nt. **S**c̃dario aut̃ et i di
recte p̃sūt ei p̃ quo aliquis facit iº p̃ quo in
dulgēcia dat̃ qd̃ qñqz attingē p̃t qñqz nō. **N**ā
indulgēcie qñqz dant̃ simp̃ sine ampliācōe
ad defunctos. et tūc nō p̃sūt eis. aliqñ cū am
pliācōe ad defunctos. et tūc s̃m formaz in
dulgēcie p̃sūt eis. nō tam̃ quasi p̃ modum
indulgēcie ex aucte s̃z suffragij. seu cui⁹dā b̃n̄fi
cij eccl̃iasticū ex caritate vīte miti p̃diconalī
quo duz erant in eccl̃ia meruerūt si p̃ mortem
eis indulgēcie fierēt sibi p̃desse. nec t̃n̄ imedi
ate s̃z mediate alit̃ suffragio nec eccl̃ia p̃rie
eos absoluit. **N**ec tam̃ sequit̃ q̃ pl̃at̃ eccl̃ie
p̃ suo arbitrio aīas a p̃ga torio liberaret. q̃a ad
hoc q̃ indulgēcie valeant requirē cā p̃uēiens
indulgēcias faciēdi. h̃c t̃ho. **V**ñ cult⁹ exēq̃
arū defuncto p̃sit. **I**ñ sepulēa adiuuēta
est et p̃pter viuos et p̃pter mortuos. p̃pter vi
uos quidē ne eoz oculi ex ēpitūdine cadant̃
offendant̃ et corpa fetoribz inficiant̃. et h̃c qñ
tuz ad corpa. s̃z sp̃ualit̃ etiā p̃dest viuis m̃qñ
p̃ h̃c astruit̃ eoz fides. s̃z mortuis p̃sūt quo ad
hoc q̃ insipientes sepulcra memoriā retinēt
defunctorz. t̃ p̃ defunctis orāt. vñ t̃ monum̃
tuz a memoriā nomē acapit. dī aut̃ monu
mētuz quasi monēs mētē. vt dīc au. li. 1. d̃
a. dī. et in li. de cura p̃ mortuis agēda. **S**c̃d
vlti⁹ sepulēa in loco sacro mortuo p̃dest nō
q̃dem ex ip̃o ope opato s̃z mag̃ ex ip̃o ope op̃
rante dum. s̃. vñ ip̃e defunct⁹ vñ alit̃ corpus
ei⁹ tumulari in loco sacro disponēs p̃roano
alicui⁹ sancti eum om̃it̃ cui⁹ p̃cibus p̃ hoc
credendū est adiunari. et etiā p̃roanis eozuz
qui in loco sacro defuiūt qui p̃ tumulatis ap̃
se frequēus et sp̃alius orant. cētis etiā p̃ibus
ex dīna ordinācōe triūphan⁹ eccl̃ia sp̃alit̃ orat
p̃ illis qui sūt in loco sacro sepulci. **S**c̃d illa
que ad ornatuz sepulēe adhibent̃ vt lūiana
panni et hui⁹di. p̃sūt quidē viuis m̃qñ sunt
viuoꝝ solaciā. s̃z defunctis p̃nt p̃desse nō qui
dem p̃ se s̃z p̃ accūs m̃qñ. s̃. p̃ hui⁹di h̃ides ex
atant̃ ad opacēdū. t̃ p̃ h̃is m̃qñ adoran
dum vñ iquātuꝝ ex sumptibus sepulēe vel
paupes fructū capiūt vñ eccl̃ia decorat̃. sic enī
sepulēa in cētis el̃ias opuat̃. **S**equit̃ vidē

de q^o. s. q^o suffragia p^ont. et circa hoc q^orun-
tur pla. s. v^o suffragia q^o sunt p^o vno defūc-
to exi^ote in p^ogatorio p^ont et alijs exi^otibus
Que suffragia dup^o p^ont. s. vel s^ofortando
v^ontem sustinēds. v^ol^o minuendo g^ouita tē pon-
deris sic releuat homo oneratus. aut potu vi-
ni letificantis. aut alleuiacōne oneris. p^omo^o
p^ont suffragia p^o vno factum et alijs. quia
mīa dei p^ouidēte suffragia facta p^o quocumq^o
exi^ote in p^ogatorio oībus alijs innotescūt. et
quia sese ex caritate diligūt nec sibi inuicem
i aliq^o inuēdēt. id de alleuiacōne illi^o pene p^o q^o fca
sē oēs gaudēt. q^olibz aut gaudiū reddūt gau-
dentē mīo disposituz ad penā stristantē. quia
fm sūam phi. **A**. ethi. c. vlt. cuiq^o tristitiae
repugnat fm formā generis quecūq^o delec-
ta^o. et id mitgat eam et pot^o esse tam fortis
q^o totalit^o tollit eam et expellit. **S**ed p^odictum
gaudiu in p^oposito nō est tū q^o oīo penā eozuz
expellat n^o forte abbreviat. s^o intencōez eius
mitgat. **S**ed mō nō p^ont alijs q^o sic v^o
eoz nō attingit n^o eum ad quē dectant. et q^osi
applicat p^o intencōz agentis. p^omo mō p^ont
p^o modū g^oulacōis. et h^o valitas cōicac fm
v^ontem caritatis. magis tamē p^ont suffra-
giuz ē isto mō illi p^o quo fit q^o alijs si carita-
tem h^o equalem. quia cetis p^oibus mag^o gau-
det quilibz de bono suo q^o de bono alii^o. **A**li^o
tamē tantā pot^o habē caritatez q^o pl^o solac^o de
suffragio q^o fit p^o alio q^o ille p^o quo fit. v^ol^o vi-
litas h^o mō est maior in h^ontibus maiorem
caritatem. 2° mō p^ont p^o modū satisfaccōis l^o
sol^ois pene debite. et h^o valitas fm intencōez
soluentis cōicac v^o ad eos p^o quibus sūt suf-
fragia spāl^oit deriuēnt. sic g^o illi qui sūt equal^o
mīa eque gaudēt de bonis opibz que sūt p^o
vniētes s^o nō eque p^o ea liberant. h^o t^o et p^o.
Quibus p^ont magis suffragia in cōi facta.
s. v^ol^o dignioribz v^ol^o hys qui magis indigēt.
Que q^o q^o in omī ope dñi est mīa et vitas.
duo sūt que faciunt valere suffragia eccl^oe. s.
nccitas et dignitas. iusticia cōsiderat digni-
tatem. et digni sūt qui in caritate decesserūt
ab alijs membris eccl^oe iuuari. maxime si ipi
alios iuuarent. mīa v^ol^o cōsiderat nccitatem.
Vtrūq^o v^ol^o h^oz est in hys qui sūt i p^ogatorio
et hoc fm pl^o et mī^o fm p^oporcōez ad eoz dig-
nitates et nccitates n^o assit intencō facient ad
aliq^o v^ol^o aliquos spāl^oit dirēa rōne cui^o ma-
gis p^ont eis p^o quibus spāl^oit sūt v^ol^o sup^o dictū
est. vnde suffragia cōia mag^o p^ont ei qui ma-
gis meruit v^ol^o sibi p^oessent cetis p^oibus. pu-
ta si eque indigeat. **V**trū suffragia facta p^o
vno mortuo a vniis p^ont etiā oībus vniis.
Que q^o suffragia p^o vno mortuo facta nō p^o
sūt oībus vniis etiā exi^otibz in caritate quo
ad remissionē pene q^ocumq^o p^oictoz modoz.
quia nō oībus vniis h^o innotescunt. illis tū
quibus innotescunt. 2° mō p^ont. s. quo ad mī-
tigacōez pene quā hūt in hac vitā. q^o exi^otes

in caritate gaudēt de cōi membroz suoz vti-
litate. **V**trū suffragia facta p^o mltis tū p^o
sūt et singul^o eoz q^o p^oessēt si p^o vno q^o spāl^oit
ter sūt. **Q**ue p^opositum dicit q^o sic n^o q^o ei p^o q^o
spāl^oit sūt. maior reuerēda sūt sic candelā ac-
censa et lectio lēa p^o pl^oibus tū q^olibz iuuat.
q^o v^ol^o iuuaret si p^o eo solo candelā accende-
rēt v^ol^o lectio legere. **A**li^o dicunt q^o si ita eēt
v^ol^o dīc opio p^oda ille q^o tē dīcē v^ol^o missaz p^o
vno defūcto. et v^ol^o p^o alio. si p^o illis duobz
v^ol^o dīcēt cuilibz soluet q^o sibi tenerēt. p^otea bo-
nū finitū q^o sufficēt ad pene libacōez vni^o aīe
de p^ogatorio sufficēt ad libacōez oīm alioz ad
equalē penā obligatoz. **S**ed s^ouetudo eccl^oe eēt
inutil^o q^o suffragia facta alij p^o spāl^oit p^osonis. q^o
oīa sūt flā. **C**ōcordādo g^o vtrūq^o opioez dīcē-
duz q^o sic tāgebat sup^o p^o modū acceptōis sen-
g^oulacōis. aut solōnis eque p^ont q^o est
de se singlis eoz eque dispositis. in equali ca-
ritate s^otitutis ac si pro q^olibz fierent sigilla-
tim. q^o oīs gaudēt de illi^o p^o q^olibz fiant tan-
q^o p^o se factis rōe caritac cōis sine v^ol^olo motu
iudicē regnātis i eis. mag^o tamē p^ont illi p^o
quo sūt q^o alij si caritatez h^o equalē. v^ol^o dēm
est sup^o p^o modū v^ol^o satisfaccōis suffragia fac-
ta spāl^oit p^o vno tū mag^o p^ont sibi q^o alijs.
p^omo alijs nō p^ont de lege cōi. **E**xempla q^o
pro opione p^oma adducebant nō valēt. quia
lumē candele et vox doctoris se cōicant p^o na-
ture nccitate. s^o suffragia cōicant p^o suffragā-
tis intencōez. **S**ed obi^o q^o dīc^o p^ont. et habēt
de s^ose. dī. c. nō mediocrit^o q^o cū p^o cūctis aīa-
bus psalm^o v^ol^o missa dī nō mī^o q^o si pro q^oli-
bet vno ipoz dicere acapit. **Q**ue q^o i^o dī mī-
telli v^ol^o p^o ex adūctis quo ad merituz facē-
tis. n^o quo ad valitatez ei^o p^o quo fit fm bon^o.
Ali^o dicūt q^o i^o dī mītelli fm valorē p^o v^ol^o p^o
solōnis. fm t^o et p^o. **A**lijs v^ol^o vidēt hoc ve-
ruz. q^o pl^o gaudēt q^olibz de bono p^o q^o alijs.
Vnde dicūt q^o p^ont dīc^o h^o op^o. alioz refen-
do. h^o ncc^o et ouenit cum eo t^o et p^o. **V**trū
tū valeāt suffragia cōia illis pro q^obus nō
sūt spāl^oia quantū illis pro quibus spāl^oia
sūt valēt sūt spāl^oia et cōia. **Q**ue si suffra-
gia pro aliquo facta nō mō different oībz p^oo-
sūt. s^o eis maxie pro quibus sūt. v^ol^o sup^o dēm ē.
nō est dubiū q^o pl^o valent sūt cōia et spāl^oia
suffragia q^o tū cōia. **S**ed obi^o q^o eukaris-
tia cū totuz sūtneat xpm h^o quodā mō effica-
ciā i^o finitā. vidē g^o q^o vna oblatio eukaris-
tie que cōir sūt valeat ad plenā libacōne eoz
qui sūt in p^ogatorio. et ita tū iuuāt cōia suf-
fragia sola q^o iuuant spāl^oia et cōia sūt.
Que licz v^ont xpi que sūtneat i sacro eukaris-
tie sūt infinita tamē dēminat^o est effect^o ad q^o
i^o sacm ordinaē. nō dī q^o p^o vnu altaris sac-
ficiūz tota pena eoz q^o sūt i p^ogatorio expiet.
sic ē n^o p^o vnu sacrificiū q^o alijs offert liberaē
a tota satisfaccōe debita p^o peccatis. vnde et
q^oq^o misse i satisfaccōe vni^o p^octi iūgunt.

credibile tam est qd p dñaz mīaz si aliquid de
spālibz suffragiis supsit hīs p qbus fuit. vt
si eis nō indigeāt alijs dispense p qbus nō
fuit si eis indigeant. vt p p dñm. in smone
de dormientibz sic dicentē. de tanqz iustus cō
mūdet impotēti possibilitatem tanqz sapiens
nāte defcūum omūacōez negotiabilē. q qdem
negociatio attenditur fm id qd deest vni al
teri suppleat. **S**ed obī qz fm pōicta cum n
fiant tot suffragia p paupibz quot p diuitibz
bus pōictis adicōis sunt paupes qz diuites.
Ite qz nichil phibet diuites qn ad aliqd
esse melioris adicōis qz paupes sic qn ad ex
piacōez pene. s; hī qz nichil est opatuz posses
siōi regni celoz in qua paupes melioris ad
tionis ostēdunt dicēte xpo. luc. 6. bēi paupes
qm vrm est. r. c. **A**d hoc nota qz suffra
gia p vno facta aliquo etiā mō alijs pfunt.
vt expōictis patz id cum p vno dī missa nō
est inueniēs vt etiā oracōes p alijs fiant nō
tam eque pdest illis sic a p quo spāliter dīcē
missa. vnde p huius adicōem vtilitatis pñ
intenti nō minuiē. nō enī addunt alie orōes.
vt satisfactio vni suffragiū dēminet ad ali
quos spālit. s; vt illis etiā oratio p eis specia
lit fusa proficit. **De oracōibz existentium**

tam in patria in purgatorio

xxviii

Deinde considerandū est de orōibz scōz
in pñā existentū et etiā i pñātorio.
et pmo vt cognoscāt orōnes nras.
2° de orōibz bēoz. 3° de orōibz exñtūz i pñā
torio. 2° de nris inuocacōibz scōz. **C**irca
pñā qrunē plā. pmo. s. vt beati cognoscant
nras orōes. **I**te qz duplex est cognitio aīa
rū scāz sic et angeloz. quedā vespina siue
nālis rez in pñā gñe. et hac vidēt ea que arē
nos agunt. quedā matutina. s. rez. in vbo
hac vidēt qdam hoz. s. illa que aliquo mō
ad eoz glām pñet et laudē. qdam aut nō vi
dent. s. nō pñencia ad eos n quaten vbum
reuelat eis. qz enī vbum videant nō tam
in illo vidēt oīa. qz nō vidēt illud fm tota
litate vntis sue. s; tñ vidēt oīa ad bñtudi
nē eoz pñencia. **A**d eoz uo beatitudinē pñ
net laudari ab hōibz et inuocari et inuocacōibz
subuenire. **A**d beatitudis nāqz pñcom req
ritur vt homo habeat quicqd vlt. nec aliqd i
ordinatū velit. vt ifra diceē. hoc autē recta
volūtate quilibz vlt vt pñencia ad ipm co
gnoscat. vñ cū sanctis nlla rēitudo desit co
gnoscare volūt pñencia ad ipos. et id dī q
illa in vbo cognoscāt. hoc aut ad eoz glām
pñet q auxiliū pbeant idigētibz et salutē.
sic enī dī coopatores fuit quo nichil ē dñi
vt dīc dīo. c. 3. eccl. iēie. vñ patz q facti cog
nicōez hñt eoz que ad hoc reqrunē. et sic māi
festuz est qz in vbo cognoscunt vota orōes de
uocōnesqz hōim qui ad eoz auxiliū pfugit
Ad visionē aut vespina pñet obscure co
gnoscare alioz futura fm glo. sup i^o pñā. 62

abraham nesciuit vos. mortui inquit sancti
nesciūt quid agunt viui et eoz filij. et sumit
ab au. in li. de cura p mortuis agenda. **A**d
cognicōez uo matutina pñet i^o gg. quid est
qd nō vidēt qui vidēt oīa vidēt supple de
pñentibz ad glām eoz. **A**d hoc nō qz aīe be
ate hñt volūtatez oformē voluntati dñe et
in uolito. ideo qzuis effectuz caritatis retine
āt ad pñimos nō tñ eis aliē subueniūt vidē
tes eoz nēcitātez qz fm iusticiāz dī vidēt
esse dispositi. credendū est tam qz mltūz eos
inuīt p eis apud dē incedēdo. **V**trūz aīe
exñtes in pñātorio cognoscant orōnes nras
Ite aīe exñtes in pñātorio qzuis p effectuz
cognoscant suffragia efficacā p qlibz ipos
facta tam vt dicūt qdaz si eis porrigim^o orō
nes vt p nob dñm dēpcent eas nō cognoscūt
quia nō cognoscunt eas in vbo qd adhuc nō
vidēt. n^o eas vntē nāli pñt cognoscē. t id
fm istos inanes sūt orōnes si quas eis porri
gim^o. alijs aut mag^o pñe sententiāz vidēt qz si
quas eis orōnes porrigim^o eas cognoscūt n
tam nāli vntē n^o in vbo s; qz aliquas audi
unt ab eis q hñc ad eos moriendo pñunt. ali
quas ab angel^o bonis. aliquas ex reuelacōne
dñā. vt enī dīc au. i li. d cura p mor. agē
b^o triplia mō aliqua defactis viuoiz veniunt
ad cognicōez spiritūū defunctor. **S**equit vi
dere de 2°. s. de orōibz beatoz. et ar hoc qrunē
plā. s. vt sancti qui sūt in pñā orent p no
bis. **I**te qz sic al frustra ecclia sanctos ro
garet vt orarēt p nobis. frustra et beati per
dixiss. 2. pe. i. dabo opam hñe vos in memo
ria p obituū meum. **S**ancti g qui sūt i pa
tria p nobis deum rogant pñ caritatē qua
feruēt pñ nram nēcitātez quā vidēt. et pñ
dñaz voluntatez quā in hoc complent. vlt
enī deus qz mēbra seuiicem inuēt. **S**ed obī.
quia beati aut volūt fieri qz orant aut nō. si n
g^o fictē orant. si sic. g^o fit statim vt volūt et
anteqz orent quia omīe qd ore volūt beati fit.
Ite qz licz velint fieri nō tamē pñt facere p
se nec volūt fieri p se. s; p deum. et id oportet
rogare ipm. **O**bī iēm quia qui orat p alio
pces ei^o alēi repñtat s; supflue pces nre deo p
sentarent g^o. **I**te aliquid representare apud
alēi pñ esse dup^o. vlt vt discat ul^o vt imple
at. siue vt audiat vlt vt exaudiat. pmo mō
nō representant a sanctis angelis orōnes nre
deo s; scdo. **O**bī vlt^o ex quo enī sancti vi
dent dī voluntatem. aut g^o vidēt deum vel
le i^o p quo deum orant. t ita supflue orant.
aut nolle et ita stulte orant. **I**te qz vidēt
deum istud velle fieri nō tam absolute s; ipis
rogantibus. quedam enī vlt deus facere p se
et de hīs nō rogant. quedam p orōnes alioz
et de hīs rogant. **V**trūz beati orando p nob
psequant aliquā vilitatez p seipis. **I**te qz
nō nisi in hoc qz in augmētatione nūi amum
supnoiz crestit aliquāliter accētale gaudium

singulorum. **V**t beati orent pro his qui sunt in
 purgatorio. **I**tem quod sic. ut ei dicit magister sententiarum. li. 2.
 di. 26. c. 4. ille qui in articulo finis seculi mi-
 grabit suffragiis tamen indigens adiuvabitur
 meritis et intercessionibus ecclesie celestis. quare
 a simili et illi qui sunt in purgatorio intercedi-
 bus celestis curie adiuvantur. sic enim in corpore
 naturali membra foras subveniunt indigen-
 tibus. sic in corpore mistico ecclesie non tamen debet
 subvenire membra inter que est indigentia mu-
 tua. si etiam illa que non indigent adiuvantur
 quoniam est indigentibus subvenire. sic autem est
 in proposito ut per se patet. **S**ed obicitur quod oratio-
 nes beatorum semper exaudiuntur. ergo si per exis-
 tentibus in purgatorio orarent statim inde exi-
 rent. **R**espondeo hoc non sequitur. quia nec hoc sancti
 petunt. si ut deus subveniat eis quando vident ipsum
 velle subvenire eis precibus eorum. **V**t o-
 nes sanctorum pro nobis semper a deo exaudiantur.
Item sancti dicunt dupliciter orare pro nobis. uno
 modo oratione expressa dum votis suis pro nobis
 aures divine clementie pulsant. Alio modo ora-
 tione quasi interpretativa. scilicet per eorum merita
 que in conspectu dei existenda non tamen eis cedunt
 ad gloriam. si etiam sunt nobis suffragia et ora-
 tiones quedam. sicut etiam sanguis christi pro
 nobis effusus dicitur veniam petere. **V**troque autem
 modo sanctorum orationes sunt quando est in ipsis effica-
 ces ad impetrandum quod petunt. si ex parte nostra
 potest esse defectus quod non consequitur fructum ipsorum
 finem quod pro nobis orare dicuntur ex hoc quod merita
 eorum nobis proficiunt. si finem quod orant pro nobis
 votis suis aliquid postulando semper exaudiantur
 quia non volunt nisi quod deus vult. nec petunt
 nisi quod fieri volunt. quod autem simpliciter deus vult im-
 pletur in loquendo de voluntate antecedente finem
 quam vult omnes homines salvos fieri que non semper
 impletur. unde nec est mirum si etiam quod sancti
 volunt per hunc modum voluntatis non impletur.
Sed contra predicta obicitur per apostolum. et primo illud
 quod apostolus. 6. in tribus vindictam petentibus de hiis
 que sunt super terram dictum est eis ut recederet
 modicum tempus donec impleret natus fraterum su-
 orum. et sic non exaudiuntur de penitentibus ad eos
 ergo merito de penitentibus ad alios. **R**espondeo illa
 verba secundum glossam non sunt verba orationis. sed insinu-
 ant desiderium eorum de obtinenda stola corporis et
 societate salvandorum. et consensum quo assenti-
 unt divine iusticie malos punientem. **O**bitur for-
 illud iheremias. 14. si steterit moyses et samuel co-
 ram me non est anima mea ad populum istum. **R**espondeo
 dominus loquitur ibi de illis per prophetam secundum statum
 viatoris. si enim in carne tunc essent et per po-
 pulo orarent iram dei a populo non auferretur.
Vt dicens quod ipsi tunc erant in limbo non in
 celo. **O**bitur etiam quia quamvis oratione impetrat
 aliquid quodammodo mereatur illud. sed sancti qui
 sunt in patria non sunt in statu merendi. ergo
 non possunt aliquid nobis suis meritis impetrare
 apud deum. **R**espondeo quod licet sancti non sint in statu

merendi. per se postquam sunt in patria sunt tamen
 in statu merendi aliis vel potius ex merito prece-
 denti alios juvandi. et hoc apud deum viven-
 tes meruerunt. ut eorum orationes exaudirentur pro
 mortem. **V**t dicens quod oratio ex alio mereatur
 et ex alio impetrat. meritum enim consistit in qua-
 dam adequatione actus ad finem. ad quem est qui ei
 redditur. si orationis impetratio merita liberali-
 tati eius qui rogatur. impetrat enim aliquis quicquid
 ex liberalitate eius qui rogatur quod ipse non meruit.
 et ita licet sancti non sint in statu merendi. non
 tamen sequitur quod non sint in statu impetrandi.
Sequitur videre de 3. scilicet de orationibus existen-
 tibus in purgatorio. et circa hoc queruntur per apostolum. 1. scilicet
 ut existentes in purgatorio orent pro nobis. **R**espondeo
 quod sic. orare enim opus est caritatis. ipsi autem con-
 firmati sunt in caritate. si enim existentes in ca-
 ritate non confirmati ante mortem pro nobis ora-
 bant. probabile est quod pro nobis orent in caritate iam
 confirmati. **V**t existentes in purgatorio ora-
 to pro nobis consequantur aliquam utilitatem. **R**espondeo
 quod sic in eodem. orationes enim quas pro nobis faci-
 unt redundant in alleviationem penarum eorum. non
 quod in hoc mereantur cum sint extra statum mere-
 di loquendo de merito proprie dicto. sed quia nos
 meliores per eorum orationes effectum efficaciora faci-
 mus suffragia ad sublevationem eorum penarum.
Vt existentes in purgatorio orent pro seipsis.
Respondeo quod sic. cum enim mentaliter clamet ad nos
 ut eis subveniamus. quod nobis spiritualiter intelligi
 debet. iob. 19. ubi in persona eorum dicit nobis mi-
 sereri mei tunc credendum est quod multo fortius
 clamant ad deum ut eis misereatur. **V**t
 orationes existentium in purgatorio proficiant eis. **R**espondeo
 quod sic. non quidem quando ad augmentum gratie. sed quo-
 ad mitigationem et abbreviationem sue penarum. nec
 id sequitur quod statim a sua pena liberentur. quia nec
 hoc petunt sed deum rogant ut secundum beneplacitum
 suum eorum misereatur. et hoc oratione exaudiatur. **V**t
 orationes existentium in purgatorio pro vivis semper
 exaudiantur. **R**espondeo quod forte orationes eorum non
 semper exaudiuntur sic nec nostre. quod non sic vi-
 dent voluntatem domini sic beati. eorum tamen
 orationes proficiunt multis vivis primo omnibus non sic
 impedimentum ex parte nostra. si enim non proficiunt aut
 hoc est quia sunt in pena et tunc filii orationes nostre
 qui sumus in pena non proficiunt. **A**ut quod sunt
 extra statum merendi et tunc filii orationes anima-
 rum beatarum nobis non proficiunt. aut quia
 cum hoc quod sunt extra statum merendi adhuc
 carent visione dei et hec ratio nulla est. quia
 ut habetur. 2. machab. c. 4. neemias qui extra
 merendi statum erat et adhuc visione dei ca-
 rebat. per filios israel orabat. et eius oratio exaudi-
 ta fuit. **S**equitur videre de 2. scilicet de nostris invo-
 cationibus sanctorum. et circa hoc queruntur per apostolum. 1. scilicet
 ut debeamus impellere sanctos ad orandum
 pro nobis. **R**espondeo quod sic. unde iob. 4. voca si est qui
 respondeat tibi et ad aliquem sanctorum convertere.
 nostrum autem vocare ut dicit ibi gratia est humilitati

ipse deprecare. decreuit autem deus et voluit qd
sanctos rogare deberemus. pmo ppter nram
inopiam i merendo vt vbi nostra merita n
suppetunt iuuēt aliena. 2o ppter sanctorum glo-
riam quia deus vlt sanctos suos glorificare
et p eos miracula facere in corpibus et salu-
te in aīabus vt ipos laudem. 3o ppter dei re-
uerenciā vt peccator qui deum offendit qd nō
audeat deum in ppta psona adire. s; amicorū
pfoctūz implorare. ¶ **De** invocandi sint
sancti nō tñ supiores s; etiā inferiores. ¶ **¶**
qd vtile est in edum etiā minores sanctos ora-
re ppter qtuor. pmo quia qñq; aliquis habet
maiores deuocōez ad sanctū minore q; ad sac-
tu; maiore. ex deuocōe aut mag dependet ofo-
nis effectus. 2o quia quibusdam sanctis data
est in aliqbus spālibus cāis papue pfoctari
sic beato anthonio ad ignez infernalē. 3o vt
honor debitus exhibeat oībus a nob. 4o quia
plūz ofonib; qñq; impetrat qd vni ofone
nō impetraret. ¶ **¶** Querit etiā quare nō inuo-
cam? xpm vt oret p nobis cum ipse fm qd
homo dicat sanctus sanctorū et ei fm qd homo
orare oīat. ¶ **¶** ofo est qdam actus. Actus
aut sunt pcculariūz supposito; et iō si dices
rem? xpe ora p nobis n aliquid adderet. vi-
deret hoc ad psonā xpi referre. et ita viderē
esse ofonū vl' errori nestozij. qui distinxit in
xpo psonaz filij hoīs a psona filij dei. vl' erro-
ri arri qui ponit psonaz filij miore pte. ¶ **¶**
ad hos errores vitandos nō petim? eius ofo-
nem dicentes xpe ora p nobis. s; pot? ei? mi-
seracōez dicentes. xpe audi nos. et misere-
re nobis. ¶ **¶** Sed obī oīra pōicta qz aut sumus
digni vt sancti p nob orent. et tunc et nob
nō muocantibus eos p nobis orarēt. Aut
sum? in digni et tūc etiam si eos muocemus
p nobis non orent. 6o supflūū videt oīo in-
terpellare qd p nobis orant. ¶ **¶** Ite qd non est
supflūū. quia ex hoc aliquis dign? sit vt oret
p eo aliquis sanctus. cum ad ipm in sua neces-
sitate cum deuotione recurrat. **¶** *Explicat liber*

ternus de Appropriatione rerū

isti sūt tyuli qñ libri in quo agit

de sacramentis in cōmuni de tñ

primis sacris i spūali. s. de bap? ofir-
marōe eukaristie

De sacramentis in cōi.
De catheximo et exorismo.
De baptismo.
De effectu baptisimi.
De baptizantibus.
De baptizandis.
De sacramento ofirma cōis.
De sacramento eukaristie.
De mā eukaristie.
De forma ofecrationis eukaristie.
De confirmatione que fit i eukaristia r quo
mō corpus xpi est ibi.
De accūtib; remanētib; i eukaristia.
De mīstro eukaristie.
De celebratione misse.
De defecab; stangentibus in missa.
De audicōne misse.
De vsu eukaristie.
De impedimētis vsus eukaristie.
De efficacia eukaristie.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200